

ฉบับฉลอง 3 ทศวรรษ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2565

ISSN: 2730-2679 (Print) ISSN: 2730-2016 (Online)

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ชื่อภาพปก:

กลุ่ม

ความหมาย:

ม้าเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างสวยงามสมส่วนที่สุดในบรรดาสัตว์ทั้งหลาย การเคลื่อนไหวของร่างกายให้ความรู้สึกถึงพลังแห่งชีวิต ยิ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มยิ่งเพิ่มพลังที่ได้ตอบกับความรู้สึกของผู้ชมมากยิ่งขึ้น ภาพนี้ต้องการสื่อถึงการแสดงออกถึงพลังแห่งชีวิตที่น่าพาให้สรรพสัตว์ดำรงอยู่สืบไป และคนไทยเชื้อสายจีนนิยมประดับภาพกลุ่มม้าแปดตัวไว้ที่บ้านเพื่อเป็นมงคลแก่ชีวิต

เจ้าของผลงาน: รองศาสตราจารย์เทพศักดิ์ ทองนพคุณ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2565

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานที่แสดงทักษะทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นแหล่งในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความวิชาการเกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออก

ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตของบทความวิจัยและบทความวิชาการครอบคลุมเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยานิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ และจิตวิทยา

กำหนดออกเผยแพร่

วารสารตีพิมพ์เผยแพร่ราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) คือ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน - ธันวาคม

*****

ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewed) ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ซึ่งทั้งผู้เขียนและผู้ประเมินจะไม่ทราบข้อมูลรายชื่อของกันและกัน (double-blinded review)

*****

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความต่าง ๆ ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียน

*****

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โทรศัพท์: 0-3810-2344 โทรสาร: 0-3839-0355

อ่านและดาวน์โหลดบทความได้ที่

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index>

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ที่ปรึกษา

ดร.สุชาดา รัตนวานิชย์พันธ์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์

มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา	มหาวิทยาลัยรังสิต
3. รองศาสตราจารย์ ดร.คนางค์ คันธมธูรพจน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ม.ล.จรัลวิไล จรูญโรจน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิชาวิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
6. รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา ชัยสุวรรณ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญจีรา ชिरเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. รองศาสตราจารย์ ดร.มรกต ไมยเออร์	มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สันทัต ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
11. รองศาสตราจารย์ ประณต เค้าฉิม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมรินทร์ ภิรมย์เลิศอมร	มหาวิทยาลัยบูรพา
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร สุวรรณละออง	มหาวิทยาลัยบูรพา
14. ดร.อมรฉัตร เสริมชีพ	มหาวิทยาลัยบูรพา
15. อาจารย์กานต์รวี เอลอับปิยาด	มหาวิทยาลัยบูรพา

ฝ่ายพิสูจน์อักษรและประชาสัมพันธ์

- นางสาววรี สุกดิวันนิต
- นางสาวจุฑาทิพย์ คำเจริญกุล
- นางสาวญาธิดา บุญญา
- นางสาวธนทรัพย์ โกกอง

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวสาธิญา อาจริยาภิบาล

ฝ่ายการเงิน

- นางลาววัลย์ เรศจะโปะ
- นางนงลักษณ์ วงษ์ทองเหลือ
- นางสาวปริญดา คารมรีน

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีที่ 30 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2565)

ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลปธรรม	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย วัชรเวชศุงคา	University of North Carolina at Greensboro
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา พงศ์พัฒนโยธิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา ชัยสุวรรณ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.วิศปัติย์ ชัยช่วย	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สร้อยสุดา ณ ระนอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ อนันตชาติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สันติท ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา บุณเดชาชัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ แสงเดือนฉาย	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญภูมิ พิศาลพงศ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนา อังคนุรักษ์พันธ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงทอง สรประเสริฐ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ วศินานนท์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู บุญลิขิตศิริ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญญาทิพย์ ศุภะกะสิน	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส นวลเนตร	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปารเมศ วรเศยานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรษา รอดอาตม์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิรินทร์ ภิรมย์เลิศอมร	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพวรรณ โสภิตวุฒิวงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตน เมฆนนท์ไพศิฐ	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.ศักดินา บุญเปี่ยม	มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี
ดร.สุพร เข้มเฮง	นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับนี้ เป็นการก้าวเข้าสู่การครบรอบสามทศวรรษอย่างเต็มตัว วารสารฯ ได้มีการเผยแพร่ องค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากโลกยุคออนไลน์สู่โลกยุคดิจิทัล ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม และในวาระพิเศษนี้ (ฉบับฉลอง 3 ทศวรรษ) คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ให้เกียรติ บันทึกประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวิชาการของ บุคลากรในคณะฯ นอกจากนี้ ยังมีบทความวิจัยที่ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพัฒนาการ ของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในสามทศวรรษ

ในวารสารฯ ฉบับนี้ กองบรรณาธิการได้คัดสรรบทความที่น่าสนใจมุมมอง ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในชีวิตด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม เช่น บทความ ด้านการเรียนการสอน “COIL: นวัตกรรมของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในทศวรรษที่ 2020 - การประยุกต์ใช้ในห้องเรียนวัฒนธรรมญี่ปุ่น” และ การพัฒนาทักษะการฟังการพูด ภาษาจีนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้านผ่าน ZOOM Meeting หรือ บทความด้านการดำเนินงานทางธุรกิจและการทำงาน เช่น อิทธิพลของการแสดงตน ในสังคมต่อความไว้วางใจในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค และ สถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทาง การสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรวัยทำงานในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีบางบทความที่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลดิจิทัล เช่น ความเสี่ยงของ การเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมวิทยา และ แนวทาง การวางแผนจัดทำฐานข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเพื่อการพัฒนา เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย

ขณะเดียวกันก็ยังมีบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับ องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวและการทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่ จำเป็นเพื่อการโรงแรมในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก, การพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชนอำเภอสีโคดตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ การสำรวจปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงาน
ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ทำยนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่ร่วมกันสร้างสรรค์
ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพและสัญญาว่าจะมุ่งมั่นในการพัฒนาการดำเนินงาน วารสาร
วิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็น
แหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของสังคมไทยอันจะเป็น
ประโยชน์แก่วงวิชาการไทยต่อไป

บรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บนเส้นทางการเดินทางของ วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในวาระการครบรอบสามทศวรรษ

ดร.สุชาดา รัตนวณิชช์พันธ์
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับนี้เป็นฉบับที่วารสารฯ ได้ดำเนินการมาครบรอบปีที่ 30 ถ้าเปรียบเป็นคนที่คงเทียบได้กับผู้ใหญ่ที่ผ่านประสบการณ์จนมีความรู้มากมายพอที่จะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อไปจากการสืบค้นข้อมูลในเบื้องต้นของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังไม่พบบันทึกข้อมูลด้านวิชาการอย่างเป็นทางการของวารสารฯ ดิฉันในฐานะคณบดีได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรู้จักอดีตของคณะฯ ผ่านผลงานวิชาการเพื่อการก้าวเดินต่อไปในอนาคตอย่างมั่นคง จึงได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวารสารวิชาการของคณะฯ โดยเฉพาะการติดตามค้นหาเพื่อให้ได้วารสารฉบับจริงในปιάง ๆ ที่สมบูรณ์และเก็บข้อมูลความเป็นมาจากคำบอกเล่าของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในอดีตเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลด้านวิชาการของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ต่อไปบทความด้านล่างเป็นบทความที่ได้สรุปความเป็นมาของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นเส้นทางการเดินทางของวารสารวิชาการในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในบทความนี้ได้มีการอ้างอิงบุคคลต่าง ๆ และได้ใช้ตำแหน่งทางวิชาการสูงสุดของบุคคลนั้น ๆ ในการกล่าวอ้างถึง

ข้อมูลพื้นฐานของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พัฒนามาจาก คณะวิชามนุษยธรรมศึกษา และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน จังหวัดชลบุรี ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2498 นับเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกในภูมิภาคของประเทศไทย สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (กศ.บ.) วิชาเอกสังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และศิลปศึกษา ต่อมาใน พ.ศ. 2517

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้ยกฐานะขึ้นเป็น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะวิชา มนุษยธรรมศึกษาและสังคมศาสตร์ จึงได้แยกออกจากกันและก่อตั้งเป็นสองคณะ คือ คณะมนุษยศาสตร์ และ คณะสังคมศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต บางแสน

เมื่อ พ.ศ. 2533 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน ได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศโดยสมบูรณ์และใช้ชื่อว่า มหาวิทยาลัยบูรพา รวมทั้ง คณะมนุษยศาสตร์ และ คณะสังคมศาสตร์ ได้กลับมารวมเป็นคณะเดียวกันอีกครั้ง และใช้ชื่อว่า คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2533 โดยในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้น ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม และภาควิชา ดุริยางคศาสตร์ ได้เสนอโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ผ่านทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2532 และคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติให้จัดตั้ง คณะศิลปกรรมศาสตร์ เมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 ทำให้ทั้งสองภาควิชาของคณะฯ ได้แยกไปสังกัดใน คณะศิลปกรรมศาสตร์ แทน

การดำเนินงานของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในระยะเริ่มแรกได้ใช้อาคารสังคมศาสตร์ซึ่งเป็นอาคารเก่าตั้งแต่สมัยเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา เป็นที่ตั้งสำนักงานเลขานุการคณะฯ สำนักงานฝ่ายบริหาร และสำนักงานของภาควิชาทางด้านสังคมศาสตร์เดิมทั้งหมด ส่วนสำนักงานของภาควิชาทางมนุษยศาสตร์ได้ใช้อาคารเดิม คือ อาคารมนุษยศาสตร์เป็นที่ทำการ ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารใหม่ให้เป็นที่ปฏิบัติงานของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในปัจจุบันและเป็นอาคารเรียนรวมด้วยในวงเงินงบประมาณ 195 ล้านบาท โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณผูกพันในการก่อสร้างเป็นเวลา 4 ปี การก่อสร้างแล้วเสร็จในเดือนกันยายน พ.ศ. 2537 หน่วยงานในสังกัดของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งหมดจึงได้ย้ายมาอยู่ที่อาคารใหม่ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา และในปีเดียวกันนั้นก็เป็นวโรกาสที่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถมีพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษามหาวิทยาลัยบูรพาจึงขอพระราชทานนามอาคารเพื่อความเป็นสิริมงคล และได้รับพระราชทานนามว่า อาคาร 60 พรรษามหาราชนี 2 (QS₂) นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี (พระราชอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดอาคารเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2538 นับเป็นสิริมงคลแก่คณาจารย์ ข้าราชการ และนิสิตเป็นอย่างยิ่ง

ภาพ 1

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระราชอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดอาคาร 60 พรรษามหาราชนิ 2 (QS₂) เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2538

ยุคบุกเบิก: กำเนิดของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการและการศึกษาหลักฐานเอกสาร พบว่า วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้เริ่มจัดทำขึ้นในสมัยที่รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญแข วัจนสุนทร ดำรงตำแหน่งเป็นคณบดีคนแรกของคณะฯ (ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2538) โดยวารสารฉบับแรกนั้นได้ใช้ชื่อว่า วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และจัดพิมพ์ขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 มีรองศาสตราจารย์บุญพุ่ม เสนารักษ์ เป็นบรรณาธิการคนแรก ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดทำวารสารในช่วงนั้นเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานที่แสดงทัศนะทางวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งเพื่อเป็นแหล่งในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความวิชาการเกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นของ

ภาคตะวันออก เนื้อหาส่วนใหญ่ในระยะแรกนั้นเป็นผลงานของคณาจารย์ภายในคณะฯ และวาระของการออกวารสารฯ ยังไม่ได้กำหนดแน่ชัด แต่พบว่าอยู่ในระหว่างมิถุนายน-ตุลาคม ของทุกปี ๆ ละ 1 เล่ม อีกทั้งในระยะแรกนั้นการพิมพ์เผยแพร่ยังใช้ระบบการอัดสำเนาด้วยเครื่องโรเนียวแล้วเย็บรวมเป็นเล่ม

ในสมัยที่รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ ทานตวนิช เป็นคณบดีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2542) วารสารวิชาการของคณะฯ ยังคงเผยแพร่อย่างต่อเนื่องแต่ไม่สม่ำเสมอ ปีละ 1-2 เล่ม ช่วงเวลาในการออกวารสารส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเวลาแต่ละภาคการศึกษา เช่น พุทธศักราช-มีนาคม, พุทธศักราช-พฤษภาคม, กรกฎาคม หรือ มิถุนายน-ธันวาคม เป็นต้น บรรณาธิการในยุคนี้ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ศุภติ สุกุลรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยมโดย เพ็งพงศา ตามลำดับ และในปีที่ 7-9 คณะฯ มีการเปลี่ยนชื่อวารสารเป็น *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา* และเริ่มมีการผลิตวารสารฯ โดยใช้ระบบการพิมพ์จากสำนักพิมพ์

ต่อมาเมื่อรองศาสตราจารย์สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ ดำรงตำแหน่งเป็นคณบดี (ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2546) ได้มี ดร.ศุภรางค์ อินทรารุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ เป็นผู้รับผิดชอบวารสารฯ ในฐานะ บรรณาธิการ ตามลำดับ ในช่วงนั้นการเผยแพร่ของวารสารของคณะฯ เป็นระบบมากขึ้น โดยกำหนดการเผยแพร่ปีละ 2 เล่ม ในช่วงเดือนมกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม จนเมื่อ พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยบูรพามีนโยบายส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของคณาจารย์ในทุก ๆ สาขาวิชา และกระตุ้นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้มีความสนใจในการทำวิจัยมากขึ้น คณะฯ จึงได้จัดทำวารสารวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น โดยใช้ชื่อว่า *วารสารวิจัย บูรพาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่แนวคิดและผลงานวิจัยของคณาจารย์ และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเสนอผลงานบทความ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัย เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นในภาคตะวันออก เพื่อให้เป็นฐานข้อมูลในการทำวิจัยโดยเน้นภาคตะวันออก รวมทั้งเพื่อรับรองผลงานวิจัยในการเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ และมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ เป็นบรรณาธิการ *วารสารวิจัย บูรพาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* ได้มี

การตีพิมพ์เผยแพร่ 2 ฉบับในปี พ.ศ. 2545 (มีผลทำให้ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หยุดดำเนินการไปช่วงเวลาหนึ่ง) และในปี พ.ศ. 2546 วารสารทั้งสองชื่อได้ยุติการตีพิมพ์เผยแพร่ชั่วคราว

ยุคเติบโต: การเริ่มต้นการวางระบบวารสารวิชาการของคณะฯ

เมื่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ฉกรรจ์แดง เป็นคณบดี (ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2550) ได้มีการรื้อฟื้นการจัดทำ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อีกครั้ง และมอบหมายให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ บุญวิเศษ ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการของวารสารฯ ตามลำดับ และใช้ชื่อเดิมว่า วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวาระการเผยแพร่ปีละ 2-3 เล่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนบทความที่ส่งเข้ามาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ และเริ่มนับปีที่ตีพิมพ์เผยแพร่ของวารสารเป็นปีที่ 12 (นับต่อเนื่องจากปีที่เริ่มการเผยแพร่เป็นครั้งแรก)

ต่อมาเมื่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ฉกรรจ์แดง ได้ดำรงตำแหน่งเป็นคณบดีเป็นสมัยที่สอง (ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2554) ได้มอบหมายรองคณบดีฝ่ายวิชาการ ได้แก่ ดร.ศักดินา บุญเปี่ยม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตภา สารพัดนึก ไขปัญญา ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการตามลำดับ โดยมีกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 เล่ม ในช่วงเวลาเดือนมกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม

ยุคปัจจุบัน: การเดินทางก้าวสู่การเป็นวารสารวิชาการระดับประเทศ

ในสมัยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นคณบดีสองสมัย (ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2558 และตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2562) ได้มีรองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์ ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการวารสารฯ และในปี 2556 คณะฯ ได้เริ่มนโยบายการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารวิชาการฯ ปีละ 3 เล่ม (มกราคม-มิถุนายน, พฤษภาคม-สิงหาคม และ กันยายน-ธันวาคม) เนื่องจากมีจำนวนบทความที่ส่งเข้ามาให้พิจารณาเพื่อการตีพิมพ์เพิ่มมากขึ้น และยังได้มีการปรับเปลี่ยนขนาดเล่มของวารสารฯ ให้มีขนาดเล็กลงเพื่อให้วารสารมีความทันสมัยมากขึ้น ซึ่งภายหลังมีการเผยแพร่วารสารฯ ขึ้นในเว็บไซต์ Thai Journal Online หรือ Thaijo ของศูนย์ดัชนี

การอ้างอิงวารสารไทย (<https://www.tci-thaijo.org/>) ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ และเป็นแนวทางดำเนินงานของวารสารฯ จนถึงปัจจุบัน

การดำเนินงานวารสารวิชาการฯ ในช่วงนั้นนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญกับระบบการทำงานของวารสารวิชาการ เนื่องจากแต่เดิมการเผยแพร่บทความในวารสารฯ ผ่านระบบออนไลน์นั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการแต่ละฉบับ ในช่วงเวลานั้น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้นำบทความของวารสารฯ เข้าสู่ระบบ Open Journal System ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ในกลุ่มรหัสเปิด (open source) เพื่อการบริหารจัดการวารสาร ระบบการตีพิมพ์และเผยแพร่วารสารวิชาการแบบออนไลน์โดย Public Knowledge Project (PKP) ที่ได้พัฒนาและออกแบบเพื่อให้เป็นระบบที่สนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำวารสารวิชาการ รวมทั้งเป็นระบบที่มีความยืดหยุ่นสูงทั้งในส่วนกระบวนการจัดทำต้นฉบับและการเผยแพร่ (editorial and publishing Process) โดยได้มีการนำนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาอำนวยความสะดวกให้กับผู้จัดทำวารสารในทุกขั้นตอนของการทำงานอย่างครบวงจร (<https://www.sci.nu.ac.th/sciencejournal/files/Manual%20OJS%20for%20Author.pdf>) ปัจจุบันแม้จะไม่ได้ดำเนินการต่อแล้ว แต่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักหอสมุดของมหาวิทยาลัยบูรพา ก็ยังคงมีการอัปเดตข้อมูล วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เข้าไปอย่างต่อเนื่อง (ลิงก์ของวารสารวิชาการฯ <http://ojslib3.buu.in.th/index.php/huso2/issue/archive>)

ต่อมาเมื่อศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre or TCI) ได้พัฒนาระบบการจัดการฐานข้อมูลออนไลน์อย่างเป็นระบบมากขึ้น คณะฯ จึงได้นำ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เข้าสู่ระบบฐานข้อมูลของศูนย์ TCI อย่างเต็มตัว ซึ่งในการจะเข้าสู่ระบบดังกล่าวได้นั้น วารสารฯ จะต้องได้รับการประเมินคุณภาพทางวิชาการและผ่านการประเมิน โดยระยะแรกนั้น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับการประเมินให้อยู่ในฐาน 2 ตั้งแต่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2557 และได้รับการประเมินวารสารวิชาการฯ ให้อยู่ในฐาน 1 ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562

ต่อมา เมื่อดิฉันได้เข้ามาบริหารงานคณะฯ ในฐานะคณบดี (ตั้งแต่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2562-ปัจจุบัน) เป็นช่วงเวลาที่ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (Warasan Manutsat lae Sangkhomsat) อยู่ในระหว่างการได้รับประเมินและผลการประเมินพบว่า วารสารฯ ได้กลับมาอยู่ในฐาน 2 (ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567) เนื่องจากเกณฑ์หลักของวารสารของ TCI ที่ระบุว่า ชื่อวารสารภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเลข ISSN ไม่สอดคล้องกัน (ISSN ของเดิม 0858-4540) โดยในปัจจุบันได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงข้อมูลใหม่ให้ถูกต้องและสอดคล้องเป็นสากลในชื่อว่า วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University) ISSN (แบบ print) 2730-2679 และแบบออนไลน์ 2730-2016 ให้มีผลตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์ ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการ และมีกองบรรณาธิการผู้ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกคณะฯ จากหลากหลายสาขาวิชาได้ดำเนินการปรับขอบเขต วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย สาขา ภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา นิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ และจิตวิทยา เพื่อรองรับจำนวนบทความของนักวิชาการ และนักวิจัยที่ส่งเข้ามาพิจารณาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น คณะฯ ได้มีการจัดทำ การสำรวจความพึงพอใจของผู้เขียนบทความในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งผลการสำรวจพบว่า ผู้เขียนบทความวิจัย บทความวิชาการซึ่งเป็นผู้รับบริการของวารสารฯ โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อระบบการให้บริการของวารสารวิชาการในระดับมากที่สุด (รายละเอียดตามตาราง 1)

ตาราง 1

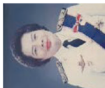
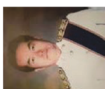
ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เขียนบทความต่อการดำเนินงาน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2563

ความพึงพอใจของผู้เขียนบทความต่อการดำเนินงาน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	ค่าเฉลี่ย	ระดับ ความพึงพอใจ	อันดับ
คุณภาพของการพิมพ์ การจัดส่ง และการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ของวารสารฯ ในภาพรวม	4.73	มากที่สุด	1
การให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการจัดทำวารสารฯ ในภาพรวม	4.68	มากที่สุด	2
คุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฯ ในภาพรวม	4.67	มากที่สุด	3
กระบวนการพิจารณาถ้อยแถลงบทความและขั้นตอนการดำเนินงาน ของวารสารฯ ในภาพรวม	4.59	มากที่สุด	4
ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในภาพรวม	4.67	มากที่สุด	

ท้ายสุดนี้ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จะยังคงมุ่งมั่นในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิจัยและวิชาการอย่างเข้มแข็ง ทั้งนี้ คณะฯ ขอขอบคุณความร่วมมือของคณาจารย์และบุคลากรของคณะฯ ที่ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจจนทำให้วารสารฯ ของคณะฯ ยืนหยัดได้มาจนถึง 30 ปี รวมทั้งคณะฯ มีความตั้งใจและมีแผนการในการขยายฐานการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในระบบฐานวารสารวิชาการในระดับสากลต่อไปในอนาคตอันใกล้

ช่วงเวลาการดำเนินงานของคณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และรายชื่อบรรณธิการวารสารวิชาการระหว่าง พ.ศ. 2535-ปัจจุบัน

คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ดร.เป็ญแซ ชันธนาถ 1 ก.ค. 34 - 30 มิ.ย. 38	ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ 1 ก.ค. 38 - 30 มิ.ย. 42	ดร.สมชาย เศรษฐมณี 1 ก.ค. 42 - 30 มิ.ย. 46	ดร.เจริญ อภรณ์แสง 1 ก.ค. 46 - 30 มิ.ย. 50	ดร.เจริญ อภรณ์แสง (ฉบับที่ 2) 1 ก.ค. 50 - 30 มิ.ย. 54	ดร.ประยูรจิตต์ บุญเกิด 1 ก.ค. 54 - 30 มิ.ย. 58	ดร.ประยูรจิตต์ บุญเกิด (ฉบับที่ 2) 1 ก.ค. 58 - 30 มิ.ย. 60	ดร.ชยา รักษ์นาดีวัฒน์ 1 ก.ค. 62 - ปัจจุบัน

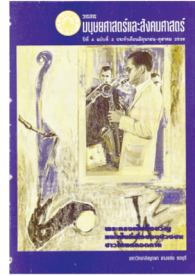
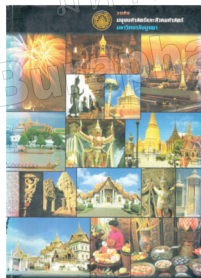
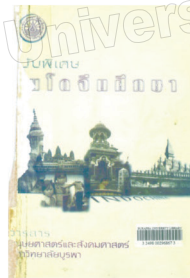
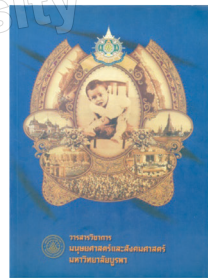
บรรณธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.เป็ญแซ ชันธนาถ (ถึง 1 ก.ค. 34)	ดร.สุภาวดี อิมกรกุล (ถึง 8 ก.ค. 38 - ถึง 9 ก.ค. 42)	ดร.สมชาย เศรษฐมณี (ถึง 8 ก.ค. 42 - ถึง 9 ก.ค. 46)	ดร.สมชาย เศรษฐมณี (ถึง 12 ก.ค. 46 - ถึง 14 ก.ค. 50)	ดร.สุภาวดี อิมกรกุล (ถึง 16 ก.ค. 50 - ถึง 26 ก.ค. 54)	ดร.ประยูรจิตต์ บุญเกิด (ถึง 19 ก.ค. 54 - ถึง 20 ก.ค. 58)	ดร.ประยูรจิตต์ บุญเกิด (ฉบับที่ 2) (ถึง 23 ก.ค. 58 - ถึง 27 ก.ค. 59)	ดร.ชยา รักษ์นาดีวัฒน์ (ถึง 28 ก.ค. 59 - ปัจจุบัน)

ดร.ประยูรจิตต์ บุญเกิด
(ถึง 19 ก.ค. 31)

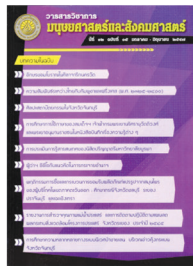
ภาพ 3

ภาพหน้าปกวารสารวิชาการระหว่าง พ.ศ. 2535-2564

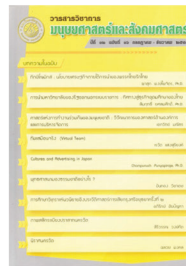
ปีที่ 1 ฉบับที่ 1
ก.พ. 2535ปีที่ 2 ฉบับที่ 1
มิ.ย.-ต.ค. 2536ปีที่ 3 ฉบับที่ 2
มิ.ย.-ต.ค. 2537ปีที่ 4 ฉบับที่ 3
มิ.ย.-ต.ค. 2538ปีที่ 5 ฉบับที่ 4
พ.ย. 2539-มี.ค. 2540ปีที่ 6 ฉบับที่ 5
พ.ย. 2540-พ.ค. 2541ปีที่ 6 ฉบับที่ 6
ก.ค. 2541ปีที่ 7 ฉบับที่ 7
พ.ย. 2541-พ.ค. 2542ปีที่ 7 ฉบับที่ 8
มิ.ย.-ธ.ค. 2542ปีที่ 8 ฉบับที่ 9-10
ม.ค.-มิ.ย.
และ ก.ค.-ธ.ค. 2543ปีที่ 9 ฉบับที่ 11-12
ม.ค.-มิ.ย.
และ ก.ค.-ธ.ค. 2544ปีที่ 1 ฉบับที่ 1
พ.ศ. 2545

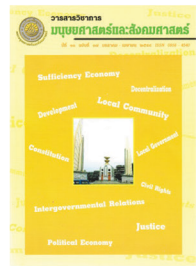
ปีที่ 1 ฉบับที่ 2
พ.ศ. 2545

ปีที่ 12 ฉบับที่ 15
ม.ค.-มิ.ย. 2547

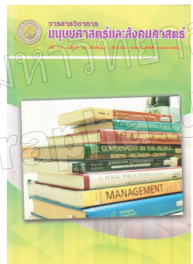
ปีที่ 12 ฉบับที่ 16
ก.ค.-ธ.ค. 2547

ปีที่ 13 ฉบับที่ 17
ม.ค.-เม.ษ. 2548

ปีที่ 13 ฉบับที่ 18
พ.ค.-ส.ค. 2548

ปีที่ 13 ฉบับที่ 19
ก.ย.-ธ.ค. 2548

ปีที่ 14 ฉบับที่ 20
ม.ค.-เม.ย. 2549

ปีที่ 14 ฉบับที่ 21
พ.ค.-ส.ค. 2549

ปีที่ 14 ฉบับที่ 22
ก.ย.-ธ.ค. 2549

ปีที่ 15 ฉบับที่ 23-24
ม.ค.-ธ.ค. 2550

ปีที่ 16 ฉบับที่ 25-26
ม.ค.-ธ.ค. 2551

ปีที่ 17 ฉบับที่ 27
ม.ค.-มิ.ย. 2552

ปีที่ 17 ฉบับที่ 28
ก.ค.-ธ.ค. 2552

ปีที่ 18 ฉบับที่ 29
ม.ค.-มิ.ย. 2553

ปีที่ 18 ฉบับที่ 30
ก.ค.-ธ.ค. 2553

ปีที่ 19 ฉบับที่ 31
ม.ค.-มิ.ย. 2554

ปีที่ 19 ฉบับที่ 32
ก.ค.-ธ.ค. 2554

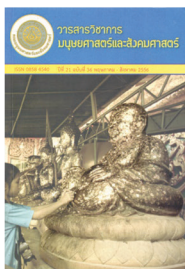
ปีที่ 20 ฉบับที่ 33
ม.ค.-มิ.ย. 2555

ปีที่ 20 ฉบับที่ 34
ก.ค.-ธ.ค. 2555

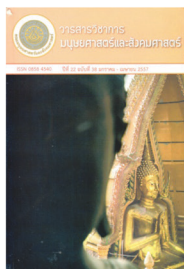
ปีที่ 21 ฉบับที่ 35
ม.ค.-เม.ย. 2556

ปีที่ 21 ฉบับที่ 36
พ.ค.-ส.ค. 2556

ปีที่ 21 ฉบับที่ 37
ก.ย.-ธ.ค. 2556

ปีที่ 22 ฉบับที่ 38
ม.ค.-เม.ย. 2557

ปีที่ 22 ฉบับที่ 39
พ.ค.-ส.ค. 2557

ปีที่ 22 ฉบับที่ 40
ก.ย.-ธ.ค. 2557

ปีที่ 23 ฉบับที่ 41
ม.ค.-เม.ย. 2558

ปีที่ 23 ฉบับที่ 42
พ.ค.-ส.ค. 2558

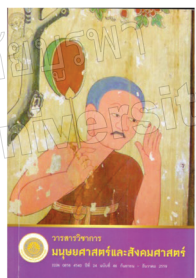
ปีที่ 23 ฉบับที่ 43
ก.ย.-ธ.ค. 2558

ปีที่ 24 ฉบับที่ 44
ม.ค.-เม.ย. 2559

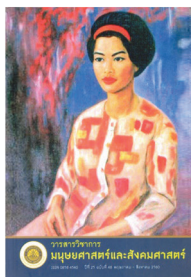
ปีที่ 24 ฉบับที่ 45
พ.ค.-ส.ค. 2559

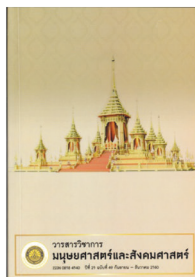
ปีที่ 24 ฉบับที่ 46
ก.ย.-ธ.ค. 2559

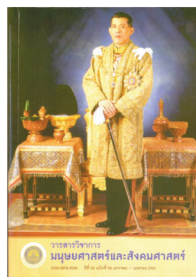
ปีที่ 25 ฉบับที่ 47
ม.ค.-เม.ย. 2560

ปีที่ 25 ฉบับที่ 48
พ.ค.-ส.ค. 2560

ปีที่ 25 ฉบับที่ 49
ก.ย.-ธ.ค. 2560

ปีที่ 26 ฉบับที่ 50
ม.ค.-เม.ย. 2561

ปีที่ 26 ฉบับที่ 51
พ.ค.-ส.ค. 2561

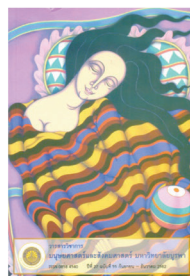
ปีที่ 26 ฉบับที่ 52
ก.ย.-ธ.ค. 2561

ปีที่ 27 ฉบับที่ 53
ม.ค.-เม.ย. 2562

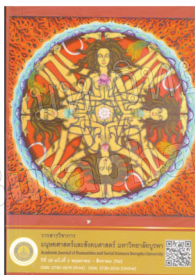
ปีที่ 27 ฉบับที่ 54
พ.ค.-ส.ค. 2562

ปีที่ 27 ฉบับที่ 55
ก.ย.-ธ.ค. 2562

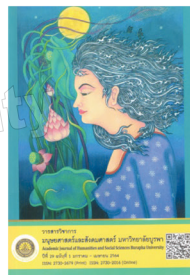
ปีที่ 28 ฉบับที่ 1
ม.ค.-เม.ย. 2563

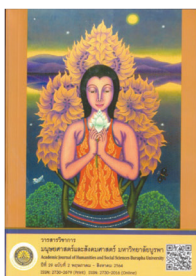
ปีที่ 28 ฉบับที่ 2
พ.ค.-ส.ค. 2563

ปีที่ 28 ฉบับที่ 3
ก.ย.-ธ.ค. 2563

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1
ม.ค.-เม.ย. 2564

ปีที่ 29 ฉบับที่ 2
พ.ค.-ส.ค. 2564

ปีที่ 29 ฉบับที่ 3
ก.ย.-ธ.ค. 2564

สารบัญ

บทความวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชนอำเภอสีโคดตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จันทน์เพชร อินใจ

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย

อินิกานต์ สังข์สุวรรณ..... 1-34

พัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในสามทศวรรษ

จิตตภา สารพัฒน์ก ไชยปัญญา..... 35-61

อิทธิพลของการแสดงตนในสังคมต่อความไว้วางใจในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค

ชวนวล คณานุกูล..... 62-84

การสำรวจปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ณัฐนันท์ เทียมเมฆ

เจษฎา ศาลาทอง..... 85-109

สถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์

ทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรวัยทำงานในประเทศไทย

บุหงา ชัยสุวรรณ

พรรณพิลาศ กุลติลภ

ชัชฎา สกฤณา..... 110-134

การพัฒนาทักษะการฟังการพูดภาษาจีนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้าน ผ่าน Zoom Meeting

ยุพดี หวลอารมณ

อัจฉริยา ตามัน..... 135-157

ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมวิทยา

เรวัต แสงสุริยงค์..... 158-185

ความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็น
เพื่อการโรงแรมในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

วินิชา วงศ์ชัย

วรุฒิ อัจฉิตโรไพศาล

186-210

แนวทางการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล
เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย

อลงกรณ์ ปริวุฒิพงศ์

211-236

บทความวิชาการ

COIL: นวัตกรรมของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในทศวรรษที่ 2020 - การประยุกต์ใช้
ในห้องเรียนวัฒนธรรมญี่ปุ่น

นันท์ชญา มหาจันทร์

237-257

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ
ของชุมชนอำเภอสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Development of Cultural and Natural Tourism
in the Community of Sikhottabong District,
Vientiane, Lao People's Democratic Republic

จันทน์เพชร อินใจ (Chanphet Inchai)¹

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย (Vuttichat Soonthonsamai)²

ธินิกานต์ สังข์สุวรรณ (Tinikan Sangsuwan)³

Received: November 21, 2021

Revised: December 30, 2021

Accepted: March 16, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และ 4) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็น

---

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา
Master of Business Administration, Faculty of Management and Tourism,
Burapha University

² สาขาวิชาการตลาด คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา
Marketing Major, Faculty of Management and Tourism, Burapha University

³ สาขาท่องเที่ยวและโรงแรม คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา
Tourism and Hotel Major, Faculty of Management and Tourism, Burapha
University

ด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวลาวและคนในพื้นที่ จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ MANOVA ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นด้านองค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนครั้งในการท่องเที่ยวที่ต่างกันมีผลต่อระดับความคิดเห็นด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และอายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวที่ต่างกันมีผลต่อระดับความคิดเห็นด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว, อำเภอสหัสขันธ์

Abstract

This research aimed at 1) examining opinions on tourism potential, 2) exploring opinions on expectations and needs for tourism management, 3) comparing opinions on tourism potential, and 4) comparing opinions on expectations and needs for tourism management based on the population's social characteristics. An online questionnaire was used for data collection, with 400 samples including Lao tourists and residents. The test statistics of MANOVA was employed for data analysis. The results showed that the opinions on tourism potential and on expectation and needs for tourism management, both overall and by aspect, were at a high level. Also, the hypothesis testing indicated that occupation, education level, income, and frequency of travel were factors impacting opinions on tourism potential; whereas, age, status, occupation, educational level, income, and frequency of travel had an impact on

expectations and needs for tourism management. Finally, the findings of this study would be applicable to the sustainable development of cultural and natural tourist attractions.

Keywords: Development, Tourism Potential, Sikhottabong District

บทนำ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญไม่เพียงแต่นำไปสู่การเปิดตัวโครงการและโครงสร้างพื้นฐานใหม่ ๆ รวมถึงที่พัก บริการขนส่งทั้งทางบกและทางอากาศเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวกระตุ้นการจ้างงานและโอกาสทางธุรกิจสำหรับคนในท้องถิ่น จึงทำให้การท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดันการเติบโตเศรษฐกิจของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว Ministry of Planning and Investment (2016, pp. 70-75) คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 3.3 พันล้านเหรียญสหรัฐใน พ.ศ. 2571 จากจำนวนนักท่องเที่ยวขาเข้าและรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น รัฐบาล สปป.ลาว ได้ตระหนักถึงการท่องเที่ยวว่าเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการเติบโตและช่วยให้ทุนต่างชาติสูงถึงร้อยละ 70 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแรงจูงใจเพื่อดึงดูดการลงทุน รัฐบาลลาวจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงเป็นกระบวนการวิวัฒนาการของการพัฒนาแบบรอบด้าน ถือเป็นเป้าหมายและแนวทางใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมให้มีการเติบโตที่สมส่วนระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ วัฒนธรรมสังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมตามแนวทางการพัฒนาต้องเอื้อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ สังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

การพัฒนาการท่องเที่ยวนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังอาจก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นจะต้องมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันต้องสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่เสี่ยงต่อการทำลายทรัพยากรเพื่อคนรุ่นต่อ ๆ ไป ในอนาคต (Mohieldin & Evers, 2017 cited in Justice, 2019; World Commission on Environment and Development, 1987) และหากเมื่อศึกษาลักษณะทางสังคมของประชากรและพฤติกรรมการท่องเที่ยวส่วนนี้ จะสามารถรับรู้ได้ถึงระดับความคิดเห็นทั้งในส่วนที่ต่างกันและไม่ต่างกัน (ณัฐกานต์ พงษ์สรนันท์, 2561; ปรัชญา บุญเดช

และแสงแข บุญศิริ, 2561) ซึ่งสามารถนำข้อมูลลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ความคาดหวังและความต้องการดังกล่าวไปวางแผนกำหนดกลยุทธ์การตลาดรวมถึง แนวทางการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยอาศัยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ชีตความสามารถหรือความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นประจักษ์และมีความโดดเด่น มาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ ธรรมชาติ เพื่อรองรับและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ปรัชญารณ ไชยคช, ดวงธิดา พัฒโน, ธนฤช สุวรรณ, นกุล ชื่นพัก และวรลักษณ์ สลิตศศิวิมล, 2558; วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ, 2550) ซึ่งแผนพัฒนาต้องให้ความสำคัญต่อเนื่องและ เชื่อมโยงของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน (ประสิทธิ์ เวทประสิทธิ์, ศิริชัย เพชรรักษ์ และสังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2561) และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการดำเนินการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งด้วยความเต็มใจและ ตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายกำหนด (สมบัติ นามบุรี, 2562)

ในด้านการท่องเที่ยว สโโคตตะบองเป็นอำเภอหนึ่งที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทาง ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วัดวาอาราม ปุชนิยสถาน สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และยัง อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและภูผาป่าไม้เขียวงาม โดยมีธุรกิจบริการ-ท่องเที่ยว ทั้งหมดจำนวน 259 แห่ง มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ จำนวน 13 แห่ง สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติหลายแห่งเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่มีมายาวนานและมีความสวยงามตามธรรมชาติ ทำให้เป็นที่รู้จักของ นักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย (Planning and Investment Office of Sikhottabong District, 2020, pp. 2-25) แต่เนื่องจากในระยะที่ผ่านมาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ยังมีลักษณะกระจุกกระจายขึ้นกับเจ้าของกิจการหรือนักลงทุนเป็นส่วนใหญ่ทำให้ ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและประสานเชื่อมโยงของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาของรัฐบาลต่อผู้ประกอบการ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ด้านการส่งเสริมตลาด การท่องเที่ยวและงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกยังมีน้อย รวมทั้งการมีส่วนร่วมและการสร้างจิตสำนึก ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรม ของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม และปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดจากการขยายตัวของ การท่องเที่ยวในอนาคต จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พบว่า อำเภอสีโคตตะบองมีเงื่อนไขตาม 5 องค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสวยงามและมีชื่อเสียง และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (ปรัชญากรณ์ ไชยคช และคณะ, 2558; ศราวุฒิ ใจอดทน, 2561; อรรถพร กีก้างพลู และกนกกานต์ แก้วนุช, 2560) บวกกับจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ไม่ไกลจากตัวเมืองใช้ระยะเวลาเดินทางที่สั้น มีความสะดวก และเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้น หากดึงศักยภาพและอาศัยจุดเด่นลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีอยู่มาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติก็จะสามารถประหยัดงบประมาณในการลงทุนสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างและสร้างทางเลือกในรูปแบบของการท่องเที่ยวมากขึ้น ประหยัดเวลาและงบประมาณในการมาท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้มุ่งเน้นศึกษาระดับความคิดเห็นต่อด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร โดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวจากศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ การรับรู้ถึงความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา ซึ่งผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่ได้นี้จะจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 (H1): ลักษณะทางสังคมของประชากรที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 (H2): ลักษณะทางสังคมของประชากรที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นต่อความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติต่างกัน

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์การวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐสามารถนำศักยภาพที่มีมาปรับปรุงและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ทำให้อำเภอสีโคตตะบองกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ

2. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไปวางแผนกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของประชากร

ณัฐกานต์ พฤษสรนันท์ (2561, หน้า 33) ได้อธิบายว่า ลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวแต่ละคนมีอิทธิพลมาจากตัวแปรทางด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวแปรที่อยู่ในตัวนักท่องเที่ยวเอง เช่น อายุ เพศ การศึกษา ขนาดครอบครัว วัฏจักรชีวิตและครอบครัว อาชีพ รายได้ ศาสนา และสัญชาติ เป็นต้น วลัยพร รุ่งตระกูลไพบูลย์ (2558, หน้า 26-27) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยว กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยวในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการตัดสินใจซื้อ รวมถึงกิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยวและผลกระทบจากกิจกรรมเหล่านั้น ส่วนด้านแนวคิดของ Pizam and Mansfeld (2000 อ้างถึงใน เลิศพร ธาระสกุล, 2555) ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเดินทางประกอบด้วย แรงจูงใจต่าง ๆ ความปรารถนา ความต้องการจำเป็น และความคาดหวังต่าง ๆ จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาของปรัชญา บุญเดช และแสงแข บุญศิริ (2561, หน้า 122-138) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วย อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกันของนักท่องเที่ยว ส่งผลต่อความต้องการด้านการท่องเที่ยว และความคิดเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวถ้าเลขาธิการ อำเภอย้ายอด จังหวัดตรัง แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะทางสังคมของประชากรและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันนั้นสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมและระดับความคิดเห็นทั้งในส่วนที่ต่างกันและไม่ต่างกัน โดยความต้องการและความคิดเห็นจะขึ้นกับบริบทพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ความพึงพอใจ และประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยด้านใดด้านหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมในด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของแหล่ง/ทรัพยากรการท่องเที่ยวในการให้บริการและดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาและปรับปรุงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยศักยภาพจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ เกณฑ์ และศักยภาพของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 ลักษณะ คือ คุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกสบายในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และความเสี่ยงในปัจจุบัน (วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ, 2550; ปรัชญาภรณ์ ไชยคช และคณะ, 2558, หน้า 122-138) ซึ่งการท่องเที่ยวจะบรรลุผลและเป้าหมายได้ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว 5A's ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และความมั่นใจด้านความปลอดภัย (อรรถพร กักค้ำพลู และกนกกานต์ แก้วนุช, 2560, หน้า 139-157) และจากผลการศึกษาของศราวุฒิ ใจอดทน (2561, หน้า 109-125) พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และการตอบรับของคนในชุมชน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์องค์ประกอบศักยภาพให้เข้ากับบริบทพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตาม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสวยงามและมีความเสี่ยง และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อการท่องเที่ยวเริ่มมีความหลากหลายและจำนวนนักท่องเที่ยวไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้หลายฝ่ายคำนึงถึงความสำคัญเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อีกทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ แล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน (วลัยพร รวีตระกูลไพบุลย์, 2558, หน้า 26-27) ในอีกแง่มุมหนึ่งยังมีการวิจัยของประสิทธิ์ เวทประสิทธิ์ และคณะ (2561, หน้า 755-767) พบว่ายังขาดความต่อเนื่องและขาดการเชื่อมโยงของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน

อมรา ไชยมนตรี และวิภาวี ฤกษ์นะภูติ (2561, หน้า 176-197) ได้เสนอว่า ยังมีปัญหาด้านราคาสินค้า สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาส่วนสมบัติ นามบุรี (2562, หน้า 183-197) พบว่า การมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งด้วยความเต็มใจและตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายกำหนด ดังนั้นด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดดังกล่าว เพื่อกำหนดแนวทางในการป้องกัน แก้ไขผลกระทบเหล่านั้นไม่ให้เกิดขึ้นหรือน้อยที่สุด เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนและได้ประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถกำหนดได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (World Commission on Environment and Development, 1987) ในด้านของ Mohieldin and Evers (2017 cited in Justice, 2019, pp. 1-21) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นวิธีการพัฒนาที่ใช้ทรัพยากรในลักษณะที่ช่วยให้ทรัพยากรยังคงมีอยู่สำหรับผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาระบบธรรมชาติในการให้บริการทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศที่เศรษฐกิจและสังคมพึ่งพา นอกจากนี้ การศึกษาของ มัสลิน วุฒิสินธุ์ (2560, หน้า 439-450) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบผสมผสานสามารถทำได้โดยจัดให้ชุมชนแต่ละหมู่บ้านเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวตามพื้นฐานทรัพยากรเดิมของแต่ละพื้นที่ โดยพิจารณาคุณสมบัติด้านศักยภาพ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนเป็นแกนหลัก มีการเชื่อมโยงทรัพยากรท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นเครือข่าย ต่อยอดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมและยังไม่เคยมีในพื้นที่มาก่อน แต่มีศักยภาพมาผสมผสานกัน

จากแนวคิดและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังอาจก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันต้องสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่เสี่ยงต่อการทำลายทรัพยากรเพื่อคนรุ่นต่อ ๆ ไปในอนาคต โดยอาศัยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ชีตความสามารถหรือความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็น

ประจักษ์และมีความโดดเด่นมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติเพื่อรองรับและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น

วิธีการวิจัย

ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวลาวและคนในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอำเภอสีโคตตะบอง การสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเลือกศึกษาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้สูตรขนาดตัวอย่างของคอกแรน (Cochran) สำหรับข้อมูลต่อเนื่อง โดยต้องการสุ่มตัวอย่างให้มีความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มที่ยอมรับได้ที่ 0.05 ใช้มาตราส่วนประเมินค่าลิเคิร์ต (Likert scale) ที่ 5 ระดับ ซึ่งจะได้ประมาณค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสเกล (scale) เป็น 1.25 สูตรขนาดตัวอย่างของคอกแรน สำหรับข้อมูลต่อเนื่องและตัวอย่างการใช้งาน (Cochran, 1977) ดังนี้

$$n = \frac{(t)^2(s)^2}{(d)^2}$$

$$n = \frac{(1.96)^2 \times (1.25)^2}{(5 \times 0.025)^2} = 384.77 \approx 385$$

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรข้างต้นจะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ตัวอย่าง และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรมากขึ้นและป้องกันข้อมูลผิดพลาดจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีกจำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้นเป็น 400 ตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบบเจาะจง คือ เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นคนในชุมชนพื้นที่ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวลาวที่เคยเดินทางมาเที่ยวในอำเภอสีโคตตะบองอย่างน้อยหนึ่งครั้ง มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป โดยมีคำถามคัดกรองถ้าหากผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสีโคตตะบองก็จะถูกคัดออก ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามผ่าน

Google form ซึ่งเก็บตามเพจท่องเที่ยว การส่งลิงก์โดยตรง สแกนคิวอาร์โค้ด การแบ่งปันผ่านเฟสบุ๊ก และ WhatsApp โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15 มีนาคม 2564 ถึง 15 เมษายน 2564 และสามารถเก็บได้ครบตามจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน

เครื่องมือและการทดสอบคุณภาพในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม จำแนกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยลักษณะทางสังคมของประชากร 2) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 3) ความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ข้อเสนอแนะ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความถูกต้องของเนื้อหาของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าส่วนดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) และได้ค่าความเห็นพ้องต้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 0.70 ในแต่ละข้อคำถาม (กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตา วานิชย์บัญชา, 2561) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้นำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มคนที่คล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และนำมาทดสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีความสอดคล้องภายในค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) โดยประเด็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว มีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ทุกด้าน ประกอบด้วยด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (0.82) ด้านความปลอดภัย (0.84) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (0.92) ด้านความสวยงามและมีชื่อเสียง (0.82) และด้านความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว (0.89) ส่วนประเด็นความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ทุกด้านเช่นกัน ประกอบด้วยด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (0.88) ด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม (0.78) ด้านความคาดหวังต่อปัญหาด้านอื่น ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว (0.86) ด้านความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว (0.90) ด้านความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (0.74) และด้านความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม (0.85) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับความคิดเห็นต่อด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และระดับความคิดเห็นต่อด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (one-way multivariate analysis of variance or one-way MANOVA)

3. การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น ตัวแปรตามต้องมีความสัมพันธ์กัน จากการใช้ Bartlett's test of sphericity เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามขององค์ประกอบด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และตัวแปรตามขององค์ประกอบด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตาม เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยว ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่า ทุกตัวมีค่า $\text{sig} = .000$ แสดงว่าตัวแปรตาม คือ องค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จึงสอดคล้องกับเงื่อนไขการใช้สถิติ MANOVA (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2562, หน้า 187)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและลักษณะการท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.00 อายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.75 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 52.25 ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 43.00 ระดับการศึกษาจบปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,000-6,667 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.25

ลักษณะการท่องเที่ยวพบว่า การเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว คือ มากกว่า 11 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.75 โดยรับรู้สถานที่ท่องเที่ยวผ่านช่องทางจากเพื่อน/คนรู้จัก คิดเป็นร้อยละ 63.75 มีวัตถุประสงค์สำคัญของการมาท่องเที่ยว คือ การไหว้พระ/ทำบุญ/สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 61.50 และบุคคลที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยว ได้แก่ ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 66.25 ส่วนงบประมาณที่ใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ระหว่าง 833-1,667 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.00 และในอนาคตผู้ตอบแบบสอบถามเลือกที่จะกลับมาท่องเที่ยวอีก คิดเป็นร้อยละ 83.25

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอำเภอสีโคตตะบอง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 0.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านความสวยงามและมีชื่อเสียง ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.58$) ด้านความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.91$, $SD = 0.56$) ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.62$) ด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 3.78$, $SD = 0.55$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.60$) ตามลำดับ

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติอำเภอสีโคตตะบอง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.60$) ด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.65$) ด้านความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.07$, $SD = 0.63$) ด้านความคาดหวังต่อปัญหาอื่น ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.02$, $SD = 0.56$) ด้านความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.60$) และด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.68$, $SD = 0.65$) ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร

ตาราง 1

ค่าความแปรปรวนหลายตัวแปร (MANOVA) ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ จำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร

Effect		F	p
อาชีพ	Pillai's Trace	1.468	.030*
	Wilks' Lambda	1.483	.027*
	Hotelling's Trace	1.496	.024*
	Roy's Largest Root	4.474c	.000*
ระดับการศึกษา	Pillai's Trace	1.426	.079
	Wilks' Lambda	1.431	.078
	Hotelling's Trace	1.432	.076
	Roy's Largest Root	3.516 ^c	.004*
รายได้	Pillai's Trace	1.464	.084
	Wilks' Lambda	1.470	.083
	Hotelling's Trace	1.473	.081
	Roy's Largest Root	3.978 ^c	.002*
จำนวนครั้งในการท่องเที่ยว	Pillai's Trace	1.315	.158
	Wilks' Lambda	1.311	.161
	Hotelling's Trace	1.306	.164
	Roy's Largest Root	2.368 ^c	.039*

*p ≤ .05

ตาราง 1 พบว่า อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยว ที่ต่างกันส่งผลต่อระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 2

ค่าความแปรปรวนหลายตัวแปร (MANOVA) ขององค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยจำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร

Source	Dependent Variable	SS	df	MS	F	p
อาชีพ	ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	8.845	8	1.106	3.824	.000*
	ความปลอดภัย	8.791	8	1.099	3.019	.003*
	สิ่งอำนวยความสะดวก	5.427	8	.678	1.936	.053*
	ความสวยงามและมีชื่อเสียง	3.653	8	.457	1.359	.213
	ความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว	2.167	8	.271	.873	.539
ระดับการศึกษา	ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	1.893	5	.379	1.243	.288
	ความปลอดภัย	3.476	5	.695	1.855	.101
	สิ่งอำนวยความสะดวก	1.036	5	.207	.577	.717
	ความสวยงามและมีชื่อเสียง	.270	5	.054	.158	.978
	ความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว	.582	5	.116	.373	.867
รายได้	ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.404	4	1.101	3.702	.006*
	ความปลอดภัย	4.232	4	1.058	2.845	.024*
	สิ่งอำนวยความสะดวก	6.034	4	1.508	4.368	.002*
	ความสวยงามและมีชื่อเสียง	2.115	4	.529	1.571	.181
	ความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว	3.050	4	.762	2.502	.042*
จำนวนครั้ง ในการท่องเที่ยว	ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.068	4	.517	1.705	.148
	ความปลอดภัย	2.679	4	.670	1.782	.132
	สิ่งอำนวยความสะดวก	2.821	4	.705	1.995	.094
	ความสวยงามและมีชื่อเสียง	2.164	4	.541	1.608	.171
	ความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว	3.097	4	.774	2.541	.039*

*p ≤ .05

ตาราง 2 พบว่า อาชีพมีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รายได้มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกและความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำนวนครั้งในการท่องเที่ยวมีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่างกัน

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร ด้านอาชีพ รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยว

ลักษณะทางสังคมของประชากร		องค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว		
		n	$\bar{X}$	SD
อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	172	3.90	0.47
	พนักงานเอกชน	62	3.69	0.48
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	6	3.89	0.42
	ค้าขาย	35	3.85	0.42
	ผู้ใช้แรงงาน	16	3.69	0.51
	เกษตรกร	26	3.84	0.30
	แม่บ้าน	15	3.78	0.52
	นักเรียน/นักศึกษา	66	4.01	0.46
	อื่น ๆ	2	4.30	0.47
รายได้	ต่ำกว่า 3,333 บาท	64	4.01	0.47
	3,333 - 5,000 บาท	62	3.84	0.48
	5,000 - 6,667 บาท	129	3.86	0.46
	6,667 - 8,333 บาท	59	3.95	0.34
	มากกว่า 8,333 บาท ขึ้นไป	86	3.73	0.52

ลักษณะทางสังคมของประชากร		องค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว		
		n	$\bar{X}$	SD
จำนวนครั้งในการท่องเที่ยว	เป็นครั้งแรก	60	3.92	0.51
	2 - 4 ครั้ง	120	3.76	0.45
	5 - 7 ครั้ง	58	3.93	0.51
	8 - 10 ครั้ง	39	3.96	0.37
	มากกว่า 11 ครั้งขึ้นไป	123	3.88	0.47

ตาราง 3 พบว่า องค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร ด้านอาชีพ รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาตามตัวแปรรายด้านพบว่า ด้านอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.47$) ด้านรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,333 บาท มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.01$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.47$) ด้านจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการท่องเที่ยว 8-10 ครั้งต่อปี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.96$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.37$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร

ตาราง 4

ค่าความแปรปรวนหลายตัวแปร (MANOVA) ความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร

Effect		F	p
อายุ	Pillai's Trace	1.515	.076
	Wilks' Lambda	1.516	.076
	Hotelling's Trace	1.517	.076
	Roy's Largest Root	2.883 ^c	.009*

Effect		F	p
สถานภาพ	Pillai's Trace	2.469 ^b	.023*
	Wilks' Lambda	2.469 ^b	.023*
	Hotelling's Trace	2.469 ^b	.023*
	Roy's Largest Root	2.469 ^b	.023*
อาชีพ	Pillai's Trace	2.284	.000*
	Wilks' Lambda	2.335	.000*
	Hotelling's Trace	2.373	.000*
	Roy's Largest Root	7.479 ^c	.000*
ระดับการศึกษา	Pillai's Trace	1.884	.003*
	Wilks' Lambda	1.900	.002*
	Hotelling's Trace	1.909	.002*
	Roy's Largest Root	5.368 ^c	.000*
รายได้	Pillai's Trace	1.770	.012*
	Wilks' Lambda	1.795	.011*
	Hotelling's Trace	1.817	.009*
	Roy's Largest Root	5.480 ^c	.000*
จำนวนครั้งในการท่องเที่ยว	Pillai's Trace	1.089	.348
	Wilks' Lambda	1.087	.351
	Hotelling's Trace	1.085	.353
	Roy's Largest Root	2.184 ^c	.044*

*p ≤ .05

ตาราง 4 อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวที่ต่างกันส่งผลต่อระดับความคิดเห็น ต่อความคาดหวัง และความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5

ค่าความแปรปรวนหลายตัวแปร (MANOVA) ขององค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร

Source	Dependent Variable	SS	df	MS	F	p
อายุ	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	4.948	3	1.649	4.017	.008*
	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม	.943	3	.314	.732	.533
	ความคาดหวังด้านอื่น ๆ ที่มิต่อการท่องเที่ยว	1.041	3	.347	1.125	.339
	ความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	.163	3	.054	.148	.931
	ความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	1.318	3	.439	1.213	.305
	ความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม	.234	3	.078	.193	.901
สถานภาพ	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	5.133	1	5.133	12.579	.000*
	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม	.835	1	.835	1.953	.163
	ความคาดหวังด้านอื่น ๆ ที่มิต่อการท่องเที่ยว	.559	1	.559	1.813	.179
	ความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	1.219	1	1.219	3.350	.068
	ความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.024	1	.024	.066	.797
	ความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม	.372	1	.372	.922	.337
อาชีพ	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	12.782	8	1.598	4.037	.000*
	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม	5.149	8	.644	1.517	.149
	ความคาดหวังด้านอื่น ๆ ที่มิต่อการท่องเที่ยว	4.245	8	.531	1.744	.087
	ความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	3.505	8	.438	1.202	.296
	ความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	12.393	8	1.549	4.576	.000*
	ความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม	2.659	8	.332	.822	.583

Source	Dependent Variable	SS	df	MS	F	p
ระดับ การศึกษา	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม	5.651	5	1.130	2.751	.019*
	ทางธรรมชาติ					
	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม	8.394	5	1.679	4.067	.001*
	ทางสังคมและวัฒนธรรม					
	ความคาดหวังด้านอื่น ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว	2.893	5	.579	1.895	.094
	ความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	5.292	5	1.058	2.964	.012*
	ความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	5.984	5	1.197	3.398	.005*
	ความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม	2.633	5	.527	1.313	.258
รายได้	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม	3.822	4	.955	2.305	.058
	ทางธรรมชาติ					
	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม	.427	4	.107	.247	.911
	ทางสังคมและวัฒนธรรม					
	ความคาดหวังด้านอื่น ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว	.212	4	.053	.171	.953
	ความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	1.163	4	.291	.793	.530
	ความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4.852	4	1.213	3.425	.009*
	ความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม	1.114	4	.278	.689	.600
จำนวนครั้ง ในการ ท่องเที่ยว	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม	1.799	4	.450	1.072	.370
	ทางธรรมชาติ					
	ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม	1.163	4	.291	.676	.609
	ทางสังคมและวัฒนธรรม					
	ความคาดหวังด้านอื่น ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว	.671	4	.168	.541	.706
	ความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	.152	4	.038	.103	.981
	ความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	1.037	4	.259	.713	.584
	ความต้องการด้านบทบาทการมีส่วนร่วม	1.353	4	.338	.838	.501

*p ≤ .05

ตาราง 5 อายุมีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สถานภาพมีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อาชีพมีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระดับการศึกษามีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความคาดหวังของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รายได้มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านความต้องการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่จำนวนครั้งในการท่องเที่ยวไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่างกัน

ตาราง 6

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร ด้านอายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้

ลักษณะทางสังคมของประชากร		องค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว		
		n	$\bar{X}$	SD
อายุ	20 - 29 ปี	142	4.00	0.52
	30 - 39 ปี	156	4.03	0.44
	40 - 49 ปี	49	3.93	0.43
	50 ปีขึ้นไป	23	3.99	0.34

ลักษณะทางสังคมของประชากร		องค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว		
		n	$\bar{X}$	SD
สถานภาพ	โสด	191	4.06	0.47
	สมรส	209	3.96	0.46
อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	172	4.04	0.47
	พนักงานเอกชน	62	4.10	0.48
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	6	4.17	0.42
	ค้าขาย	35	3.86	0.42
	ผู้ใช้แรงงาน	16	3.73	0.51
	เกษตรกร	26	3.90	0.30
	แม่บ้าน	15	3.86	0.52
	นักเรียน/นักศึกษา	66	4.04	0.46
	อื่นๆ	2	4.12	0.47
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	26	3.97	0.45
	มัธยมศึกษาตอนต้น	28	3.73	0.41
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	66	3.98	0.41
	อาชีวศึกษา	50	3.95	0.42
	ปริญญาตรี	210	4.04	0.49
	ปริญญาโทขึ้นไป	20	4.28	0.36
รายได้	ต่ำกว่า 3,333 บาท	64	4.02	0.45
	3,333 - 5,000 บาท	62	3.92	0.45
	5,000 - 6,667 บาท	129	3.99	0.47
	6,667 - 8,333 บาท	59	4.08	0.45
	มากกว่า 8,333 บาท ขึ้นไป	86	4.02	0.48

จากตาราง 6 พบว่า องค์ประกอบความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกตามลักษณะทางสังคมของประชากร ด้านอายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ เมื่อพิจารณาตามตัวแปรรายด้านพบว่า ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.03$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.44$) ด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่มีสถานภาพโสด มีค่าเฉลี่ยมากกว่าสมรส ($\bar{X} = 4.06$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.47$) ด้านอาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.42$) ด้านระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.36$) และด้านรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ 6,667-8,333 บาท มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.45$)

ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชนอำเภอสหัสขันธ์ นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว สามารถแยกออกเป็นแต่ละด้าน ได้ดังนี้

ด้านการวางแผน

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องพัฒนาตามหลักเกณฑ์การรักษาสภาพแวดล้อมตามแผนแม่บทการท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการประสานกับพหุภาคี มีขั้นตอนการปฏิบัติและประเมินผลในแต่ละระยะกับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องลงรายละเอียดครอบคลุมอย่างรอบคอบ เช่น แผนงาน แผนบุคลากร และการจัดสรรงบประมาณ รับผิดชอบต่อความยั่งยืนของธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องเป็นประจำและดำเนินไปตามแผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความเป็นจริง

ด้านการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในการท่องเที่ยว

ในการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ ภาครัฐต้องมีบทบาทในการกระตุ้นส่งเสริม และติดตามตรวจตราอย่างเข้มงวดต่อผู้ประกอบการ ชุมชน และนักท่องเที่ยว ในการดำเนินการตามแผนร่วมกัน โดยมีชุมชนเป็นผู้จัดตั้งปฏิบัติและรัฐให้การสนับสนุน ด้านเทคนิควิชาการและงบประมาณ หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญกับการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ พร้อมทั้งบูรณาการให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงและการเปลี่ยนแปลงโดยจะต้องนำเสนอในที่ประชุมและได้รับการเห็นดีเห็นชอบจากทุกฝ่าย มีการประเมินผลในแต่ละระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไข และนำไปพัฒนา

ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว จะต้องศึกษาข้อมูลและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหลาย ๆ รูปแบบในหลายสถานที่ต่างกันทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแบบแผนบูรณะ ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา โดยปรับให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นรวมถึงความสวยงามของทัศนียภาพดั้งเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด เพิ่มกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ กิจกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อมและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้านการศึกษา โดยหน่วยงานรับผิดชอบของรัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น ส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจตั้งแต่ขนาดย่อมจนไปถึงขนาดใหญ่เข้ามามีส่วนร่วม และสร้างสมาคมท่องเที่ยวเพื่อคอยให้คำแนะนำแลกเปลี่ยนความรู้ แก้ไขปัญหา และรับรู้ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในแต่ละระยะ เป็นการยกระดับการท่องเที่ยวต่อไป

ด้านการได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาต้องมีความสอดคล้องด้วยการผสมผสานธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์และเรียบง่ายในแบบดั้งเดิมแต่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน ควรมีโครงการที่ทำให้ผู้คนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญและได้รับประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน การบริการด้านการขนส่งสาธารณะ และการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น ที่สำคัญส่งเสริมให้ชุมชนผู้ที่มีศักยภาพผลิตสินค้าเพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยว ในระยะยาวประชาชนในบริเวณโดยรอบจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน สร้างอาชีพ มีรายได้ และนำเอาความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งมีได้เฉพาะในอำเภอสีโคดตะบองเท่านั้นแต่ยังรวมถึงระดับชาติ ดังนั้นในส่วนนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะต้องมีความเที่ยงธรรม เสมอภาค และร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของอำเภอสีโคดตะบองให้ก้าวไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

ด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยว

อำเภอสีโคดตะบองมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งไม่ได้รับการอนุรักษ์ให้ดี

เท่าที่ควร นักท่องเที่ยวบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีมีการทิ้งขยะ ข้างทาง เป็นต้น ดังนั้นเพื่อดึงดูดผู้คนมาท่องเที่ยวหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวจะต้องร่วมมือกับผู้ประกอบการและชุมชนในการโฆษณาเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้มากขึ้น ตอบสนองการสื่อสารข้อมูลให้มีความทันสมัย รวดเร็ว ชัดเจน และเข้าถึงได้ง่าย เพิ่มระบบขนส่งสาธารณะและปรับปรุงค่าบริการตามความเหมาะสม สรุปจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละปีและทำแบบสอบถามสั้น ๆ เพื่อวัดระดับความพึงพอใจของกิจกรรมที่เพิ่มเข้ามาหรือแหล่งท่องเที่ยวที่ควรปรับปรุง พร้อมกับมีมาตรการควบคุมและลงโทษต่อผู้ที่กระทำผิด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมรับรู้ในรายละเอียดทั้งข้อดีข้อเสียของการกำหนดแนวทางการพัฒนา เพราะหากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากเดิมมากเกินไปจนไม่เหลือความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ ความน่าดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยวก็อาจเกิดขึ้นในระยะสั้นเท่านั้น ดังนั้นควรปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมและยังคงอยู่อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถแบ่งการอภิปรายผลเป็นประเด็น ดังนี้

ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทร์ สปป.ลาว จากการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) เมื่อพิจารณา 5 องค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความสวยงามและมีชื่อเสียง และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน จากผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า “อำเภอสีโคตตะบอง” มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ ปรัชญากรณ์ ไชยคช และคณะ (2558) ที่ได้กล่าวว่า “ศักยภาพเชิงพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยว คือ ความสามารถหรือความพร้อมในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาและปรับปรุงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น” นอกจากนี้ ผลการศึกษาของศรารุณี ใจอดทน (2561)

พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกสบาย ในการเข้าถึง สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และการตอบรับของคนในชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yusuf, Rostitawati, and Obie (2019, pp. 1-7) พบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวท้องถิ่น ที่น่าสนใจหลายแห่งและความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว

ด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของ อำเภอสีโคตตะบอง พบว่า ระดับความคิดเห็นในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยในส่วนกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวพบว่า ยังขาดกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนั้น ควรเน้นกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และความรับผิดชอบต่อสังคมไปพร้อม ๆ กัน โดยปรับ ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เนื่องจากวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้นจึงต้องปลูกจิตสำนึก การตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และการเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้แนวคิด การปกครองชีวญาณด้านสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแนวคิดการปกครองของรัฐบาลสมัยใหม่ที่ไม่ใช้อำนาจโดยตรง เป็นลักษณะการปกครองตัวเองด้วยจิตสำนึก (ฉัตรการณ สุวีรรณ, 2562, หน้า 51-52) ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และธรรมชาติจะสำเร็จผลและมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ธุรกิจ ชุมชน และนักท่องเที่ยว รวมถึงองค์การจัดตั้งสากลที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การออกกฎระเบียบในการควบคุมและรักษา สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและได้รับคำปรึกษา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นมาตรฐานมากขึ้น รวมทั้ง มีส่วนรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของสมบัติ นามบุรี (2562) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งด้วยความเต็มใจและตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายกำหนด

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์พบว่า อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้ง

ในการท่องเที่ยวที่ต่างกันมีผลต่อระดับความคิดเห็นต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสนับสนุนงานวิจัยของณัฐวุฒิ จงธนะวัฒน์ (2560, หน้า 55-58) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือน ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว และผลการศึกษาของธัมภากัด ฤกษ์วีระวัฒนา, สุจิตรา ริมดุสิต, ปานฤทัย เท่งพุ่ม, ชิดชม กันจุฬา และฉันทัช วรณณนอม (2565, หน้า 90-100) พบว่า ระดับการศึกษา และรายได้ที่ต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อศักยภาพของโฮมสเตย์ที่ต่างกัน สำหรับจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวที่ต่างกัน ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มที่มีความถี่ในการเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวน 11 ครั้ง มีจำนวนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอสีโคตตะบองมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย นอกจากนี้ สถานที่ท่องเที่ยวยังมีความสะดวกสบายในการเข้าถึง อยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง และใช้ระยะเวลาเดินทางที่สั้น สนับสนุนแนวคิดของชูชัย สมธิไกร (2562, หน้า 109) กล่าวว่า หากนักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจที่ดีต่อการให้บริการ และแหล่งท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ก็จะเป็นแรงจูงใจและมีความเป็นไปได้สูง ที่จะเกิดการซื้อหรือใช้บริการซ้ำกันหลาย ๆ ครั้ง

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นด้านความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์พบว่า อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวที่ต่างกัน มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสถานภาพที่ต่างกัน อาจเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะของบุคคลที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว หากเป็นครอบครัว ก็จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว ในส่วนของอาชีพนั้นยังมีความสัมพันธ์กับรายได้ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว เมื่อมีรายได้ที่สูงขึ้น ก็อาจจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการเดินทางที่สูงขึ้นเช่นเดียวกัน ในขณะที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่ต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มที่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จะมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาและความต้องการในการจัดการที่ลึกซึ้งกว่า เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีวุฒิภาวะและผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากกว่า มีการวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ดังนั้นจึงทำให้มองเห็นโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น สนับสนุนแนวคิดของ Pizam and Mansfeld (2000 อ้างถึงใน เลิศพร ภาวะสกุล, 2555) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเดินทาง

ประกอบด้วย แรงจูงใจต่าง ๆ ความปรารถนา ความต้องการจำเป็น และความคาดหวังต่าง ๆ และสนับสนุนงานวิจัยของนุชประวีร์ ลิขิตศรีณย์ และคณะ (2561, หน้า 25-36) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่ต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นต่อระดับความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดพิจิตรตามส่วนประสมทางการตลาดต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชนอำเภอสีโคตตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ดังนี้

1. ต้องปลูกจิตสำนึกให้ชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน รวมถึงประชาชนให้ทั่วถึง โดยจัดทำโครงการที่ทำให้ผู้คนเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ เพื่อผลประโยชน์ของทุกคนในชาติ

2. เน้นกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และความรับผิดชอบต่อสังคมไปพร้อม ๆ กัน โดยปรับให้เข้ากับสภาพความเป็นจริง ตระหนักถึงปัญหาของทรัพยากรท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมและยังคงอยู่อย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติจะสำเร็จผลและมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐ เอกชน ธุรกิจ ชุมชน และองค์การจัดตั้งสากลด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนจนถึงขั้นตอนการปฏิบัติและประเมินผล โดยจะต้องให้ความสำคัญกับความเที่ยงธรรม เสมอภาค ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติของอำเภอสีโคตตะบองให้ก้าวไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

4. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องลงรายละเอียดครอบคลุมอย่างรอบคอบเหมาะสม สอดคล้องกับความเป็นจริงในการจัดการแต่ละระยะของแผนงาน และได้รับการเห็นดีเห็นพร้อมจากทุกฝ่าย เพื่อให้แผนการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็น

ไปตามเป้าหมาย จะต้องมีการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องเป็นประจำและมีการประเมินผลสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต

5. ควบคู่กับการพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวร่วมด้วย เพราะถ้าหากการพัฒนาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในส่วนนี้ได้ แหล่งท่องเที่ยวก็จะไม่ได้รับความนิยมซึ่งอาจจะทำให้เกิดความไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบว่า อำเภอศรีโคตตะบองมีองค์ประกอบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติได้ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับการนำศักยภาพด้านความสวยงามและมีชื่อเสียง ความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกสบายในการเข้าถึง และใช้ระยะเวลาเดินทางที่สั้น มาบูรณาการเพื่อตอบโจทย์การเดินทางแบบไปเช้าเย็นกลับ ช่วงสุดสัปดาห์ ช่วงเทศกาลต่าง ๆ เป็นการประหยัดเวลาในการเดินทางและงบประมาณ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างและสร้างทางเลือกในรูปแบบของการท่องเที่ยวมากขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในด้านความต้องการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีความคาดหวังต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมมากเป็นอันดับแรก ดังนั้นหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญในการร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น อาทิ กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ศาสนา และการกีฬา พร้อมกับการปลูกจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยปรับให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในแต่ละยุคการเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

3. จากผลการวิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นพบว่า อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนครั้งในการท่องเที่ยวที่ต่างกันส่งผลต่อระดับความคิดเห็น ดังนั้นหน่วยงานรับผิดชอบของรัฐควรให้ความสำคัญกับการเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมบริหารจัดการ เพื่อให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปตามมาตรฐานสากล มีการศึกษาข้อมูลและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหลาย ๆ รูปแบบในหลายสถานที่ต่างกันทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแบบแผน บูรณะ ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวสามารถนำไปปรับใช้ในการส่งเสริมการตลาดโดยจำแนกตามเกณฑ์ของประชากรและลักษณะพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจด้านประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

4. จากผลสรุปด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยวพบว่า อำเภอสีโคตตะบองมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่งทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ดังนั้นเพื่อดึงดูดผู้คนมาท่องเที่ยวหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญในการร่วมมือกับผู้ประกอบการและชุมชนในการโฆษณาเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้มากขึ้น ตอบสนองการสื่อสารข้อมูลให้มีความทันสมัย รวดเร็ว ชัดเจน และเข้าถึงได้ง่าย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในบริบทพื้นที่อำเภอสีโคตตะบองเท่านั้น ดังนั้นควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นของ สปป.ลาว และศึกษาเพิ่มเติมด้วยการวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น สามารถนำไปกำหนดแผนการพัฒนาในระดับจังหวัดและระดับชาติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. ศึกษาเพิ่มเติมของการวิจัยเชิงวิเคราะห์ SOAR หรือ SWOT analysis เพื่อให้ทราบ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค สิ่งที่ยากจะเป็น และผลลัพธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอสีโคตตะบอง เพื่อปรับปรุงศักยภาพที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถตอบสนองความคาดหวังและความต้องการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว สร้างความพึงพอใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศให้มาเที่ยวชมมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งมายังกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ
รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาตลอดระยะเวลาการศึกษา
และขอขอบพระคุณรัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงผู้อยู่เบื้องหลัง
ความสำเร็จทุกท่าน ผู้วิจัยซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รายการอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2562). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย *SPSS for windows* (พิมพ์ครั้งที่ 14). โรงพิมพ์สามลดา.
- กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา. (2561). การใช้ *SPSS for windows* ในการวิเคราะห์ข้อมูล (พิมพ์ครั้งที่ 31). โรงพิมพ์สามลดา.
- ฉัตรกรรณ์ สุริวรรณ. (2562). แนวคิดการปกครองชีวญาณด้านสิ่งแวดล้อม. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 15(1), 51-52.
- ชูชัย สมितिไกร. (2562). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกานต์ พกฤษนันท์. (2561). เอกสารประกอบการสอนวิชา 66220159 ลักษณะและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว. คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐฉิ จงชนะวัฒน์. (2560). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี. [งานนิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- นุชประวีร์ ลิขิตศรีณย์ และคณะ. (2561). ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการใช้จ่ายส่วนประสมทางการตลาดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตร. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 13(2), 25-36.
- ประสิทธิ์ เวทประสิทธิ์, ศิริชัย เพชรรักษ์ และรังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(2), 755-767.
- ปรัชญา บุญเดช และแสงแข บุญศิริ. (2561). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวถ้าเลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(2), 122-138.
- ปรัชญากรณ์ ไชยคช, ดวงธิดา พัฒโน, ธนภฤช สุวรรณ, นกุล ชื่นพัก และวรลักษณ์ สลิตศศิวิมล. (2558). ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ ตำบลต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่* (หน้า 39-51). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. <https://bit.ly/3c0u6Pz>

- มัสลิน วุฒิสินธุ์. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกแบบผสมผสานในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนตำบลท่าข้าม จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(2), 439-450.
- รัมภาภัก ฤกษ์วีระวัฒนา, สุจิตรา ริมดุสิต, ปานฤทัย แห่งพุ่ม, ชิตชม กันจุฬา และฉันทัช วรรณณอม. (2565). การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อศักยภาพที่พักโฮมสเตย์หมู่บ้านศรีวังเกต จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 8(1), 90-100.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2555). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัยพร รุ่งตระกูลไพบูลย์. (2558). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 6 ปรับปรุงแก้ไข). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย, ศรีญา แสงลี้มสุวรรณ, อติมา พลภักสรนันท์, ชวนา อังคนุรักษ์พันธ์, ธนาวุฒิ โรจนรุ่งทวี, เนตรดาว ชัยเขต, สุจิตรา ศรีสุข, เกศริน อิ่มเล็ก และอรพร สดใส. (2550). *การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาดำบลเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศราววุฒิ ใจอดทน. (2561). แนวทางการพัฒนากายภาพแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ: กรณี ศึกษาป่าชุมชนเขาสามสิบส่างและเขาเขียว จังหวัด นครราชสีมา. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 27(2), 109-125.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 183-197.
- อมรา ไชยมนตรี และวิภาวี ฤกษ์ณะภูติ. (2561). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 35(3), 176-197.
- อรรถพร กีก้างพลู และกนกกานต์ แก้วนุช. (2560). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานแหล่งท่องเที่ยวชุมชนชนอม จังหวัดนครศีธรรมราช. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(ฉบับพิเศษ), 139-157. <https://dtc.ac.th/research/dtcjournal11special/>

- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Justice, M. (2019). Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review. *Cogent Social Sciences*, 5(1), 1-21.
- Ministry of Planning and Investment. (2016). *8th national socio-economic development plan (2016-2020)*. Vientiane capital, Lao People's Democratic Republic. <https://laopdr.un.org/en/13284-8th-national-socio-economic-development-plan-2016-2020>
- Planning and Investment Office of Sikhottabong District. (2020). *Establishment of the 6th five-year economic, and social development plan (2014-2019) and the 7th five-year economic and social development plan (2020-2025) of Sikhottabong district, Vientiane capital, Lao People's Democratic Republic*. Planning and Investment Office of Sikhottabong district.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *The Brundtland report our common future*. Oxford University Press.
- Yusuf, I. D. S., Rostitawati, T., & Obie, M. (2019). Cultural and natural resources as a tourism destination in Gorontalo Regency-Indonesia: Its potentials, problem, and development. *International Journal of Tourism & Hospitality Reviews*, 6(2), 1-7.

พัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในสามทศวรรษ
*Three-Decade Development of Academic Journal
of Humanities and Social Sciences
Burapha University*

จิตตภา สารพัฒน์ ไชยปัญญา (Chittapa Sarapadnuke Chaipunya)¹

Received: March 10, 2022

Revised: March 21, 2022

Accepted: April 11, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง พัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลวารสารซึ่งจะแสดงให้เห็น พัฒนาการของวารสารในรอบ 3 ทศวรรษ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการจัดการ ได้แก่ ชื่อวารสาร มีการเปลี่ยนชื่อ 3 ครั้งจาก วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และเปลี่ยนเป็น วารสารวิจัย บูรพาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ต่อมาเปลี่ยนเป็น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงปัจจุบัน จำนวนเล่มวารสารเริ่มมีความสม่ำเสมอในปีที่ 21 คือ ตีพิมพ์จำนวน 3 เล่ม ต่อปี กองบรรณาธิการพบว่า ช่วง 10 ปีแรกมีบุคคลภายในเป็นกองบรรณาธิการทั้งหมด ปีที่ 12 เริ่มมีบุคคลภายนอกเป็นกองบรรณาธิการและปีที่ 22 - ปีที่ 29 พบว่า กองบรรณาธิการมีจำนวนบุคคลภายนอกมากกว่าจำนวนบุคคลภายใน 2) ด้านประเภท

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ของบทความ พบว่า ในทศวรรษแรกส่วนใหญ่เป็นบทความวิชาการ ในปีที่ 16 ซึ่งอยู่ในทศวรรษที่ 2 เริ่มมีบทความวิจัยมากกว่าบทความวิชาการ และในปีที่ 19 - ปัจจุบัน มีบทความวิจัยมากกว่าบทความวิชาการเกินร้อยละ 50 3) ด้านประเภทผู้เขียนบทความ พบว่า ตั้งแต่ปีที่ 1 - ปีที่ 21 ผู้เขียนบทความเป็นบุคคลภายในมากกว่าบุคคลภายนอก ตั้งแต่ปีที่ 22 เป็นต้นมา พบว่า ผู้เขียนบทความที่เป็นบุคคลภายนอกมีมากกว่าหรือเท่ากับบุคคลภายใน 4) ด้านสาขาของบทความ พบว่า ในทศวรรษแรกมีสาขาของบทความจำนวน 16 สาขา ทศวรรษที่ 2 มีจำนวน 19 สาขา และทศวรรษที่ 3 มีจำนวน 24 สาขา

คำสำคัญ: วารสารวิชาการ, พัฒนาการของวารสารวิชาการ, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Abstract

This paper aims at synthesizing data related to the *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, in order to demonstrate its development in the past 3 decades. The results showed that the development involves 4 main aspects: 1) title change and management; 2) types of papers published; 3) types of authors, and 4) academic fields. The journal title has been renamed for 3 times from *Journal of Humanities and Social Sciences* to *Academic Journal of Humanities and Social Sciences*, “*Burapha Suksa*” *Academic Journal*, *Faculty of Humanities and Social Sciences*, *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*. The number of annually released volumes (3 volumes) became constant in the 21st year. In the first decade, the editorial team comprised only the internal readers, then in the 12th year, the external readers joined the editorial board. From the 22nd to the 29th years, the external readers outnumbered the internal ones. Regarding the categories of published articles, most publications in the first decade were academic papers. In the 16th year, the research articles outnumbered the academic articles, and from the 19th year up to

the present, the number of research articles has been increased to more than 50% of the total published papers. As for the types of authors, the majority of the authors in the first 21 years was the faculty members, and since the 22nd year, the external authors have occasionally outnumbered or have been equal to the internal scholars. In terms of academic fields, there were articles from 16 fields in the first decade. In the 2nd decade, the journal published the articles from 19 fields, and in the 3rd decade, the published papers were from 24 fields.

Keywords: Academic Journal, Development of Academic Journal, Academic Journal of Humanities and Social Sciences

บทนำ

ผลงานวิชาการเป็นหนึ่งในงานทางวิชาการที่อาจารย์ในระดับอุดมศึกษาควรจัดทำ ทั้งนี้ นอกจากเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการในวงกว้างแล้ว ในปัจจุบันผลงานทางวิชาการที่อาจารย์ผลิตขึ้นยังเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาเพื่อแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการอีกด้วย

ตามประกาศ ก.พ.อ. (เอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564) มีการแบ่งประเภทของผลงานออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม 1 งานวิจัย กลุ่ม 2 ผลงานวิชาการลักษณะอื่น กลุ่ม 3 ตำรา หนังสือ บทความ วิชาการ และกลุ่ม 4 ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม

คำนิยามของผลงานทางวิชาการแต่ละกลุ่มและวิธีการเผยแพร่ผลงาน มีดังตัวอย่างที่สามารถสรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

งานวิจัย หมายถึง งานวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อสรุปที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ (งานวิจัยพื้นฐาน) หรือการนำวิชาการนั้นมาใช้ประโยชน์ (งานวิจัยประยุกต์) หรืองานวิจัยสร้างสรรค์ หรือการพัฒนาอุปกรณ์ หรือกระบวนการใหม่ที่เกิดประโยชน์

การเผยแพร่งานวิจัยทำได้หลายลักษณะ เช่น เผยแพร่ในรูปแบบบทความวิจัยในวารสารวิชาการระดับชาติ วารสารวิชาการระดับนานาชาติ เผยแพร่ในหนังสือรวมบทความวิจัยที่ได้มีการบรรณาธิการ โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น ๆ (peer reviewer) ประเมินคุณภาพ นำเสนอเป็นบทความวิจัยต่อที่ประชุมทางวิชาการที่เป็นฉบับเต็มของการประชุมระดับชาติหรือระดับนานาชาติ เผยแพร่ในรูปรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่ในรูปของหนังสือ

ผลงานวิชาการลักษณะอื่น เช่น ผลงานวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการเรียนรู้ หมายถึง ผลงานวิชาการซึ่งอาจดำเนินงานในรูปการศึกษาหรือการวิจัยเชิงทดลองหรือการวิจัยและพัฒนา มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน... การเผยแพร่ผลงานในลักษณะนี้อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น เผยแพร่เป็นรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ เผยแพร่ในรูปของบทความวิจัยในวารสารทางวิชาการ ทั้งนี้วารสารทางวิชาการนั้นอาจเผยแพร่เป็นรูปเล่ม สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

บทความวิชาการ หมายถึง งานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน ทั้งนี้มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เขียนแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจนด้วยการเผยแพร่บทความวิชาการทำได้โดยการเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ วารสารวิชาการระดับนานาชาติ และเผยแพร่ในหนังสือรวมบทความในรูปแบบอื่นที่มีกระบวนการบรรณาธิการโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น ๆ (peer reviewer) ประเมินคุณภาพ

จากที่ได้ยกตัวอย่างคำนิยามของผลงานทางวิชาการและวิธีการเผยแพร่ผลงานเหล่านั้น พบว่า วารสารวิชาการทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นช่องทางที่สำคัญในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันวารสารวิชาการมีจำนวนมากทั้งสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพื่อรองรับการเผยแพร่ผลงานของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งผลงานวิชาการของนิสิตนักศึกษาระดับต่าง ๆ ในสถาบันอุดมศึกษาอีกด้วย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นหน่วยงานหนึ่งในมหาวิทยาลัยบูรพาที่เล็งเห็นความสำคัญของการเปิดโอกาสให้อาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิตนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จึงได้เริ่มจัดทำ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขึ้น และเผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 โดยมีรูปแบบเป็นลักษณะการโรเนียววารสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของอาจารย์ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความวิชาการเกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นของภาคตะวันออก ซึ่งบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นบทความวิชาการของอาจารย์ภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ในปี พ.ศ. 2565 วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งปัจจุบันใช้ชื่อวารสารว่า วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนครบ 30 ปี โดยตลอดระยะเวลาของการดำเนินการผลิตวารสารที่ผ่านมานั้น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับการตอบรับอย่างดีจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งเห็นได้จากจำนวนและคุณภาพของผลงานวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารดังกล่าว และ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทยให้อยู่ฐาน 2 ในปัจจุบัน (ตั้งแต่ 1 มกราคม 2563 ถึง 31 ธันวาคม 2567) จากการค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าตลอดระยะเวลาของการดำเนินการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันยังไม่มีผู้ใดรวบรวมข้อมูลของวารสารไว้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนยังไม่มี การสังเคราะห์ข้อมูลของวารสารดังกล่าวเพื่อแสดงถึงพัฒนาการของวารสารนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับในปี พ.ศ. 2565 วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ดำเนินการมาครบ 30 ปี ผู้วิจัยจึงสนใจสังเคราะห์ข้อมูลของวารสารดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาการของวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตลอดระยะเวลา 3 ทศวรรษที่ผ่านมา

การทบทวนวรรณกรรม

ความเป็นมาของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) นี้มีจุดเริ่มต้นจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2544 เรื่อง “การศึกษาและจัดทำดัชนีผลกระทบการอ้างอิงของวารสารวิชาการภายในประเทศ” การวิจัยนี้นำไปสู่การจัดตั้งศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทยในปี พ.ศ. 2547 โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ทุนสนับสนุนในการดำเนินงาน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นผู้รับผิดชอบให้กรอบอัตราของบุคลากรรวมทั้งสถานที่ตั้งของศูนย์ TCI สำหรับการคัดเลือกวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI นั้น มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเกณฑ์ในการคัดเลือกวารสารใหม่เข้าสู่ฐานข้อมูล TCI ใช้สำหรับวารสารสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นลำดับแรกเมื่อ พ.ศ. 2547 และต่อมาในปี พ.ศ. 2551 จึงได้เริ่มโครงการจัดทำฐานข้อมูลวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้เข้าสู่ฐานข้อมูล โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกวารสารคล้ายคลึงกับเกณฑ์สำหรับวารสารด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อให้วารสารวิชาการของประเทศไทยมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในวงกว้างมากยิ่งขึ้น (ศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย, ม.ป.ป.)

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) (2558; 2563) ได้กำหนดเกณฑ์เชิงปริมาณเพื่อประเมินวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้แก่ เกณฑ์ TCI ปี พ.ศ. 2558 และ เกณฑ์ TCI ปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2567 โดยเกณฑ์ดังกล่าวใช้ในการประเมินคุณภาพของวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI มีสาระโดยสังเขป ดังนี้

เกณฑ์ TCI ปี พ.ศ. 2558 เป็นเกณฑ์เป็นเกณฑ์เชิงปริมาณและเกณฑ์เชิงคุณภาพ โดยเกณฑ์เชิงปริมาณที่แบ่งเป็นเกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง ดังนี้ เกณฑ์หลักมี 2 ข้อ คือ

1. บทความทุกบทความต้องมีการควบคุมคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review)
2. วารสารต้องออกตามเวลาที่กำหนด เกณฑ์รองมี 8 ข้อ เช่น วารสารต้องมีอายุการตีพิมพ์บทความวิชาการไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 6 ฉบับ วารสารต้องมีกองบรรณาธิการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมาจากหลากหลายหน่วยงาน วารสารต้องตีพิมพ์บทความที่มีผู้สนับสนุนจากหลากหลายหน่วยงานทั้งภายในและ

ภายนอก และวารสารต้องมีการตีพิมพ์บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์และรูปแบบที่ได้มาตรฐาน เป็นต้น ส่วนเกณฑ์เชิงคุณภาพ มี 10 ข้อ ซึ่งเป็นเกณฑ์ข้อเดียวกับเกณฑ์เชิงปริมาณแต่มีการกำหนดการคิดคะแนนของแต่ละเกณฑ์ไว้ด้วย

เกณฑ์ TCI ปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2567 มีเกณฑ์เชิงปริมาณที่แบ่งเป็นเกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง ซึ่งเกณฑ์หลักเป็นเกณฑ์ที่ไม่คิดเป็นคะแนน แต่วารสารกลุ่ม 1) ต้องผ่านเกณฑ์หลักนี้ทุกข้อ ได้แก่ 1. วารสารต้องออกตรงตามเวลาที่กำหนด 2) วารสารมีเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) ที่จดทะเบียนถูกต้องตามหลักสากล 3) วารสารต้องมีเว็บไซต์ที่มีข้อมูลครบถ้วน และ 4) บทความมีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐาน ส่วนเกณฑ์รองเป็นเกณฑ์ที่คิดเป็นคะแนน มี 8 ข้อ เช่น วารสารต้องมีกองบรรณาธิการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมาจากหลากหลายหน่วยงาน วารสารต้องตีพิมพ์บทความที่มีผู้สนับสนุนมาจากหลากหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก วารสารมีรูปแบบการอ้างอิงที่ถูกต้องตามมาตรฐาน รวมทั้งมีการให้คะแนนคุณภาพของบทความในวารสารด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานวิจัยที่นำเสนอผลการสังเคราะห์งานทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า สุนทรา โตบัว (2555) ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยจากภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาด้านสาระของการวิจัย ได้แก่ ประเด็นการวิจัย ตัวแปรที่ใช้ศึกษาในการวิจัย ประโยชน์การนำไปใช้ และเพื่อศึกษาด้านวิธีการวิจัย ได้แก่ แบบแผนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประชากรเป้าหมายในการวิจัย โดยศึกษาจากงานวิจัยที่ได้รับทุนจากภาควิชาการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง ปี พ.ศ. 2555 และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์, รุ่งนิภา เหลียง และสถาพร ไปเหนือ (2564) ศึกษาเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2541-2560 โดยศึกษาจากงานวิจัยจำนวน 21 เล่ม มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อสำรวจ สังเคราะห์ และเสนอแนวทางในการส่งเสริมพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนี้ ยังพบการสังเคราะห์บทความที่ได้รับการเผยแพร่ เช่น สำนักวิจัยและบริการวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) ศึกษาเรื่องการสังเคราะห์แนวโน้ม ทิศทาง และประเด็นการวิจัยของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์

ในช่วงปี 2550-2554 มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ 1) เพื่อสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์นโยบาย/แผนงานรวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาและการวิจัย 2) เพื่อศึกษาแนวโน้มและทิศทางการวิจัยทางการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบาย/แผนงาน และแนวทางการพัฒนาการศึกษาของชาติ 3) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นวิจัยด้านการศึกษาที่เป็นแนวโน้มการวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2550-2554 จำแนกตาม 17 สาขาของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยสังเคราะห์ข้อมูลจากบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารด้านการศึกษาในระดับนานาชาติในช่วงปี พ.ศ. 2549 - ปี พ.ศ. 2550

กขพรรณ ยังมี, จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง, วราภรณ์ มามี, วิมล ทองดอนกลิ้ง และอุษา อินทร์ประสิทธิ์ (2559) ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์ผลงานวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการศิลปศึกษาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร ระหว่างปี 2553-2557 โดยมีประเด็นในการสังเคราะห์ 5 ด้าน คือ 1) ด้านข้อมูลพื้นฐาน 2) ด้านวิธีดำเนินการวิจัย 3) ด้านการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากบทความ 4) ด้านแนวทางการทำวิจัยและการเขียนบทความ และ 5) ด้านการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยเลือกใช้บทความจำนวนทั้งหมด 87 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัย 75 เรื่อง บทความวิชาการ 12 เรื่อง ส่วนชัยณรงค์ นพศิริ (2559) ได้สังเคราะห์บทความเชิงปฏิกิริยาเผยแพร่งานอินเทอร์เน็ตของฝ่ายบริการเผยแพร่ทางไกล สำนักการศึกษาต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสำรวจ จัดกลุ่ม และสังเคราะห์บทความเชิงปฏิกิริยาที่นำออกเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 474 เรื่อง โดยเป็นบทความตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึงปี พ.ศ. 2556 และนริสรา พิงโพธิ์สภ (2560) ศึกษาเรื่อง สถานภาพ ช่องว่างความรู้ และทิศทางของบทความวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์: การสังเคราะห์บทความวิจัยในวารสารพฤติกรรมศาสตร์ โดยศึกษาจากบทความวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารพฤติกรรมศาสตร์ช่วงปี พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2557 จำนวน 147 เรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสังเคราะห์ความรู้จากบทความวิจัยในวารสารเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่าสถานภาพของบทความวิจัยที่เผยแพร่ในวารสารพฤติกรรมศาสตร์มีลักษณะอย่างไร และอะไรคือช่องว่างความรู้ของบทความวิจัยที่ควรต่อยอด และทิศทางของบทความวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ควรเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ ยังมีบทความที่ศึกษาเรื่องหลักการและแนวทางการสังเคราะห์งานวิชาการ คือ บทความของสัญญา เคนาภูมิ (2562) ศึกษาเรื่องหลักการและแนวทางการสังเคราะห์งานวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า ระเบียบวิธีการวิเคราะห์งานวิชาการ

ประกอบด้วยแนวทาง 7 แนวทาง ดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสังเคราะห์ 2) การวางกรอบแนวคิดการนำเสนอ 3) การสังเขปข้อมูล 4) การวางลำดับประเด็น การสังเคราะห์ 5) การอธิบายความ 6) การตีความ และ 7) สรุปเป็นองค์รวมใหญ่ ซึ่งวิธีการสังเคราะห์ตามแนวทางดังกล่าวเป็นการต่อยอดความรู้จากองค์ความรู้เดิมที่จะทำให้เกิดมิติของความรู้ในภาพรวมหรือมิติอื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์อาจจะนำไปสู่การพัฒนา การโต้แย้งทางวิชาการจนนำไปสู่ข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยพบว่า ตัวอย่างการสังเคราะห์งานวิชาการที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิชาการในประเด็นที่ต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งการสังเคราะห์งานวิชาการไม่ว่าจะใช้ข้อมูลจากแหล่งใดหรือเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด การสังเคราะห์งานวิชาการก็ถือเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างข้อสรุปรวมเกี่ยวกับผลงานวิชาการที่อยู่ภายใต้ประเด็นเดียวกันแต่อาจมีสภาพบริบทเงื่อนไขที่ต่างกัน ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสังเคราะห์งานวิชาการ คือ เพื่อให้ได้ความรู้เชิงสรุปที่อยู่กระจัดกระจายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นตามลักษณะประเภทของงานวิชาการที่จะนำเสนอ...ดังนั้นการสังเคราะห์งานทางวิชาการจึงมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการช่วยจัดระบบข้อมูลให้มีความชัดเจนและเป็นระเบียบมากขึ้นในประเด็นที่ทำการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นครบถ้วน ช่วยให้มีความเข้าใจที่คมชัด ช่วยขยายขอบเขตสาระทางวิชาการให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จะเป็นประโยชน์ในการต่อยอดความรู้ตลอดจนช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการใหม่ (สัญญา เคนาภูมิ, 2562)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นประกอบกับการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยใดที่สังเคราะห์วารสารวิชาการเพื่อศึกษาพัฒนาการของวารสารในแต่ละด้านที่มีความสำคัญต่อการดำเนินการของวารสาร โดยเฉพาะ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งแต่เล่มปีที่ 1 จนถึงเล่มปีที่ 29 โดยใช้เอกสารและงานวิจัยที่ได้จากทบทวนวรรณกรรมเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการสังเคราะห์ข้อมูลวารสารในด้าน

ต่อไปนี้ 1) ด้านการจัดการ 2) ด้านประเภทของบทความ 3) ด้านผู้เขียนบทความ และ 4) ด้านสาขาของบทความ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ในเชิงสรุปที่แสดงให้เห็นพัฒนาการและทิศทางของวารสารดังกล่าวที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของวารสารต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ซึ่งขั้นตอนในการวิจัยเริ่มจากการที่ผู้วิจัยสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นของวารสารวิชาการในประเทศไทยและศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ตลอดจนเกณฑ์เบื้องต้นในการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ฐานข้อมูล TCI นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทบทวนวรรณกรรมซึ่งเป็นงานวิจัยที่นำเสนอผลการสังเคราะห์งานทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเล่ม วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งแต่เล่มปีที่ 1 จนถึงเล่มปีที่ 29 รวมจำนวนทั้งสิ้น 58 เล่ม มีบทความทั้งหมด 673 บทความ จากนั้นได้ให้ผู้ช่วยวิจัยนำผลข้อมูลเข้าไปในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ผลทางสถิติ ซึ่งตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรด้านการจัดการ ด้านประเภทของบทความ ด้านผู้เขียนบทความ และด้านสาขาของบทความ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบสถิติเชิงพรรณนา แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยอภิปรายผล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อไปในการอภิปรายผลการวิจัยนั้น หากผู้วิจัยมีข้อคำถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลการวิจัยก็จะสอบถามกับบรรณาธิการและเจ้าหน้าที่ของวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ งานวิจัยนี้มีระยะเวลาในการดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 - เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

ผลการวิจัย

การศึกษาพัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยการสังเคราะห์ข้อมูลของวารสารในด้านต่าง ๆ มีผลการศึกษา ดังนี้

ด้านการจัดการ

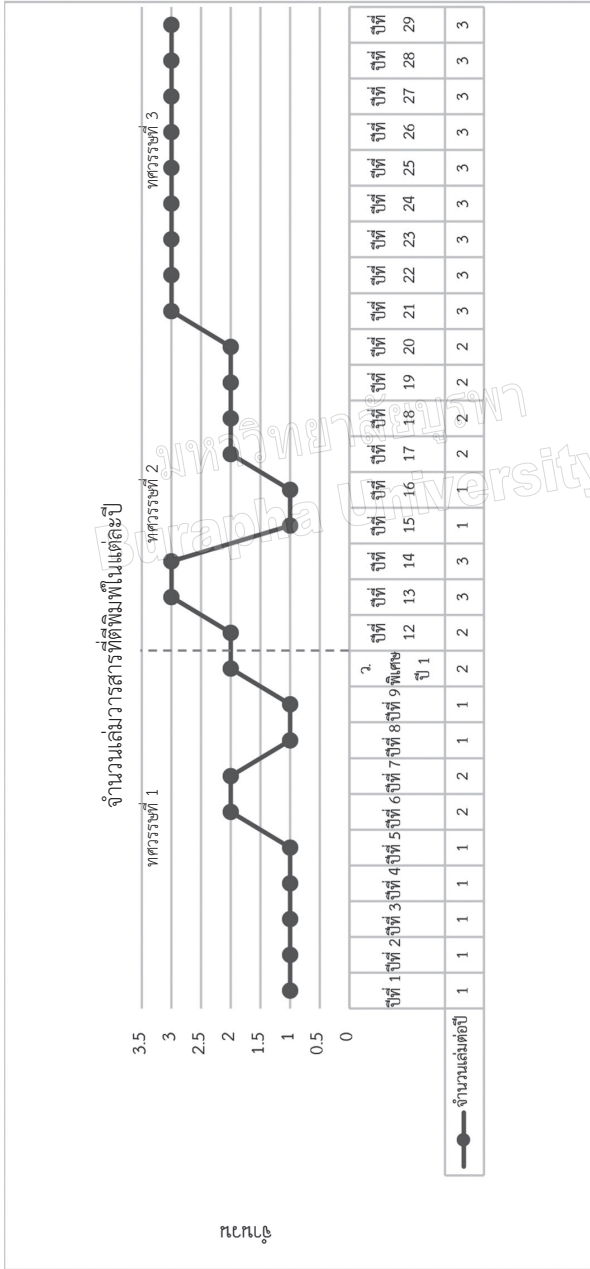
จากการศึกษาพบประเด็นที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการจัดการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้แก่ ชื่อวารสาร จำนวนเล่มวารสารที่ตีพิมพ์ในแต่ละปี และกองบรรณาธิการ

- **ชื่อวารสาร** ผลการศึกษาพบว่า วารสารวิชาการที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรกใช้ชื่อว่า วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยใช้ชื่อวารสารเช่นนี้เป็นเวลา 6 ปี ต่อมาในปีที่ 7 ถึงปีที่ 9 ได้ใช้ชื่อวารสารใหม่ว่า วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และได้เปลี่ยนชื่อวารสารอีกครั้งเป็น วารสารวิจัย บูรพาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งชื่อวารสารนี้ใช้อยู่เพียง 1 ปีเท่านั้น จากนั้นได้เปลี่ยนชื่อกลับมาเป็น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อีกครั้งตั้งแต่ปีที่ 12 จนถึงปีที่ 29 ในปัจจุบัน

- **จำนวนเล่มวารสารที่ตีพิมพ์ในแต่ละปี** ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการของวารสารในปีที่ 1 ถึงปีที่ 20 จำนวนวารสารที่ตีพิมพ์ในแต่ละปียังไม่มีความสม่ำเสมอเท่าที่ควร โดยมีการตีพิมพ์จำนวน 1 ฉบับจนถึงจำนวน 3 เล่มต่อปี ต่อมาในปีที่ 21 จำนวนเล่มวารสารที่ตีพิมพ์จึงมีความสม่ำเสมอ คือ ตีพิมพ์จำนวน 3 เล่มต่อปี (ดังภาพ 1)

ภาพ 1

จำนวนเลมวารสารที่ตีพิมพ์ในแต่ละปี

- **กองบรรณาธิการ** ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการของวารสารในช่วง 10 ปีแรกมีบุคคลภายในสถาบันเป็นกองบรรณาธิการทั้งหมด จนในปีที่ 12 จึงเริ่มมีบุคคลภายนอกสถาบันเข้ามาเป็นกองบรรณาธิการ และมีจำนวนของบุคคลภายนอกสถาบันเป็นกองบรรณาธิการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ปีที่ 19 เป็นต้นมา ถึงอย่างไรก็ตามจำนวนบุคคลภายนอกสถาบันก็ยังมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนบุคคลภายในสถาบัน จนถึงปีที่ 22 จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าในกองบรรณาธิการมีจำนวนบุคคลภายนอกสถาบันมากกว่าจำนวนบุคคลภายในสถาบัน มาจนถึงปัจจุบัน (ดังภาพ 2)

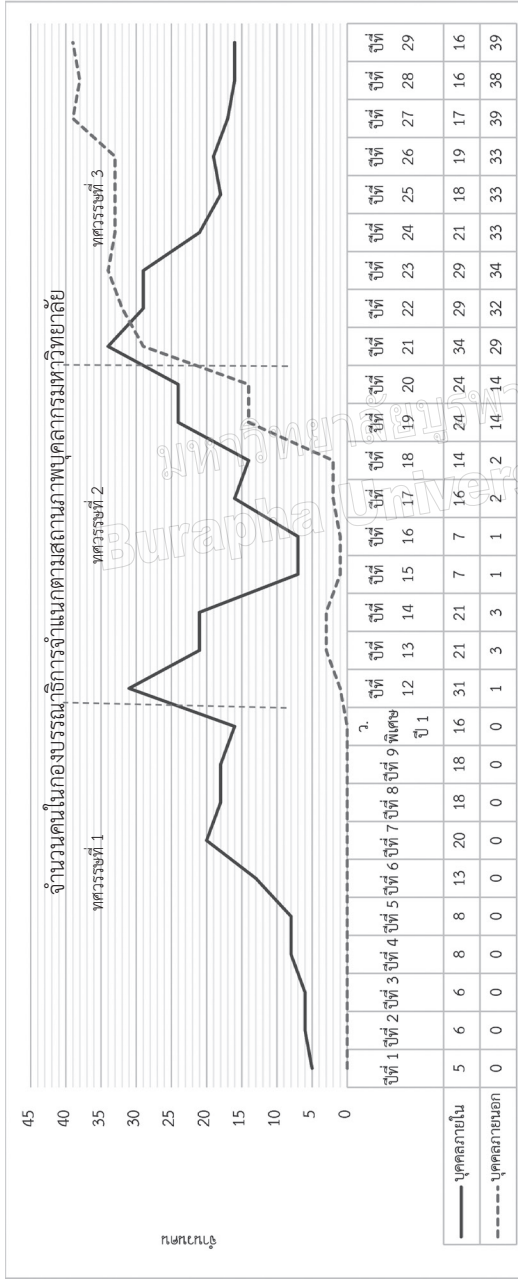
จากการผลการศึกษาด้านการจัดการ พบว่า วารสารวิชาการที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เริ่มมีการบริหารจัดการที่ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้นตั้งแต่ปีที่ 12 เป็นต้นมา กล่าวคือ เริ่มใช้ชื่อว่า *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา* และยังคงใช้ชื่อดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน จำนวนเล่มวารสารที่ตีพิมพ์ในแต่ละปีเริ่มมีความแน่นอนและสม่ำเสมอ คือ ตีพิมพ์จำนวน 3 เล่มต่อปีตั้งแต่ปีที่ 21 เป็นต้นมา และในปีต่อมา คือปีที่ 22 พบว่า กองบรรณาธิการ มีจำนวนบุคคลภายนอกสถาบันมากกว่าจำนวนบุคคลภายในสถาบันมาจนถึงปัจจุบัน

ด้านประเภทของบทความ

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการของวารสารตลอด 30 ปีที่ผ่านมา มีประเภทของบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความอื่น ในช่วง 10 ปีแรกนี้พบว่า มีบทความวิจัยจำนวนค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นบทความวิชาการและบทความอื่น ต่อมาในช่วงปีที่ 12 ถึงปีที่ 20 บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่มีทั้งบทความวิชาการและบทความวิจัย และพบว่า บทความวิจัยเริ่มมีจำนวนมากกว่าบทความวิชาการตั้งแต่ปีที่ 16 เป็นต้นมา ในปีที่ 19 ถึงปัจจุบันมีบทความวิจัยมากกว่าบทความวิชาการเกินร้อยละ 50 ในส่วนของบทความอื่น ช่วง 10 ปีแรก ได้แก่ บทความปกิณกะหรือบทความทั่วไปที่มีการอ้างอิงแบบเชิงอรรถแต่ไม่มีเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ และบางบทความไม่พบการอ้างอิงซึ่งพบจำนวนน้อยมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาของบทความเหล่านี้มีการนำเสนอสาระความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง ส่วนในปีที่ 12 บทความอื่นที่พบคือ งานเขียนบทนิราศนครวัด และในปีที่ 17 ถึงปีที่ 21 บทความอื่นที่พบ คือ บทความปริทรรศน์หนังสือและบทความวิจารณ์หนังสือ (ดังภาพ 3)

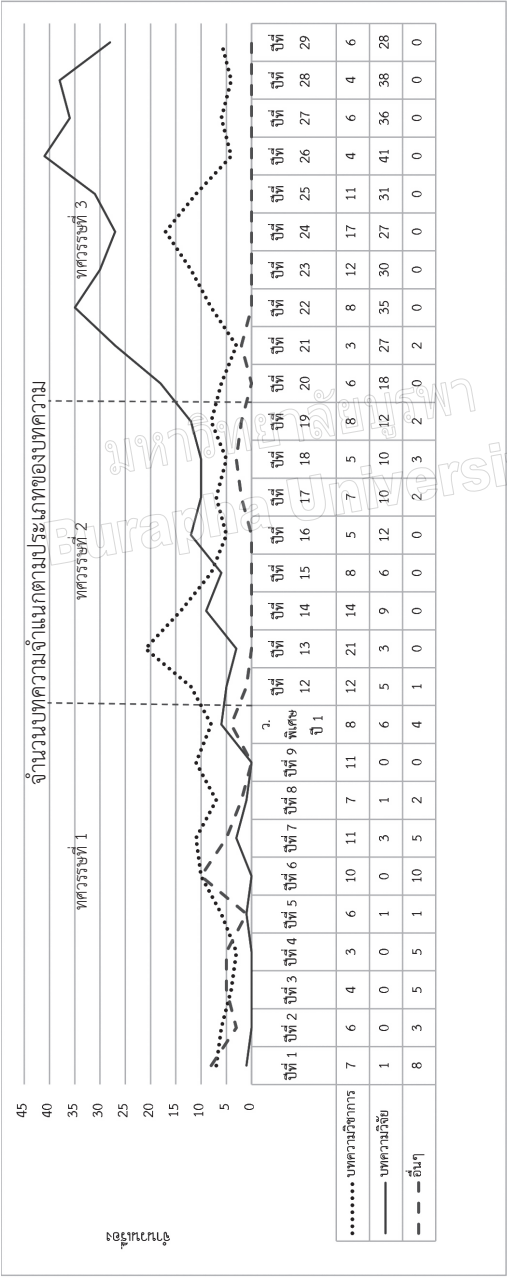
ภาพ 2

จำนวนคนในกองบรรณาธิการจำแนกตามสถานภาพบุคลากรมหาวิทยาลัย

หมายเหตุ. วารสารหยุดดำเนินการปีที่ 11ชั่วคราวเพราะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงาน

ภาพ 3
จำนวนบทความเจ้าแม่ตามประเภทของบทความ

หมายเหตุ. วารสารหยุดดำเนินการปีที่ 11ชั่วคราวเพราะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงาน

ด้านประเภทผู้เขียนบทความ

ผลการศึกษาพบว่า ประเภทผู้เขียนบทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร แบ่งเป็นผู้เขียนบทความที่เป็นบุคคลภายใน หมายถึง บุคลากรของมหาวิทยาลัยบูรพา และผู้เขียนบทความที่เป็นบุคคลภายนอก ซึ่งหมายถึง ผู้เขียนบทความที่เป็นบุคลากรภายนอกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังพบบทความที่มีผู้เขียนร่วมกันระหว่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยกับบุคลากรภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนับว่าเป็นบุคคลภายนอกตามที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กำหนด

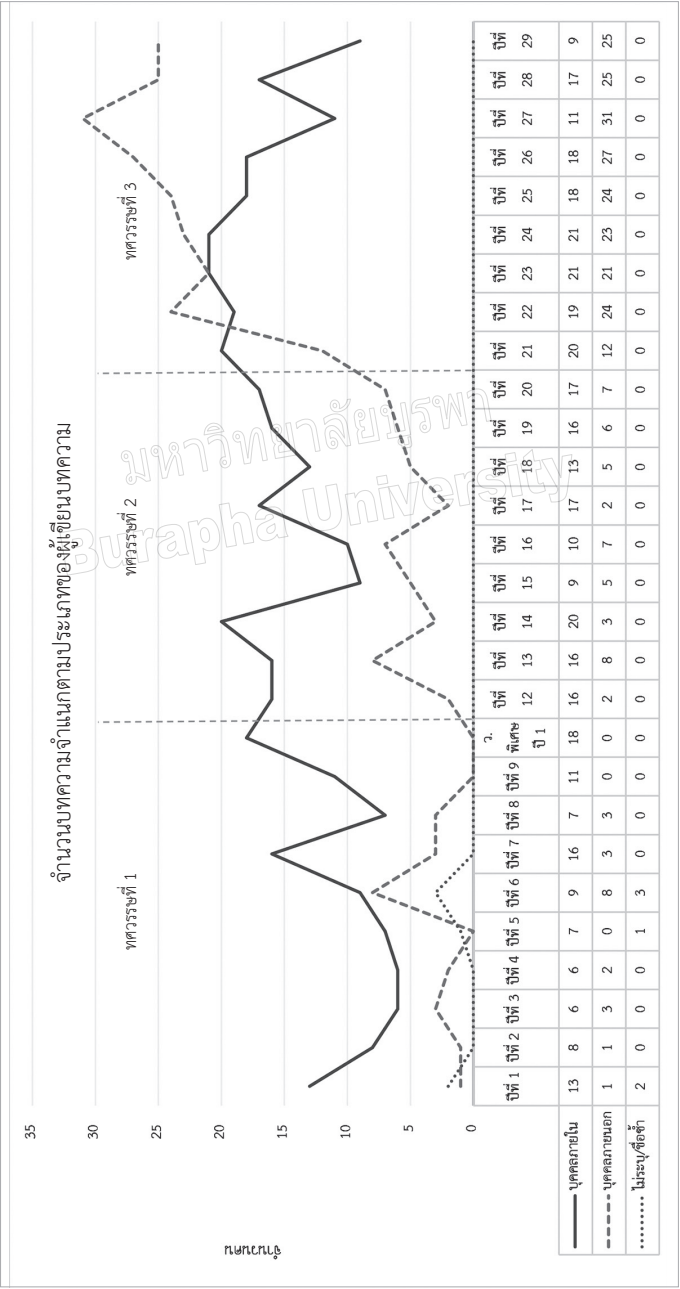
ประเภทผู้เขียนบทความตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 21 พบว่า ผู้เขียนบทความเป็นบุคคลภายในมากกว่าบุคคลภายนอก และตั้งแต่ปีที่ 22 เป็นต้นมาพบว่า มีจำนวนผู้เขียนบทความที่เป็นบุคคลภายนอกมากกว่าหรือเท่ากับบุคคลภายใน (ดังภาพ 4)

ด้านสาขาของบทความ

ผลการศึกษาพบว่า บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมีสาขาวิชาที่มีความหลากหลาย ซึ่งบทความทั้ง 673 บทความมีองค์ความรู้อยู่ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาของบทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากในช่วงปีที่ 1 ถึงปีที่ 10 มีจำนวน 16 สาขา ช่วงปีที่ 12 ถึงปีที่ 20 มีจำนวน 19 สาขา และช่วงปีที่ 21 ถึงปีที่ 29 มีจำนวน 24 สาขา สาขาของบทความที่เพิ่มขึ้นในช่วงปีที่ 12 ถึงปีที่ 20 มี 3 สาขา ได้แก่ สาขาศาสนาปรัชญา นิเทศศาสตร์ และจิตวิทยา และสาขาของบทความที่เพิ่มขึ้นในช่วงปีที่ 21 ถึงปีที่ 29 มี 5 สาขา ได้แก่ สาขาภาษาจีน วัฒนธรรมศึกษา มานุษยวิทยา ภาษาฝรั่งเศส และยุทธศาสตร์การพัฒนา

สาขาของบทความที่ดีตีพิมพ์เผยแพร่สูงสุด 3 ลำดับแรกในช่วงปีที่ 1 ถึงปีที่ 10 ได้แก่ บทความในสาขาสังคมวิทยา/สังคมศาสตร์ ภาษาไทย และรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ต่อมาในปีที่ 12 ถึงปีที่ 20 สาขาของบทความที่ดีตีพิมพ์เผยแพร่สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ สาขารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ สังคมวิทยา/สังคมศาสตร์ และภาษาไทย และในปีที่ 21 ถึงปีที่ 29 สาขาของบทความที่ดีตีพิมพ์เผยแพร่สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ สาขานิเทศศาสตร์ ไทยศึกษา และสังคมวิทยา/สังคมศาสตร์ (ดังภาพ 5)

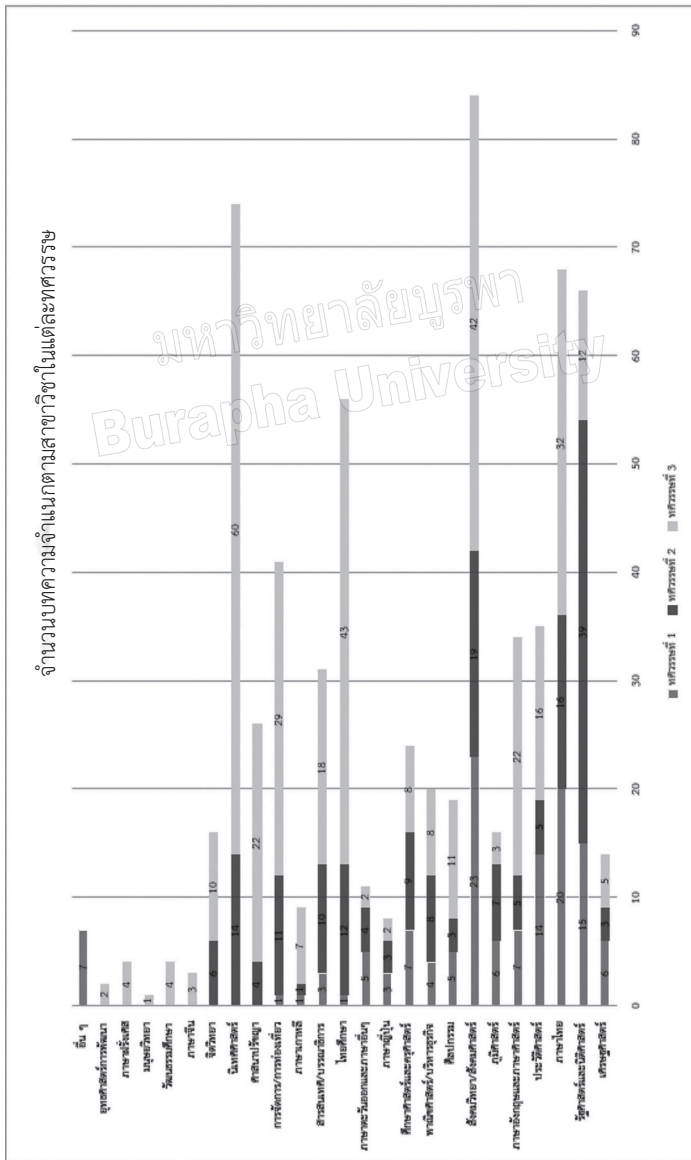
ภาพ 4
จำนวนบทความเจ้าแม่ตามประเภทของผู้เขียนบทความ

หมายเหตุ: วารสารหยุดดำเนินการปีที่ 11ชั่วคราวเพราะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงาน

ภาพ 5

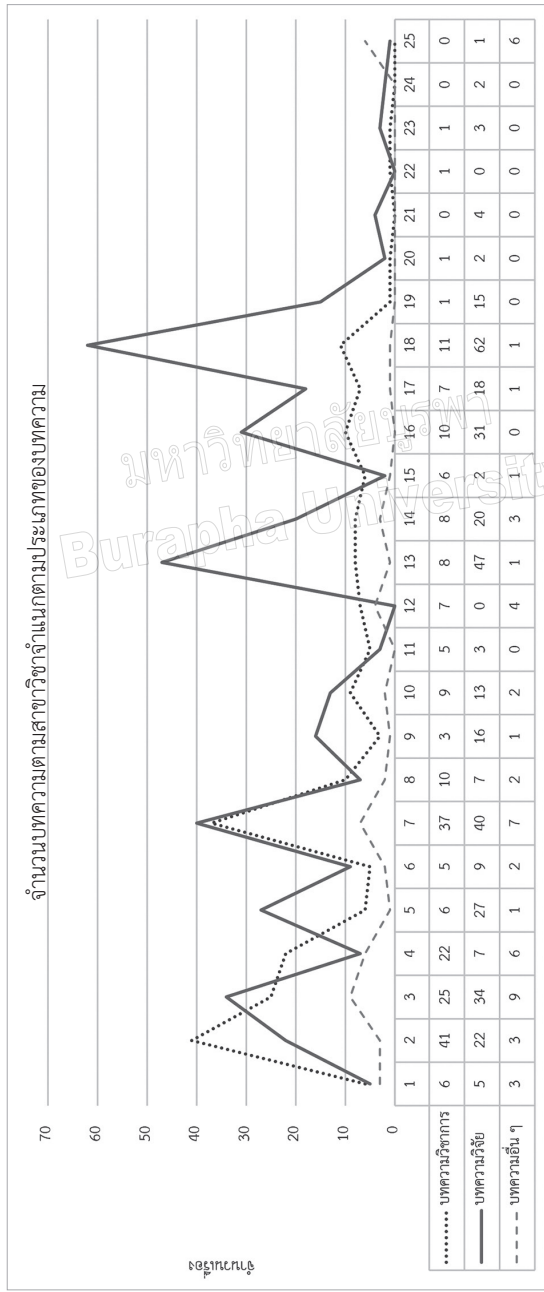
จำนวนบทความจำแนกตามสาขาวิชาในแต่ละทศวรรษ

หมายเหตุ. วารสารหยุดดำเนินการปีที่ 11 ชั่วคราวเพราะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงาน

ภาพ 6

จำนวนบทความตามสาขาวิชาจำแนกตามประเภทของบทความ

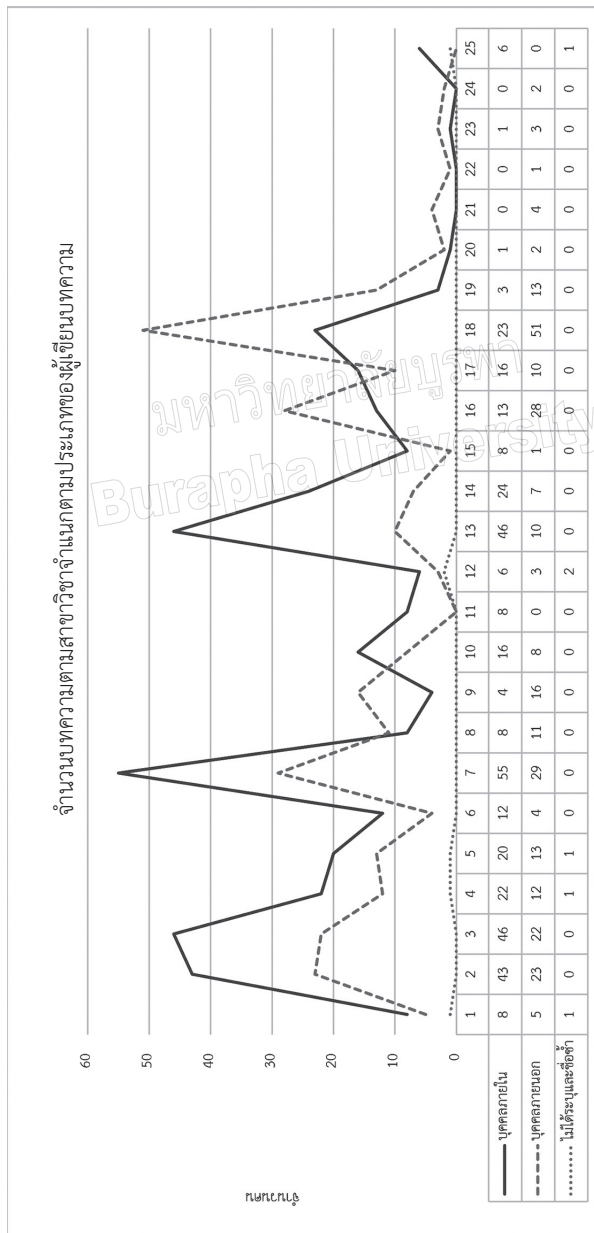

หมายเหตุ: วารสารหยุดดำเนินการปีที่ 11ชั่วคราวเพราะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงาน

1= เศรษฐศาสตร์, 2= รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, 3= ภาษาไทย, 4= ประวัติศาสตร์, 5= ภาษาอังกฤษ/ภาษาต่างประเทศ, 6= นิติศาสตร์, 7= สังคมวิทยา/สังคมศาสตร์, 8= ศิลปกรรม, 9= พาณิชยศาสตร์/บริหารธุรกิจ, 10= ศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์, 11= ภาษาญี่ปุ่น, 12= ภาษามลายู, 13= ไทยศึกษา, 14= สารสนเทศ/บรรณารักษศาสตร์, 15= ภาษามลายู, 16= การจัดการการท่องเที่ยว, 17= ศาสนาปรัชญา, 18= นิเทศศาสตร์, 19= จิตวิทยา, 20= ภาษาจีน, 21= วัฒนธรรมศึกษา, 22= มนุษยวิทยา, 23= ภาษามลายู, 24= ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์, 25= อื่น ๆ

ภาพ 7

จำนวนบทความตามสาขาวิชาจำแนกตามประเภทของผู้เขียนบทความ

หมายเหตุ. วารสารหยุดดำเนินการปีที่ 11ชั่วคราวเพราะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายการทำงาน

1= เศรษฐศาสตร์, 2= รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, 3= ภาษาไทย, 4= ประวัติศาสตร์, 5= ภาษาอังกฤษ/ภาษาศาสตร์, 6= นิติศาสตร์, 7= สังคมวิทยา/สังคมศาสตร์, 8= ศิลปกรรม, 9= พาณิชยศาสตร์/บริหารธุรกิจ, 10= ศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์, 11= ภาษาญี่ปุ่น, 12= ภาษาตะวันออกและภาษาอื่น ๆ, 13= ไทยศึกษา, 14= สารสนเทศ/บรรณารักษศาสตร์, 15= ภาษาศาสตร์, 16= การจัดการ/การท่องเที่ยว, 17= ศาสนาปรัชญา, 18= นิเทศศาสตร์, 19= จิตวิทยา, 20= ภาษาจีน, 21= วัฒนธรรมศึกษา, 22= มนุษยวิทยา, 23= ภาษารังสรรค์, 24= ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์, 25= อื่น ๆ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาของบทความกับประเภทของบทความพบว่า บทความในสาขาวิชาในเทศาศาสตร์ที่มีจำนวนการตีพิมพ์ในวารสารมากที่สุดส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัย ส่วนบทความในสาขาวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เป็นบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารมากที่สุด (ดังภาพ 6) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาของบทความกับประเภทของผู้เขียนบทความ พบว่า บทความในสาขาวิชาสังคมวิทยา/สังคมศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นผลงานของบุคคลภายใน ในขณะที่บทความในสาขาวิชาในเทศาศาสตร์ที่ส่วนใหญ่เป็นผลงานของบุคคลภายนอก (ดังภาพ 7)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง พัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

1. ในช่วงทศวรรษที่ 1 ถือเป็นช่วงบุกเบิกของวารสารวิชาการที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ดำเนินการ เป็นช่วงเวลาในการปรับตัวของวารสารในด้านต่าง ๆ ดังเห็นได้จากชื่อวารสารที่มีการเปลี่ยนแปลงชื่อ 2 ครั้ง จากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า เหตุผลของการเปลี่ยนชื่อดังกล่าวได้ระบุไว้ในบทบรรณาธิการของวารสาร เช่น เมื่อมีการเปลี่ยนชื่อวารสารจาก วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็น วารสารวิจัย บุรพาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองบรรณาธิการในเวลานั้นได้ให้เหตุผลไว้ว่า...วัตถุประสงค์ประการที่สามของวารสารคือ เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออกเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำวิจัยโดยเน้นภาคตะวันออก...โดยเหตุผลประการที่สามได้เป็นที่มาของชื่อวารสารวิจัยฉบับนี้คือ “บุรพาศึกษา” (บทบรรณาธิการ, 2545) เหตุผลของการเปลี่ยนชื่อวารสารในครั้งนี้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยในเวลานั้น ซึ่งบรรณาธิการของวารสารในช่วงเวลาดังกล่าวได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า...มหาวิทยาลัยบูรพาในยุคนี้ได้มีนโยบายส่งเสริมงานวิจัยในทุก ๆ สาขาวิชา เพื่อให้คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมีความสนใจในการทำวิจัยเพิ่มขึ้น ทำให้รองคณบดีฝ่ายวิชาการได้จัดทำ วารสารวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ต้องการส่งเสริมจำนวนบทความวิจัย จึงได้จัดทำ วารสารวิจัย บุรพาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพิ่มเติมออกมา และได้ออกมาเพียง 2 เล่ม (เล่มแรกในช่วง มกราคม - มิถุนายน และเล่มที่สอง กรกฎาคม - ธันวาคม ของปี

พ.ศ. 2545) ส่งผลให้ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หยุดดำเนินการในช่วงเวลาดังกล่าว และกลับมานับต่อเนื่องอีกทีในปี 2547

ส่วนการดำเนินการของวารสารในช่วงเวลานี้เป็นการดำเนินการโดยบุคคลภายในส่วนใหญ่ ทั้งในส่วนของกองบรรณาธิการและผู้เขียนบทความ อาจเนื่องมาจากการเป็นช่วงเริ่มต้นของการดำเนินการของวารสารการให้บุคคลภายในโดยเฉพาะภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการน่าจะสะดวกในการบริหารจัดการ และจากการวิเคราะห์รายชื่อกองบรรณาธิการในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่า มีบุคลากรของทุกภาควิชาเข้ามาเป็นกองบรรณาธิการในช่วงเวลาหนึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเป็นนโยบายของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ต้องการให้ภาควิชาทุกภาควิชาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของวารสาร

ด้านประเภทของบทความส่วนใหญ่ที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นบทความวิชาการ และยังพบว่ามีความอื่น ได้แก่ บทความปกิณกะหรือบทความทั่วไปด้วย นอกจากนี้พบว่า สาขาของบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ยังมีความหลากหลายไม่มากนักเมื่อเทียบกับช่วงเวลาต่อมา มีการระบุบทความการพบข้อมูลเหล่านี้ในช่วงทศวรรษแรกของการดำเนินการวารสารอาจเนื่องมาจากในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในกำหนดหรือควบคุมคุณภาพของวารสาร ซึ่งส่งผลให้วารสารไม่มีการกำหนดสัดส่วนของผู้เขียนบทความ ประเภทบทความ และสาขาของบทความที่แน่นอนในการตีพิมพ์วารสารแต่ละเล่ม ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงทศวรรษแรกนี้มีสาขาของบทความทั้งหมดอยู่ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. ในช่วงทศวรรษที่ 2 เป็นยุคแห่งการเติบโต วารสารวิชาการที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดำเนินการเริ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน นับตั้งแต่ปีที่ 12 เป็นต้นมา จนถึงปีที่ 20 ในช่วงเวลานี้มีการเปลี่ยนชื่อวารสารอีกครั้งจาก วารสารวิจัย บูรพาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จากการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า เหตุผลของการเปลี่ยนชื่อในครั้งนี้คือ...ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในช่วงเวลานั้นได้มีนโยบายให้รวบรวมผลงานทางด้านวิชาการและผลงานวิจัยเข้าไว้ด้วยกันภายใต้ชื่อว่า วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (บรรณาธิการแถลง, 2547) ส่วนในด้านประเภทของกองบรรณาธิการและประเภทของผู้เขียนบทความเริ่มมีบุคคลภายนอกเข้ามา

มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งในปัดังกล่าวเริ่มมีบทความวิจัยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอย่างต่อเนื่องเช่นกัน นอกจากนี้ ยังพบว่า สาขาของบทความในช่วงเวลานี้มีจำนวนสาขาของบทความเพิ่มขึ้นจากในช่วง 10 ปีแรกจำนวน 3 สาขา ได้แก่ สาขาศาสนาปรัชญา นิเทศศาสตร์ และจิตวิทยา ซึ่งบทความทั้งสามสาขาที่เพิ่มขึ้นนี้มีความสอดคล้องกับการกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่วารสารรับตีพิมพ์ กล่าวคือ วารสารประกาศรับเนื้อหาของบทความในสาขาต่อไปนี้ ได้แก่ สาขาภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา นิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ จิตวิทยา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากพัฒนาการทุกด้านที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของวารสารที่เพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด ซึ่งน่าจะมีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) คัดเลือก วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เข้าสู่ฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 ในปี 18

3. ในช่วงทศวรรษที่ 3 เป็นช่วงเวลาของการเข้าสู่การเป็นวารสารวิชาการระดับประเทศ นับตั้งแต่ปีที่ 21 เป็นต้นมาวารสารเริ่มมีการปรับเปลี่ยนครั้งสำคัญ กล่าวคือเปลี่ยนรูปเล่มจากขนาด 8 หน้ายกธรรมดาเป็นขนาด 16 หน้ายก (ขนาด pocket book) ทั้งนี้เมื่อมีการสอบถามเพิ่มเติมจากบรรณาธิการในช่วงเวลานั้น ได้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมว่าการเปลี่ยนขนาดของวารสารทำให้วารสารดูทันสมัยมากขึ้น และการนำวารสารขึ้นบนเว็บไซต์ของ Thaijo เหมือนกับการวางหนังสือบนชั้นหนังสือ ดังนั้นการออกแบบภาพปกและขนาดหนังสือที่เหมาะสมจะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้ามาเปิดอ่านวารสาร นอกจากนี้ กองบรรณาธิการได้มีการกำหนดรูปแบบการตีพิมพ์ และกำหนดจำนวนเล่มในการตีพิมพ์ที่ชัดเจน คือ จำนวน 3 เล่มต่อปี ซึ่งวารสารสามารถออกได้ตรงตามเวลาที่กำหนด เป็นเหตุให้จำนวนเล่มต่อปีของวารสารมีความสม่ำเสมอมาจนถึงปัจจุบัน ข้อกำหนดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับเกณฑ์หลักในการรับรองคุณภาพวารสารของ TCI (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย, 2558; 2563) และสอดคล้องกับข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากบรรณาธิการของวารสารในช่วงเวลานั้นว่า แต่เดิมวารสารตีพิมพ์เพียงปีละ 2 เล่ม ต่อมาได้มีการตั้งเป้าหมายของการทำวารสารเพื่อรองรับการตีพิมพ์ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาและคณาจารย์ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ประกอบกับการดำเนินการของวารสารในช่วงเวลาดังกล่าวมีกลไกในการสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานและสถาบันภายนอกด้วย จึงทำให้วารสารมีจำนวนบทความส่งมา

ตีพิมพ์เพิ่มมากขึ้น บรรณาธิการจึงได้กำหนดจำนวนวารสารเป็น 3 เล่มต่อปี ในปีที่ 21 (พ.ศ. 2556) โดยให้แต่ละเล่มมีบทความจำนวน 14 บทความ ทั้งนี้เพื่อให้บทความที่ส่งมาได้ตีพิมพ์อย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์

ต่อมาในปีที่ 22 ซึ่งเป็นช่วงต้นของทศวรรษที่ 3 วารสารมีพัฒนาการในทุกด้าน เช่น กองบรรณาธิการมีจำนวนบุคคลภายนอกมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 ของบุคคลภายใน มีบทความที่แต่งโดยบุคคลภายนอกมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 ของบุคคลภายใน ซึ่งคุณภาพของวารสารในด้านต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นนี้สอดคล้องกับเกณฑ์รองในการรับรองคุณภาพวารสารของ TCI ซึ่งเป็นเชิงปริมาณในการคิดคะแนนของวารสารวิชาการที่ TCI ได้กำหนดไว้ กล่าวคือวารสารต้องมีกองบรรณาธิการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมาจากหลากหลายหน่วยงานและถ้ามีผู้ทรงคุณวุฒิต่างหน่วยงานมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 จะได้รับระดับคะแนน 2 จากนั้นยังสอดคล้องกับเกณฑ์ข้อที่ว่า วารสารต้องตีพิมพ์บทความที่มีผู้นิพนธ์มาจากหลากหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกและถ้ามีจำนวนบทความจากหน่วยงานอื่นมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 จะได้รับระดับคะแนน 2 (ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย, 2558; 2563) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเพิ่มเติมของบรรณาธิการในขณะนั้น ที่กล่าวว่า...การเพิ่มขึ้นของบุคคลภายนอกในกองบรรณาธิการเป็นการปรับให้สอดคล้องตามเกณฑ์การประเมินของ TCI อีกทั้งยังพบว่า ในวารสารแต่ละเล่มของแต่ละปีมีจำนวนบทความวิจัยมากกว่าบทความวิชาการอย่างมาก สาขาของบทความมีความหลากหลายมากขึ้นแต่ก็ยังคงมีความสอดคล้องกับขอบเขตของเนื้อหาที่วารสารกำหนดไว้ในการรับบทความตีพิมพ์ อนึ่งคุณภาพที่สูงขึ้นของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในช่วงทศวรรษที่ 3 นี้มีความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพของวารสารวิชาการที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กำหนด จากข้อมูลที่กล่าวมานี้ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การเข้ามาของ TCI ทำให้วารสารวิชาการมีความเป็นระบบและมีการจัดการที่เป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าพัฒนาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกด้านของวารสาร น่าจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เข้าสู่ฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1 ในปีที่ 23 จากการสังเคราะห์ข้อมูลวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในด้านการจัดการ

ด้านประเภทของบทความ ด้านผู้เขียนบทความ และด้านสาขาของบทความ ทำให้ได้ ข้อมูลความรู้ในเชิงสรุปที่แสดงให้เห็นพัฒนาการและทิศทางของวารสารอย่างชัดเจน ในทุกด้าน แต่ปัญหาของวารสารที่ยังคงมีอยู่ คือ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ยังขาดการสร้างอัตลักษณ์เพื่อให้เนื้อหามีความชัดเจน และโดดเด่นในด้านใดด้านหนึ่ง ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากวารสารได้มีการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาให้เป็นไปตามสาขาและภาควิชาในคณะที่มีความหลากหลาย จึงทำให้ การสร้างอัตลักษณ์ของวารสารเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังคง คาดหวังว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการดำเนินการและพัฒนา วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต เพื่อให้วารสารนี้เป็นแหล่งในการส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการ ทั้งผลงานวิจัยและบทความวิชาการที่แสดงทัศนะทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ตามวัตถุประสงค์ของวารสารต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของหน่วยงานอื่นที่เพิ่งเริ่มดำเนินการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาวารสารวิชาการให้เข้าสู่ฐานข้อมูลต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ควรมีการสังเคราะห์องค์ความรู้ของบทความวิจัยใน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามสาขาของบทความซึ่งจะทำให้วารสารได้เห็นทิศทางและแนวโน้มของงานวิจัย เพื่อพัฒนา วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ให้เข้าสู่ฐานข้อมูลที่สูงขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

- กขพรรณ ยังมี, จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง, วราภรณ์ มามี, วิมล ทองดอนกลิ้ง และอุษา อินทร์ประสิทธิ์. (2559). การสังเคราะห์ผลงานวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร ระหว่าง ปี 2553-2557. *วารสารวิชาการ AUNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(2), 180-190.
- ชัยณรงค์ นพศิริ. (2559). รายงานการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์บทความเชิงปฏิกษะ เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตของฝ่ายบริการเผยแพร่ทางไกล สำนักการศึกษาต่อเนื่อง. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นริสรา พึ่งโพธิ์สก. (2560). สถานภาพ ช่องว่างความรู้ และทิศทางของบทความวิจัย ด้านพฤติกรรมศาสตร์: การสังเคราะห์บทความวิจัยในวารสารพฤติกรรมศาสตร์ วารสารพฤติกรรมศาสตร์. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(2), 1-22.
- บทบรรณาธิการ. (2545). *บูรพาศึกษา วารสารการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(1).
- บรรณาธิการแถลง. (2547). *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(15).
- ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์, รุ่งนิภา เหลียง และสถาพร ไปเหนือ. (2564). การสังเคราะห์งานวิจัย เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2541-2560 *วารสาร วิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 29(2), 104-134.
- ศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา*. https://tci-thailand.org/?page_id=21
- ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย. (2558). *เกณฑ์เชิงปริมาณในการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 3 พ.ศ. 2558: สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. https://tcithailand.org/?p=1306&fbclid=IwAR2iWE7g6xjKunHziyeD_47anXw5L_6oCua3btzfk9vpZAmAhtfxSveb6ll
- ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย. (2563). *เกณฑ์เชิงปริมาณในการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 (2563-2567)*. https://tci-thailand.org/?p=1306&fbclid=IwAR2iWE7g6xjKunHziyeD_47anXw5L_6oCua3btzfk9vpZAmAhtfxSveb6ll

- สัญญา เคนาภูมิ. (2562). หลักการและแนวทางการสังเคราะห์งานวิชาการ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 3(2), 89-106.
- สำนักวิจัยและบริการวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). *การสังเคราะห์แนวโน้มนวัตกรรมและประเด็นการวิจัยของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในช่วงปี 2550-2554*. คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทรา โตบัว. (2555). *การสังเคราะห์งานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยจากภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ภาควิชาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*.
- หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564. (2565, 7 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 22-50.

อิทธิพลของการแสดงตนในสังคมต่อความไว้วางใจ ในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค

The Impact of Social Presence on Trust in C2C Social Commerce

ชวันวล คณานุกุล (Chawanuan Kananukul)¹

Received: February 16, 2022

Revised: March 8, 2022

Accepted: April 11, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคบนพื้นฐานของการแสดงตนในสังคมและอิทธิพลของความไว้วางใจต่อความตั้งใจซื้อและความตั้งใจบอกต่อ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคจำนวน 253 คน โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า การแสดงตนของสื่อสังคม ($\gamma_{11} = 0.19, p < .01$) การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย ($\gamma_{12} = 0.32, p < .001$) และการแสดงตนของผู้อื่น ($\gamma_{13} = 0.57, p < .001$) ส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ และความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจบอกต่อ ($\beta_{21} = 0.86, p < .001$) และความตั้งใจซื้อ ($\beta_{31} = 0.75, p < .001$)

คำสำคัญ: การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์, ความไว้วางใจ, การแสดงตนในสังคม, ความตั้งใจบอกต่อ, ความตั้งใจซื้อ

¹ ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This study aims at examining the determinants of trust in a customer-to-customer social commerce (C2C s-commerce) based on the concept of social presence, and exploring the influence of trust in purchase intention and word-of-mouth intention. The online surveys were conducted to obtain data from C2C s-commerce customers. A total of 253 usable responses were analyzed using Structural Equation Modeling (SEM). The finding indicated that social presence of social media ($\gamma_{11} = 0.19$, $p < .01$), social presence of interaction with sellers ($\gamma_{12} = 0.32$, $p < .001$), and social presence of others ($\gamma_{13} = 0.57$, $p < .001$) significantly influenced trust in s-commerce sellers. Finally, trust in s-commerce sellers significantly influenced word-of-mouth intention ($\beta_{21} = 0.86$, $p < .001$) and purchase intention ($\beta_{31} = 0.75$, $p < .001$).

Keywords: Social Commerce, Trust, Social Presence, Word-of-Mouth Intention, Purchase Intention

บทนำ

ความนิยมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย สื่อสังคมออนไลน์ อาทิ Facebook, Line และ Instagram เป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้บริโภคในปัจจุบัน โดยในปี พ.ศ. 2564 ผู้บริโภคชาวไทยมีบัญชี Facebook สูงถึง 51 ล้านบัญชี จัดเป็นอันดับ 8 ของโลก และมีบัญชี Instagram กว่า 16 ล้านบัญชี จัดเป็นอันดับ 15 ของโลก นอกจากนี้ ผู้บริโภคชาวไทยยังมีส่วนร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมาก เห็นได้จากค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งในการแสดงความเห็น (comment) ใน Facebook ที่สูงถึง 8 ครั้งต่อเดือน ขณะที่ค่าเฉลี่ยของทั้งโลกอยู่ที่ 5 ครั้งต่อเดือน (Hirankasi & Klungjaturavet, 2021) จากความนิยมของผู้บริโภคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ประกอบกับพัฒนาการด้านเทคโนโลยีของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์หรือ social commerce (s-commerce) เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย มูลค่าการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ใน

ประเทศไทยมีสัดส่วนร้อยละ 62 ของมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 270,000 ล้านบาท (Brand Buffet, 2021) ผลสำรวจความนิยมของผู้บริโภคชาวไทยต่อการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์โดยเปรียบเทียบผู้บริโภคชาวไทยกับผู้บริโภคจากประเทศอื่น อาทิ สหรัฐอเมริกา อินเดีย บราซิล อินโดนีเซีย และเวียดนามพบว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้บริโภคที่มีแผนจะเพิ่มการซื้อสินค้าจากสื่อสังคมออนไลน์สูงถึงร้อยละ 75 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงสุดอันดับ 2 รองจากประเทศอินเดีย (We Are Social & Hootsuite, 2021) และผู้บริโภคจำนวนมากพร้อมที่จะซื้อสินค้าจากรูปหรือจากโพสต์ข้อความบนสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่ผ่านช่องทางอื่น (จินวุฒิ เตชานุวัตร และธนัชร นันทาภิวัฒน์, 2564) ส่วนเหตุผลที่ผู้บริโภคชาวไทยนิยมซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์เพราะสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสินค้าและได้รับการตอบกลับจากผู้ขายอย่างรวดเร็ว ได้รับคำแนะนำที่เฉพาะเจาะจง พุดคุยทดสอบความน่าเชื่อถือของผู้ขายและต่อรองราคาสินค้าได้ (Hirankasi & Klungjaturavet, 2021)

สื่อสังคมออนไลน์ไม่เพียงเป็นที่นิยมของผู้บริโภคที่ต้องการซื้อสินค้าเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยอมรับของผู้ขายสินค้าด้วย โดยผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมทั้งผู้เริ่มขายสินค้ามักใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เป็นจุดเริ่มต้นในการทำธุรกิจ เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์สามารถช่วยผู้ขายให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยใช้งบประมาณไม่มาก เนื่องจากไม่เน้นการแข่งขันด้านราคาและโปรโมชั่น เช่น พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Brand Buffet, 2021; Marketeer, 2018) แม้การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์จะแพร่หลายในปัจจุบัน แต่มีผู้ขายจำนวนไม่น้อยที่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากผู้บริโภคขาดความไว้วางใจ (trust) (Leong, Hew, Ooi, & Chong, 2020) Featherman and Hajli (2016) กล่าวว่า ในบริบทของการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ผู้บริโภคจะมีความไม่มั่นใจในระดับสูง เนื่องจากผู้ขายอาจไม่เป็นที่รู้จักและการตรวจสอบตัวตนเป็นไปได้ยาก ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการสามารถเป็นใครก็ได้ ความเห็นหรือข้อมูลที่ปรากฏจึงอาจไม่สอดคล้องกันทำให้ผู้บริโภคเกิดความไม่มั่นใจในการซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ Harris and Goode (2004) กล่าวว่า ความภักดีของผู้บริโภคเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จสำหรับธุรกิจออนไลน์ ผู้บริโภคจะมีความภักดีไม่ได้หากปราศจากความไว้วางใจ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ของการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ (Kim & Park, 2013) ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ทำการค้า โดยเฉพาะในบริบทของการค้าระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค (consumer to consumer: C2C) ที่ผู้ขายไม่ใช่ธุรกิจที่อาจเป็นที่รู้จักเช่นในการค้าระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค (business to consumer: B2C)

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์พบว่า ความไว้วางใจที่ผู้บริโภคมีจะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค อาทิ ความพึงพอใจ (Harris & Goode, 2004) ความตั้งใจในการใช้งานการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ (วิภาวีจันทร์แก้ว และบุหงา ชัยสุวรรณ, 2561) ความตั้งใจในการซื้อสินค้าและใช้บริการ และความตั้งใจในการบอกต่อ (ณัฐธา จินตทวีพันธุ์, ธาตานิเศร์ ภูทอง, และธิดาทิพย์ ปานโรจน์, 2563; Hajli, 2015; Hajli, Sims, Zadeh, & Richard, 2017; Kim & Park, 2013; Leung, Shi, & Chow, 2020; McKnight, Choudhury, & Kacmar, 2002) ขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคประกอบด้วย การช่วยเหลือจากผู้ขายและจากผู้บริโภคด้วยกัน (Leung et al., 2020) การแสดงความเห็นและการแบ่งปันข้อมูลระหว่างผู้บริโภค (Wang & Yu, 2017) การรักษาความเป็นส่วนตัว (Kim & Peterson, 2017) และคุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ (Kim & Park, 2013) ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนมากศึกษาความไว้วางใจของผู้บริโภคในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) และเป็นการค้าระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค (B2C) ขณะที่งานวิจัยเกี่ยวกับความไว้วางใจในการค้าระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค (C2C) บนสื่อสังคมออนไลน์ยังมีค่อนข้างจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับ Leung et al. (2020) ที่กล่าวว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่ทำการศึกษาในบริบทของการค้าระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้ขายจะเป็นบริษัทที่เป็นที่รู้จักหรือตรวจสอบได้ ขณะที่งานวิจัยในบริบทของการค้าระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคยังมีจำกัด นอกจากนี้ Kim and Peterson (2017) กล่าวว่า งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคจากมุมมองทางสังคมยังมีค่อนข้างจำกัด ทั้ง ๆ ที่การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดการแสดงตนในสังคมซึ่งเป็นคุณลักษณะที่แตกต่างจากพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยสื่อสังคมออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคแสดงตนและรับรู้ถึงความมีตัวตนของผู้ขายและผู้บริโภคคนอื่น รวมทั้งรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ขณะมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่ความไว้วางใจและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ขายและระหว่างผู้บริโภคด้วยกันเอง (Lu, Fan, & Zhou, 2016) ดังนั้นการทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคต่อการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์จากมุมมองทางสังคมจึงมีประโยชน์ไม่เฉพาะต่อผู้ทำการค้าแต่ยังมีประโยชน์เชิงวิชาการด้วย

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค ใช้แนวคิดการแสดงตนในสังคม (social presence) เป็นกรอบในการศึกษาอิทธิพลของการแสดงตนในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย การแสดงตนของสื่อสังคม (social presence of social media) การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย (social presence of interaction) และการแสดงตนของผู้อื่น (social presence of others) ต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ (trust in s-commerce seller) และอิทธิพลของความไว้วางใจต่อความตั้งใจบอกต่อ (word-of-mouth intention) และความตั้งใจซื้อ (purchase intention)

การทบทวนวรรณกรรม

การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์

การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ (social commerce) หมายถึง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) เช่น Facebook, Line, Instagram เป็นพื้นที่ในการซื้อขายสินค้าและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย (Leung et al., 2020; Menon, Sigurdsson, Larsen, Fagerström, & Foxall, 2016) การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) ที่รวมกิจกรรมการซื้อขายเข้ากับกิจกรรมทางสังคมและเพิ่มมิติทางสังคมเข้าไปในบริบทออนไลน์ (Lu et al., 2016) กล่าวคือ การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างเนื้อหา (content) ในหลายรูปแบบ อาทิ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว ความคิดเห็น และการให้คะแนนสินค้าหรือบริการ เป็นคุณลักษณะด้านการสื่อสารที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ขายกับผู้บริโภคและระหว่างผู้บริโภคด้วยกัน และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคบนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การบอกต่อ (word-of-

mouth: WOM) เพื่อให้เกิดความต้องการซื้อสินค้าและใช้บริการ (Hajli, 2015; Leong et al., 2020; Menon et al., 2016) คุณลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสามารถลดช่องว่าง สร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย เพิ่มอำนาจการต่อรองแก่ผู้บริโภค และช่วยผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้า (Hajli et al., 2017; Leong et al., 2020)

Hirankasi and Klungtaturavet (2021) แบ่งลักษณะการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นรูปแบบต่อไปนี้ 1) แพลตฟอร์มซื้อขายระหว่างผู้ใช้ (Peer-to-peer sales platform) มีลักษณะเป็นเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน (application) ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก เช่น Etsy, PantipMarket หรือฟังก์ชัน marketplace ใน Facebook 2) การซื้อขายผ่านการแชต (conversational-commerce หรือ chat-commerce) เป็นการซื้อขายสินค้าหรือบริการด้วยการสนทนาผ่าน Messenger ของสื่อสังคมออนไลน์ 3) การซื้อขายผ่านกลุ่มในสื่อสังคมออนไลน์ (forums and groups) เป็นชุมชนออนไลน์ที่มีจุดประสงค์หลักในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าโดยเฉพาะ เช่น กลุ่มซื้อขายสินค้าแม่และเด็ก และ 4) การซื้อขายผ่านการไลฟ์สด (live) บนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้บริโภคสามารถชมและซื้อสินค้าได้เฉพาะในช่วงที่มีการไลฟ์เท่านั้น รูปแบบที่ผู้บริโภคชาวไทยคุ้นเคย คือ การซื้อขายผ่านการแชตและการซื้อขายผ่านการไลฟ์สด โดยการซื้อขายผ่านการแชตจะเป็นที่นิยมมากที่สุด เนื่องจากผู้บริโภครู้สึกได้เข้าถึงและใกล้ชิดกับผู้ขาย เช่น เมื่อทักไปแล้วมีคนตอบ เป็นต้น (Brand Buffet, 2021) นอกจากนี้ แพลตฟอร์มที่ผู้บริโภคใช้ซื้อสินค้ามากที่สุด ได้แก่ Facebook, Line และ Instagram ตามลำดับ งานวิจัยนี้จึงศึกษาผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านการแชตบน Facebook, Line และ Instagram

แนวคิดการแสดงตนในสังคม

แนวคิดการแสดงตนในสังคม (social presence) เป็นแนวคิดที่พัฒนาจากทฤษฎีการแสดงตนในสังคม (social presence theory) ที่อธิบายประสิทธิภาพของสื่อในการส่งสัญญาณทางสังคม ทฤษฎีนี้กล่าวว่า สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร (communication channel) สามารถถ่ายทอดการมีตัวตนของบุคคลต่อสังคมในหลายระดับที่จำเป็นต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ถ่ายทอดตัวตนทางกายภาพ (physical presence) และสัญญาณทางสังคม (social cue) (Fulk, Schmitz,

& Steinfeld, 1990) งานวิจัยที่ผ่านมานิยามการแสดงตนในสังคมไว้คล้ายคลึงกันว่าขอบเขตของการตระหนักรู้ถึงการมีอยู่ร่วมกันของบุคคลอื่น (Nowak & Biocca, 2003) ระดับที่สื่อก่อให้เกิดการรับรู้ในการมีตัวตนของผู้อื่นและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขณะมีปฏิสัมพันธ์ (Fulk et al., 1990; Hassanein & Head, 2007) Leong et al. (2020) สรุปว่าการแสดงตนในสังคม คือ ระดับที่บุคคลรับรู้ถึงการมีอยู่ของผู้อื่นระหว่างการใช้ปฏิสัมพันธ์และผลที่เกิดจากความสัมพันธ์กับผู้อื่น Fulk et al. (1990) อธิบายว่าระดับการแสดงตนในสังคมจะต่างกันในแต่ละประเภท โดยการพบปะกันโดยตรง (face-to-face) จะมีระดับของการแสดงตนในสังคมสูงที่สุด เนื่องจากผู้สื่อสารสามารถรับรู้ตัวตนทางกายภาพของคู่สนทนาและรับรู้สัญญาณทางสังคมได้ดีที่สุด รองลงมา คือ สื่อที่สามารถเห็นหน้าและได้ยินเสียง เช่น videoconferencing สื่อที่ได้ยินเสียง เช่น โทรศัพท์ และสื่อที่เห็นเฉพาะตัวอักษร เช่น จดหมาย นอกจากนี้ การแสดงตนในสังคมยังสัมพันธ์กับความใกล้ชิดและความคุ้นเคยซึ่งสามารถประเมินจากการรับรู้ถึงความอบอุ่น ความรู้สึกในการเข้าสังคมกับบุคคลอื่น ความอ่อนไหวรวมทั้งความรู้สึกในการติดต่อ สื่อสารที่ได้รับจากสื่อ (Leong et al., 2020)

การแสดงตนในสังคมในบริบทของการค้าออนไลน์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การแสดงตนของสื่อ การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย และการแสดงตนของผู้อื่น (Leong et al., 2020) Lu et al. (2016) กล่าวว่า การแสดงตนของสื่อเป็นคุณสมบัติของสื่อที่ทำให้ความรู้สึกของความเป็นคนหรือไม่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการกำลังคุยกับระบบอัตโนมัติ และสามารถสื่อสารถึงความอบอุ่นเป็นกันเอง การแสดงตนในสังคมของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย คือ ความรู้สึกที่ผู้บริโภครับรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย เช่น ลักษณะของผู้ขาย ทักษะคิด ความเอาใจใส่ ซึ่งเป็นจุดเด่นของการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มเติมจากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ดั้งเดิม (Leong et al., 2020) สุดท้ายการแสดงตนของผู้อื่น คือ ระดับการรับรู้ถึงการมีอยู่และสิ่งที่ผู้บริโภคคนอื่นทำบนสื่อสังคมออนไลน์รวมถึงการโต้ตอบระหว่างผู้บริโภคด้วยกันเอง เช่น การแสดงความเห็น การแบ่งปันข้อมูล การแสดงความสนใจและการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการ แนวคิดการแสดงตนในสังคมเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย (Fulk et al., 1990) และมีการนำไปปรับใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคบนสื่อออนไลน์ (Hassanein et al., 2009; Leong et al., 2020) ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดการแสดงตนในสังคมเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้

การแสดงตนในสังคมกับความไว้วางใจ

ความไว้วางใจ (trust) เป็นแนวคิดที่มีผู้ศึกษาอย่างแพร่หลายและมีการนิยามเฉพาะในแต่ละบริบทที่ศึกษา (Hajli, 2015; McKnight et al., 2002) ความไว้วางใจคือ การที่บุคคลมีความเต็มใจที่จะมีความเสี่ยงกับผู้อื่น โดยพิจารณาจากความสามารถ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ และการเป็นผู้ที่คาดการณ์ได้ของผู้นั้น (Mayer, Davis, & Schoorman, 1995) Hassanein et al. (2009) กล่าวว่า ความไว้วางใจในบริบทออนไลน์คือความมั่นใจที่ผู้บริโภคมีต่อเว็บไซต์ และความต้องการพึ่งพาผู้ขายในสถานการณ์ที่ผู้บริโภคอาจมีความเสี่ยง ความไว้วางใจจึงสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในการค้าระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคเพราะทุก ๆ ครั้งของการซื้อขายเต็มไปด้วยความเสี่ยงที่มากกว่าการค้าทั่วไป (Hajli, 2015; Ng, 2013)

Kim and Park (2013) กล่าวว่า ความไว้วางใจเกิดจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมที่มีการแสดงตนในระดับสูงจะก่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างบุคคลได้ดีกว่าสภาพแวดล้อมที่มีการแสดงตนในระดับต่ำ และระดับการแสดงตนในสังคมที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความไว้วางใจของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การแสดงตนในสังคมยังส่งผลด้านบวกต่อความไว้วางใจที่ผู้บริโภคมีต่อผู้ขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการค้าออนไลน์ กล่าวคือ ผู้บริโภคจะรู้สึกไว้วางใจในผู้ขายหากผู้บริโภครู้สึกถึงความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ความเป็นกันเองของผู้ขาย หรือเห็นผู้บริโภคคนอื่นสนใจหรือซื้อสินค้า (Lu et al., 2016)

ความไว้วางใจกับพฤติกรรมผู้บริโภคบนสื่อสังคมออนไลน์

การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นสภาพแวดล้อมที่มีโอกาสสูงที่ผู้ขายจะฉวยโอกาสจากผู้ซื้อเนื่องจากระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ยังขาดประสิทธิภาพในการป้องกัน (Lu et al., 2016) ณัฏฐ์ ศุภสารัมภ์ (2563) กล่าวว่า การค้าระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคมีอุปสรรคทางด้านความน่าเชื่อถือของผู้ขายและสินค้าเนื่องจากการหลอกลวงผู้ซื้อ เช่น สินค้าไม่ตรงกับข้อมูลที่ให้ ภาพหรือข้อความจางใจให้เกิดความเข้าใจผิด รวมทั้งคุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐานตามที่ระบุไว้ เป็นต้น ดังนั้นผู้บริโภคจึงอาศัยความไว้วางใจเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจซื้อ (Lu et al., 2016) Featherman and Hajli (2016) กล่าวว่า การสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภคมีความสำคัญ เป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จของการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้บริโภคมีความไม่มั่นใจอยู่ในระดับสูง

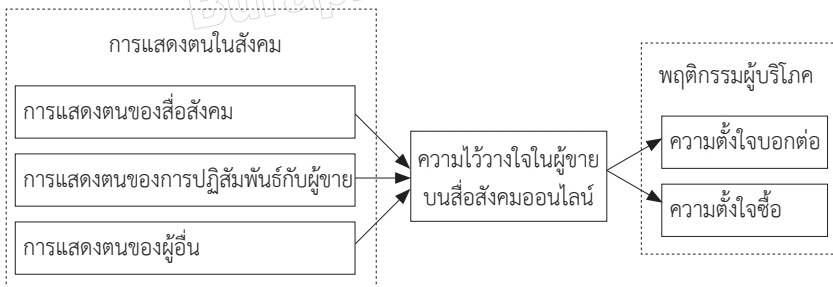
งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ความไว้วางใจที่ผู้บริโภคมีต่อผู้ขายส่งผลต่อความสำเร็จของการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ (Kim & Park, 2013; Ng, 2013) โดยความไว้วางใจเป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่นำไปสู่ความตั้งใจซื้อสินค้าและความตั้งใจในการบอกต่อ (ณัฐฐา จินตทวีพันธุ์ และคณะ, 2563; Hajli et al., 2017; Hassanein et al., 2009; Leung et al., 2020; McKnight et al., 2002)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการแสดงตนในสังคม ความไว้วางใจ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์มากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

- H_1 : การแสดงตนของสื่อสังคมส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์
- H_2 : การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขายส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์
- H_3 : การแสดงตนของผู้อื่นส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์
- H_4 : ความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจบอกต่อ
- H_5 : ความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่เคยซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line หรือ Instagram ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (nonprobability sampling) โดยนำลิงก์และ QR code ของแบบสอบถามที่สร้างโดยโปรแกรม Google Forms โพสต์ที่หน้า Facebook page ของตนเองและเปิดเป็นสาธารณะ เพื่อขอความร่วมมือจากผู้เห็นลิงก์และ QR code ดังกล่าวให้ตอบแบบสอบถามหรือส่งลิงก์และ QR code ของแบบสอบถามต่อไปยังผู้ที่สนใจและสมัครใจที่จะเข้าร่วมตอบแบบสอบถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถถอนตัวจากการตอบแบบสอบถามได้ทุกเมื่อที่ต้องการ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยมีขึ้นเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค (C2C) และอิทธิพลของความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อออนไลน์ต่อความตั้งใจบอกต่อและความตั้งใจซื้อ ผู้วิจัยจึงพิจารณาเฉพาะแบบสอบถามจากผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจซื้อสินค้าได้ด้วยตนเอง ในแบบสอบถามมีการนิยามการคำนวณสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค และการซื้อขายผ่านการแชต หากผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบว่า “ไม่เคยซื้อสินค้า” บนสื่อสังคมออนไลน์ตามนิยามที่กำหนดระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 ระบบจะไม่อนุญาตให้ตอบแบบสอบถามต่อ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 253 ฉบับ เมื่อพิจารณาเกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมต่อการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling or SEM) คือ 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010) หรือมีจำนวนไม่น้อยกว่า 200 คน (Kline, 2010) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 253 คนจึงเป็นจำนวนที่เหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามออนไลน์แบ่งออกเป็น 7 ส่วน คือ คำถามเกี่ยวกับ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) การแสดงตนของสื่อสังคม 3) การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย 4) การแสดงตนของผู้อื่น 5) ความไว้วางใจในผู้ขายบน

สื่อสังคมออนไลน์ 6) ความตั้งใจบอกต่อ และ 7) ความตั้งใจซื้อ โดยผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามจากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาประยุกต์ดัดแปลงแบบวัดการแสดงตนของสื่อสังคม พัฒนาจาก Hassanein, Head, and Ju (2009) และ Leong et al. (2020) แบบวัดการแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขายและการแสดงตนของผู้อื่น พัฒนาจาก Leong et al. (2020) แบบวัดความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ และแบบวัดความตั้งใจบอกต่อและความตั้งใจซื้อ พัฒนาจาก Kim and Park (2013) และ Leong et al. (2020) แบบสอบถามทั้งหมดเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ โดย 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสอบถามที่ใช้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence (IOC)) ไม่น้อยกว่า 0.66 จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มผู้บริโภคมที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient หรือ α) ที่อยู่ในช่วง 0-1 โดยค่า α ที่ได้มีค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ (Jump, 1978)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) โดยพิจารณาค่าความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยค่า chi-square (χ^2) ค่า comparative fit index (CFI) ค่า Tucker-Lewis nonnormed fit index (TLI) ค่า normed fit index (NFI) ค่า parsimony normed fit index (PNFI) และค่า root mean square error of approximation (RMSEA)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 253 คน เป็นหญิงจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 61.66 เป็นชายจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 38.34 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-45 ปี และ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.48

และ 39.1 ตามลำดับ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 83.40 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทจำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 67.59 และส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 30,001 - 40,000 บาท และ 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.01 และ 27.67 ตามลำดับ

การวิเคราะห์โมเดลการวัด โมเดลสมการโครงสร้าง และการทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ CFA ด้วยวิธี maximum likelihood (ML) เพื่อทดสอบโมเดลการวัด (measurement model) ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 24 ตัว ตัวแปรแฝง 6 โครงสร้าง (ตาราง 1) เพื่อประเมินความกลมกลืนรวมทั้งหมดของโมเดล (goodness-of-fit) ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ chi-square (χ^2), degree of freedom (df), CFI, TLI, NFI, และ PNFI เป็นดัชนีวัด ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า chi-square (χ^2) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 1,491.13$, df = 443, $p < .01$) แสดงว่าโมเดลไม่มีความกลมกลืนทางสถิติ อย่างไรก็ตามค่า chi-square (χ^2) มีความอ่อนไหวต่อขนาดของกลุ่มตัวอย่าง Hair et al. (2010) และ Kline (2010) จึงแนะนำให้พิจารณาดัชนีอื่น ๆ ร่วมด้วย เมื่อพิจารณาจากค่า $\chi^2/df = 3.36$, CFI = .97, TLI = .96, NFI = .95, PNFI = .85, และ RMSEA = .07 ที่ได้จากการวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน $\chi^2/df < 2.00$ หรือ < 5.00 , CFI > 0.90 , TLI > 0.90 , NFI $> .90$, PNFI $> .50$, และ RMSEA $< .08$ (Hu & Bentler, 1999; Kline, 2010) จึงสรุปว่าโมเดลการวัดมีความกลมกลืนทางสถิติ

นอกจากนี้ จากค่าน้ำหนักของตัวแปรสังเกตได้ (factor loading) แต่ละตัวที่มีค่ามากกว่า 0.7 ค่าสถิติ AVE (average variance extracted) มากกว่า 0.5 แสดงว่าโมเดลการวัดมีความเที่ยงตรง (convergent validity) และค่า CR (composite reliability) ของตัวแปรแฝงที่มีค่าตั้งแต่ 0.85 - 0.89 แสดงว่า โมเดลการวัดมีความเชื่อมั่นภายใน (internal reliability)

การวัดค่าความตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) ของแต่ละตัวแปรแฝงพบว่า ค่า (AVE)² ของแต่ละตัวแปรแฝงมีค่ามากกว่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง (ตาราง 2) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่แสดงว่า แบบวัดมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Fornell & Larcker, 1981)

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement Model Results)

Constructs/Indicators	Standardized Factor Loading (t-value)
การแสดงตนของสื่อสังคม (ξ_1) (Cronbach's α = .89, CR = 0.89, AVE = 0.53)	
X_1 : ให้ความรู้เกี่ยวกับการติดต่อกับคน (ไม่ใช่ระบบอัตโนมัติ)	0.77 (-)
X_2 : ให้ความรู้สึกร่วมกัน	0.78 (16.35)
X_3 : ให้ความรู้สึกร่วมกันเอง	0.79 (16.46)
X_4 : ให้ความรู้สึกร่วมกัน	0.71 (14.62)
การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขาย (ξ_2) (Cronbach's α = .85, CR = 0.85, AVE = 0.50)	
X_5 : การปฏิสัมพันธ์ทำให้เข้าใจทัศนคติของผู้ขาย	0.61 (-)
X_6 : การปฏิสัมพันธ์ทำให้เข้าใจตัวตนของผู้ขาย	0.73 (11.50)
X_7 : การปฏิสัมพันธ์แสดงถึงความเอาใจใส่	0.78 (11.95)
X_8 : การปฏิสัมพันธ์แสดงถึงความอบอุ่น	0.71 (11.26)
การแสดงตนของผู้อื่น (ξ_3) (Cronbach's α = .89, CR = 0.89, AVE = 0.63)	
X_9 : คนจำนวนมากแสดงความสนใจสินค้า	0.68 (-)
X_{10} : คนจำนวนมากแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า	0.75 (13.60)
X_{11} : คนจำนวนมากซื้อสินค้า	0.86 (15.31)
ความไว้วางใจในผู้ขาย (η_1) (Cronbach's α = .88, CR = 0.88, AVE = 0.60)	
Y_1 : ความซื่อสัตย์ของผู้ขาย	0.78 (-)
Y_2 : การรักษาผลประโยชน์ให้ผู้ซื้อ	0.84 (18.16)
Y_3 : การรักษาคำพูด	0.85 (18.31)
Y_4 : ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ให้	0.79 (16.80)
Y_5 : ผู้ขายต้องการเป็นที่รู้จักในฐานะของคนที่มีวิชาชีพและมีคุณภาพและมีมารยาท	0.60 (12.20)
ความตั้งใจบอกต่อ (η_2) (Cronbach's α = .87, CR = 0.87, AVE = 0.70)	
Y_6 : จะเล่าประสบการณ์ที่ดีในการใช้ s-commerce	0.82 (-)
Y_7 : จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับ s-commerce แก่คนอื่น	0.84 (19.49)
Y_8 : อาจจะแนะนำให้เพื่อนหรือคนรู้จักใช้ s-commerce	0.85 (19.65)
Y_9 : อาจจะสนับสนุนให้คนอื่นใช้ s-commerce	0.77 (14.91)

Constructs/Indicators	Standardized Factor Loading (t-value)
ความตั้งใจซื้อ (η_3) (Cronbach's $\alpha = .84$, CR = 0.85, AVE = 0.73)	
Y_{10} : อาจจะซื้อ	0.90 (-)
Y_{11} : มีโอกาสที่จะซื้อ	0.81 (18.86)
Y_{12} : มีแนวโน้มที่จะซื้อเร็ว ๆ นี้	0.74 (10.68)
Y_{13} : จะซื้อแน่นอน	0.73 (10.56)

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

Model Variables	Mean	SD	Correlations					
			1	2	3	4	5	6
1. การแสดงตนของสื่อสังคม	3.84	1.05	.73					
2. การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ชาย	3.94	1.02	.52**	.71				
3. การแสดงตนของผู้อื่น	3.84	1.06	.66**	.52**	.79			
4. ความไว้วางใจในผู้ชาย	3.79	1.09	.55**	.53**	.63**	.77		
5. ความตั้งใจบอกต่อ	3.71	1.28	.60**	.51**	.53**	.62**	.84	
6. ความตั้งใจซื้อ	4.06	1.43	.50**	.50**	.44**	.48**	.66**	.85

* $p < .05$ (2-tailed), ** $p < .01$

เลขตัวหนา คือ Square root of the average variance extracted (AVE²)

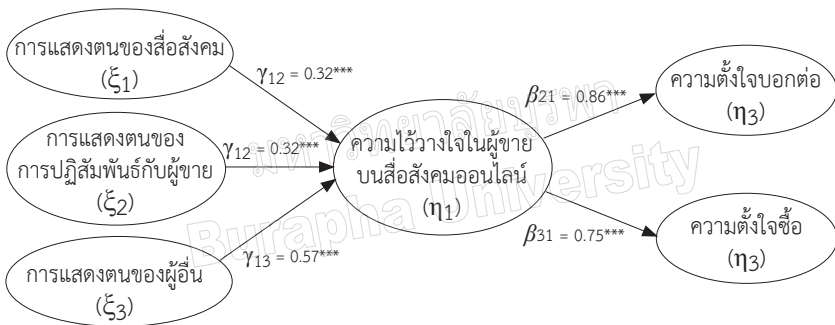
ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation modeling) เพื่อทดสอบโมเดลสมมติฐานและทดสอบสมมติฐาน (hypothesized paths) จากการวิเคราะห์พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐาน chi-square ($\chi^2 = 1,568.09$ ($df = 452$, $p < .01$), $\chi^2/df = 3.46$, CFI = .97, TLI = .96, NFI = .95, PNFI = .87 และ RMSEA = .07 แสดงว่า โมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่วิเคราะห์

การทดสอบ H_1 , H_2 และ H_3 พบว่า การแสดงตนของสื่อสังคมส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ชายบนสื่อสังคมออนไลน์ ($\gamma_{11} = 0.19$, $p < .01$) การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ชายส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ชายบนสื่อสังคมออนไลน์ ($\gamma_{12} = 0.32$, $p < .001$) และการแสดงตนของผู้อื่นส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ชายบนสื่อสังคมออนไลน์

($\gamma_{13} = 0.57, p < .001$) สุดท้ายการทดสอบ H_4 และ H_5 พบว่า ความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจบอกต่อ ($\beta_{21} = 0.86, p < .001$) และความตั้งใจซื้อ ($\beta_{31} = 0.75, p < .001$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H_1, H_2, H_3, H_4 และ H_5 ภาพ 2 แสดงผลทดสอบสมมติฐาน

ภาพ 2

ผลการทดสอบสมมติฐาน

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Coefficient: Standardized solution

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบว่า การแสดงตนของสื่อสังคมส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์สอดคล้องกับ Hassanein et al. (2009) และ Lu et al. (2016) กล่าวคือ หากสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ Facebook, Line, หรือ Instagram ทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงการติดต่อกับคน ความเป็นส่วนตัว ความเป็นกันเอง และความอบอุ่นขณะใช้งานก็จะทำให้ผู้บริโภคมีความไว้วางใจในตัวผู้ขาย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับ Leong et al. (2020) ที่กล่าวว่า การแสดงตนของสื่อสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจของผู้บริโภค โดย Leong et al. (2020) อธิบายว่า อาจเป็นเพราะว่าการฉ้อโกง หลอกลวงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งบนสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้บริโภคมีภาพจำด้านลบต่อสื่อสังคมออนไลน์แทนที่จะเป็นความไว้วางใจ ซึ่งสาเหตุที่ผลของการวิจัยนี้แตกต่างจาก Leong et al. (2020) อาจเป็นเพราะปัจจุบันผู้บริโภคชาวไทยมีความคุ้นเคยกับการซื้อ

สินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งความคุ้นเคยอาจช่วยลดระดับความไม่ไว้วางใจที่ผู้บริโภคมีต่อผู้ขายได้ นอกจากนี้คุณลักษณะทางสังคมของสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้สอบถามข้อมูลกับผู้ขายเป็นการส่วนตัวเพื่อรับคำแนะนำที่เฉพาะเจาะจงและความสามารถในการแสดงเนื้อหาหลากหลายรูปแบบ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ความคิดเห็น และคะแนนสินค้าหรือบริการอาจมีส่วนทำให้ผู้บริโภคไว้วางใจในตัวผู้ขาย ดังที่ Hassanein et al. (2009) กล่าวว่า การแสดงตนของเว็บไซต์มีส่วนในการสร้างประสบการณ์แก่ผู้บริโภค โดยระดับการแสดงตนที่เพิ่มขึ้นจากตัวอักษรและรูปภาพบนสื่อส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกไว้วางใจและเพลิดเพลินในการใช้สื่อออนไลน์

การแสดงตนของการปฏิสัมพันธ์กับผู้ขายซึ่งส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์สอดคล้องกับ Leong et al. (2020) และ Kim and Park (2013) ที่กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ขายทำให้ผู้บริโภคเข้าใจในตัวผู้ขาย รับรู้ถึงทัศนคติและความเอาใจใส่ที่ผู้ขายมี สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความไว้วางใจ ดังที่ McKnight et al. (2002) อธิบายว่า การปฏิสัมพันธ์จากผู้ขายสามารถส่งผ่านความหวังดี ความมั่นใจ ความซื่อสัตย์ของผู้ขายไปยังผู้บริโภคได้จึงทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจ และในระหว่างที่ผู้ขายกับผู้บริโภคมีปฏิสัมพันธ์กันก็อาจเกิดความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งความไว้วางใจระหว่างกัน สอดคล้องกับ Kim and Park (2013) ที่กล่าวว่า การสื่อสารอย่างกระตือรือร้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อ ซึ่งจะนำไปสู่ความไว้วางใจของผู้บริโภค เนื่องจากการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคมีความแตกต่างจากพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) อันคือการติดต่อซื้อขายโดยตรงระหว่างผู้บริโภคที่ไม่มีผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม (e-Marketplace) อาทิ Lazada, amazon.com หรือ Shopee เป็นตัวกลางในการสร้างความมั่นใจ เช่น อำนวยความสะดวกในการซื้อขายสินค้า การชำระเงิน หรือการสอบถามรายละเอียดสินค้าและการขนส่ง จึงกล่าวได้ว่าในสายตาของผู้บริโภค การค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง ดังนั้นผลวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ขายในการสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภคผ่านการปฏิสัมพันธ์

การแสดงตนของผู้อื่นส่งผลต่อความไว้วางใจในผู้ขายสอดคล้องกับ Leung et al. (2020), Leong et al. (2020) และ Wang and Yu (2017) ที่กล่าวว่า การแสดงตน

ของผู้อื่น เช่น การสั่งซื้อ การแสดงความสนใจในสินค้าหรือบริการ และการแบ่งปันข้อมูลหรือแสดงความเห็นเกี่ยวกับสินค้ามีส่วนทำให้ผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจในผู้ขายที่เป็นเช่นนั้นอาจเพราะการเห็นผู้บริโภคคนอื่นให้ความสนใจและสั่งซื้อสินค้า รวมทั้งแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการบนสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้บริโภครู้สึกเสี่ยงน้อยลงและไว้วางใจในผู้ขายด้านความซื่อสัตย์และการจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ ดังที่ Mayer et al. (1995) กล่าวว่า ผู้บริโภคไว้วางใจในผู้ขายจากความสามารถในการทำตามคำพูดและความซื่อสัตย์ และ Leong et al. (2020) กล่าวว่า ยิ่งผู้บริโภครับรู้ถึงการแบ่งปันข้อมูลสินค้าและจำนวนคนสนใจสินค้าและสั่งซื้อสินค้ามากเท่าใดก็ยิ่งมีโอกาสที่จะเกิดความมั่นใจและไว้วางใจในคนขายมากขึ้นเท่านั้น

ความไว้วางใจของผู้บริโภคส่งผลต่อความตั้งใจบอกต่อและความตั้งใจซื้อสื่อดิจิทัลกับงานวิจัยจำนวนมาก อาทิ Hajli (2015), Hajli et al. (2017), Kim and Park (2013), Leong et al. (2020), McKnight et al. (2002), และณัฐรา จินตทวีพันธุ์ และคณะ (2563) กล่าวคือ ผู้บริโภคที่ไว้วางใจในผู้ขายจะมีความตั้งใจที่จะบอกต่อประสบการณ์และข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์แก่ผู้อื่น รวมทั้งมีความตั้งใจที่จะแนะนำและสนับสนุนให้คนอื่นซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้หากผู้บริโภคมีความไว้วางใจในผู้ขายก็จะทำให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจหรือมีโอกาสดังที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ ดังที่ Lu et al. (2016) กล่าวว่า ในบริบทของการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ผู้บริโภคจะใช้ความไว้วางใจเป็นหลักในการตัดสินใจซื้อ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการแสดงตนในสังคมต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้ทำการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ควรให้ความสำคัญเนื่องจากความไว้วางใจของผู้บริโภคนำไปสู่ความตั้งใจบอกต่อและความตั้งใจซื้อซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้ทำการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค นักการตลาด และผู้ที่สนใจสามารถประยุกต์ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการสร้างความไว้วางใจในตัวผู้ขายสินค้าเพื่อให้เกิดความตั้งใจบอกต่อและความตั้งใจซื้อสินค้าดังต่อไปนี้

1. สร้างบรรยากาศบนสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้ภาพสินค้า คำบรรยายภาพ หรือเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น เป็นกันเอง ในขณะเดียวกันก็ให้ความเป็นส่วนตัวแก่ผู้บริโภค โดยการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้พูดคุยสอบถามกับผู้ขายโดยตรง ที่สำคัญควรทำให้ผู้บริโภครู้สึกเหมือนได้คุยกับคนที่ผู้บริโภคติดต่อผู้ขายบนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้บริโภคจะได้รับการตอบกลับจากผู้ขายไม่ใช่ระบบอัตโนมัติ ดังนั้นหากผู้ขายมีความจำเป็นต้องใช้ระบบตอบคำถามหรือทักทายอัตโนมัติ ก็ควรปรับภาษาให้เหมาะสมสำหรับการสนทนาระหว่างบุคคล

2. พยายามมีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค สร้างบรรยากาศการสนทนาให้มีความอบอุ่น โต้ตอบกับผู้บริโภคด้วยความสุภาพ เป็นผู้ฟังที่ดีและแสดงความเอาใจใส่ผู้บริโภค นอกจากนี้ควรนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับผู้บริโภคเพื่อสร้างความประทับใจและก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้ขาย ที่สำคัญการปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภคควรมีความสม่ำเสมอ คงเส้นคงวาเพื่อให้ผู้ขายมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนในใจผู้บริโภค

3. กระตุ้นให้ผู้บริโภคแบ่งปันข้อมูลหรือแสดงความเห็นเกี่ยวกับสินค้า (review) อาจมีการตอบแทนผู้ที่แบ่งปันข้อมูลหรือแสดงความเห็นเพื่อแสดงความขอบคุณ นอกจากนี้ควรแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจในสินค้า เช่น คำถามจากผู้บริโภค จำนวนหรือยอดการสั่งซื้อสินค้าเพื่อสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภครายอื่น โดยการแสดงข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้บริโภคควรคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภคด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความไว้วางใจของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านการแชตบนสื่อสังคมออนไลน์เฉพาะ Facebook, Line และ Instagram จากมุมมองทางสังคม โดยใช้แนวทางการแสดงตนในสังคมเป็นกรอบในการวิจัย การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาเพิ่มเติมโดยศึกษาความไว้วางใจของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์อื่น อาทิ Twitter หรือ Tiktok หรือการซื้อขายผ่านการไลฟ์สด เนื่องจากลักษณะของสื่อและรูปแบบการขายที่ต่างกันอาจส่งผลต่อความไว้วางใจต่างกัน หรือการศึกษาผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อสอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุ นอกจากนี้การศึกษาเปรียบเทียบผู้บริโภคที่มีความต่างกันในมิติทางวัฒนธรรม เช่น ระหว่างปัจเจกนิยม (individualist) กับกลุ่มนิยม (collectivist) ก็มีความน่าสนใจเนื่องจากความแตกต่างดังกล่าวอาจส่งผลต่ออิทธิพลของการแสดงตนในสังคมต่อความไว้วางใจได้ นอกจากนี้

ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยอาจใช้แนวคิดการแสดงตนในสังคมร่วมกับทฤษฎีหรือแบบจำลองอื่นเป็นกรอบในการวิจัย เช่น ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (social support theory) ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (social bond theory) ทฤษฎีการยืนยันความคาดหวัง (expectation-confirmation theory) แบบจำลองบุคลิกภาพ 5 ด้าน (big five model) และแบบจำลองการโน้มน้าวใจ (elaboration likelihood model) เป็นต้น

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รายการอ้างอิง

- ชินวุฒิ เตชานุวัตร และธนัชพร นันทาภิวัฒน์. (2564). *ตีแผ่สมรภูมิ E-Commerce ไทย ตรงไหนคือโอกาส*. [https://media.kkpfg.com/document/2021/Aug/\(ฉบับเต็ม\)%20KKP%20Research_ecommerce.pdf](https://media.kkpfg.com/document/2021/Aug/(ฉบับเต็ม)%20KKP%20Research_ecommerce.pdf)
- ณัฐฐา จินตทวีพันธุ์, ธาตติเบศร์ ภูทอง และธิดาทิพย์ ปานโรจน์. (2563). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความตั้งใจในการบอกต่อและซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมิร์ซ. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 38(2), 84-104.
- ณัฏฐร ศุภสารัมภ์. (2563). C2C โมเดลธุรกิจ e-commerce เพื่อผู้บริโภคที่แท้. <https://digitalbusinessconsult.asia/view/3707/>
- วิภาวี จันทน์แก้ว และบุหงา ชัยสุวรรณ. (2561). ปัจจัยพยากรณ์การใช้งานการพาณิชย์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 6(1), 194-224.
- Featherman, M. S., & Hajli, N. (2016). Self-service technologies and e-services risks in social commerce era. *Journal of Business Ethics*, 139(2), 251-269.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Fulk, J., Schmitz, J., & Steinfield, C. W. (1990). A social influence model of technology use. In J. Fulk, & C. Steinfield (Eds.), *Organizations and communication technology* (pp. 117-140). SAGE.
- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education International.
- Hajli, N. (2015). Social commerce constructs and consumer's intention to buy. *International Journal of Information Management*, 35(2), 183-191.
- Hajli, N., Sims, J., Zadeh, A. H., & Richard, M. O. (2017). A social commerce investigation of the role of trust in a social networking site on purchase intentions. *Journal of Business Research*, 71(February 2017), 133-141.

- Harris, L. C., & Goode, M. M. H. (2004). The four levels of loyalty and the pivotal role of trust: A study of online service dynamics. *Journal of Retailing*, 80(2), 139-158.
- Hassanein, K., & Head, M. (2007). Manipulating perceived social presence through the web interface and its impact on attitude towards online shopping. *International Journal of Human Computer Studies*, 65(8), 689-708.
- Hassanein, K., Head, M., & Ju, C. (2009). A cross-cultural comparison of the impact of social presence on website trust, usefulness and enjoyment. *International Journal of Electronic Business*, 7(6), 625-641.
- Hirankasi, P., & Klungjaturavet, C. (2021). *Social commerce: The new wave of e-commerce*. <https://www.krungsri.com/en/research/research-intelligence/social-commerce-21>
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Jump, N. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw Hill.
- Kim, S., & Park, H. (2013). Effects of various characteristics of social commerce (s-commerce) on consumers' trust and trust performance. *International Journal of Information Management*, 33(2), 318-332.
- Kim, Y., & Peterson, R. A. (2017). A meta-analysis of online trust relationships in Ecommerce. *Journal of Interactive Marketing*, 38(2), 44-54.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Leong, L. Y., Hew, T. S., Ooi, K. B., & Chong, A. Y. L. (2020). Predicting the antecedents of trust in social commerce - A hybrid structural equation modeling with neural network approach. *Journal of Business Research*, 110(March), 24-40.

- Leung, W. K. S., Shi, S., & Chow, W. S. (2020). Impacts of user interactions on trust development in C2C social commerce: The central role of reciprocity. *Internet Research*, 30(1), 335-356.
- Lu, B., Fan, W., & Zhou, M. (2016). Social presence, trust, and social commerce purchase intention: An empirical research. *Computers in Human Behavior*, 56(March), 225-237.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *The Academy of Management Review*, 20(3), 709-734.
- McKnight, D. H., Choudhury, H., & Kacmar, C. (2002). Developing and validating trust measures for e-commerce: An integrative typology. *Information Systems Research*, 13(3), 334-359.
- Menon, R. V., Sigurdsson, V., Larsen, N. M., Fagerstrøm, A., & Foxall, G. R. (2016). Consumer attention to price in social commerce: Eye tracking patterns in retail clothing. *Journal of Business Research*, 69(11), 5008-5013.
- Ng, C. S. P. (2013). Intention to purchase on social commerce websites across cultures: A cross-regional study. *Information & Management*, 50(8), 609-620.
- Nowak, K. L., & Biocca, F. (2003). The effect of the agency and anthropomorphism on users' sense of telepresence, copresence, and social presence in virtual environments. *Presence: Teleoperators and Virtual Environments*, 12(5), 481-494.
- Wang, Y., & Yu, C. (2017). Social interaction-based consumer decision-making model in social commerce: The role of word of mouth and observational learning. *International Journal of Information Management*, 37(3), 179-189.

- We Are Social & Hootsuite. (2021). *Digital 2021: Global overview report*.
<https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital/>
- Brand Buffet. (2021). ฟังจากมุม LINE ประเทศไทยในวันที่ Social Commerce โตกว่า e-Marketplace ใครได้ประโยชน์. <https://www.brandbuffet.in.th/2021/03/line-on-the-growth-of-social-commerce>
- Marketeer. (2018). เทรนด์การเติบโตของกลุ่มร้านค้าระดับ SME ใน Facebook. <https://marketeeronline.co/archives/85749>

การสำรวจปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงาน ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

An Exploration on Quality-of-Life Problems of Laborers in Thai Film Industry

ณัฐนันท์ เทียมเมฆ (Natthanun Tiammek)¹

เจษฎา ศาลาทอง (Jessada Salathong)²

Received: February 8, 2022

Revised: March 18, 2022

Accepted: April 18, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่ององค์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้าน เป็นกรอบในการวิจัย ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแรงงานกองถ่ายประเภททีมงานใต้เส้น จำนวน 9 คน และ กลุ่มผู้ผลักดันนโยบาย/ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ร่วมกับการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า แรงงานเผชิญกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คือ ปัญหาการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอและปัญหาอุบัติเหตุในการทำงาน ปัญหาคุณภาพชีวิต

---

¹ หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Master of Arts in Communication Arts, Faculty of Communication Arts,
Chulalongkorn University

² ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Department of Mass Communication, Faculty of Communication Arts,
Chulalongkorn University

ด้านจิตใจ คือ ปัญหาความไม่มั่นคงในอาชีพและปัญหาการเลือกปฏิบัติทางลำดับชั้น ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ ปัญหาเรื่องการไม่มีตัวแทนในการต่อรอง และปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม คือ ปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งผลการสำรวจจะเป็นข้อมูลในการสนับสนุนให้การออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาของภาครัฐมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจและมีหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ครอบคลุมในหลากหลายมิติ

คำสำคัญ: แรงงาน, คุณภาพชีวิต, อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

Abstract

This study aims at exploring the problems affecting the life quality of laborers in Thai Film Industry. It applied the four domains of life quality: physical health, psychological health, social relationship, and environment as a conceptual framework. This qualitative research used an in-depth interview technique with 9 below-the-line workers and 5 policy advocates as well as documentary research for data collection. The results showed that Thai laborers have faced four domains of problems affecting their quality of life. These included physical health issues due to long-working hours and accidents in the workplace; psychological health issues which included job insecurity and hierarchy discrimination; the social relationship issue which involved lacking union representatives; and the environment issue which is caused by the COVID-19 pandemic. The data obtained from this study provided useful insight on different dimensions of the problems. They, in turn, contributed to the Government's design approach to solve existing problems.

Keywords: Laborers, Quality of Life, Thai Film Industry

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตและการบริโภคในหลายระดับ ไม่เว้นแม้แต่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยที่ต้องเผชิญกับภาวะถดถอยครั้งใหม่จากมาตรการงดการถ่ายทำในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ส่งผลให้แรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยตกอยู่ภายใต้ความเสี่ยงต่อการสูญเสียงานและรายได้โดยไม่ทันตั้งตัว อย่างไรก็ตามเสียงเรียกร้องของแรงงานกลับแผ่วเบาจนไม่อาจเดินทางไปสู่การรับรู้ของสังคมที่ให้ความสนใจเพียงทีมงานฝ่ายสร้างสรรค์ (above-the-line) อย่างดารา นักแสดง และผู้กำกับเป็นหลัก ในขณะที่ทีมงานฝ่ายแรงงาน (below-the-line) เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น ช่างไฟ ช่างแต่งหน้า และฝ่ายสวัสดิการ ฯลฯ ล้วนได้รับผลกระทบต่อการใช้ชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน

ท่ามกลางความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมือง ประเด็นปัญหาของแรงงาน below-the-line เริ่มได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้น จนเกิดการพูดคุยและสร้างบทสนทนาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองถ่ายผ่านบทความ วงเสวนา และการพูดคุยในโอกาสต่าง ๆ ของแรงงานในแวดวงภาพยนตร์ อาทิ บทความจากเว็บไซต์ the101.world เรื่อง *The ugly truth: ชั่วโมงการทำงาน ค่าแรง และความจริงที่เจ็บปวดของงานกองถ่าย* โดยศุภวารรณ คงสุวรรณ (2563) งานเสวนาภาพยนตร์ *ราคาชีวิตของคนกอง* ที่จัดโดย หอภาพยนตร์ (2564) และการพูดคุยผ่านแอปพลิเคชัน คลับเฮาส์ (Clubhouse) ในหัวข้อ *นักเรียนหนังถาม ‘สหภาพคนทำหนัง’ เป็นไปได้ไหม?* โดยแรงงานนักเรียนหนัง (2564) เป็นต้น เปิดเผยให้เห็นถึงแง่มุมปัญหาของแรงงานที่ไม่มีสวัสดิการหรือหลักประกันทางสังคมรองรับอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานะ ‘แรงงานนอกระบบ’ ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเพียงพอ ผนวกกับการนิยามอาชีพ ‘ฟรีแลนซ์’ ที่ให้ความสำคัญต่ोनัยยะ ‘ความเป็นอิสระ’ จนเกิดเป็นค่านิยมที่ชักชวนให้แรงงานเดินหน้าเข้าสู่ความยืดหยุ่นในอาชีพจนละเลยสวัสดิการที่พึงจะได้รับ เปิดโอกาสให้เกิดปัญหามากมายแทรกซึมเข้าสู่วิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำงานกว่า 16 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งนับเป็นเวลาที่ยาวนานเมื่อเทียบกับอาชีพทั่วไป (อสมภรณ์ พิริยะโกคานนท์, 2562) อุบัติเหตุในกองถ่าย ความไม่มั่นคงทางอาชีพ และการไม่มีตัวแทนในการต่อรอง เป็นต้น ข้อขัดแย้งเหล่านี้ได้จุดประกายความสนใจของผู้วิจัยต่อการสำรวจปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานเพื่อแสวงหา

เหตุปัจจัยที่หล่อหลอมชุดความคิดของแรงงาน ทำความเข้าใจวิถีปฏิบัติในกองถ่ายสำรวจโครงสร้างทางสังคม ตลอดจนขยายขอบเขตการศึกษาภาพยนตร์ไปสู่มิติด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานที่ถูกกลืนไปจากการศึกษาภาพยนตร์ในมิติอื่น ผลวิจัยที่ได้สามารถนำมาสกัดเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการและสนับสนุนข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงคุณค่าและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการยกระดับรากฐานทรัพยากรมนุษย์ให้มีเสถียรภาพ เยียวยาความเดือดร้อน และต่อยอดกระบวนการผลิตภาพยนตร์ให้มีประสิทธิภาพเทียบเคียงอุตสาหกรรมในระดับสากล ผ่านการออกแบบนโยบายที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว โดยมีแรงงานที่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นกลไกขับเคลื่อนอุตสาหกรรม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องโครงสร้างอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

การสำรวจปัญหาผ่านโครงสร้างอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยจำเป็นต้องสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของภาคแรงงานในฐานะผู้ผลิตภาพยนตร์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นส่วนที่ มนทิรา ธาตาอานวยชัย (2552) และอุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล (2562) ยังไม่ได้นำมาพิจารณาในการศึกษาโครงสร้างอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยผู้วิจัยพบว่า ไม่เพียงกลุ่มธุรกิจรายใหญ่เท่านั้นที่มีบทบาทโดยตรงต่อการควบคุมอุตสาหกรรม และกำหนดกลไกทางการตลาดจนส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตภาพยนตร์ แต่ธุรกิจการผลิตภาพยนตร์รายย่อยล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม โดยเฉพาะธุรกิจการผลิตภาพยนตร์แบบโปรดักชั่นเฮาส์ ซึ่งเปรียบเสมือนการเปิดประตูไปสู่ความเข้าใจที่มีต่อสถานะนายทุน/ผู้ว่าจ้างอย่างใกล้ชิด ในฐานะของบริษัทรับผลิตภาพยนตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดงบประมาณ จัดสรรสวัสดิการ จัดจ้างงาน และสร้างความสัมพันธ์แบบลูกจ้างกับนายจ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาแรงงานโดยตรง สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังภาพ 1

ภาพ 1

แบบจำลองความสัมพันธ์ของกลุ่มทุน โปรดักชั่นเฮาส์ และแรงงาน

หมายเหตุ. จาก “การสำรวจปัญหาและแนวทางการพัฒนานโยบายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย” โดย ณฐนันท์ เทียมเมฆ, 2564

แนวคิดเรื่องลำดับชั้นในกองถ่ายทำภาพยนตร์ (Film Production Hierarchy)

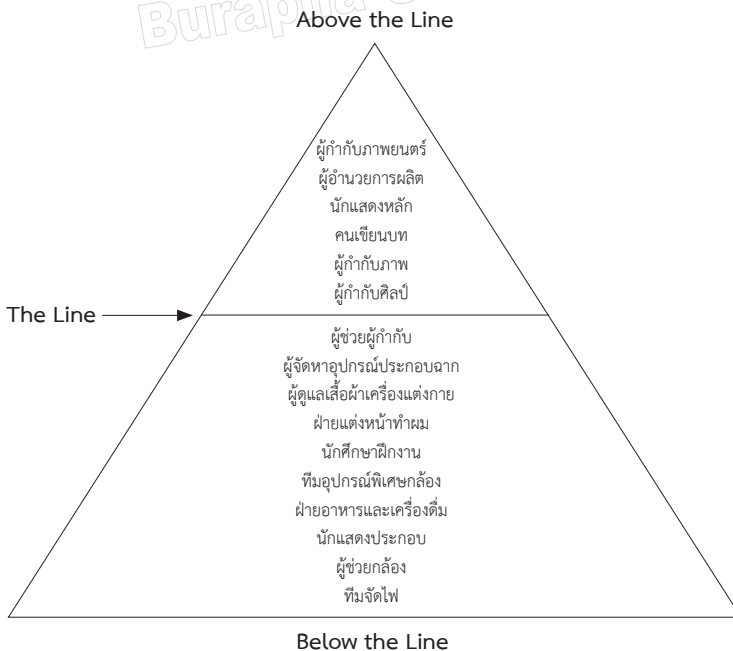
พื้นฐานของแนวคิดลำดับชั้นในกองถ่ายทำภาพยนตร์อันเป็นที่แพร่หลายในขั้นตอนการผลิต (production) มีจุดเริ่มต้นจากความพยายามในการกำหนดบทบาทและจัดสรรงบประมาณการทำงานในแต่ละประเภทให้มีความชัดเจนผ่านการตี “เส้น” (the line) โดย Alan Paul and Archie Kleingartner (Mayer, Banks, & Caldwell, 2009, p. 58) ได้อธิบายความหมายของ “เส้น” ว่าเป็นการจำแนกประเภทการจ้างงานซึ่งพบเจอได้จากการจัดหางบประมาณของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งงบประมาณด้านความคิดสร้างสรรค์จะปรากฏอยู่เหนือเส้น (above-the-line) ในขณะที่งบประมาณด้านแรงงานเทคนิค งานฝีมือ และค่าใช้จ่ายสำหรับวัสดุอุปกรณ์จะถูกรวมไว้ใต้เส้น (below-the-line)

การตีเส้นแบ่งพื้นที่ของงานในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง ‘คุณค่าที่แตกต่างกัน’ อย่างชัดเจนโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ซึ่ง Matt Stahl (Mayer, Banks, & Caldwell, 2009, pp. 54-67) ตีความสิ่งเหล่านี้ว่าเป็น “สิทธิพิเศษ” (privilege) ของลำดับชั้นด้านความคิดสร้างสรรค์ที่มีถูกให้ความสำคัญมากกว่าลำดับชั้นด้านแรงงาน และทำให้เกิดการความเหลื่อมล้ำในกองถ่ายทำภาพยนตร์ระหว่าง

ทีมงานเหนือเส้น (above-the-line workers) และทีมงานใต้เส้น (below-the-line workers) จนบ่อยครั้งที่ปรากฏการณ์ดังกล่าวกลายเป็นภาพสะท้อนทางลำดับชั้นของอุตสาหกรรมไปโดยปริยาย ที่นอกจากทีมงานใต้เส้นจะถูกให้คุณค่าแตกต่างจากทีมงานเหนือเส้นแล้ว ยังไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและถูกปล่อยปละละเลยเสมือนว่าไม่มีตัวตน ด้วยเหตุนี้กองถ่ายทำภาพยนตร์จึงเต็มไปด้วยมิติเชิงวัฒนธรรมที่ซับซ้อน ดังเช่นที่ Caldwell (2008, p. 2) นักวิชาการด้านวัฒนธรรมศึกษาในกองถ่ายภาพยนตร์ กล่าวว่า กองถ่ายทำภาพยนตร์เปรียบเสมือนสังคมย่อยส่วนที่หลากหลายไปด้วยวิถีคิด แนวปฏิบัติ และวัฒนธรรม ส่งผลให้การศึกษากองถ่ายจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผนวกมุมมองเชิงวัฒนธรรมเข้ามาร่วมด้วย

ภาพ 2

แบบจำลองลำดับชั้นในกองถ่ายทำภาพยนตร์

หมายเหตุ. จาก “การสำรวจปัญหาและแนวทางพัฒนานโยบายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย” โดย ณัฐนันท์ เทียมเมฆ, 2564

แนวคิดเรื่องชนชั้นสร้างสรรค์

บทความเรื่อง *Looking for Work in Creative Industries Policy* โดย Banks and Hesmondhalgh (2009, pp. 415-430) ได้นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับของชนชั้นสร้างสรรค์ไว้ ดังต่อไปนี้

1. งานสร้างสรรค์มักถูกพิจารณาเป็น “งานต่องาน” ส่งผลให้เกิดการทำงานที่ไม่สม่ำเสมอ เป็นสัญญาระยะสั้น มีการคุ้มครองเพียงเล็กน้อย สวัสดิการสุขภาพมีจำกัด โอกาสในการทำงานไม่แน่นอน

2. แรงงานไม่สามารถคาดหวังการร่วมมือเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ ภายใต้อุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาตนเองด้วยทักษะและความสามารถเฉพาะบุคคล แรงงานสร้างสรรค์ส่วนใหญ่จึงมีความเป็นปัจเจกสูง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า อัตลักษณ์ส่วนรวม (collective identities) ไม่มีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ที่มุ่งผลประโยชน์รายบุคคลมากกว่าการเรียกร้องแบบส่วนรวม ส่งผลให้การต่อรองผลประโยชน์ร่วมกันเป็นกลุ่มจึงถูกละทิ้งไป

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพึ่งพาตนเองเป็นหลักของแรงงานสร้างสรรค์ ทำให้กลายเป็นเรื่องยากที่จะนำคุณลักษณะเหล่านี้มาเสนอต่อภาครัฐ ดังนั้น การกำหนดนโยบายของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จึงไม่ปรากฏให้เห็นเรื่องแรงงานอย่างชัดเจน หรือไม่ได้กล่าวถึงสภาพการทำงานที่เป็นปัญหา หากแต่ผลักความรับผิดชอบกลับไปยังแรงงานให้สร้างความยืดหยุ่นด้วยตัวเองเพื่อตอบสนองความต้องการของนายจ้างเป็นหลัก

แม้ว่าความเป็นชนชั้นสร้างสรรค์จะได้มาซึ่งอิสรภาพและความยืดหยุ่นในการทำงาน แต่ก็ต้องแลกมาด้วยปัญหาด้านสวัสดิการและคุณภาพชีวิตที่มากมาย ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเรื่องชนชั้นสร้างสรรค์มาผนวกเข้ากับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ประเภทที่ทีมงานใต้เส้น (below-the-line worker) ที่พกพาสถานะชนชั้นสร้างสรรค์ติดตัวไปด้วยเสมอและต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่องการทำงานที่ไม่สม่ำเสมอและโอกาสการทำงานที่ไม่แน่นอน เนื่องจากการทำงานส่วนใหญ่มักถูกผู้ว่าจ้างพิจารณาตามผลงาน ส่งผลให้ทีมงานใต้เส้นจำนวนไม่น้อยต้องใช้ชีวิตอยู่ภายใต้ระบบ “แรงงานพนजर” (nomadic labour system) (Caldwell, 2008, p. 113) ที่ต้องแสวงหางานอย่างไม่เป็นหลักเป็นแหล่งอยู่ตลอดเวลา รับจ้างทำงานจำนวนมากติดต่อกัน หรือย้ายสถานที่ทำงานจากกองถ่ายหนึ่งไปสู่อีกกองถ่าย

หนึ่งอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอด แม้แรงงานเหล่านี้จะได้รับค่าตอบแทนสูง แต่ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องพบเจอกับชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน และปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมา

แนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ

เมื่อพิจารณาในมิติทางเศรษฐกิจและมิติทางกฎหมาย ลักษณะการทำงานของแรงงานด้านภาพยนตร์ในฐานะชนชั้นสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็น การทำ ‘งานต่องาน’ ปฏิบัติงานได้ทุกสถานที่หรือแม้กระทั่งการกำหนดสถานะตัวเองในรูปของ ‘ฟรีแลนซ์’ ส่งผลให้แรงงานเหล่านี้ไม่มีการทำงานที่เป็นระเบียบแบบแผน ไม่ได้ขึ้นตรงกับสังกัดใดสังกัดหนึ่ง กฎหมายแรงงานจึงอยู่นอกเหนือขอบเขตความคุ้มครอง เมื่อเป็นเช่นนั้นแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์จึงถูกเพิ่มสถานะความเป็น ‘แรงงานนอกระบบ’ ไปโดยปริยาย

แรงงานนอกระบบ (informal workers) คือ ผู้ใช้แรงงานที่ทำงานโดยไม่มีสัญญาการจ้างงานที่เป็นทางการหรือไม่มีนายจ้างตามความหมายของกฎหมายแรงงาน ไม่ได้ทำงานอยู่ในสถานประกอบการของนายจ้าง ไม่มีค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่แน่นอน เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือทำงานชั่วคราว แรงงานนอกระบบจึงเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในกรอบความคุ้มครองของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม ทำให้ไม่มีหลักประกันความมั่นคงใด ๆ ในการทำงาน โดยนันทกานต์ จันทร์อ่อน (2556) ระบุสภาพปัญหาของแรงงานนอกระบบ ได้แก่ 1) แรงงานนอกระบบยังไม่มีที่รับรู้ของสังคม 2) ค่าตอบแทนไม่เป็นธรรมและไม่แน่นอน 3) งานไม่สม่ำเสมอขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสังคม 4) ปัญหาสุขภาพและสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย 5) ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายแรงงาน และ 6) ไม่มีอำนาจต่อรอง

สถานะแรงงานนอกระบบนำมาซึ่งการขาดความคุ้มครองทางกฎหมายแรงงาน ไม่มีสวัสดิการ และไม่มีความมั่นคงในการทำงาน เนื่องจากอยู่ในระบบการจ้างงานแบบยืดหยุ่น (เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, 2557) รวมไปถึงการเผชิญความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงและบ่อยครั้งกว่าแรงงานในระบบ (formal workers) ด้วยเหตุนี้การศึกษาปัญหาคุณภาพชีวิตจึงมุ่งความสนใจไปที่กลุ่มแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยที่เป็นแรงงานนอกระบบและประสบปัญหาด้านสวัสดิการ ความมั่นคงในอาชีพหรือการคุ้มครองทางกฎหมาย เพื่อสำรวจให้เห็นถึงปัญหาที่กลุ่มแรงงานกำลังพบเจอและฉายภาพข้อจำกัดในเชิงการบริหารจัดการแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยต่อไป

แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานะความเป็นแรงงานนอกระบบส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยและมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงผนวกแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตมาใช้ร่วมกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีความประสงค์ที่จะทำความเข้าใจและสำรวจปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานไม่พึงพอใจกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในวิถีชีวิตและการทำงานของตนเอง ซึ่งเป็นมุมมองที่ไม่ได้รับการพูดถึงในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างเพียงพอ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้จัดแบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (2538 อ้างถึงใน อิสรา สงวนพงศ์, 2562) อย่างไรก็ตาม คุณภาพชีวิตมีความหมายที่หลากหลายแตกต่างกันตามบริบทของผู้ศึกษา กล่าวคือในมุมมองของผู้กำหนดนโยบายทางสังคม คุณภาพชีวิตมีความหมายในด้านหลักประกันแก่ประชาชนในด้านการบริการหรือการสงเคราะห์ทางสังคม ด้านต่าง ๆ หรือทางการแพทย์ เช่น นักกิจกรรมบำบัด คุณภาพชีวิต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางบวกของการรักษาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ผู้ใช้บริการได้รับ ดังนั้น ความหมายของคุณภาพชีวิตจึงเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของงานประเภทต่าง ๆ (ปิยะวัฒน์ ตรีวิทยา, 2559, หน้า 172) จากข้อเสนอข้างต้น ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตตามการจัดแบ่งขององค์การอนามัยโลกมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดปัจจัยที่สำคัญต่อการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับปัญหาของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ได้แก่

1. **ด้านร่างกาย** มุ่งให้ความสำคัญไปที่สุขภาพร่างกายของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งรวมไปถึงการพักผ่อนที่เพียงพอ ภาระงานที่สมดุลต่อร่างกาย การปราศจากความเจ็บป่วยจากปัญหาสุขภาพ หรือจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในกองถ่ายภาพยนตร์ สอดคล้องไปกับสภาพปัญหาของแรงงานนอกระบบข้อที่ 4 เรื่องการมีสุขภาพและสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย

2. **ด้านจิตใจ** มุ่งให้ความสำคัญไปที่สภาพจิตใจของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่ต้องเผชิญกับความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานไม่ว่าจะเป็นความเครียด ความกดดัน ตลอดจนเรื่องราวได้และความมั่นคงทางอาชีพของตนเอง

ซึ่งสอดคล้องไปกับสภาพปัญหาของแรงงานนอกระบบข้อที่ 2 และข้อที่ 3 เรื่องความไม่มั่นคงในการทำงาน และปัญหาค่าตอบแทนและรายได้ที่ไม่แน่นอน

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มุ่งสำรวจความสัมพันธ์ของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่มีต่อเพื่อนร่วมอาชีพภายในกองถ่าย ทั้งจากตำแหน่งที่เหมือนและแตกต่างกัน ตลอดจนความสัมพันธ์และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องไปกับสภาพปัญหาของแรงงานนอกระบบข้อที่ 6 เรื่องการไม่มีองค์กรหรือตัวแทนในการต่อรองกับนายจ้าง

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยนิยามความหมายของสิ่งแวดล้อมในบริบทของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ คือ ระบบนิเวศของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ข้อกฎหมาย และการสนับสนุนจากภาครัฐที่แรงงานต้องพึ่งพาอาศัยโครงสร้างเหล่านี้ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องไปกับสภาพปัญหาของแรงงานนอกระบบข้อที่ 1 และข้อที่ 5 เรื่องการไม่เป็นที่รับรู้ของสังคมและการไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยและศึกษาสาเหตุในการเกิดปัญหาด้านต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มแรงงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ประเภททีมงานใต้เส้น (below-the-line workers) และ 2) กลุ่มผู้ผลักดันนโยบาย/ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของปัญหาในอุตสาหกรรม โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นแรงงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ คือ 1) เป็นแรงงานที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี 2) เป็นแรงงานชาวไทยที่มีกระบวนการทำงานภายใต้โครงสร้างอุตสาหกรรมและกฎหมายของประเทศไทย ครอบคลุมแรงงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ไทยและกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในไทย 3) เป็นแรงงานที่สามารถเคลื่อนย้ายกองถ่ายได้อย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ ละคร ซีรีส์ โฆษณา มิวสิควิดีโอ 4) เป็นแรงงานรับจ้างอิสระ (freelance) และ 5) เป็นกลุ่มแรงงานที่มีประสบการณ์การทำงานที่หลากหลาย ตั้งแต่นักศึกษาฝึกงานไปจนถึงแรงงานระดับอาวุโส โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive) จากแรงงานที่รู้จักกับผู้วิจัย จากนั้นจึงขอให้

แนะนำต่อไปยังแรงงานในฝ่ายอื่น เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบอลหิมะ (snowball sampling) จำนวน 9 คน รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลนำเสนอผ่านการใช้นามสมมติ ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการทำงานดังตาราง 1

ตาราง 1

รายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแรงงานประเภทที่มงานได้เส้น

ลำดับที่	นามสมมติ - ตำแหน่งงาน	ประสบการณ์ในการทำงาน
1	มาร์ค ผู้ช่วยผู้กำกับ (Assistant director)	3 ปี
2	ชา ผู้จัดการอุปกรณ์ประกอบฉาก (Prop master)	7 ปี
3	คราฟ ผู้ช่วยผู้ดูแลเสื้อผ้า (Assistance Costume)	15 ปี
4	ปอ ผู้ช่วยกล้องที่หนึ่ง (Focus Puller)	20 ปีขึ้นไป (ระดับอาวุโส)
5	โย ควบคุมการประสานงาน (Line producer)	20 ปีขึ้นไป (ระดับอาวุโส)
6	ลี ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม (Catering)	8 ปี
7-9	นักศึกษาฝึกงานด้านภาพยนตร์ (Trainee) จำนวน 3 คน	น้อยกว่า 1 ปี

สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ผลักดันนโยบาย/ผู้เชี่ยวชาญ คือ 1) ผู้ผลักดันนโยบาย เป็นบุคลากรวิชาชีพด้านภาพยนตร์ที่ได้รับการยอมรับในอุตสาหกรรมและเป็นแกนนำหลักในการผลักดันนโยบายขับเคลื่อนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายแรงงานและมีความเข้าใจในหลักการของสหภาพแรงงาน ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (purposive) ผู้วิจัยติดต่อขอสัมภาษณ์โดยตรงผ่านช่องทางการติดต่อสาธารณะและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ผ่านการแนะนำจากเครือข่ายและคนใกล้ชิด จำนวน 5 คน และได้รับความยินยอมในการเปิดเผยชื่อ ดังตาราง 2

ตาราง 2

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ผลักดันนโยบาย/ผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่งงาน
อนุชา บุญยวรรธนะ	นายกสมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย ผู้กำกับภาพยนตร์
ภควัต สุพรรณพันธ์	นายกสมาคมวิชาชีพภาพยนตร์และดิจิทัลมีเดีย
ชมาวีร์ พุ่มม่วง	ทีมงานกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย เจ้าของแฟนเพจ 'วันละภาพ'
ศุภลักษณ์ บำรุงกิจ	ผู้อำนวยการประจำกรมการแรงงาน
อภิชัย กุ่มเมือง	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview guide) พัฒนาแนวคำถามจากองค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คำถามเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย การพักผ่อน ภาระงานที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย และอุบัติเหตุในกองถ่ายภาพยนตร์ 2) ด้านจิตใจ คำถามเกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ความไม่มั่นคงในอาชีพ และสถานะแรงงานนอกระบบ 3) ความสัมพันธ์ทางสังคม คำถามเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์เพื่อนร่วมอาชีพ กลไกการต่อรองกับนายจ้าง และ 4) สิ่งแวดล้อม คำถามเกี่ยวกับปัญหาในภาพรวมของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และข้อกฎหมายและนโยบายจากรัฐที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มเพื่อนัดวัน-เวลาในการสัมภาษณ์และขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร ในวันสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และขออนุญาตบันทึกการสนทนาก่อนเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์รายบุคคลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มด้วยระบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom ระหว่างวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2564 ถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 เมื่อขั้นตอนการสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยจึงดำเนินการถอดบทสัมภาษณ์เพื่ออ้างอิงคำพูด (quote) และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแรงงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ประเภททีมงานได้เส้น ข้อมูลจากเอกสารด้านนโยบายจากภาครัฐและแรงงานนอกระบบที่เกี่ยวข้อง

และข้อมูลจากผู้หลักดันนโยบายและผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย เพื่อความสอดคล้องและถูกต้องของข้อมูล (data triangulation) หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลตามแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ผ่านปัจจัยการวิเคราะห์ 3 ด้าน ดังนี้

1. **ปัจจัยด้านการผลิต** หมายถึง สาเหตุของปัญหาที่ได้รับอิทธิพลมาจากกระบวนการผลิต (production) ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณการผลิต การบริหารจัดการกองถ่ายทำภาพยนตร์ การจัดสรรสวัสดิการในกองถ่าย และทัศนคติของนายทุน/ผู้ว่าจ้าง เป็นต้น

2. **ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม** หมายถึง วิถีชีวิตของแรงงานภายในกองถ่ายทำภาพยนตร์ อันเกี่ยวข้องไปกับชุดความคิด ทัศนคติ ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ส่งผลให้เกิดปัญหา เช่น ทัศนคติเรื่องความปลอดภัย ค่านิยมเรื่องความเข้มแข็งอดทน และวาทกรรมเชิงโรแมนติก เป็นต้น

3. **ปัจจัยเชิงโครงสร้าง** หมายถึง องค์ประกอบแวดล้อมของอุตสาหกรรมภาพยนตร์อันเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตแรงงานในกองถ่าย เช่น โครงสร้างของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ กฎหมายแรงงานนอกระบบ และสถานการณ์ของอุตสาหกรรมในปัจจุบัน เป็นต้น

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย สามารถสรุปออกเป็นประเด็นสำคัญผ่านองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย

1.1 **การพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ** เป็นสิ่งที่แรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยพบเจอมากที่สุดอันเนื่องมาจากการทำงานเป็นระยะเวลาดังแต่ 12-16 ชั่วโมง และต้องสะสมชั่วโมงการทำงานเป็นจำนวนมากติดต่อกันหลายวันหากกองถ่ายต้องปฏิบัติงานโดยไม่วันหยุดพัก จนทำให้แรงงานไม่มีเวลาได้พักผ่อนร่างกายอย่างเต็มที่ ต้องอดหลับอดนอน เกิดสภาวะความเหนื่อยล้าที่ส่งผลต่อสุขภาพในระยะยาวที่อาจนำไปสู่อันตรายจนถึงแก่ชีวิต นอกจากจะเกิดขึ้นกับแรงงานในระดับวิชาชีพแล้ว ปัญหาดังกล่าว

ยังครอบคลุมไปถึงนักศึกษาฝึกงานด้านภาพยนตร์ที่ต้องพบเจอกับสภาวะอดหลับอดนอน จากประสบการณ์ในรั้วมหาวิทยาลัยด้วยเช่นกัน โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุของ ปัญหาการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอไว้ 3 ประการ คือ

1.1.1 ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม อันเป็นการส่งต่อแนวปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่น ตั้งแต่ระดับแรงงานวิชาชีพไปจนถึงนักศึกษาฝึกงาน ผ่านวาทกรรมกองถ่าย 24 ชั่วโมง ที่เชิดชูค่านิยมการอดหลับอดนอน เพื่อแสดงออกซึ่งความพากเพียร อดทนอดกลั้น จนสามารถบรรลุความสำเร็จที่ยากลำบากและเอาชนะเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้จนลุ่ลงจนส่งผลเสียต่อร่างกายของแรงงานโดยไม่รู้ตัว

“เคยออกกองครบยี่สิบสี่ชั่วโมง หกโมงเช้าถึงหกโมงเช้า อีกวัน แต่ตอนนั้นพี่ ๆ จะพูดว่า ‘มันเจ๋ง โคตรอึดเลย กองยี่สิบสี่ ชั่วโมงก็ผ่านมาแล้ว!’”

(นักศึกษาฝึกงานด้านภาพยนตร์, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2564)

1.1.2 ปัจจัยด้านการผลิต ภายใต้ความรับผิดชอบของนายทุน/ผู้ว่าจ้าง ที่มีบทบาทในการควบคุมงบประมาณและกำหนดทิศทางของกองถ่ายได้ตามความต้องการ โดยที่แรงงานไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและต้องแบกรับชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานด้วยร่างกายที่อ่อนเพลีย รวมไปถึงการบริหารจัดการเวลาในกองถ่ายและการวางแผนการทำงานที่ไม่ได้ถูกรองรับด้วยความตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของแรงงาน หากแต่คำนึงถึงความสำเร็จของผลงานเป็นสำคัญ

1.1.3 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ที่ไม่สามารถคุ้มครองชั่วโมงการทำงานของแรงงานได้อย่างเป็นธรรม เนื่องจากแรงงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์มีสถานะเป็นแรงงานนอกระบบจึงไม่สามารถได้รับการคุ้มครองตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ส่งผลให้กลายเป็นอีกหนึ่งข้อบกพร่องที่เปิดโอกาสให้นายทุน/ผู้ว่าจ้างฉกฉวยโอกาสในการพักผ่อนของแรงงานไปอย่างง่ายดาย

1.2 อุบัติเหตุในการทำงาน โดยปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในประเด็นดังกล่าว คือ บทบาทหน้าที่ในการทำงานของแต่ละฝ่ายที่มีความหลากหลายย่อมส่งผลให้ระดับความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุมีความแตกต่างกัน ซึ่งฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้าง ฝ่ายอุปกรณ์ ฝ่ายเทคนิค และงานช่าง จะเป็นภาคส่วนที่มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุในระหว่างการทำงานมากกว่าฝ่ายอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การพลัดตกจากที่สูง

อันตรายจากอุปกรณ์ไฟฟ้า และอุบัติเหตุทางรถยนต์ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถการันตีความปลอดภัยให้กับทีมงานในฝ่ายอื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่ เพราะอุบัติเหตุสามารถเกิดขึ้นได้อย่างไม่คาดคิดเสมอในกองถ่ายทำภาพยนตร์ โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุของปัญหาอุบัติเหตุในการทำงานไว้ 3 ประการ คือ

1.2.1 ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม ที่มีต่อการละเลยทัศนคติด้านความปลอดภัย การไม่ตระหนักถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งถูกขยายภาพให้เห็นจากการไม่มีแนวทางการป้องกันอุบัติเหตุที่ชัดเจน (safety guideline) และการนำแนวปฏิบัติที่สุ่มเสี่ยงมาใช้ในการทำงาน เช่น การทิ้งตะปูไว้ในสนามหญ้า การเหยียบหลังคาเก่าที่ผุพัง การทำงานโดยปราศจากผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ รวมไปถึงค่านิยมที่เพิกเฉยต่อความปลอดภัย เช่น ‘ทำมาหลายปีก็ไม่เคยเกิดอุบัติเหตุ’ เป็นต้น จนเป็นสาเหตุสำคัญที่จุดชนวนอุบัติเหตุให้เกิดขึ้นในสถานที่ทำงานและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านร่างกายของแรงงานมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน

1.2.2 ปัจจัยด้านการผลิต องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้แรงงานได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงานคือ งบประมาณและการบริหารจัดการที่ถูกผูกโยงเข้ากับความต้องการของนายทุน/ผู้ว่าจ้างเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อคุณภาพชีวิตของแรงงานถูกลดลำดับความสำคัญให้ต่ำกว่าความสำเร็จของผลงาน แรงงานจำเป็นต้องปฏิบัติงานภายใต้ความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุที่เพิ่มสูงขึ้นโดยไม่มีกลไกในการป้องกันที่เหมาะสม

1.2.3 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ในประเด็นทางกฎหมายอันเนื่องมาจากสถานะแรงงานนอกระบบของแรงงานในกองถ่าย ส่งผลให้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ที่ครอบคลุมเฉพาะแรงงานในระบบที่มีสัญญาจ้างแรงงานและมีสถานประกอบกิจการที่ชัดเจนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ช่องว่างทางกฎหมายจึงกลายเป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้นายทุน/ผู้ว่าจ้างละเลยความปลอดภัยของแรงงาน

2. ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ

2.1 ความไม่มั่นคงในอาชีพ เป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสับสนต่ออนาคตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดเดาหรือรับมือได้ แรงงานมีความกังวลด้านรายได้ ไม่สามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายได้ตามที่ต้องการ เนื่องจาก

ต้องอาศัยการพิจารณาแบบงานต่องานที่มีความไม่แน่นอน ตลอดจนการได้รับคำตอบแทนจากขั้นตอนการ “วางบิล” ที่ล่าช้าและไม่เป็นไปตามที่ตกลงไว้กับผู้ว่าจ้าง ส่งผลให้แรงงานรับจ้างอิสระต้องพบเจอกับความผกผันในอาชีพอย่างเฉียดตายโดยไม่มีสวัสดิการทางสังคมมารองรับ โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าวไว้ 3 ประการ คือ

2.1.1 ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม ผ่านความพึงพอใจต่อสถานะฟรีแลนซ์ที่ทำหน้าที่ปลุกเร้าค่านิยมของแรงงานให้เดินหน้าเข้าสู่การทำงานที่ไม่มีข้อผูกมัด สามารถกำหนดวิถีการใช้ชีวิตที่เป็นตัวของตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันก็แลกมาด้วยปัญหาด้านความไม่มั่นคงในอาชีพมากมาย ด้วยเหตุนี้ว่าทัศนคติความอิสระทางอาชีพจึงเปรียบเสมือนปรากฏการณ์ใหญ่ที่กักขังแรงงานให้ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาด้านจิตใจเพียงลำพัง

2.1.2 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ในประเด็นทางกฎหมายที่เปิดทางให้ปัญหาเรื่องความไม่มั่นคงในอาชีพไหลลุดเข้าไปสู่คุณภาพชีวิตด้านจิตใจของแรงงาน โดยเฉพาะการไม่มีสัญญาจ้างแรงงานหรือแม้แต่การว่าจ้างด้วยวาจา ซึ่งล้วนไม่ได้รับความคุ้มครองตาม พรบ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ด้วยกันทั้งสิ้น ส่งผลให้แรงงานไม่มีข้อผูกมัดกับทางโปรดักชั่นเฮาส์ ไม่มีการว่าจ้างอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีเครื่องการันตีในการทำงานเช่นเดียวกับพนักงานประจำในบริษัท ในทางตรงกันข้ามกลับกลายเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาที่มอบอำนาจผ่านช่องโหว่ทางกฎหมายให้กับนายทุน/ผู้ว่าจ้างในการกดขี่แรงงานอย่างชอบธรรมและบีบคั้นให้แรงงานเกิดความเครียด และความท้อแท้ในอาชีพโดยปราศจากหลักประกันมารองรับ ดังนั้นกฎหมายแรงงานในฐานะปัจจัยเชิงโครงสร้างจึงไม่สามารถคุ้มครองการเลือกเส้นทางอาชีพอิสระของแรงงานอย่างปลอดภัยไร้กังวลได้

2.1.3 ปัจจัยด้านการผลิต อันเป็นสาเหตุของปัญหาลำดับสุดท้ายที่ต้องพิจารณาผ่านความรับผิดชอบที่ถูกผลักกลับไปยังจิตสำนึกและความตระหนักถึงปัญหาของนายทุน/ผู้ว่าจ้างเป็นสำคัญ ซึ่งมีโน้มน้าวดังกล่าวเป็นเพียงกลไกที่แรงงานบางคนจะได้รับการพิจารณาในบางกรณีเท่านั้น ในรายของผู้ว่าจ้างที่อาจระบุได้ว่ามีความเป็นธรรมเพียงพอ แต่ในระดับภาพรวมของอุตสาหกรรมยังคงมีแรงงานจำนวนไม่น้อยที่ยังเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นคงในอาชีพและคำตอบแทนที่ล่าช้าอย่างอับจน ซึ่งจิตสำนึกของนายทุน/ผู้ว่าจ้างเพียงบางคนยังคงไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหามาของแรงงานส่วนใหญ่ได้

2.2 การเลือกปฏิบัติทางลำดับชั้น การแบ่งแยกสถานะของแรงงานระหว่าง
ทีมงานเหนือเส้น (above-the-line) และทีมงานใต้เส้น (below-the-line) ส่งผลให้
เกิดปัญหาการเลือกปฏิบัติที่ฝังรากลึกทั้งในสังคมกองถ่ายระดับมหาวิทยาลัยและ
ระดับวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของอาหารที่แตกต่างกัน หรือกรณีการได้รับการดูแลเป็น
พิเศษเฉพาะบางคน ซึ่งปัญหาดังกล่าวผูกโยงเข้ากับปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

2.2.1 ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม ภายใต้บริบทของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่
ให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์เป็นหลักย่อมส่งผลให้เกิดการกำหนดคุณค่าต่อ
การสร้างสรรค์เหนือกว่าการใช้แรงงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
จึงเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและนำมาซึ่งการสมยอมต่อสถานะทางสังคมหรือชนชั้นที่
สูงกว่าตน จนกลายเป็นการผลิตซ้ำปัญหาเรื่องลำดับชั้นในกองถ่ายและพัฒนากลายเป็น
เป็นบรรทัดฐานการทำงานที่กดทับให้แรงงานต้องยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข

“ที่คิดว่าทุกตำแหน่งที่เป็นฟรีแลนซ์ ต้องทำตามที่ผู้ว่าจ้าง
ต้องการทั้งหมด ไม่มีใครกล้าเถียงเลย ถ้าเถียงก็จะได้ไม่ทำงาน
ที่กอง”

(โย นามสมมติ, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2564)

2.2.2 ปัจจัยด้านการผลิต ในแง่ของการจัดสรรงบประมาณด้านสวัสดิการ
ของนายทุน/ผู้ว่าจ้าง กลายเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการแยกสิทธิพิเศษให้ออก
ห่างจากกันยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณในการดูแลทีมงานเหนือเส้นเป็น
พิเศษไม่ว่าจะเป็นน้ำอัดลม อาหารกลางวัน หรือแม้แต่พัดลมส่วนตัว สะท้อนให้เห็นถึง
ลักษณะงานที่ได้รับการให้คุณค่าไม่เท่ากัน และย่อมส่งผลให้เกิดความไม่พอใจต่อ
แรงงานฝ่ายอื่น ๆ อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปสิทธิพิเศษจากปัจจัยด้าน
การผลิตจะกลายเป็นเครื่องมือขยายพรมแดนความแตกต่างระหว่างทีมงานสองฝ่ายให้
ห่างไกลจากกันยิ่งกว่าเดิม

“ถ้าเป็นไปได้ ก็อยากทำให้เท่ากันหมดอยู่แล้ว แต่บ
ในการดูแลนักแสดง ผู้กำกับก็จะมีต่างหากอยู่แล้ว ต้องมีของที่
พิเศษกว่าทีมอื่น ๆ ให้”

(ลี นามสมมติ, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2564)

3. ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

3.1 การไม่มีตัวแทนในการต่อรอง การทำงานในกองถ่ายเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งกันและกันเพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้นการออกกองถ่ายทำภาพยนตร์ในแต่ละครั้ง บุคลากรส่วนใหญ่มักชักชวนคนรู้จักหรือเพื่อนในวงการที่สนิทสนมมาทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้บรรยากาศในการทำงานเต็มไปด้วยความสนิทสนมและความเชื่อมั่น อันเป็นทำที่โดยธรรมชาติของกองถ่ายทำภาพยนตร์ตามครรลองของระบบอุปถัมภ์ที่ถูกเรียกอย่างติดปากว่า คอนเนคชั่น (connection) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ความสัมพันธ์รูปแบบดังกล่าวกลับไม่ได้มีกลไกในการส่งเสริมให้เกิดการพูดคุยหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นวงกว้างของกลุ่มที่มีความแตกต่างกันภายในอุตสาหกรรมภาพยนตร์จนกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการไม่มีตัวแทนในการต่อรองตามมา โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุสำคัญของปัญหาไว้ด้วยกัน 2 ประการ คือ

3.1.1 ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม ทั้งในระดับสังคมไทยหรือในระดับกองถ่ายทำภาพยนตร์ไทยที่คุ้นเคยต่อความสัมพันธ์ทางสังคมแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความใกล้ชิดสนิทสนม แต่ทว่าค่านิยมและแนวปฏิบัติดังกล่าวเกิดขึ้นในระดับบุคคลหรือระดับเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ในระดับสังคมหรือในระดับอุตสาหกรรม กล่าวคือ การประกอบอาชีพอิสระล้วนมุ่งผลประโยชน์รายบุคคลเพื่อความอยู่ที่ดีของแรงงานโดยอาศัยคอนเนคชั่นในการเปิดโอกาสทางอาชีพด้วยเหตุนี้จึงเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มของตนเองเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากตำแหน่งงาน กลุ่มที่เกิดจากวงการ หรือกลุ่มที่เกิดจากสถาบันการศึกษา หากแต่กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้กลับไม่ได้มีการร่วมมือกันที่ชัดเจน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในระดับสังคมเพื่อการรวมตัวต่อรองผลประโยชน์ร่วมกันถูกละทิ้งไป จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงวิถีชีวิตที่เหมือนกันให้เข้าถึงกันมากเกินไป และเชื่อมโยงวิถีชีวิตที่แตกต่างกันให้เข้าถึงกันน้อยเกินไป จนไม่อาจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยการกำลังคนในอุตสาหกรรมที่มากพอ

3.1.2 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ที่กฎหมายไม่รองรับการจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อการเรียกร้องผลประโยชน์ที่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากอุปสรรคและข้อจำกัดของพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ที่ไม่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ยิ่งเป็น

การตกย้ำความสัมพันธ์ทางสังคมของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์อันเปราะบาง ที่กฎหมายไม่สามารถคุ้มครองการรวมกลุ่มทางสังคมได้อย่างเต็มที่ และปล่อยให้ นายทุน/ผู้ว่าจ้างใช้โอกาสจากช่องโหว่ดังกล่าวในการเอารัดเอาเปรียบแรงงานไม่ ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งได้

4. ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

4.1 ปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ผู้วิจัยได้สำรวจปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมและมุ่งความสนใจไปที่สถานการณ์ในปัจจุบันของอุตสาหกรรม ภาพยนตร์ไทยที่ส่งผลกระทบต่อแรงงาน ตลอดจนปัญหาด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ที่แรงงานต้องพึ่งพาอาศัยโครงสร้างเหล่านี้ในการดำเนินชีวิต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 กลายเป็นตัวแปรสำคัญในการนำพา อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้พบกับความถดถอยครั้งใหม่ทีนอกจากจะส่งผลให้ จำนวนภาพยนตร์ไทยในปัจจุบันลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดแล้ว ยังกลายเป็นปัญหา คุณภาพชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของแรงงานทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันเป็นเหตุให้ขาดงาน รายได้มีความผันผวน อาชีพเสริมที่นอกเหนือไปจากงานด้าน ภาพยนตร์ก็พบเจอกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุสำคัญ ของปัญหาดังกล่าวคือ

4.1.1 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ในด้านของการบริหารจัดการของภาครัฐ ที่มีต่อการรับมือสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีความ เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม คณะกรรมการ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ และกองกิจการภาพยนตร์ต่างประเทศที่ไม่ได้มีมาตรการ เยียวยาแรงงานผู้ได้รับผลกระทบที่ชัดเจน นอกจากนี้ โควิด-19 ได้เปิดเผยให้เห็นถึง บาดแผลของอุตสาหกรรมที่ถูกชุกซ่อนไว้นานมากอันเป็นผลมาจากปัจจัยเชิงโครงสร้าง ด้านการบริหารจัดการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยของภาครัฐที่ยู่เยี่ยง กระจัดกระจาย เนื่องด้วยการแบ่งภาระให้แก่หน่วยงานมากมายจนเกิดเป็นความซ้ำซ้อน ไม่เป็นไป ในทิศทางเดียวกัน ผลที่ตามมาคือ แรงงานในอุตสาหกรรมกลับกลายเป็นผู้เสียหาย เพียงลำพังทั้งการขาดรายได้ในช่วงที่ไม่สามารถรับงานได้ เกิดความเครียด ไม่มี สวัสดิการทางสังคม และไม่ได้รับวัคซีนที่มีคุณภาพ ท่ามกลางความสับสนที่ไม่รู้จะ หันหน้าไปพึ่งพาหน่วยงานใดที่รับผิดชอบ สถานการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึง

การละเลยความสำคัญด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานที่ถูกให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาน้อยเกินไป ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดความคุ้มครองทางกฎหมาย การออกแบบยุทธศาสตร์ที่ไม่ครอบคลุม และความตระหนักของภาครัฐที่ตกหล่น จนกลายเป็นปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่ยากจะแก้ไขและแพร่กระจายไปยังปัญหาคูณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ ตามมา

การสำรวจปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ผ่านองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้าน สามารถสรุปผลได้ดังตาราง 3

ตาราง 3

ผลการสำรวจปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

1. ร่างกาย	1.1) การพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ 1.2) อุบัติเหตุในการทำงาน
2. จิตใจ	2.1) ความไม่มั่นคงในอาชีพ 2.2) การเลือกปฏิบัติทางลำดับชั้น
3. ความสัมพันธ์ทางสังคม	3.1) การไม่มีตัวแทนในการต่อรอง
4. สิ่งแวดล้อม	4.1) การแพร่ระบาดของโควิด-19

อภิปรายผล

ผลการสำรวจปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของนันทกานต์ จันทร์อ่อน (2556) ที่ระบุสภาพปัญหาโดยภาพรวมของแรงงานนอกระบบได้อย่างครอบคลุมและเป็นรากฐานองค์ความรู้ด้านแรงงานนอกระบบที่สามารถต่อยอดการศึกษาไปสู่ปัญหาแรงงานนอกระบบในสาขาอาชีพอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องชนชั้นสร้างสรรค์ของ Banks and Hesmondhalgh (2009) ที่สำรวจเงื่อนไขของความเป็นอิสระที่นำมาซึ่งปัญหาของแรงงานผู้ผลิตผลงานสร้างสรรค์ และแนวคิดลำดับชั้นในกองถ่ายทำภาพยนตร์ของ Matt Stahl (Mayer, Banks, & Caldwell, 2009, pp. 54-67) ซึ่งกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในกองถ่ายผ่านการตี “เส้น” ซึ่งเป็นสองแนวคิดที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษากองถ่าย

เชิงวัฒนธรรม โดยไม่ลืมที่จะทำความเข้าใจต่อวิถีชีวิตและแนวปฏิบัติอันเป็นเอกลักษณ์ของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์

การสำรวจปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงานเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ขยายผลการศึกษาไปสู่สาเหตุของปัญหาผ่านการกำหนดปัจจัยในการวิเคราะห์ 3 ประการ ที่มีกลไกการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเปิดเผยมุมมองเชิงลึกของปัญหาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักต่อสภาพการณ์ของแรงงานมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ 1) ปัจจัยด้านการผลิตเป็นสาเหตุของปัญหาที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากกระบวนการผลิตในกองถ่ายทำ ในขณะที่ 2) ปัจจัยเชิงวัฒนธรรมจะเป็นมุมมองที่ส่งเสริมความเข้าใจต่อวิถีชีวิตของแรงงานภายในกองถ่ายทำภาพยนตร์ โดยมี 3) ปัจจัยเชิงโครงสร้างช่วยขยายการรับรู้ถึงภาพรวมของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอันเป็นเหตุให้เกิดแรงสั่นสะเทือนต่อคุณภาพชีวิตของแรงงาน โดยผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญขององค์ความรู้จากปัจจัยทั้งสามประการ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนให้การออกแบบแนวทางแก้ไขปัญหของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าผลการศึกษาปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานสามารถหยิบยกมาต่อยอดเป็นข้อเสนอแนะต่อยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ของประเทศไทยในระยะที่ 3 (ปี พ.ศ. 2560-2564) พัฒนาโดยคณะกรรมการภาพยนตร์และวิดิทัศน์แห่งชาติ (2559) ที่ยังคงมีความไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางอุตสาหกรรมการผลิต (ธณยศ โลพัฒนานนท์, วรลักษณ์ กล้าสุคนธ์ และศักดิ์สิทธิ์ ทวีกุล, 2563) โดยเฉพาะในส่วนของการแก้ไขปัญหาแรงงานที่ไม่ได้รับการพูดถึงอย่างเพียงพอ ด้วยเหตุนี้จึงควรกระตุ้นให้เกิดการทบทวนยุทธศาสตร์ที่จะช่วยส่งเสริมความตระหนักถึงปัญหาของกลุ่มแรงงานในกองถ่ายมากยิ่งขึ้น เพราะภาคแรงงานซึ่งเป็นรากฐานของกระบวนการผลิตภาพยนตร์เป็นสิ่งที่ไม่ควรถูกตัดขาดไปจากอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ริเริ่มได้ในทันที คือความตระหนักถึงปัญหาและรับรู้ถึงคุณค่าของแรงงานในกองถ่าย เพราะเมื่อใดก็ตามที่ภาครัฐยอมรับถึงการมีอยู่ของปัญหาก็ันับว่าเพียงพอแล้วสำหรับการก้าวต่อไปอย่างเข้มแข็ง แม้ว่าจะต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานแต่ก็ถือเป็นสิ่งที่คุ้มค่าต่อการพัฒนาให้บุคลากรเบื้องหลังได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามความปรารถนา ซึ่งความตระหนักที่ต่อยอดไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาก็ไม่เพียงส่งเสริมให้รากฐานของอุตสาหกรรม

ภาพยนตร์ดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่อุตสาหกรรมสื่อภาพเคลื่อนไหวทุกแขนงจะน้อมรับแนวทางแก้ไขไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดบรรทัดฐานและการคุ้มครองแรงงานอย่างมีระบบซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของประเทศ ในฐานะกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีแรงงานเป็นหัวใจสำคัญ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. วิธีการศึกษาแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การลงพื้นที่ถ่ายทำภาพยนตร์จริง (ออกกอง) และร่วมเป็นส่วนหนึ่งไปกับกระบวนการผลิต ซึ่งจะสร้างความเข้าใจต่อคุณลักษณะของแรงงานและวัฒนธรรมในกองถ่ายได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในกองถ่ายได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ยังสามารถเข้าถึงแรงงานกลุ่ม below-the-line ได้อย่างใกล้ชิด

2. ความหลากหลายของกองถ่ายทำในแต่ละประเภท ไม่ว่าจะเป็น ภาพยนตร์โฆษณา ละคร/ซีรีส์ มีวีสิตีวีดีโอ และภาพยนตร์สั้น ฯลฯ ส่งผลให้แรงงานในกองถ่ายย่อมมีความแตกต่างกันออกไป การศึกษาแรงงานในกองถ่ายแต่ละประเภทจึงมีความจำเป็น เพื่อศึกษาความแตกต่างของแรงงานในกองถ่ายแต่ละประเภท และนำไปสู่การสำรวจปัญหาแรงงานในอุตสาหกรรมได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. การศึกษาภาพยนตร์ในมิติด้านแรงงานในอนาคต ควรให้ความสำคัญต่อการเก็บข้อมูลเชิงสถิติและประชากรศาสตร์มากยิ่งขึ้น เช่น สถิติการเกิดอุบัติเหตุของแรงงาน จำนวนแรงงานผู้เสียชีวิตจากการทำงาน อายุการทำงานโดยเฉลี่ยของแรงงาน และอัตราความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ เป็นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการอ้างอิงเพื่อกำหนดนโยบายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรผลักดันให้เกิดการศึกษาวรรณกรรมในกองถ่ายไทยให้มากยิ่งขึ้น โดยจะเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเรียนรู้แนวคิดและวิถีปฏิบัติของแรงงานในอุตสาหกรรมเพื่อนำข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์มาใช้ในการกำหนดนโยบายของภาครัฐบนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกัน

3. การสำรวจปัญหาของแรงงานควรรับฟังเสียงสะท้อนที่หลากหลายในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ไม่ว่าจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานด้านการศึกษา และญาติของแรงงานผู้เสียชีวิต ฯลฯ เพื่อสำรวจจุดร่วมของความขัดแย้งอย่างลึกซึ้ง และต่อยอดองค์ความรู้สู่แวดวงวิชาการได้อย่างครอบคลุม

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การสำรวจปัญหาและแนวทางพัฒนานโยบายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์ประจำปี 2565 จากหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

Burapha University

รายการอ้างอิง

- แก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2557). เราทุกคนคือศิลปิน: อดีตผู้ศึกษาว่าด้วยแรงงาน. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 33(2), 130-155.
- คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ. (2559). *ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทยในระยะที่ 3 (ปี พ.ศ. 2560-2564)*. กระทรวงวัฒนธรรม.
- ธัญยศ โสภพัฒนานนท์, วรลักษณ์ กล้าสุคนธ์ และศักดิ์สิทธิ์ ทวีกุล. (2563). ความสอดคล้องของโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตภาพยนตร์ไทยกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564). *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 13(1), 43-79.
- ณัฐนันท์ เทียมเมฆ. (2564). *การสำรวจปัญหาและแนวทางการพัฒนานโยบายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- นนทกานต์ จันทร์อ่อน. (2556). *การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบของประเทศไทย*. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- นักศึกษาฝึกงานด้านภาพยนตร์. (2564, 26 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- ปิยะวัฒน์ ตริวิทย์. (2559). กรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต. *วารสารเทคนิคการแพทย์เชียงใหม่*, 49(2), 171-184.
- มนทิรา ธาดาอานวยชัย. (2552). *สถานภาพความรู้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และศักยภาพของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในการพัฒนาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- โย (นามสมมติ). (2564, 11 เมษายน). ผู้ควบคุมการประสานงาน. สัมภาษณ์.
- แรงงานนักเรียนหนัง. (2564). นักเรียนหนังถาม ‘สหภาพคนทำหนัง’ เป็นไปได้ไหม? [Clubhouse].
- ลี (นามสมมติ). (2564, 27 พฤษภาคม). ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม. สัมภาษณ์.
- ศุภารรณ คงสุวรรณ. (2563). *The ugly truth: ชั่วโมงการทำงาน ค่าแรง และความจริงที่เจ็บปวดของงานกองถ่าย*. <https://www.the101.world/the-ugly-truth-of-flimcrew>

- หอภาพยนตร์ (2564). งานเสวนาภาพยนตร์ “ราคาชีวิตของคนกอง.” <https://youtu.be/zSoP8zXFNe0>
- อสมารณ์ พิริยะโกคานนท์. (2562). คนกอง: เติบโตในกองถ่าย และตายในหน้าที่. <https://nisitjournal.press/2019/12/18/lifebehindthescene/>
- อิสรา สงวนพงศ์. (2562). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม กรณีศึกษาผู้ขับรถแท็กซี่ในกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล. (2562). ความ (ไร้) อำนาจของคนดูและศิลปิน ธุรกิจการฉายภาพยนตร์และสังคมไทย พ.ศ. 2440-2561. ชนนิยม.
- Banks, M., & Hesmondhalgh, D. (2009). Looking for work in creative industries policy. *International Journal of Cultural Policy*, 15(4), 415-430.
- Caldwell, J. T. (2008). *Production culture: Industrial reflexivity and critical practice in film and television*. Duke University Press.
- Mayer, V., Banks, M. J., & Caldwell, J. T. (2009). *Production studies: Cultural studies of media industries*. Routledge.

สถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการ
ความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสาร
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของ
บุคลากรวัยทำงานในประเทศไทย
Situations, Trends, and Needs of
Knowledge and Artificial Intelligence Skills
for Enhancing Work Effectiveness among
Working-Age People in Thailand

บุหงา ชัยสุวรรณ (Bu-nga Chaisuwan)¹

พรรณพิลาศ กุลดิลก (Panpilas Kuldilok)²

ชัยญา สกุนา (Chachaya Sakuna)³

Received: December 13, 2021

Revised: December 30, 2021

Accepted: March 3, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการ
ความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพ

---

¹ คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation,
National Institute of Development Administration

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University

³ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Communication Arts, Rangsit University

การดำเนินงานของบุคลากรวัยทำงานในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์และตลาดแรงงานไทยจำนวนทั้งสิ้น 40 คน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ความรู้และทักษะของบุคลากรในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารระดับผู้ใช้งานนั้นพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่สามารถใช้งานปัญญาประดิษฐ์เพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี และบางองค์กรบุคลากรมีทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี ทั้งนี้ความรู้และทักษะของบุคลากรในด้านดังกล่าวมีหลายระดับแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับงานที่ได้รับผิดชอบสำหรับบุคลากรที่ยังไม่ได้มีการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในส่วนของตนจะมีความรู้ในด้านดังกล่าวนี้ค่อนข้างน้อย ประกอบกับอายุ ช่วงวัยมีผลต่อการรับปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้เช่นกัน สำหรับความต้องการขององค์กรต่อความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารของบุคลากรนั้น ประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความต้องการด้านความรู้พื้นฐานด้านปัญญาประดิษฐ์ 2) ความต้องการความรู้ด้านการบริหารจัดการข้อมูล และ 3) ความต้องการความรู้และทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการคิด ซึ่งองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับให้ความรู้และเสริมทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารแก่บุคลากรวัยทำงานต่อไป

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, ปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสาร, ความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสาร

Abstract

This research aims at studying the situations, trends and needs of knowledge and artificial intelligence skills for enhancing work effectiveness among working-age people in Thailand. It employed a technique of an in-depth interview with 40 informants who were from artificial intelligence-related professionals and working for the Thai labor markets. The results showed that most professionals had a good level of knowledge and skills of artificial intelligence in communication. In certain organizations, employees were able to adapt to technology. Their levels of knowledge and skills, however, varied, depending on their job

responsibilities. Those who did not use artificial intelligence in their work showed a low level of knowledge in this area. Besides, their ages and generations influenced their decision to use artificial intelligence skills in their work. Regarding organizations' needs for knowledge and skills of artificial intelligence in communication, the results indicated that there were 3 major points: 1) the need of basic knowledge in artificial intelligence; 2) the need of data management; and 3) the need of knowledge and skills of artificial intelligence in communication, especially in terms of thinking. Thus, organizations/institutes should develop courses for educating and improving their employees' skills of artificial intelligence in communication.

Keywords: Artificial Intelligence, Artificial Intelligence in Communication, Knowledge and Skills of Artificial Intelligence in Communication

บทนำ

เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสารได้แทรกซึมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้คนทั่วโลกและกำหนดรูปร่างหน้าตาของสังคมในปัจจุบัน โดย McKinsey บริษัทที่ปรึกษาด้านการจัดการระบุว่า เทคโนโลยีด้านการสื่อสารและการเชื่อมโยงข้อมูลได้รับการคาดหวังให้เป็นเทคโนโลยีที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดและส่งผลกระทบต่อประชาชนมากที่สุด ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ครอบคลุมการใช้งานมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพ จึงถือเป็นก้าวสำคัญของการเติบโตด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร (ปิยะชาติ อิศรภักดี, 2559) โดยเทคโนโลยีที่เป็นเทคโนโลยีรุ่นใหม่และมีบทบาทเป็นอย่างมากในแวดวงการสื่อสารปัจจุบันคือ เทคโนโลยีเปลี่ยนแบบมนุษย์ที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อสาร ส่งมอบ และเพิ่มมูลค่าตลอดเส้นทางการสื่อสาร เช่น IoT (internet of things) AR (augmented reality) VR (virtual reality) และ AI (artificial intelligence) เป็นต้น

โดยเฉพาะ AI หรือเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นในการทำงานของมนุษย์และกระทบกับทักษะแรงงาน ซึ่งจะสามารถส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต

ทางด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศ อย่างไรก็ตามจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เติบโตอย่างก้าวกระโดด (digital transformation) ส่งผลให้คนส่วนใหญ่ติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีไม่ทัน จึงเกิดช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีกับคน (Bersin, Pelster, Schwartz, & Van Der Vyver, 2017) หรือเรียกว่า digital divide ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมจากการมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล หรือการมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ซึ่งความเหลื่อมล้ำนี้ขึ้นอยู่กับการปรับตัวของคนและองค์กร ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะของแรงงาน นโยบายและปัจจัยอื่น ๆ (วิณา พิงวิวัฒน์นิกุล, 2562) จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดังกล่าว ส่งผลให้นานาประเทศเร่งปรับตัวและรับมือ ประเทศไทยเองมีการเร่งกำหนดแผนแม่บทปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ตลอดจนองค์กรธุรกิจได้มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในองค์กรมากขึ้น

แม้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไม่อาจสามารถทดแทนแรงงานมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากแรงงานมนุษย์นั้นมีคุณสมบัติที่ดีกว่า อันได้แก่ คุณสมบัติด้านการใช้ทักษะทางสังคม คุณสมบัติด้านการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และคุณสมบัติด้านการใช้ทักษะทางอารมณ์ (ศุภชัย ศรีสุชาติ, 2561; สาคร กล้าหาญ และคชา คัยยกุล, 2563) หากผู้ประกอบการนำจุดแข็งของแรงงานมนุษย์และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ร่วมกันเพื่ออุดช่องว่างที่เป็นจุดอ่อน และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอย่างเหมาะสม จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพนำไปสู่ประโยชน์เชิงการแข่งขัน หรือรักษาลดประโยชน์ให้แก่องค์กรเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ บุคลากรวัยทำงานจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวให้พร้อมและมีการปรับตัวโดยการเพิ่มทักษะดังกล่าว ดังที่ *The Future of Jobs Report 2018* ของ World Economic Forum ได้ระบุว่า ภายในปี ค.ศ. 2022 ร้อยละ 54 ของแรงงานทั้งหมดต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ทั้งการเพิ่มทักษะ (reskill) และทักษะปัจจุบัน (upskill) เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติได้ หากต้องการอยู่ในตลาดแรงงานต่อไป (World Economic Forum, 2018) เป็นการเพิ่มศักยภาพทุนมนุษย์ผ่านการพัฒนาระดับทักษะแรงงานที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่ศึกษาข้อมูลบรรทัดฐาน (baseline research) เพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของบุคลากรวัยทำงานในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการร่วมพัฒนาหลักสูตรการอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะให้แก่บุคลากรวัยทำงาน เพื่อให้แรงงานมีความเข้าใจและมีทักษะในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้แก่ตลาดแรงงานไทยต่อไป

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง ระบบประมวลผลที่เรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลได้ตามจำนวนข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีความสามารถในการจดจำ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ที่ซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว

ปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสาร หมายถึง การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้ในกระบวนการสื่อสาร เช่น ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ใช้ในการสร้างสารใช้ในการสื่อสารรูปแบบอัตโนมัติ เป็นต้น

ความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสาร หมายถึง ความรู้และทักษะของบุคลากรวัยทำงานในประเทศไทยในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence or AI) ปัญญาประดิษฐ์ หรือ artificial intelligence (AI) หมายถึง ระบบประมวลผลที่มีต้นแบบมาจากโครงข่ายประสาทของมนุษย์ สามารถเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลได้ตามจำนวนข้อมูลที่เพิ่มขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถจดจำ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ที่ซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว (deep learning) เสมือนระบบสมองของมนุษย์ จึงอาจเรียกได้ว่า “สมองกลอัจฉริยะ” (ขวัญชนก พุทจันทร์, 2563) โดยความสามารถที่ต้องการให้คล้ายมนุษย์อาจแบ่งได้

เป็น 4 ด้าน คือ 1) การกระทำคล้ายมนุษย์ (acting humanly) เช่น สื่อสารด้วยภาษากับมนุษย์ได้ 2) การคิดคล้ายมนุษย์ (thinking humanly) ในเรื่องของการคิด ตัดสินใจ การแก้ปัญหา การเรียนรู้ 3) การคิดอย่างมีเหตุผล (thinking rationally) การคิดโดยใช้หลักเหตุและผล คิดแบบตรรกศาสตร์ และ 4) การกระทำอย่างมีเหตุผล (acting rationally) มีการวางแผน มีขั้นตอน ในปัจจุบันถึงแม้ว่าความสามารถโดยรวมของปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะยังไม่สามารถทดแทนมนุษย์ได้

ทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อสารเป็นตัวกำหนด (Communication Technology Determinism) Rogers (2003) ระบุว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสารบวกผสมกับปัจจัยอื่น ๆ จะร่วมกันเป็นสาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม โดย Rogers อธิบายว่า คุณลักษณะสำคัญของสื่อใหม่ที่มีผลต่อเนื่องไปถึงการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2552) 1) ลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ (interactivity) ของสื่อที่สามารถสร้างเงื่อนไขให้เกิดการตอบโต้ได้อย่างฉับพลันทันที อันจะทำให้มิติด้านกาลและเทศะของการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก 2) ลักษณะการสื่อสารแบบเฉพาะบุคคล (individualize/demassified) โดยแต่เดิมนั้นรูปแบบการสื่อสารมวลชนจะสร้างกลุ่มผู้รับสารแบบมวลชน แต่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ผู้ใช้สามารถเลือกใช้ตามกาลเทศะที่ตนเองต้องการได้มากยิ่งขึ้น และ 3) ลักษณะการแยกเป็นส่วน (asynchronize) โดยไม่มาเป็นกลุ่มก้อนเดียว เช่น เนื้อหาสารจะถูกแบ่งให้สั้นลงและส่งออกมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น นอกจากนี้ยังหมายถึงศักยภาพของสื่อที่สามารถจะเก็บรักษาข่าวสารข้อมูลเอาไว้ด้วย

นอกจากนี้ Rogers เสริมว่า ลักษณะทั้ง 3 ประการนี้จะมีความหมายที่เปลี่ยนไปในสังคมข่าวสาร ซึ่งมีคุณลักษณะเด่น คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสินค้าประเภทบริการจะมีความสำคัญมากกว่ากิจกรรมการผลิต รวมถึงข้อมูลข่าวสารจะกลายเป็นทรัพยากรที่มีค่าแทนเงินทุนและเครื่องจักร

แนวคิดเทคโนโลยี องค์การ สิ่งแวดล้อม (Technology-Organization-Environment: TOE) เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจในการนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ โดยจะเป็นการวิเคราะห์ถึงกระบวนการประเมิน การตัดสินใจที่จะประยุกต์ใช้จนถึงการติดตั้ง โดยได้อธิบายว่าอิทธิพลที่จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการ

ตัดสินใจนำนวัตกรรมมาใช้ในองค์กรมี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (technology context) 2) ปัจจัยทางด้านองค์กร (organization context) และ 3) ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม (environment context) โดยการพิจารณาปัจจัยทั้ง 3 ด้าน จะเป็นการพิจารณาต่อข้อจำกัดและประโยชน์ ที่จะได้รับจากการนำเอานวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในองค์กร ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจขององค์กรในการตัดสินใจ นำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

ทฤษฎีการยอมรับ (Unified Theory of Acceptance and Use Technology: UTAUT) เป็นตัวแบบการยอมรับเทคโนโลยี โดยอธิบายว่า มนุษย์มีความยอมรับการใช้เทคโนโลยี (use behavior) มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอิทธิพลของการให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร และความช่วยเหลือด้านการให้คำแนะนำการใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ (facilitating condition) และอิทธิพลผ่านพฤติกรรมแสดงถึงความตั้งใจที่จะนำเทคโนโลยีไปใช้ (behavior intention) โดยทฤษฎีนี้เป็นการอธิบายถึงปัจจัยในการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้โดยระบุถึง 4 ปัจจัย (ศิริรัตน์ ศรีสกุลวรรณ และพัลลภา ปิตสันต์, 2560) ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี (performance expectancy: PE) หมายถึง ปัจจัยด้านระดับความเชื่อของบุคคลว่าการใช้เทคโนโลยีช่วยให้การทำงานดีขึ้น 2) ความสะดวกและความง่ายในการใช้งาน (effort expectancy: EE) หมายถึง ระดับความง่ายในการใช้ระบบ ประกอบด้วย การรับรู้ความง่ายของบุคคลต่อการใช้ระบบ และการรับรู้ความซับซ้อนของบุคคลต่อระบบ 3) อิทธิพลทางด้านสังคม (social influence: SI) หมายถึง ระดับการรับรู้ของบุคคลว่าคนในสังคมให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีหรือต้องการให้ตนเองใช้เทคโนโลยีหรือไม่ และ 4) ปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีจากองค์กร (facilitating conditions: FC) หมายถึง ระดับความเชื่อของบุคคลว่า มีปัจจัยสนับสนุนจากองค์กรทางด้านเทคนิคและด้านการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยี

ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation: DOI) ได้อธิบายว่า การแพร่กระจาย หมายถึง กระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรมผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ไปสู่สมาชิกในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ กล่าวคือ กระบวนการที่นวัตกรรมได้มีการแพร่กระจายจากแหล่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ โดยผ่านช่องทางใดทางหนึ่งไปสู่สังคมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเวลา

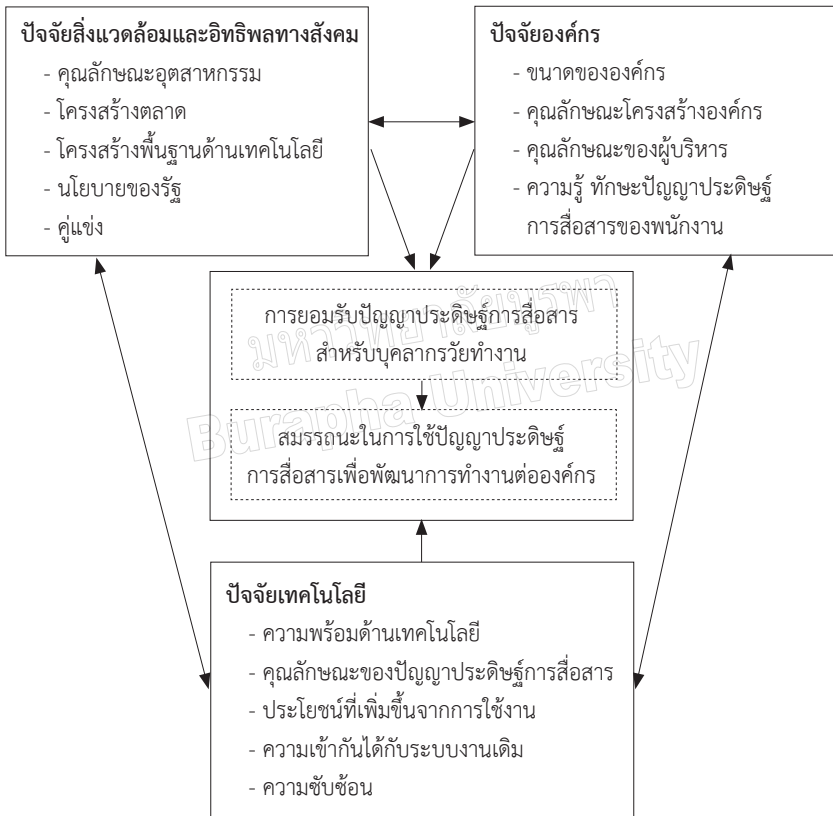
ต่อมา (กนกกาญจน์ เสน่ห์ นมะหุต, 2561) โดยกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) นวัตกรรม (innovation) หรือ สิ่งใหม่ที่จะแพร่กระจายไปสู่สังคม 2) รูปแบบหรือประเภทการสื่อสาร (types of communication) เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้นวัตกรรมโดยผ่านสื่อหรือตัวกลางใด ตัวกลางหนึ่ง 3) ช่วงเวลาของการยอมรับนวัตกรรม (time or rate of adoption) เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักนวัตกรรม และ 4) ระบบสังคม (social system) ระบบสังคม มีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรม

กระบวนการยอมรับนวัตกรรม ได้ถูกแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (Rogers, 2003) 1) ขั้นความรู้ (knowledge) ในขั้นนี้บุคคลจะเริ่มได้รับรู้สารสนเทศเบื้องต้นของ นวัตกรรม 2) ขั้นการโน้มน้าว/ชักชวน (persuasion) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่จะทำให้บุคคลมี ทศคติที่ดีหรือไม่ดีต่อนวัตกรรม โดยการชักชวนหรือโน้มน้าวจากบุคคลอื่นและสารสนเทศ 3) ขั้นการตัดสินใจ (decision) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลจะต้องเลือกว่าจะปฏิเสธหรือ ยอมรับนวัตกรรม 4) ขั้นการนำไปใช้ (implementation) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคล นำนวัตกรรมไปใช้จริง โดยบุคคลที่ใช้นวัตกรรมอาจต้องการความช่วยเหลือและ การสนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ และ 5) ขั้นการยืนยัน (confirmation) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่ บุคคลจะเสาะแสวงหาการสนับสนุน ส่งเสริมและแนวร่วมในการใช้นวัตกรรมเพื่อให้เกิด ความมั่นใจและยืนยันที่จะนำนวัตกรรมไปใช้อย่างต่อเนื่อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีข้างต้นมาใช้ในการสร้างกรอบการวิจัย (ภาพ 1) และเป็นเกณฑ์ในการสร้างข้อคำถาม รวมถึงใช้ในการวิเคราะห์และอภิปรายผล การวิจัย

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และตลาดแรงงานไทย ประกอบด้วย ตัวแทนนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 4 ท่าน ตัวแทนนักวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 5 ท่าน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการพัฒนากำลังแรงงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านเทคโนโลยี จำนวน 3 ท่าน

ตัวแทนนักวิชาชีพด้านการสื่อสารจำนวน 4 ท่าน และตัวแทนผู้บริหารจากองค์การธุรกิจของประเทศไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมด้านต่าง ๆ ประเภทอุตสาหกรรมละ 3 ท่าน จำนวน 8 อุตสาหกรรม ได้แก่ 1) กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร 2) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค 3) กลุ่มธุรกิจการเงิน 4) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม 5) กลุ่มสิ่งหาหมิตรพย์และก่อสร้าง 6) กลุ่มทรัพยากร 7) กลุ่มบริการ และ 8) กลุ่มเทคโนโลยี รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 ท่าน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลในการศึกษารั้งนี้เป็บบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยตั้งแนวคำถามซึ่งเกิดจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีดังที่กล่าวไปข้างต้นและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยการนำแนวคำถามฉบับสมบูรณ์ไปให้นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อนำข้อเสนอนะมาปรับปรุงแนวคำถามให้มีความครอบคลุมและชัดเจนตามวัตถุประสงค์ นอกจากนั้นในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง (face validity) จึงมีการตรวจสอบข้อมูลพร้อมทั้งทำความเข้าใจกับผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นระยะ เพื่อควบคุมปัญหาในเรื่องความเที่ยงตรงของข้อมูล และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักกับเอกสารต่าง ๆ และตรวจสอบระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยกันเอง การเก็บข้อมูลในครั้งนี้นำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2564

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และตลาดแรงงานไทยเพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของบุคลากรวัยทำงาน ผลการสัมภาษณ์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตนิยามการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทางการสื่อสาร คือ การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้ในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารได้เข้ามาเป็นตัวช่วยเสริมประสิทธิภาพในทุกองค์ประกอบของการสื่อสาร ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Sender) โดยการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยผู้ส่งสารไม่ว่าจะเป็นองค์กร หรือบุคลากรในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการสื่อสารได้อย่างแม่นยำ สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มผู้รับสาร รวมถึงทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารแทนมนุษย์ เช่น การใช้ผู้นำทางความคิดเสมือนจริง หรือ virtual influencer ในการทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารสำหรับตราสินค้า เป็นต้น

สาร (Message) โดยการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยในการพัฒนาสารไม่ว่าจะเป็นรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ รวมไปถึงสร้างสารเพื่อลดข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ เช่น การใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์โฆษณาที่ชนะรางวัลโฆษณาตลอด 15 ปี แล้วนำมาเขียนคำโฆษณาสำหรับแบนเนอร์บนสื่ออินเทอร์เน็ตของตราสินค้ารายหนึ่ง เป็นต้น

ช่องทางการสื่อสาร (Channel) โดยการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อให้การสื่อสารมีความรวดเร็ว ลดการทำงานซ้ำของทรัพยากรบุคคล รวมไปถึงตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ทุกวัน เวลา เช่น ช่องทางการตอบรับ/สื่อสารอัตโนมัติขององค์กร เป็นต้น

ผู้รับสาร (Receiver) โดยการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเพื่อช่วยให้ผู้รับสารสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ส่งสารได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น สร้างประสบการณ์การสื่อสารได้อย่างลื่นไหล เช่น แอปพลิเคชันสำหรับให้ข้อมูล ทดลองสินค้าเสมือนจริง เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารมาใช้ในองค์กร

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารมาใช้ในองค์กร แบ่งออกได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร และปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technology Context) ในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารมาใช้ในองค์กร จำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของเทคโนโลยี ความเหมาะสมของเทคโนโลยี ประสิทธิภาพของเทคโนโลยี ความง่ายในการใช้งาน ความเข้ากันได้กับเทคโนโลยีที่องค์กรกำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน

รวมถึงความคุ้มค่าในการลงทุนกับเทคโนโลยีดังกล่าว นอกจากนี้ ยังรวมถึงปัญญาประดิษฐ์ หากไม่ถูกพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ อาจไม่สามารถนำมาใช้ในองค์กรได้อย่างได้ผล

2.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร (External Environment Context) ได้แก่ กระแสของการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในประเทศต่าง ๆ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป การปรับตัวของคู่แข่งในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้น รวมถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจในประเทศ นโยบายของรัฐ โดยปัจจัยภายนอกดังกล่าว กระตุ้นให้องค์กรต้องนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพื่อประโยชน์ในการแข่งขันและการอยู่รอดขององค์กร/ธุรกิจ

2.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment Context) มุ่งเน้นที่ความพร้อมขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะ การมองเห็น และรับรู้ประโยชน์ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารของพนักงาน จำนวนของพนักงาน โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร ทรัพยากรในองค์กร การสื่อสารภายในองค์กร นโยบายขององค์กร รวมถึงคุณลักษณะของธุรกิจที่ส่งผลต่อความจำเป็นในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุน

2.4 ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร (Executive Context) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ ซึ่งคุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้อต่อการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในองค์กร ประกอบด้วย การเป็นผู้มีความพร้อมในการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม มีความรู้เบื้องต้นในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เข้าใจถึงประโยชน์และข้อจำกัด มีความพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เป็นตัวอย่างในการปรับตัวและโน้มน้าวให้คนในองค์กรเกิดการปรับตัว รวมถึงเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนในการคิด การตัดสินใจ

ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมเกียรติ สีสาทวิวุฒิ (2556) ที่พบว่า ปัจจัยขับเคลื่อนที่เป็นสาเหตุของการใช้เทคโนโลยีระบบคลาวด์สำหรับองค์กร ธุรกิจซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมเช่นเดียวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์นั้น ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร และคุณลักษณะของผู้บริหาร

ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลเป็นอย่างมากต่อการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ ในองค์กรนั้น ปัจจัยที่มีผลเป็นอย่างมากคือ ปัจจัยภายในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม ภายในองค์กรหรือคุณลักษณะของผู้บริหาร โดยการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ไปใช้งานได้นั้น ย่อมต้องเกิดจากการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยี (performance expectancy) ดังกล่าวที่จะเข้ามาเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงาน ของตนให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับพรชนก พลาบุลย์ (2560) ที่ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความคิดหวังจากการใช้งานเทคโนโลยีประกอบด้วย 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้วัดระดับผลผลิต ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประโยชน์ 2) ความสามารถของระบบสารสนเทศที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าการใช้งานระบบสารสนเทศจะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้นำมาใช้วัดระดับผลกระทบ ต่อประสิทธิภาพของงาน การลดระยะเวลาการทำงาน การเพิ่มคุณภาพของผลลัพธ์ การเพิ่มประสิทธิผล การเพิ่มปริมาณผลลัพธ์ 3) ความสามารถในการนำมาช่วยงานได้ ซึ่งความคิดหวังจากการใช้งานถูกนำมาใช้วัดระดับประสิทธิผล การใช้เวลาที่น้อยลง การเพิ่มคุณภาพของงาน การคาดหวังที่จะให้ผู้อื่นเห็นความสามารถของตน และโอกาสที่จะได้เลื่อนตำแหน่ง และ 4) นวัตกรรมนั้นมีข้อได้เปรียบ ใช้วัดระดับความสำเร็จของงาน คุณภาพของงาน ประสิทธิภาพ ผลผลิต การใช้งานที่ง่าย

นอกเหนือจากการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีแล้ว จากการวิจัยพบว่า การรับรู้ว่าการนำเทคโนโลยีไปใช้ขององค์กรได้มีการผลักดันให้เกิดการใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายของผู้บริหาร (social influence) แต่อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีนั้นต้องมีความเหมาะสมกับคุณลักษณะ/ทรัพยากรของแต่ละองค์กร รวมถึงใช้งานได้ง่ายไม่เป็นการเพิ่มภาระงานหรือส่งผลกระทบเชิงลบ ต่อบุคลากร (effort expectancy) และองค์กรเองนั้นต้องมีอุปกรณ์/เครื่องมือที่พร้อมรองรับต่อการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ให้เกิดความราบรื่น (facilitating conditions) ดังที่ Venkatesh, Morris, Davis, and Davis (2003) อธิบายว่า มนุษย์มีการยอมรับการใช้เทคโนโลยี (use behavior) มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอิทธิพลของการให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร และความช่วยเหลือด้านการให้คำแนะนำ การใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ (facilitating condition) และอิทธิพลผ่านพฤติกรรมแสดงถึงความตั้งใจที่จะนำเทคโนโลยีไปใช้ (behavior intention) โดยผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นได้ดังรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 1

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้งานในองค์กร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้งานในองค์กร			
การรับรู้ถึงประโยชน์ ของเทคโนโลยี (Performance Expectancy: PE)	ความสะดวกและ ความง่ายในการใช้งาน (Effort Expectancy: EE)	อิทธิพลทางด้านสังคม (Social Influence: SI)	ปัจจัยสนับสนุน การใช้เทคโนโลยี จากองค์กร (Facilitating Conditions: FC)
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ภายในองค์กร ได้แก่	ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่	ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายใน องค์กร ได้แก่	ปัจจัยด้านสิ่ง แวดล้อมภายใน องค์กร ได้แก่
- คุณลักษณะของ บุคลากร	- ความเหมาะสมของ เทคโนโลยี	- วัฒนธรรมองค์กร	- ความพร้อมของ องค์กร ในด้าน
- ความรู้ ความเข้าใจ ของบุคลากรต่อ เทคโนโลยีปัญญา ประดิษฐ์	- ประสิทธิภาพของ เทคโนโลยี	- การสื่อสารภายในองค์กร	- ระบบที่รองรับ เทคโนโลยีปัญญา ประดิษฐ์
ปัจจัยด้านคุณลักษณะ ของผู้บริหาร	- ความง่ายในการใช้งาน เทคโนโลยีที่องค์กร กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน	ปัจจัยด้านคุณลักษณะของ ผู้บริหาร	- ความพร้อมของ เครื่องมือ/อุปกรณ์/ ทรัพยากรทาง เทคนิคที่เกี่ยวข้อง
- มีความรู้เบื้องต้น ในเทคโนโลยีปัญญา ประดิษฐ์	- ความคุ้มค่าในการ ลงทุน	- การเป็นผู้มีความพร้อมใน การปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยี หรือนวัตกรรม	
- เข้าใจถึงประโยชน์ และข้อจำกัดของ เทคโนโลยีปัญญา ประดิษฐ์		- มีความพร้อมในการรับมือกับ ความเปลี่ยนแปลง	
- มีความพร้อมที่ จะเรียนรู้		- เป็นตัวอย่างในการปรับตัว เป็นแบบอย่างและโน้มน้าว ให้คนในองค์กรเกิดการปรับตัว	
		ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก องค์กร ได้แก่	
		- คู่แข่ง	
		- พฤติกรรมของผู้บริโภค	
		- นโยบายของรัฐ	

3. รูปแบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารที่ถูกนำมาใช้ในองค์กร

จากการสัมภาษณ์พบว่า องค์กรต่าง ๆ ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารทางการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสารโดยตรงไปยังกลุ่มเป้าหมายขององค์กร การสื่อสารแบบอัตโนมัติกับกลุ่มเป้าหมายเพื่องานลูกค้าสัมพันธ์ และการสื่อสารภายในองค์กร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) พบว่า องค์กรต่าง ๆ ได้มีการใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในการรวบรวม วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในรูปแบบใหม่ ทั้งในส่วนของข้อมูลที่เป็นข้อความโดยตรง รวมไปถึงการวิเคราะห์อารมณ์ความรู้สึกของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงการแบ่งกลุ่มผู้บริโภค ผ่านเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำการสื่อสารในขั้นตอนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น องค์กร/ผู้ใช้งานจำเป็นต้องมีข้อมูลป้อนเข้าที่เพียงพอและเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของการทำงานของระบบปัญญาประดิษฐ์

3.2 การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการสื่อสารแบบตัวต่อตัวกับกลุ่มเป้าหมาย (Personalized Marketing) หลังจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนั้น องค์กรส่วนใหญ่ได้นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์ดังที่กล่าวไปในข้างต้นมาใช้ประโยชน์ในการสร้างและส่งสารผ่านช่องทางที่มีความเหมาะสมกับพฤติกรรม การบริโภค/การสื่อสารของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันไป ในรูปแบบการสื่อสารแบบตัวต่อตัว หรือแบบกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการสื่อสาร

3.3 การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการสื่อสารภายในองค์กร (Internal Communication) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลของบุคลากรภายในองค์กร จากนั้นทำการวิเคราะห์ และส่งสารออกไปยังช่องทางต่าง ๆ ที่เข้าถึงบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบดังกล่าว มีประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์กับพนักงาน (employee relations) เป็นอย่างมากเนื่องจากสามารถส่งสารได้ตรงตามความต้องการของพนักงาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรและพนักงาน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ยังพบว่า หากพนักงานในองค์กรมีความกังวล

เรื่องสิทธิส่วนบุคคล หรือความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัว อาจไม่เหมาะกับการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้

3.4 การใช้ปัญญาประดิษฐ์ทดแทนบุคคลในการสื่อสารแบบอัตโนมัติกับผู้บริโภค โดยส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารเพื่องานลูกค้าสัมพันธ์ งานสื่อสารการตลาด เช่น ระบบสนทนาอัตโนมัติหรือแชทบอท (chatbot) ทั้งในรูปแบบของข้อความ รูปแบบของเสียง โดยนิยมใช้กับการสื่อสารในประเด็นที่ไม่มี ความซับซ้อน และเป็นประเด็นที่ได้รับความนิยมในการสื่อสารระหว่างองค์กรกับผู้บริโภค โดยมีทั้งระบบที่พัฒนาขึ้นโดยองค์กรหรือซื้อมาเพื่อใช้งานในองค์กรและระบบสำเร็จรูปทั่วไป ซึ่งการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบดังกล่าวสามารถช่วยลดต้นทุนขององค์กร ลดภาระงานบางส่วน นอกจากนี้ ยังมีประโยชน์ในเรื่องการเพิ่มความรวดเร็วในการสื่อสาร ทำงานได้ตลอดเวลา และการลดข้อผิดพลาดจากการใช้ทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า chatbot ในปัจจุบันมีการพัฒนาจากอดีตเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบ หลากหลายภาษา รวมไปถึงมีความแม่นยำในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น

3.5 การใช้ปัญญาประดิษฐ์ทดแทนทรัพยากรมนุษย์ในการสร้างสรรค์ รวมถึงทดแทนในการทำหน้าที่ผู้ส่งสาร ส่วนใหญ่พบการใช้งานในรูปแบบดังกล่าวในองค์กรสื่อ โดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการสร้างสรรค์ทั้งในรูปแบบข้อความ เสียง ภาพ ภาพเคลื่อนไหว ซึ่งมีประโยชน์ในการลดข้อจำกัดในเรื่องการถ่ายทำได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีประโยชน์ในการผลิตสารที่มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่ส่วนใหญ่การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบดังกล่าวพบในองค์กรสื่อของต่างประเทศ ในประเทศไทยยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการนำมาใช้

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ในปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ยังไม่สามารถทดแทนการทำงานของมนุษย์ได้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานบริการ งานที่มีความซับซ้อนของการสื่อสาร งานที่ต้องการความคิดสร้างสรรค์ งานที่มีรายละเอียดพิเศษเพิ่มเติมจากข้อมูลเบื้องต้น ผลิตภัณฑ์ที่มีราคาสูง หรือในกรณีที่กลุ่มลูกค้าไม่ต้องการสื่อสารกับระบบปัญญาประดิษฐ์ รวมไปถึงงานที่ต้องการการตัดสินใจ ซึ่งหากพิจารณาจากรูปแบบการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ จากข้อค้นพบนี้เป็นรูปแบบการทำงานแบบเทคโนโลยีเสริมศักยภาพของมนุษย์ (augmentation)

ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับมนุษย์และเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดระยะเวลาการทำงานลง (ธนารักษ์ ธีระมั่นคง, 2563) ดังนั้น รูปแบบการใช้งาน ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารในปัจจุบันจึงเป็นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ควบคู่กับการใช้บุคลากรในการดูแลควบคุม รวมไปถึงทำการสื่อสารในสิ่งที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถทำได้

4. สถานการณ์ ความรู้ และทักษะการใช้ AI ทาง การสื่อสารของบุคลากรในตลาดแรงงานไทยในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า สถานการณ์ ความรู้ และทักษะ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารของบุคลากรในตลาดแรงงานไทยในปัจจุบันมีความรู้หลากหลายระดับ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้ดังนี้

4.1 กลุ่มที่ 1: กลุ่มล้ำสมัย กลุ่มนำสมัย และกลุ่มทันสมัย (Innovators, Early Adopters and Early Majority) จากการสัมภาษณ์พบว่า หากพิจารณาความรู้และทักษะของบุคลากรในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารระดับ “ผู้ใช้งาน” (users) นั้นพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่สามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงปัญญาประดิษฐ์เพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดีเกือบทั้งหมดขององค์กร เนื่องด้วยปัจจัยเรื่องงานที่รับผิดชอบมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว และบางองค์กรบุคลากรมีทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่อาจมีข้อจำกัดในเรื่องปริมาณงานจึงทำให้ไม่สามารถทุ่มเทเวลากับการศึกษาเพื่อใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ความรู้ ทักษะของบุคลากรในด้านที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสาร มีหลายระดับแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับงานที่รับผิดชอบ โดยกลุ่มบุคลากรที่มีทักษะในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวได้นั้นมักมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ดีควบคู่ไปด้วย

4.2 กลุ่มที่ 2: กลุ่มตามสมัยและกลุ่มสุดท้ายสมัย (Late Majority and Laggards) โดยจากการสัมภาษณ์พบว่า บุคลากรส่วนหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ยังไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้งานในส่วนงานของตนจะมีความรู้ในด้านนี้ค่อนข้างน้อยส่งผลให้ไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ประกอบกับอายุ/ช่วงวัยมีผลต่อการรับเทคโนโลยีเข้ามาใช้งาน สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ได้ระบุว่า มนุษย์มีความยอมรับการใช้เทคโนโลยีมาน้อย มีตัวแปรเสริม จำนวน 4 ตัวแปร

ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ และความสนใจในการใช้งาน นอกจากนี้ ในบางงานวิจัยพบว่า ตัวแปรเรื่องแรงจูงใจ อิทธิพลของสังคม การยอมรับความเสี่ยง ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ ความคาดหวังในความพยายามในการใช้นวัตกรรม และความเชื่อมั่นในนวัตกรรม ส่งผลต่อการยอมรับและตัดสินใจใช้นวัตกรรมเช่นเดียวกัน (AbuShanab & Pearson, 2007; Tsai, Zhu, & Jang, 2013; Verkijika, 2018) ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Foon and Fah (2011) ความแตกต่างด้านลักษณะประชากร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ไม่มีผลต่อการยอมรับการใช้งานอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากคุณลักษณะของเทคโนโลยีที่ใช้ในการศึกษา และขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์พบว่า ถึงแม้บุคลากรจะมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ แต่ก็จำเป็นต้องเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เนื่องจากความรู้ด้านเทคโนโลยีนั้นเป็นความรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5. ความต้องการความรู้และทักษะการใช้ AI ทางการสื่อสารของบุคลากรในตลาดแรงงานไทยในอนาคต

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า ความต้องการ ความรู้ และทักษะการใช้ AI ทางการสื่อสารของบุคลากรในตลาดแรงงานไทยในอนาคต ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ความต้องการด้านความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

จากการสัมภาษณ์พบว่า ความต้องการ ความรู้ และทักษะการใช้ AI ทางการสื่อสารของบุคลากรในอนาคต คือ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ในฐานะของผู้ใช้งาน โดยบุคลากรควรมีความรู้ในกระบวนการทำงานของระบบปัญญาประดิษฐ์ในภาพรวม ข้อดี ข้อจำกัดของปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับงานของตน เพื่อให้การทำงานในฐานะผู้ใช้งาน (users) เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงสามารถใช้ความรู้พื้นฐานในการสนับสนุนกระบวนการทำงานของปัญญาประดิษฐ์เพื่อการสื่อสารได้ เช่น การจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการสอนปัญญาประดิษฐ์ เป็นต้น

5.2 ความต้องการความรู้ด้านการบริหารจัดการข้อมูลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์

หรือเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เนื่องจากการใช้งานปัญญาประดิษฐ์นั้นมีความเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลโดยตรง ดังนั้น บุคลากรจึงควรมีความรู้

ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ทั้งในประเด็นความรู้เกี่ยวกับการเตรียมข้อมูลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์เพื่อป้อนข้อมูลเข้าสู่ระบบ รวมถึงความรู้ในการนำข้อมูลจากปัญญาประดิษฐ์ออกมาใช้ในการสื่อสารให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.3 ความต้องการความรู้และทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการคิด soft skills ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล การคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หากบุคลากรมีระบบการคิดที่ดีจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้ถึงแม้จะมีเครื่องมือที่ดี แต่หากบุคลากรขาดวิธีการคิด การวิเคราะห์ที่เหมาะสมก็จะส่งผลต่อการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสาร

ทั้งนี้ความต้องการความรู้และทักษะข้างต้นสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Carlisle, Ivanov and Dijkmans (2021) ที่พบว่า ทักษะที่เป็นช่องว่างที่สำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบันและเป็นทักษะที่มีความสำคัญในอนาคต คือ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ทักษะการใช้เทคโนโลยี robotics ทักษะการใช้เทคโนโลยี augmented reality (AR) และ virtual reality (VR) ดังนั้นหากบุคลากรวัยทำงานได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องย่อมเป็นการอุดช่องว่างซึ่งไม่เพียงเป็นช่องว่างในตลาดแรงงานไทยเท่านั้น หากแต่เป็นช่องว่างในตลาดแรงงานโลก

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้นานาประเทศเร่งปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยแคนาดาเป็นประเทศแรกของโลกที่ประกาศนโยบายแห่งชาติด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) เมื่อปี พ.ศ. 2560 เพื่อส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาผู้มีความสามารถโดดเด่นด้านเทคโนโลยี ส่วนฟินแลนด์เป็นประเทศแรกในสหภาพยุโรปที่ประกาศนโยบายแห่งชาติด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) และตั้งเป้าหมายให้ประชากรร้อยละ 1 ได้เรียนหลักสูตรออนไลน์ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัยเฮลซิงกิและบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นตัวอย่างให้กับประเทศอื่นในสหภาพยุโรป ในขณะที่ประเทศในซีกโลกตะวันออกได้ให้ความสำคัญกับนโยบายปัญญาประดิษฐ์ (AI) เช่นกัน เช่น สิงคโปร์มีโครงการ AI Singapore มูลค่า 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีเป้าหมายพัฒนาทักษะแรงงาน สร้างอุตสาหกรรมใหม่

สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านเทคโนโลยี ขณะที่อินเดียใช้นโยบาย AI For All ซึ่งมีเป้าหมายไม่มีเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่รวมถึงการพัฒนาด้านสังคมอย่างทั่วถึง (inclusive development) โดยต้องการพัฒนาทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของคนอินเดียให้สามารถมีอาชีพที่เหมาะสม และลงทุนในงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมทั้งในประเทศและส่งผ่านไปยังประเทศอื่นด้วย (ณัฐพล นันทารวิวัฒน์, 2562)

6. แนวโน้มเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารจะถูกนำมาใช้ในองค์กรในอนาคต

จากการสัมภาษณ์พบว่า พัฒนาการของปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารในประเทศไทยนั้น อยู่ระหว่างการพัฒนา โดยส่วนใหญ่แล้วอยู่ในระดับของการป้อนข้อมูลเพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์ได้เรียนรู้เพื่อทำงานตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน ในประเด็นเดียวหรือระดับขั้นของ artificial narrow intelligence (ANI) ในขณะที่หากมองในมุมผู้ใช้เทคโนโลยีนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า ผู้ใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารในไทย มีพัฒนาการในการรับเทคโนโลยีมาใช้แตกต่างกันไปตามความเกี่ยวข้อง หรือความจำเป็นในการใช้งาน โดยส่วนใหญ่พัฒนาการยังอยู่ในระดับเริ่มต้น จากการสัมภาษณ์พบว่า ข้อจำกัดในการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารเพื่อใช้ในประเทศไทยคือ ข้อจำกัดในเรื่องภาษาที่ไม่ใช่ภาษาสากล ข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างของภาษาที่ไม่เอื้อต่อการป้อนข้อมูลเข้าสู่ระบบได้อย่างรวดเร็วและข้อจำกัดเรื่องความคุ้มค่าในการลงทุนนำระบบปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้งานในองค์กร

สำหรับแนวโน้มเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารจะถูกนำมาใช้ในองค์กรในอนาคต จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่าประกอบด้วย การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันไม่ว่าจะติดต่อกับจุดสัมผัสใดขององค์กร การวิเคราะห์ข้อมูลผ่านโปรแกรมต่าง ๆ โดยมีข้อมูลหลากหลายรูปแบบมากขึ้น รวมถึงการสื่อสารในองค์กร และการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ที่มีในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง chatbot ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้แนวโน้มหลักในการนำปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารมาใช้งาน คือ การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อแบ่งเบาภาระงานของมนุษย์ ลดต้นทุนเพิ่มรายได้ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน รวมถึงสามารถสร้างบริการใหม่ให้เกิดขึ้นได้

7. ผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารที่มีต่อสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ในระดับบุคคล ระดับสถาบัน ระดับสังคม ดังรายละเอียดของทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (diffusion of innovation: DOI) ที่ Rogers (2003) ได้อธิบายว่า การแพร่กระจาย (diffusion) นวัตกรรมผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ไปสู่สมาชิกในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่งไปสู่สังคมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเวลาต่อมา มีดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 ระดับบุคคล ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารช่วยให้ปัจเจกบุคคลมีการใช้ชีวิตที่สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ได้รับข้อมูลข่าวสารตรงตามความสนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ช่วยในการสื่อสารของผู้ด้อยโอกาสหรือผู้พิการและเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในขณะเดียวกัน สำหรับผลกระทบด้านลบ คือ ภาวะการตงงานของบุคลากรวัยทำงานในบางตำแหน่ง/อาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีความซ้ำไม่มีความซับซ้อน จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคล ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลเนื่องจากความไม่รู้เท่าทัน รวมถึงการถูกปัญญาประดิษฐ์ครอบงำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่จำเป็น

7.2 ระดับสถาบัน/องค์กร ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารช่วยให้องค์กรประหยัดงบประมาณในเรื่องทรัพยากรบุคคล ลดต้นทุนในด้านต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน รวมถึงเพิ่มความปลอดภัยในองค์กร อย่างไรก็ตาม สำหรับผลกระทบด้านลบพบว่า ธุรกิจบางประเภทได้รับผลกระทบทางลบ/เผชิญกับความท้าทายในประเด็นการปรับตัวให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความปลอดภัยของข้อมูล ความลำบากในการควบคุมข้อมูลที่เป็นความลับ รวมถึงความเสี่ยงต่อการรวบรวมข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง/ข่าวปลอม ซึ่งส่งผลกระทบต่อตลาดเคลื่อนไหวของการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ สำหรับความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่เกิดขึ้นในองค์กรจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยการพัฒนาทักษะ ความรู้ทางด้านปัญญาประดิษฐ์แก่บุคลากร รวมถึงเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านดังกล่าวมาเป็นที่ปรึกษาขององค์กร

7.3 ระดับสังคม ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารสามารถเข้ามาทดแทนการใช้แรงงานมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการตอบโจทย์ปัญหาการขาดแคลนแรงงานหรือประชากรในวัยทำงานมีอัตราที่ลดลงเนื่องจากประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยแบบเต็มตัว สำหรับผลกระทบด้านลบพบว่า การใช้ปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารในทางที่ผิด ส่งผลให้เกิดภัยต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้านการส่งสาร คือ การใช้ความรู้ในการหลอกลวงผู้คนในสังคม ส่วนในด้านการรับสาร คือ การเปิดรับข้อมูลโดยไม่รู้เท่าทันส่งผลต่อการรับสารในด้านเดียว หรือที่เรียกว่า ภาวะเสียงก้องในห้องแคบ (echo chamber) จนทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในสังคม รวมไปถึงการเกิดสภาวะว่างงานที่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจระดับประเทศ หากมีความรู้เท่าทันปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารจะทำให้ลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นกับตนได้

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีที่ล้ำหน้าทันสมัยอย่างปัญญาประดิษฐ์ นอกจากจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์มหาศาล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการผลิตต้นทุนการผลิต การเพิ่มความรวดเร็ว และลดขั้นตอนในการผลิต ตลอดจนถึงมีความแม่นยำ และลดความผิดพลาดให้เกิดขึ้นน้อยลง หากตัวเทคโนโลยีที่นำมาใช้มีการพัฒนาในระดับสูงผ่านการทดสอบจนมีศักยภาพ และประสิทธิภาพในการทำงานสูงก็สามารถพัฒนาองค์กรธุรกิจในภาคส่วนต่าง ๆ ให้เจริญเติบโตก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว และมีผลประกอบการเป็นที่น่าพอใจ จากความสามารถที่มากขึ้นของ AI อาจส่งผลให้เกิดการปรับลดการจ้างแรงงานมนุษย์ (สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร, 2561) จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในทักษะงานใหม่ ๆ ให้กับแรงงานในแต่ละระดับให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรวัยทำงานด้านการสื่อสารในประเทศไทยควรได้รับการให้ความรู้และเสริมทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร ได้แก่ ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสาร ความรู้ด้านการบริหารจัดการข้อมูล และความรู้และทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการคิด ดังนั้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาหลักสูตรในการส่งเสริมความรู้ดังกล่าว นอกจากนี้บุคลากรวัยทำงานควรพัฒนาดตนเองให้มีความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และตลาดแรงงานไทยเพื่อศึกษาสถานการณ์ แนวโน้มความต้องการ ความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของบุคลากรวัยทำงาน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกแนวคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรที่จะทำการศึกษาเชิงปริมาณกับกลุ่มบุคลากรวัยทำงาน เพื่อสำรวจสถานการณ์ความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้านการสื่อสารในรายละเอียดด้านต่าง ๆ รวมทั้งการกำหนดมาตรวัดการรู้เท่าทันปัญญาประดิษฐ์ (artifactual intelligent literacy) และความเหลื่อมล้ำทางปัญญาประดิษฐ์ (artifactual intelligent divide) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำไปใช้สร้างแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการสถานการณ์ แนวโน้มและความต้องการความรู้ ทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานของบุคลากรวัยทำงานในประเทศไทย ภายใต้งบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

รายการอ้างอิง

- กนกกาญจน์ เสน่ห์ นมะหุต. (2561). การวิเคราะห์การยอมรับการใช้บริการธนาคารดิจิทัล โดยใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(2), 43-64.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. ภาพพิมพ์.
- ขวัญชนก พุทธจันทร์. (2563). *ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence)*. <https://www.lib.ku.ac.th/2019/index.php/covid-19/1045-artificialintelligence>
- ณัฐพล นันทารวิวัฒน์. (2562). *การพัฒนาคนให้ทัน AI*. <http://www.dsd.go.th/Region>
- ธนารักษ์ ธีระมันคง. (2563). *ทักษะมนุษย์ในโลก AI กับ “การศึกษา” ที่ต้อง transform*. <https://tu.ac.th/thammasat-siit-expert-talk-ai-transform-education>
- ปิยะชาติ อิศรภักดี. (2559). *Branding 4.0*. อมรินทร์ฮาวทู อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พรชนก พลบุญย์. (2560). *การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความตั้งใจของประชาชนในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบพร้อมเพย์ของรัฐบาลไทย*. [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหاسبถิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ].
- วิณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2562). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในบริบทอนาคตแรงงานไทยในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล*. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(2), 285-298.
- ศิริรัตน์ ศรีสกุลวรรณ และพัลลภา ปิตินันต์. (2560). *กรอบแนวคิดในการศึกษากระบวนการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในบริบทด้านสุขภาพ (โรงพยาบาล)*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(100), 171-189.
- ศุภชัย ศรีสุชาติ. (2561). *ทิศทางการจ้างงานของประเทศไทยในยุคอุตสาหกรรม 4.0*. สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเกียรติ ลีลาทวิวุฒิ. (2556). *ปัจจัยขับเคลื่อนและผลสำเร็จของการใช้ระบบคลาวด์สำหรับองค์กรธุรกิจในประเทศไทย*. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- สาคร กล้าหาญ และคชา ศัยยกุล. (2563). *องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของกลุ่ม Generation Y*. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 12(2), 124-134.

- สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร. (2561). *ยุคแห่งสังคม AI: หาก AI มาแทนที่มนุษย์*. https://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/Masters
- AbuShanab, E., & Pearson, J. M. (2007). Internet banking in Jordan. *Journal of Systems and Information Technology*, 9(1), 78-97.
- Bersin, J., Pelster, B., Schwartz, J., & Van Der Vyver, B. (2017). *Introduction: Rewriting the rules for the digital age*. <https://www.2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/HumanCapital/hc-2017-global-human-capital-trends-gx.pdf>
- Carlisle, S., Ivanov, S., & Dijkmans, C. (2021). The digital skills divide: Evidence from the European tourism industry. *Journal of Tourism Futures*. <https://doi.org/10.1108/JTF-07-2020-0114>
- Foon, Y. S., & Fah, B. C. Y. (2011). Internet Banking Adoption in Kuala Lumpur: An application of UTAUT model. *International Journal of Business and Management*, 6(4), 161-167.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
- Tsai, C., Zhu, D., & Jang, Y. (2013). A study on the consumer adoption behaviors of Internet bank. *Journal of Networks*, 8(12), 2956-2963.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.
- Verkijika, S. F. (2018). *Factors influencing the adoption of mobile commerce applications in Cameroon*. *Telematics and Informatics*, 35(6), 1665-1674.
- World Economic Forum. (2018). *The Future of jobs report*. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2018>

การพัฒนาทักษะการฟังการพูดภาษาจีน
ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้าน
ผ่าน Zoom Meeting
The Development of Chinese Listening and
Speaking Skills by Using Flipped Classroom
through Zoom Meeting

ยุพดี ทวลอารมณ (Yupadee Huanarom)¹

อัจฉริยา ดามัน (Atchariya Daman)²

Received: February 23, 2022

Revised: March 18, 2022

Accepted: April 20, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนแบบห้องเรียนกลับด้านผ่านโปรแกรมประชุมออนไลน์ Zoom meeting ด้วยสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (E1/E2) 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) สื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์บทเรียนเรื่องการสมัครงานผ่านโปรแกรมประชุมออนไลน์ Zoom Meeting 2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการสอนในรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา ชั้นปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเอกชนในเขตภาคกลาง จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า สื่อการสอนออนไลน์ช่วยส่งเสริมการฝึกปฏิบัติทักษะ

^{1,2} กลุ่มวิชาภาษาจีน สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Chinese Subject, Office of General Education, Panyapiwat Institute of Management

การฟังและการพูดภาษาจีน โดยค่าประสิทธิภาพของสื่อการสอนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ 84/93 และหลังจากผ่านการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านพบว่า มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมากกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมาก และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39

คำสำคัญ: ห้องเรียนกลับด้าน, ห้องเรียนออนไลน์, ภาษาจีน, ทักษะการฟัง-พูดภาษาจีน

Abstract

The purposes of this study were to 1) develop flipped classroom learning activities with effective electronic teaching materials according to (E1/E2) criteria; and 2) assess the learner's satisfaction with classroom activities using the flipped classroom model. The data were collected from 1) the online lessons on job application through Zoom Meetings, and 2) an evaluation of student satisfaction on teaching using the flipped classroom. The sampling group for the study included 40 second-year students from a private university in the central region. The results of this study showed that online teaching materials can encourage Chinese listening and speaking practice. The efficiency values of the teaching media scores were effective according to the criterion of 84/93, which was in accordance with the hypothesis. In addition, it was found that over 80% of students passed the assessment criteria, which was rated as excellent. Finally, the students were satisfied with the flipped classroom learning activities at a very high level, of which the average was 4.81 (SD=0.39).

Keywords: Flipped Classroom, Online Classes, Chinese Language, Chinese Listening and Speaking

บทนำ

ห้องเรียนออนไลน์คงไม่ใช่ประเด็นใหม่ของการศึกษาในประเทศไทยอีกต่อไป เมื่อการศึกษาทุกระดับต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนอย่างทันทีเมื่อได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้สอนจึงต้องจัดหาเครื่องมือและช่องทางเพื่อดำเนินการสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่มี อาทิ อุปกรณ์สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล การสอนได้เปลี่ยนรูปแบบจากในสถานที่ตั้ง (on-site) เป็นการสอนผ่านออนไลน์ (online) จึงทำให้ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนนั้นถูกแทนที่ด้วยกิจกรรมผ่านเครือข่ายออนไลน์ ซึ่งการจัดกิจกรรมบนห้องเรียนออนไลน์พบว่า มีข้อจำกัดอยู่หลายประการและข้อจำกัดนั้นก็เปลี่ยนแปลงตามลักษณะรายวิชา ผู้สอนจึงต้องมีเครื่องมือและทักษะในการจัดการห้องเรียนมากกว่าการสอนในห้องเรียนปกติ กล่าวคือ โปรแกรมที่ใช้สอน สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนแบบฝึกหัดก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง เมื่อผู้เรียนเข้าสู่ห้องเรียนออนไลน์ผู้เรียนจำเป็นต้องพึ่งพาสื่อการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่เอกสารประกอบการเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนการส่งงานในรายวิชา โดยมีผู้สอนคอยอำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษาให้การสนับสนุนและจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม

ปัจจุบัน มีเครื่องมือสำหรับจัดการห้องเรียนให้ผู้สอนได้เลือกใช้หลากหลายชนิด เช่น Google Classroom application ระบบ Moodle e-Learning เป็นต้น การประยุกต์ใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ เช่น Microsoft Teams, Zoom Meeting และ Google Meet มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบออนไลน์สำหรับดำเนินกิจกรรมในห้องเรียนที่ต้องการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้สอนแบบอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน (real time) สื่อสารผ่านระบบเสียงและวิดีโอ เครื่องมือที่กล่าวถึงจึงเข้ามามีส่วนช่วยขับเคลื่อนให้กิจกรรมการเรียนการสอนสามารถดำเนินต่อไปได้ แต่ทั้งนี้กิจกรรมที่ได้ดำเนินบนเครือข่ายออนไลน์อาจมีโอกาสมพบกับปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ใช้งานไม่สามารถควบคุมได้ เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตจากผู้สอนหรือผู้เรียนติดขัดบางประการ ทำให้การสื่อสารไม่ต่อเนื่องหรือกระทบต่อคุณภาพของเสียงและวิดีโอในการประชุมหรือการสอน จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom)

มาประยุกต์ใช้และแก้ปัญหาการเรียนออนไลน์ในปัจจุบัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟัง-การพูดภาษาจีนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ผ่านโปรแกรมประชุม Zoom meeting และเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ่านห้องเรียนกลับด้าน ผลวิจัยที่ได้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนให้ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศของผู้เรียนให้สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังตามแผนการสอนมากที่สุด

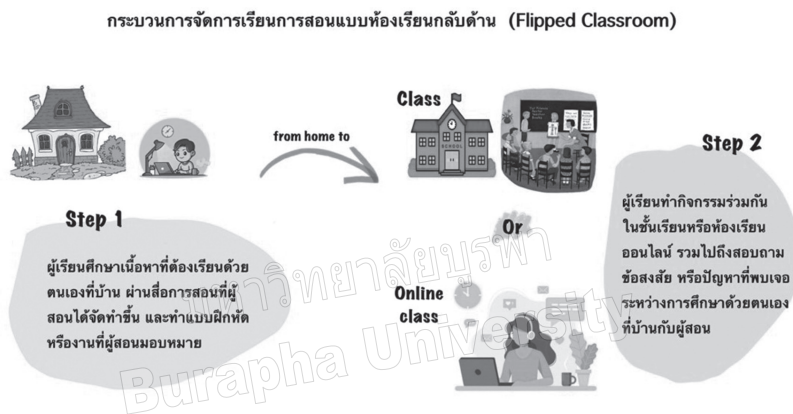
การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

ความหมายของห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) เป็นการสอนลักษณะหนึ่งที่คุณสอนนอกแบบการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ ทบทวนเนื้อหา และค้นคว้าเพิ่มเติมนอกชั้นเรียนด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะเข้าถึงแหล่งข้อมูลจากการจัดเตรียมของผู้สอน จากการสืบค้นผลงานทางวิชาการพบว่า จุดเริ่มต้นของการสอนรูปแบบห้องเรียนกลับด้านเกิดขึ้นจาก ผู้สอนต้องการแก้ปัญหาการจัดการในห้องเรียนต่อกิจกรรมที่ไม่สามารถดำเนินการสอนได้จากหลาย ๆ ปัจจัย (Bergmann & Sams, 2012) เช่น ปัจจัยจากผู้สอนที่ไม่สามารถเข้าสอนได้ เนื้อหาในรายวิชาไม่สามารถดำเนินการสอนให้จบภายในครั้งเดียวเนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา หรือแม้กระทั่งผู้สอนจะต้องทำการสอนในเนื้อหาเดิมกับผู้เรียนที่ต่างห้องเรียน ขณะเดียวกันปัจจัยจากผู้เรียน เช่น ผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนได้ ผู้เรียนที่มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ช้าจากปัจจัยเหล่านี้แนวคิดของห้องเรียนกลับด้านจึงถูกนำมาปรับใช้กับห้องเรียนหลากหลายวิชา โดยที่ผู้สอนได้เปลี่ยนบทบาทของตนเองจากเดิมที่ต้องรับผิดชอบบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนเป็นสำคัญ จึงเปลี่ยนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมในห้องเรียนแทน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (ดังภาพ 1)

ภาพ 1

กระบวนการจัดห้องเรียนกลับด้านจากแนวคิดของ Bergmann and Sams ในปี ค.ศ. 2012

หมายเหตุ. โดย อัจฉริยา ตามัน, ออกแบบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2564

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอนรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

ปรีชา สามัคคี และปัญญา เลิศไกร (2557) สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน หรือ flipped classroom นั้นในขั้นแรก คือ ครูผู้สอนนำสื่อการเรียนรู้ที่มี มอบหมายให้นักเรียนไปเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้าน หลังจากนั้นจะกลับมาทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนจริง เพื่อพัฒนาความรู้ที่เรียนมาของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัญญา เลิศไกร และลัญจกร นิลกาญจน์ (2559) กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนแบบผู้เรียนศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองนั้น มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาผู้เรียนฟังฟังครูผู้สอนมากเกินไป ซึ่งมักพบได้ในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบปกติ ในทางกลับกัน รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน หรือ flipped classroom จะเน้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก เปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากเป็นฝ่ายที่รับความรู้อย่างเดียว เป็นผู้ที่สามารถศึกษาค้นคว้า

และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้และต่อยอดได้จริงในชั้นเรียนจริง

อิสรา โต๊ะอีโกบ, ปรีชา สามัคคี และกฤตพร แซ่เง่ สายจันทร์ (2560) กล่าวว่า แนวทางการเรียนการสอนแบบ flipped classroom หรือห้องเรียนกลับด้านเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการเรียนการสอนที่ได้นำเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเทคโนโลยีที่กล่าวถึงนี้จะทำหน้าที่หลักในการเป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สื่อการเรียนที่นำมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน หรือ flipped classroom นั้นสามารถมีได้หลากหลายหลาย เช่น วิดีโอสื่อบันทึกการสอน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นต้น

กรวรรณ สืบสม และนพรัตน์ หมีพลัด (2560) กล่าวว่า จากที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านหรือ flipped classroom จะสามารถช่วยพัฒนาให้การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนสามารถกำหนดแนวทางและวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ผ่านสื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนกำหนด และครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ตอบคำถาม และคอยช่วยแก้ปัญหาให้กับนักเรียน ทำให้ครูสามารถใกล้ชิดและทราบปัญหาที่นักเรียนพบเจอในการเรียนได้อย่างแท้จริง และส่งผลให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุดมากขึ้น

เบญจพร สุคนธร และสมพงษ์ จิตระดับ (2563) ระบุการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อการสอน นักเรียนสามารถย้อนดูคลิปวิดีโอได้อย่างไม่จำกัดจำนวนครั้ง ทั้งยังสามารถสร้างหรือกำหนดแนวทางการเรียนได้ด้วยตนเอง แนวทางการเรียนการสอนแบบนี้จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ด้วยตัวเองให้กับผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ต่างกันได้

แนวคิดห้องเรียนกลับด้านในการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ

จากงานวิจัยที่ได้ค้นคว้าและศึกษามานี้ ลำดับขั้นตอนของการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านโดยส่วนใหญ่จะสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 คือ ขั้นตอนของการเรียนในห้องเรียนเพื่อตั้งประเด็นหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถไปค้นคว้าหรือศึกษาด้วยตนเอง ขั้นตอนที่ 2 คือ ขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะเข้าสู่ขั้นตอนของ

การเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้านโดยผ่านสื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนได้มอบหมาย และ
ขั้นที่ 3 คือ ขั้นตอนของการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน ผ่านสื่อ
การเรียนการสอนที่ครูผู้สอนได้มอบให้ในชั้นเรียนจริง (Zeng, 2012)

Caixia and Guangran (2013) ได้แบ่งขั้นตอนของการเรียนการสอนแบบ
ห้องเรียนกลับด้านเป็น 3 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน โดยแบ่งเป็น “ก่อนเรียน-ระหว่างเรียน
ในชั้นเรียน-หลังเรียน” ซึ่งในขั้นตอนของกิจกรรมหลังเรียนนั้น ได้กำหนดให้เป็นขั้นตอน
ของครูผู้สอนได้ทำหน้าที่ในการรวบรวมผลงานของผู้เรียน หลังจากนั้นทำการประเมิน
และให้ความรู้เพิ่มเติม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนแบบ
ห้องเรียนกลับด้านนั้น ผู้สอนสามารถประยุกต์หรือปรับเปลี่ยนลำดับขั้นตอนการเรียนรู้
เพื่อให้เหมาะสมต่อผู้เรียนได้ เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

Yang, Yin, and Wang (2018) ได้ศึกษาผู้เรียนภาษาจีนระดับเบื้องต้น ชั้นปีที่ 1
จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่ใช้
การบรรยายเป็นหลัก ส่วนกลุ่มควบคุมได้จัดการเรียนการสอนรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน
โดยผู้เรียนที่เรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านจะได้เรียนรู้คำศัพท์ไวยากรณ์ผ่านสื่อการสอน
ประเภทวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่เกิน 10 นาที และทำแบบฝึกหัดที่มอบหมายภายหลังรับชม
สื่อการสอนประเภทวิดีโอ สำหรับกิจกรรมในห้องเรียนผู้เรียนจะได้รับการฝึกปฏิบัติ
ทักษะการพูด และได้รับการแก้ไขการออกเสียงจากผู้สอน เมื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
คะแนนสอบทักษะการพูดภาษาจีนของห้องเรียนที่จัดการกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ
ห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าห้องเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ (ดังภาพ 2)

ภาพ 2

กระบวนการจัดกิจกรรมแบบห้องเรียนกลับด้านในการวิจัยของ Yang, Yin, and Wang ในปี ค.ศ. 2018

หมายเหตุ. โดย ยุพดี หวลอรมนต์, ออกแบบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2564

แนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับเทคโนโลยีเพื่อการสอนออนไลน์

สืบเนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาของวัชรพงษ์ หวันสมาน และชลลดา เลหาวิริยานนท์ (2559) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนออนไลน์นั้น ในปัจจุบันมีหลากหลายแพลตฟอร์มให้สามารถเลือกใช้ เช่น Google Classroom, Microsoft Teams และ Zoom meeting เป็นต้น ซึ่งข้อดีของการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนออนไลน์ก็มีปรากฏในงานวิจัย เช่น การเรียนการสอนที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนการสอนได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถเรียนรู้หรือทบทวนได้แบบไม่จำกัดจำนวนครั้งผ่านวิดีโอบันทึกการสอนในแต่ละครั้ง นอกจากนี้ ผู้เรียนยังมีความรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้นเมื่อเรียนผ่านห้องเรียนออนไลน์ เนื่องจากลดการเผชิญหน้าระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอิสระในการเสนอความคิดเห็นหรือถามคำถามในชั้นเรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนผ่านห้องเรียนออนไลน์มีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านหรือ flipped classroom นั้น นอกจากจะนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนแล้ว ยังช่วยพัฒนาการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังสามารถช่วยแก้ไขการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้อีกด้วย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง ได้ดำเนินการในชั้นเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 และลงทะเบียนเรียนในรายวิชา CN60204 ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 4 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเอกชนแห่งหนึ่ง ในเขตภาคกลาง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน 2564 จำนวน 40 คน ($n=40$) เป็นการเลือกแบบเจาะจง เพราะกลุ่มตัวอย่างจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในทักษะการฟัง-การพูดภาษาจีนก่อนจะออกไปฝึกปฏิบัติงานตามข้อกำหนดของหลักสูตรและในรายวิชานี้มีจุดประสงค์ดังกล่าว โดยรายละเอียดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

- 1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน
- 1.2 วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีผลต่อการจัดเรียนการสอน
- 1.3 ประเมินความต้องการและความพร้อมในการเรียนของผู้เรียนผ่านแบบสำรวจออนไลน์

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

- 2.1 กำหนดเนื้อหาและกิจกรรมตามลำดับโดยอ้างอิงจากแผนการสอนบทเรียนบทที่ 3 เรื่องการสมัครงาน หัวข้อย่อย เรื่องการสัมภาษณ์งาน (ดังภาพ 3)
- 2.2 จัดทำเกณฑ์การประเมินทักษะการพูดผู้เรียนโดยใช้คะแนนรูปรีดและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับแก้ไขก่อนนำมาใช้จริง (ดังตาราง 1)
- 2.3 สร้างเนื้อหา สื่อการสอนและนำขึ้นระบบ Moodle ของสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ภาพ 3

ตัวอย่างการออกแบบสื่อการสอนบนเว็บไซต์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินผล

3.1 นำบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ในรายวิชา CN60204 ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 4 เรื่องการสมัครงาน โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านไปทดสอบประสิทธิภาพกับกลุ่มผู้เรียนต่างสาขาวิชาจำนวน 40 คน และปรับปรุงจนถึงเกณฑ์จึงนำไปดำเนินการกิจกรรมในชั้นเรียนออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างศึกษา

3.2 มอบหมายผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษาเนื้อหาก่อนเข้าเรียนด้วยตนเอง โดยผู้เรียนต้องจัดทำคลิปการพูดประโยคภาษาจีนแผนการสอนย่อเรื่อง “การสัมภาษณ์งาน” ส่งในเวลาที่กำหนด และฝึกสนทนาในชั่วโมงเรียนออนไลน์ ผู้เรียนจะฝึกการสนทนาตอบกลับจากคำถามที่สุ่มจากการจับฉลาก เพื่อที่ผู้สอนจะได้ประเมินความสามารถด้านทักษะการฟังและการพูดด้วยเกณฑ์คะแนนรูบริค (ดังตาราง 1)

3.3 ผู้เรียนเข้ารับการทดสอบการพูดภาษาจีนหลังจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลองกับผู้สอนโดยมอบหมายให้พูดคนละ 5 ประโยค จากประโยคตัวอย่างที่ได้เรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านจำนวน 20 ประโยค ภายในเวลา 3-5 นาที ผ่านโปรแกรม Zoom meeting

3.4 ผู้สอนวิเคราะห์ผลจากการทดสอบทักษะการพูดรายบุคคล จากเกณฑ์คะแนนรูบริก (scoring rubrics) ชนิด analytic rubrics

3.5 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้เรียนที่เข้ารับการทดสอบทักษะการพูดภาษาจีน โดยใช้เกณฑ์การประเมินทักษะการพูดแบบคะแนนรูบริก (ดังตาราง 1) จากนั้นจึงได้บันทึกคะแนนด้วยโปรแกรม microsoft excel เมื่อทดสอบครบทุกคนแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) บรรยายลักษณะข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และ 2) ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติทดสอบค่าที่แบบ one sample t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการพูดภาษาจีนกับค่ากลาง (เกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน)

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ แบบทดสอบประสิทธิภาพของสื่อการสอน เกณฑ์ประเมินทักษะการพูดและแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ดังนี้

1. สื่อการสอนและการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ

1.1 ขอบเขตเนื้อหาของสื่อการสอน

สื่อการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้บทที่ 3 เรื่อง การสมัครงาน หัวข้อ การสัมภาษณ์งาน ออกแบบให้ผู้เรียนใช้งานผ่านเว็บไซต์ e-Learning ระบบ Moodle ของสถาบันการศึกษา (ระบบจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ สำหรับสร้างเนื้อหาและกิจกรรมในบทเรียน) โดยได้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมและ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ค่าความสอดคล้องที่ 0.7 ซึ่งมีค่าความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ระหว่าง 0.67-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) สื่อการสอนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการวิจัยครั้งนี้สามารถป้องกันการออกเสียงจากเสียงปัญญาประดิษฐ์ (AI) โครงสร้างเนื้อหาประกอบด้วยคำศัพท์ประจำบท จำนวน 20 คำ รูปประโยคสำคัญ จำนวน 6 ประโยค ประโยคที่พบบ่อยในการสมัครงานจำนวน

20 ประโยค แต่ละประโยคมีจำนวน 10-15 คำ โดยมีจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหลังเรียนรู้ คือ ผู้เรียนสามารถสนทนาโต้ตอบในสถานการณ์จำลองการสัมภาษณ์งานด้วยภาษาจีนที่ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีแบบทดสอบชนิดอ้อมผ่านการสัมภาษณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

1.2 การทดสอบประสิทธิภาพของสื่อการสอน

ก่อนนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อการสอน (E1/E2) 80/80 ตามแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{สูตรที่ 1} \quad E1 = \frac{\Sigma(x)}{N} \times 100 \quad \text{หรือ} \quad \frac{\bar{X}}{A} \times 100$$

เมื่อ

E1 = ประสิทธิภาพของกระบวนการ

ΣX = คะแนนรวมของแบบฝึกปฏิบัติกิจกรรมหรืองานที่ทำระหว่างเรียน
ทั้งที่เป็นกิจกรรมในห้องเรียนออนไลน์

A = คะแนนเต็มของแบบฝึกปฏิบัติทุกชิ้นรวมกัน

N = จำนวนผู้เรียน

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E2 = \frac{\Sigma(F)}{B} \times 100 \quad \text{หรือ} \quad \frac{F}{B} \times 100$$

เมื่อ

E2 = ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ΣF = คะแนนรวมของผลลัพธ์ของการประเมินหลังเรียน

B = คะแนนเต็มของแบบฝึกปฏิบัติทุกชิ้นรวมกัน

N = จำนวนผู้เรียน

1.3 เกณฑ์การประเมินทักษะการพูด

เพื่อประเมินทักษะการพูดภาษาจีนของผู้เรียนจากความสามารถตามสภาพจริง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินทักษะการพูดภาษาจีนแบบคะแนนรูบริก (scoring rubrics) ประเภท analytic rubrics โดยใช้เกณฑ์นี้ประเมิน

การตอบคำถามทั้ง 5 ข้อ โดยกำหนดค่ากลางที่ผู้เรียนจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินในแต่ละรายการประเมินที่ 3 คะแนน ขึ้นไป

ตาราง 1

เกณฑ์ประเมินทักษะการพูดของผู้เรียนแบบคะแนนรูบริค (scoring rubrics) ประเภท analytic rubrics

เกณฑ์ประเมิน/ ระดับคะแนน	5	4	3	2	1
การออกเสียง	ออกเสียงถูกต้องทั้งหมด	ออกเสียงผิดระหว่าง 1-3 คำ	ออกเสียงผิดระหว่าง 4-5 คำ	ออกเสียงผิดระหว่าง 6-8 คำ	ออกเสียงผิดรวมทั้งหมดมากกว่า 9 คำขึ้นไป
ความเหมาะสมการใช้ภาษา	เลือกใช้คำหรือรูปประโยคได้ถูกต้องเหมาะสมทั้งหมดตามสถานการณ์และบุคคล 5 ประโยค	เลือกใช้คำหรือรูปประโยคได้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์และบุคคล ได้อย่างน้อย 4 ประโยค	เลือกใช้คำหรือรูปประโยคได้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์และบุคคล อย่างน้อย 3 ประโยค	เลือกใช้คำหรือรูปประโยคได้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์และบุคคล อย่างน้อย 2 ประโยค	ไม่สามารถเลือกใช้คำหรือรูปประโยคได้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์และบุคคล
ความคล่องแคล่ว	สามารถตอบโต้กับคู่สนทนาได้อย่างคล่องแคล่วและเป็นธรรมชาติ	สามารถตอบโต้กับคู่สนทนาได้อย่างคล่องแคล่วแต่ไม่ค่อยเป็นธรรมชาติ พบการอ่านสคริปต์ระหว่างพูด	สามารถตอบโต้กับคู่สนทนาได้แต่ติดขัด 1-3 จุด และตอบกลับคำถามด้วยคำตอบอย่างสั้น	สามารถตอบโต้กับคู่สนทนาได้แต่ติดขัดมาก 4 จุด	ไม่สามารถโต้ตอบด้วยคำศัพท์และรูปประโยคตามหลักไวยากรณ์ได้

หมายเหตุ. โดย อัจฉริยา ตามัน, ออกแบบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2564

2. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วยคำถาม 5 ประเด็น คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านเทคโนโลยี 3) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา 4) ด้านเทคนิคการสอน และ 5) ด้านความรู้ที่ได้รับหลังเรียน

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในรายวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 4 โดยผู้วิจัยได้ทดสอบประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน โดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ 80/80 ในบทเรียนเรื่อง การสัมภาษณ์งาน และได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ในตารางที่ 2-4 ดังนี้

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ใช้ในการเรียนการสอนรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน

คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E_1	คะแนนเต็ม	$\bar{F}$	E_2	ประสิทธิภาพของสื่อ E_1/E_2
25	20.8	84	30	27.9	93	84/93

ตาราง 2 แสดงผลการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อการสอนที่ใช้ในการเรียนการสอนรูปแบบห้องเรียนกลับด้านที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) พบว่า คะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละครั้งมีค่าเฉลี่ยด้านกระบวนการ (E_1 =process) ที่ 84 และคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนที่ผู้เรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 มีค่าเฉลี่ยผลลัพธ์ (E_2 =product) ที่ 93 จึงสอดคล้องและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรูปแบบห้องเรียนกลับด้านผ่านโปรแกรมประชุมออนไลน์ Zoom meeting เปรียบเทียบค่าเกณฑ์มาตรฐานกับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนผ่านกิจกรรมแบบห้องเรียนกลับด้าน

ตาราง 3

แสดงประเภทของกิจกรรม จำนวน และร้อยละผู้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานกับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนรู้ผ่านกิจกรรมแบบห้องเรียนกลับด้านจำแนกรายด้าน

ประเภทกิจกรรม	จำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ (n=40)	ร้อยละผู้ผ่านเกณฑ์	$\bar{X}$
การออกเสียงภาษาจีน	38	95	3.76
ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	39	97.5	4.22
ความคล่องแคล่ว	33	82.5	3.28
ผลรวม		91.66	3.72

หมายเหตุ. เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละด้าน ≥ 3 คะแนน

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะภาษาจีนหลังเรียนรู้ผ่านกิจกรรมแบบห้องเรียนกลับด้าน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน มีผู้ผ่านเกณฑ์ทุกประเภทกิจกรรม

ตาราง 4

แสดงการเปรียบเทียบค่าเกณฑ์มาตรฐานกับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนรู้ผ่านกิจกรรมแบบห้องเรียนกลับด้าน

ประเภทกิจกรรม	(n=40)	$\bar{X}$	S.D.	t
การออกเสียงภาษาจีน	38	3.67	0.76	5.58*
ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	39	4.22	0.86	8.98*
ความคล่องแคล่ว	33	3.28	2.50	1.98*

* $p < .05$

ตาราง 4 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะภาษาจีนของผู้เรียนเมื่อเรียนรู้ด้วยกิจกรรมแบบห้องเรียนกลับด้าน เมื่อจำแนกรายด้านพบคะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านการออกเสียงภาษาจีนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 2) ด้านความเหมาะสมของการใช้ภาษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และ 3) ความคล่องแคล่วมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 เมื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละด้าน ≥ 3 คะแนน) ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละด้านสูงกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตาราง 5

แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนกลับด้าน

ข้อที่	ประเด็นความพึงพอใจต่อสื่อและแหล่งเรียนรู้ผ่านรูปแบบการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน	$\bar{X}$ (n=39)	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหา				
1	เนื้อหาที่สอนมีความน่าสนใจทันสมัยครอบคลุมตามแผนการสอน	4.82	0.38	มากที่สุด
2	เนื้อหาเข้าใจง่าย	4.82	0.38	มากที่สุด
ด้านเทคโนโลยี				
3	เทคโนโลยีและสื่อการสอนเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้	4.82	0.38	มากที่สุด
4	สื่อการสอนส่งเสริมทักษะที่สำคัญในการทำงานและการใช้ชีวิต	4.79	0.40	มากที่สุด
ด้านความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา				
5	ความสะดวกในการเข้าถึงบทเรียน	4.84	0.36	มากที่สุด
6	เทคนิคการสอนหลากหลาย น่าสนใจ จูงใจให้อยากเรียนรู้และติดตาม	4.82	0.38	มากที่สุด
ด้านเทคนิคการสอน				
7	กิจกรรมส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ เกิดการเชื่อมโยงการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4.79	0.40	มากที่สุด
8	งานที่มอบหมายเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้	4.79	0.46	มากที่สุด
9	การประเมินผลการเรียนหลากหลาย สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้	4.79	0.40	มากที่สุด
ด้านความรู้ที่ได้รับหลังเรียน				
10	ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ได้จริง	4.79	0.40	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในภาพรวม		4.81	0.39	มากที่สุด

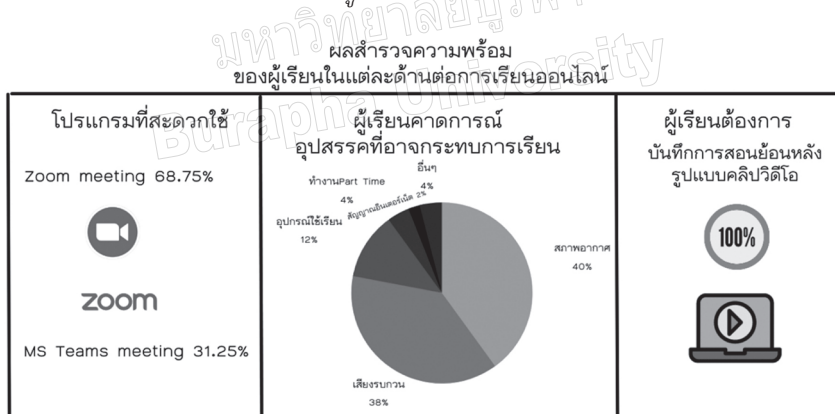
หมายเหตุ. การแปลค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เรียนมี 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด; ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก; ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง; ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย; ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตาราง 5 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมแบบห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวนผู้เข้าประเมินจำนวน 39 คนจากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 40 คนคิดเป็นร้อยละ 97.5 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดในทุกข้อของการประเมินของสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านตลอดภาคการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในภาพรวมเท่ากับ 4.81 ซึ่งสอดคล้องกับแบบสำรวจที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามก่อนเรียน (ดังภาพ 4)

ภาพ 4

แสดงผลการสำรวจความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละด้านต่อการเรียนออนไลน์

หมายเหตุ. โดย ยุพดี หวลอารมณ์, ออกแบบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2564

ภาพ 4 แสดงผลสำรวจความพร้อมของผู้เรียนมีจำนวนผู้ที่ตอบแบบสอบถาม 32 คน จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 40 คน พบว่า ผู้เรียนมีความพร้อมในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของ Zoom meetin มากกว่า Microsoft Teams เนื่องจาก Zoom meeting สามารถใช้งานจากลิงก์ (link) ที่ผู้สอนกำหนดได้ทันทีโดยไม่ต้องติดตั้งโปรแกรมเพื่อใช้งาน ขณะที่ Microsoft Teams จะกำหนดการลงชื่อเข้าใช้โดยใช้อีเมลของสถาบันการศึกษา และความละเอียดของวิดีโอที่เริ่มต้นที่ 1080p อีกทั้งต้องใช้งานผ่านแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมจึงจะมีการแสดงผลที่มีความเสถียร เหตุนี้จึงทำให้ผู้เรียนที่มีมือถือเข้าเรียนผ่าน Microsoft Teams ใช้ทรัพยากรภายใน

เครื่องค่อนข้างมาก หากเป็นอุปกรณ์ที่มีซอฟต์แวร์รุ่นเก่า อาจมีอุปสรรคในระหว่างใช้งาน สำหรับอุปสรรคที่ผู้เรียนคาดการณ์ว่าอาจกระทบการเรียนออนไลน์ของผู้เรียนมากที่สุด คือ สภาพอากาศ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ และตลอดระยะเวลาของภาคเรียนที่จัดการเรียนการสอนอยู่ในช่วงฤดูฝนของประเทศไทย (เดือนสิงหาคม-เดือนพฤศจิกายน 2564) นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยรบกวนด้านสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย เช่น เสียงดังรบกวนที่มาจากพื้นที่อาศัย เมื่อสำรวจในด้านวิธีแก้ปัญหาต่ออุปสรรคที่กระทบการเรียน ผู้เรียนส่วนมากร้อยละ 100 เลือกที่จะทบทวนเนื้อหาบทเรียนด้วยตนเองผ่านวิดีโอต้นฉบับที่การสอนย้อนหลังที่ผู้สอนจัดเตรียมให้และขอสอบถามผู้สอนเมื่อมีคำถามและสงสัยในตัวบทเรียน

อภิปรายผล

1. จากการประยุกต์ใช้สื่อการสอนออนไลน์กับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ผลการเรียนและผลการประเมินความพึงพอใจจากผู้เรียนยืนยันว่า สื่อการสอนออนไลน์ช่วยส่งเสริมการฝึกปฏิบัติทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนได้จริง หากสื่ออื่น ๆ ได้รับการพัฒนา มีกระบวนการทดสอบประสิทธิภาพให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชัยยงค์ พรมวงศ์ (2556) ที่กล่าวว่า สื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่มุ่งหวัง และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ Yang, Yin, and Wang (2018) ได้ศึกษาผู้เรียนภาษาจีนระดับเบื้องต้น ชั้นปีที่ 1 จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่ใช้การบรรยายเป็นหลัก ส่วนกลุ่มควบคุมได้จัดการเรียนการสอนรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน โดยผู้เรียนที่เรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านจะได้เรียนรู้คำศัพท์ไวยากรณ์ผ่านสื่อการสอนประเภทวิดีโอที่มีเนื้อหาไม่เกิน 10 นาที และทำแบบฝึกหัดที่มอบหมายภายหลังรับชมสื่อการสอนประเภทวิดีโอ สำหรับกิจกรรมในห้องเรียนผู้เรียนจะได้รับการฝึกปฏิบัติทักษะการพูด และได้รับการแก้ไขการออกเสียงจากผู้สอน เมื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนสอบทักษะการพูดภาษาจีนของห้องเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าห้องเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการใช้รูปแบบกิจกรรมห้องเรียนกลับด้านช่วยให้ผู้เรียน

สามารถสอบถาม พูดคุยผู้สอนได้มากขึ้นเมื่อมีปัญหาในการเรียนหลังจากที่ตนเองได้เรียนรู้แล้ว

2. อิศรา โต๊ะย็อบ, ปรีชา สามัคคี และกฤตพร แซ่เง่ สายจันทร์ (2560) กล่าวว่า เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้จะเป็นสื่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้น การนำโปรแกรมประชุมออนไลน์ Zoom meeting มาปรับใช้ในการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน อ้างอิงจากผลสำรวจของผู้เรียนในชั้นเรียน และได้มติเป็นข้อตกลงร่วมกันในชั้นเรียน (ภาพ 4) การสนับสนุนเช่นนี้เป็นสิ่งที่ผู้สอนอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนด้านเทคโนโลยีในการจัดการชั้นเรียนออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรรรรณ สืบสม และนพรัตน์ หมีพลัด (2560) ที่กล่าวว่า ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยาย เป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวก ตอบคำถาม และแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน

3. รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งตรงกับความต้องการของผู้เรียนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างมาก ดังที่ปัญญา เลิศไกร และลัญจนิลาญจน์ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนรูปแบบห้องเรียนออนไลน์ด้วยรูปแบบห้องเรียนกลับด้านช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย (ภาพ 1) ซึ่งสามารถแก้ปัญหาระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถเข้าเรียนและทำกิจกรรมในห้องเรียนได้ตามปกติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบการสนทนาแบบอัตนัย ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการประเมินที่สามารถสะท้อนความเข้าใจของผู้เรียนต่อเนื้อหาในกระบวนการเรียนการสอน เป็นแบบวัดสะท้อนความสามารถด้านทักษะการฟังและการพูด กล่าวคือเมื่อผู้เรียนฟังได้เข้าใจจะสามารถวิเคราะห์เลือกใช้คำศัพท์และรูปประโยคที่เหมาะสมในการตอบกลับเพื่อให้ข้อมูลที่ต้องการ ดังข้อมูลในตาราง 1 เมื่อใช้ scoring rubrics ประเภท analytic rubrics ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่พิจารณาจากความสามารถหรือทักษะที่ผู้เรียนแสดงออกตามสภาพจริง จะช่วยสะท้อนความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของรัตนภรณ์ ทรงนภาวุฒิกุล (2560) ที่กล่าวว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างโปร่งใส จะช่วยพัฒนาทั้งจุดเด่นและจุดที่ผู้เรียนต้องปรับปรุง ทั้งนี้

เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดในทุกรายการประเมินของสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ ที่ได้ประยุกต์ใช้ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านตลอดภาคการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในภาพรวมเท่ากับ 4.81 เป็นความพึงพอใจระดับมากที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะด้านสื่อการสอน

สื่อการเรียนออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นสื่อการสอนที่ผู้สอนจะมอบหมายให้แก่ผู้เรียนนำไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จะต้องเป็นสื่อการสอนที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก เลือกใช้สื่อที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ เพื่อช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งเนื้อหาต้องเข้าใจง่าย จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้

2.1 ผู้สอนจะต้องศึกษาความพร้อมของผู้เรียนรวมทั้งเงื่อนไขในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เมื่อทราบถึงข้อจำกัดของผู้เรียนในภาพรวมแล้ว ผู้สอนจะสามารถวางแผนหรือกำหนดแผนการจัดการเรียนการสอนและเลือกใช้รูปแบบการจัดการในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม

2.2 เลือกใช้วิธีการจัดการที่หลากหลาย เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านอาจไม่ใช่วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนทุกคน เนื่องจากผู้เรียนบางส่วนต้องการคำปรึกษาจากผู้สอนหลังเรียน ดังนั้น ผู้สอนจึงควรอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน โดยให้ช่องทางในการติดต่อสอบถามข้อสงสัยหรือข้อข้องการฝึกปฏิบัติเชิงทักษะแก่ผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. นักวิจัยอาจจะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านในทักษะด้านอื่น ๆ เช่น การอ่านและการเขียนภาษาจีน
2. นักวิจัยอาจจะศึกษาวิธีการเรียนภาษาจีนด้วยตนเองของผู้เรียน เพื่อศึกษาแนวโน้มการเรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ

รายการอ้างอิง

- กรวรรณ สืบสม และนพรัตน์ หมีพลัด. (2560). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ด้วยการบูรณาการเรียนการสอนรายวิชาเทคโนโลยีมีเดียผ่าน Google Classroom. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 6(2), 118-126.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7-19.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- เบญจพร สุคนธร และสมพงษ์ จิตระดับ. (2563). แนวทางการใช้ห้องเรียนกลับด้านในการเรียนการสอนวิชาเคมี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ. *วารสารวิจัย มข.(ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 13-23.
- ปัญญา เลิศไกร และลัญจกร นิลกาญจน์. (2559). การเก็บข้อมูลวิจัยชุมชนภาคสนาม. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 8(2), 1-10.
- ปรีชา สามัคคี และปัญญา เลิศไกร. (2557). การสังเกตเพื่อการวิจัยและพัฒนา. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 6(1), 58-66.
- วัชรพงษ์ หวันสมาน และชลลดา เลหาวิริยานนท์. (2559). การเสริมสร้างการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนภาษาอังกฤษเฉพาะทางในห้องเรียนออนไลน์โดยใช้กระบวนการเสริมต่อศักยภาพการเรียนรู้. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 8(1), 48-78.
- รัตนภรณ์ ทรงนภาวุฒิกุล. (2560). การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการใช้คะแนนรูบริก: Scoring rubrics. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 12(1), 1-14.
- อิสรา โต๊ะยิบอ, ปรีชา สามัคคี และกฤตพร แซ่แง สายจันทร์. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับการปฏิบัติการวิธีการทางภูมิศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 9(1), 109-116.
- Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip your classroom reach every student in every class every day*. International Society for Technology in Education.

- Caixia, W., & Guangran L, (2013). 翻转课堂优化中职课堂教学探析 [Analysis of flipped classroom to optimize secondary vocational classroom teaching]. 职教论坛 [Vocational & Technical Education Forum], 19(6), 41-44.
- Yang, J., Yin, C. X., & Wang, W. (2018). Flipping the classroom in teaching Chinese as a foreign language. *Language Learning & Technology*, 22(1), 16-26.
- Zeng, Z. (2012). 反转教学的特征、实践及问题 [Features of flipped teaching]. *China Educational Technology*, 32(7), 114-117.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อน ในการวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมวิทยา

Risks of Error in the Quantitative Sociology Research

เรวัต แสงสุริยงค์ (Rewat Sangsuriyong)¹

Received: February 22, 2022

Revised: March 18, 2022

Accepted: April 11, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ สืบหาการออกแบบการวิจัยและวิเคราะห์หาความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมวิทยา กลุ่มตัวอย่างเป็นงานวิจัยสาขาสังคมวิทยาที่เผยแพร่อยู่ในฐานข้อมูลดิจิทัลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย รวบรวมข้อมูลด้วยโปรแกรมค้นหาข้อมูล แปลงข้อมูลด้วยภาษาเอกซ์เอ็มแอล สืบหาข้อมูลด้วยแบบสำรวจดิจิทัล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ การวิเคราะห์จัดกลุ่ม การทดสอบสัดส่วนแบบทวินาม และการถดถอยแบบพหุโลจิสติก ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มีการทดสอบสมมติฐานและใช้สถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ มีจำนวนสัดส่วนระหว่างงานวิจัยที่มีความเสี่ยงกับไม่มีความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนไม่แตกต่างกัน และได้สมการที่สามารถทำนายได้ว่า งานวิจัยที่ไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือวัดและไม่ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่างมีความเสี่ยง (โอกาส) ร้อยละ 93 ที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย โดยงานวิจัยที่ไม่มีการทดสอบเครื่องมือวัดมีความเสี่ยงมากกว่างานวิจัยที่มีการทดสอบเครื่องมือวัดประมาณ 14 เท่า และงานวิจัยที่ไม่ใช้วิธีการทางสถิติ

¹ ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ในการคำนวณขนาดตัวอย่าง มีความเสี่ยงมากกว่างานวิจัยที่ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่างประมาณ 2 เท่า

คำสำคัญ: ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อน, ความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่ม, ความคลาดเคลื่อนเชิงระบบ, การวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมวิทยา, การวิจัยเชิงดิจิทัล

Abstract

This research aimed at exploring research designs and analyzing risks of error in quantitative sociology research. The samples were drawn from research papers in sociology published in the digital database of ThaiLIS-Thai Library Integrated System. The data were collected using search engine, extensible markup language (XML), and a digital questionnaire. Then the data were analyzed using percentage, cluster analysis, binomial proportion test, and multiple logistic regression. The results showed that most of the samples were research studies with hypothesis testing and non-parametric statistics. There was no difference between the proportion of research at risk and the one without risks of error. The results based on multiple logistic regression indicated that research without instrumentation verification and statistical methods for calculating the sample size was more likely to have risks (odds) 93% of research error. The research with invalidated instruments had 14 times higher risk than the one with validated instruments. The research without statistical calculation for sample size also had a twice higher risk than the one with statistical calculation for sample size.

Keywords: Risks of Error in Research, Random Error, Systematic Error, Quantitative Sociology, Digital Research

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับความคลาดเคลื่อนในการวิจัยด้านสังคมวิทยาในยุคบุกเบิก มีหลักฐานปรากฏให้เห็นในปี ค.ศ. 1926 จากงานของสจวร์ต เอ โรซ์ (Stuart A. Rice) เรื่อง *Contagious Bias in the Interview* ที่ตีพิมพ์ในวารสารอเมริกันด้านสังคมวิทยา (American Journal of Sociology) โดยวิเคราะห์ให้เห็นความลำเอียงในการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูล (informant) ที่ผันแปรไปตามลักษณะบุคลิกของผู้สัมภาษณ์ในการพูดคุยระหว่างการสัมภาษณ์ (Deming, 1944; Rice, 1929)

ในปี ค.ศ. 1979 ฮูเบิร์ต บลาล็อค (Hubert Blalock) นายกสมาคมสังคมวิทยาอเมริกัน (American Sociological Association) ได้กล่าวว่า การวัด (measurement) เป็นปัญหาสำคัญและร้ายแรงที่กำลังเผชิญอยู่ในการเรียนการสอนด้านสังคมวิทยา แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ทุกวันนี้ก็วิจัยยังคงพบกับปัญหาในการวัดที่ไม่แตกต่างไปจากที่บลาล็อคกังวลไว้ตั้งแต่ในอดีต แม้ว่าหลายสาขาวิชาให้ความสำคัญกับการประมาณค่าที่เกิดจากความคลาดเคลื่อนในการวัด แต่ในการวิจัยด้านสังคมวิทยามีการพูดถึงเรื่องนี้กันไม่มากนัก (Thye, 2000)

ความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการวัดมีผลกระทบต่อการประมาณค่าและการอ้างอิงเชิงสถิติ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์บางส่วนที่ยังคงใช้วิธีการทางสถิติที่คลุมเครือ (Kennedy, 2015) อีกทั้งในระหว่างปี ค.ศ. 1983-1997 มีการศึกษาที่ยืนยันว่า รายงานผลการศึกษากับประชากรที่ใช้ข้อมูลจากการสำรวจมีความคลาดเคลื่อน (Bollinger, 1998; Schennach, 2012) และมีการประมาณการว่า บทความที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่มีอย่างน้อยร้อยละ 2 ที่มีความคลาดเคลื่อนเชิงสถิติ (Curran-Everett & Benos, 2007) ผลการวิจัยที่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด (measurement error) เมื่อนำเอาไปเผยแพร่หรือนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลงานวิจัยและบทความวิชาการ ย่อมมีผลกระทบต่อการนำไปใช้ในการอ้างอิงทั้งในเชิงวิชาการและการแก้ไขปัญหาสังคมตามมา และทำให้เกิดความหายนะอย่างต่อเนื่อง (Thye, 2000)

การเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยเชิงปริมาณมีลักษณะเป็นห่วงโซ่ต่อเนื่องกัน และเกิดมาจากหลายสาเหตุ เช่น ประชากร ขนาดตัวอย่าง การเลือกตัวอย่าง การเลือกใช้เครื่องมือวัดที่ไม่เหมาะสม ระดับของการวัด ข้อมูล การคำนวณ การเลือกวิธีการ

ทดสอบ วิธีการทางสถิติ และการยกเว้นการใช้กฎต่าง ๆ (Babbie, 2013; Groves, 1989 cited in Scheaffer, Mendenhall III, & Ott, 2006; Henry, 1990; Thye, 2000; Holmes, 2004; Thompson, 2012) แต่ที่พบมากที่สุด คือ ความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากเครื่องมือ (instrument error) และความคลาดเคลื่อนที่เกิดการเลือกตัวอย่าง (sampling error) (Bevington & Robinson, 1992; Biemer, Groves, Lyberg, Mathiowetz, & Sudman, 1991; Buonaccorsi, 2010) แต่ตำราบางเล่มมีการแบ่งเพิ่มอีก 1 ประเภท คือ ความคลาดเคลื่อนเชิงบุคคล (gross error หรือ human error) ที่เกิดจากความไม่ตั้งใจจากการไม่ระมัดระวังในการตรวจสอบและตรวจซ้ำ ไม่รู้เท่าทันจากการละเอียดหรือไม่เอาใจใส่ และจงใจเลือกข้อมูลแบบเจาะจง (Berendsen, 2011)

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับความคลาดเคลื่อนในการวิจัยในยุคเก่าเริ่มต้นด้วยแนวคิดหรือวิธีการแบบง่าย ๆ โดยใช้ตารางไขว้แบบ 2x2 วิเคราะห์เพื่อสรุปข้อมูลและข้อสันนิษฐานที่เป็นไปได้เกี่ยวกับแหล่งที่มาของความคลาดเคลื่อน ต่อมาได้มีการพัฒนาหลากหลายแนวคิดตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Lash, Fox, Cooney, Lu, & Forshee, 2016) แม้ว่าแต่ละสาขาวิชาจะมีวิธีการศึกษาความคลาดเคลื่อนในการวัดที่หลากหลายและไม่เหมือนกัน บางงานเลือกศึกษาเฉพาะความคลาดเคลื่อนเดียว บางงานศึกษาหลายความคลาดเคลื่อน บางงานศึกษาวิธีการจัดการความคลาดเคลื่อน และบางงานอาจเน้นการวัดผลกระทบของผลการศึกษา แต่เนื้อแท้ของมุมมองที่แตกต่างกันต่างมีจุดหมายร่วมกัน คือ การศึกษาความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นภายในระเบียบวิธีและการหาสาเหตุของการเกิดความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นระบบ (Bevington & Robinson, 1992; Biemer et al., 1991; Lash et al., 2016)

งานวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณที่เผยแพร่และให้บริการค้นคว้าสำหรับนำไปใช้ในการอ้างอิงทั้งเชิงวิชาการหรือตัดสินใจในการบริหาร แม้ว่าจะผ่านการควบคุมและตรวจสอบตามขั้นตอนโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยมาแล้ว แต่ผู้วิจัยอาจมีข้อจำกัดทั้งด้านเวลาและงบประมาณ รวมถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยตามที่กล่าวมา ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงทำการสำรวจการออกแบบการวิจัยและวิเคราะห์หาความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมวิทยา

การทบทวนวรรณกรรม

จากการสำรวจแนวคิดที่เกี่ยวกับการวัดความคลาดเคลื่อนของ Biemer et al., (1991), Holmes (2004) และ Lash et al., (2009) สรุปได้ 2 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดเชิงสถิติ (Statistics) หรือที่รู้จักกันในชื่อ ทฤษฎีการเลือกตัวอย่าง (sampling theory) หรือความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่ม (random error) แนวคิดนี้มองว่า ความคลาดเคลื่อนเกิดมาจากกระบวนการเลือกตัวอย่าง (sampling) จากประชากรที่ทราบจำนวนและไม่ทราบจำนวน ทำให้ได้คำตอบที่เบี่ยงเบนไปจากการสะท้อนถึงความเป็นจริงของประชากร

2. แนวคิดเชิงจิตวิทยา (Psychology) หรือที่รู้จักกันในชื่อ ทฤษฎีการวัด (measurement theory) หรือความคลาดเคลื่อนเชิงระบบ (systematic error) แนวคิดนี้มองว่า ความคลาดเคลื่อนเกิดมาจากเครื่องมือวัด (instrument) เน้นศึกษาความสัมพันธ์ของคำตอบที่มีความหลากหลายที่ได้มาจากตัวอย่างทั้งหมด และประเมินความถูกต้องหรือความคลาดเคลื่อนของคำตอบที่ได้มาจากแต่ละบุคคล

ทฤษฎีความคลาดเคลื่อนแบบเฝ้ามองความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มและความคลาดเคลื่อนเชิงระบบแยกออกจากกัน กล่าวคือ ความคลาดเคลื่อนเชิงระบบเป็นความลำเอียง (bias) แต่ความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มไม่ใช่ความลำเอียง ความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มเป็นผลมาจากการแจกแจงเชิงสุ่ม (random distribution) แต่ความคลาดเคลื่อนเชิงระบบไม่ได้เป็นผลมาจากการแจกแจงเชิงสุ่ม ความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แต่ความคลาดเคลื่อนเชิงระบบไม่มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีที่ใช้ประเมินความคลาดเคลื่อนเชิงระบบคือความถูกต้องหรือความเที่ยงตรง (trueness) ส่วนความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มประเมินจากความแม่นยำ (precision) ความคลาดเคลื่อนทั้ง 2 ประเภท ไม่สามารถนำมาสังเคราะห์ (synthesized) ร่วมกันได้ (Ye, Xiao, Shi, & Ling, 2016)

แต่อีกมุมหนึ่งเสนอว่า หากเกิดความคลาดเคลื่อนจากการเลือกตัวอย่าง เมื่อหน่วยตัวอย่างถูกเลือกเข้าไปเป็นตัวอย่างแล้ว อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวัดกับหน่วยตัวอย่าง และเมื่อนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวัดไปใช้ในการประมาณค่าด้วยค่าพารามิเตอร์ เช่น ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน หรือทำการทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวกับ

ประชากรจากหน่วยตัวอย่างที่เลือกมาก็จะเกิดความคลาดเคลื่อนตามมา (Holmes, 2004) และยังมีการวิพากษ์ว่า ความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มที่เกิดการแจกแจงเชิงสุ่ม (random distribution) อยู่ในต้นน้ำของการวัด (upstream measurement) ส่วนความคลาดเคลื่อนเชิงระบบไม่ได้เกิดมาจากการแจกแจงเชิงสุ่มที่เป็นปลายน้ำของการวัด (downstream measurement) เป็นมุมมองที่แคบ เพราะยังมีความคลาดเคลื่อนเชิงระบบที่ไม่ทราบ (unknown systematic error) ที่เกิดจากการแจกแจงเชิงสุ่มยังไม่ได้นำมาเข้าไปสังเคราะห์ร่วมด้วย จึงมีการเสนอแนวคิดใหม่ว่า ทุกความคลาดเคลื่อนคือ ความลำเอียง ทุกความคลาดเคลื่อนเป็นผลมาจากการแจกแจงเชิงสุ่ม และทุกความคลาดเคลื่อนที่เป็นผลมาจากการแจกแจงเชิงสุ่มมีผลกระทบทั้งความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มและความคลาดเคลื่อนเชิงระบบ ต้องมองความคลาดเคลื่อนทั้งจากต้นน้ำและปลายน้ำ ใช้วิธีการประเมินความคลาดเคลื่อนจาก ความไม่แน่นอน (uncertainty) ที่เบี่ยงเบน (deviation) ไปจากค่าที่เป็นจริง (true value) ที่ประกอบด้วยทั้งความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มและความคลาดเคลื่อนเชิงระบบ (Ye et al., 2016)

การศึกษาความคลาดเคลื่อนในการวิจัยภายใต้แนวคิดใหม่ที่เรียกว่า ความไม่แน่นอนเป็นการศึกษาจากผลของการวิจัยที่เบี่ยงเบนหรือไม่สะท้อนถึงความเป็นจริง (true reflections) ของประชากร ที่เกิดจากความไม่ตรงกันหรือความแตกต่างกัน (discrepancy) ระหว่างค่าที่ได้จากการสังเกต (observed value) กับค่าที่เป็นจริง (Bevington & Robinson, 1992) โดยใช้การวัดความกว้างของช่วงความน่าจะเป็น (probability interval) ของความคลาดเคลื่อนที่อยู่ท้ายสุดของปลายน้ำ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนรวม (total error) หรือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานรวม (total standard deviation) ที่ได้จากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มที่เกิดจากการแจกแจงเชิงสุ่มที่อยู่ต้นน้ำ และอาศัยกฎการถ่ายทอดความแปรปรวน (variance propagation law) ในการสังเคราะห์รวมกันกับความคลาดเคลื่อนเชิงระบบที่อยู่ปลายน้ำ (Ye et al., 2016)

แม้ว่าจะมีกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยที่ใช้แนวคิดความไม่แน่นอนมาใช้ศึกษาความคลาดเคลื่อน แต่ในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการนำเอาความไม่แน่นอนมาใช้ในวิธีการวิเคราะห์หลายวิธี เช่น Bessel method, Synthesis method, Range method, Monte Carlo method ที่วางอยู่บนหลักของทฤษฎีการแจกแจงเชิงสุ่ม (random

distribution theory) (Ye et al., 2016) และเมื่อพิจารณาจากแนวคิดการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่ศึกษาผลกระทบสะสม (cumulative effect) ของความน่าจะเป็น (probability) ของเหตุการณ์ที่เกิดจากความไม่แน่นอนทั้งจากผลกระทบเชิงบวกหรือเชิงลบจากความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่ไม่รู้แหล่งที่มาหรือไม่ทราบสาเหตุ (Pritchard, 2010) จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่าจะเหมาะกับการนำมาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ความคลาดเคลื่อนในการวิจัย

จากแนวคิดใหม่ในการศึกษาความคลาดเคลื่อนที่วัดความคลาดเคลื่อนที่อยู่ท้ายสุดของปลายน้ำที่ถ่ายทอดมาจากความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มและความคลาดเคลื่อนเชิงระบบ และแนวคิดการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่ศึกษาผลกระทบสะสมของความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่เกิดจากความไม่แน่นอน จึงนำเอาปัจจัยหรือตัวแปรของแต่ละความคลาดเคลื่อนที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันมาสังเคราะห์รวมกันอยู่ภายใต้ 4 แนวคิด คือ ความคลาดเคลื่อนจากเครื่องมือวัดและระดับการวัด ความคลาดเคลื่อนจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ความคลาดเคลื่อนจากการเลือกใช้สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล และการวิเคราะห์ความเสี่ยง เพื่อเป็นฐานความคิดในการพัฒนาตัวแปร เงื่อนไข และตัวแบบจำลอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความคลาดเคลื่อนจากเครื่องมือวัดและระดับการวัด

การวัดที่ไม่มีความเที่ยงตรงจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเชิงระบบและมีผลต่อความน่าเชื่อถือได้และหากการวัดไม่มีความน่าเชื่อถือก็จะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่ม ทำให้ค่าเฉลี่ยของข้อมูลเพิ่มขึ้นหรือลดลงทำให้ได้ผลลัพธ์เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง (Drost, 2011)

แบบสอบถามเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่ได้รับการนิยมนำอย่างแพร่หลายสำหรับใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้านสังคมวิทยาหรือสังคมศาสตร์ (Taherdoost, 2016) แม้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้านสังคมวิทยาหรือสังคมศาสตร์ไม่สามารถวัดได้ค่าความถูกต้อง 100 เปอร์เซนต์ (Kumar, 2014) แต่สิ่งที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาและการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการวัด มี 2 ดัชนีที่แสดงถึงควมมีคุณภาพของเครื่องมือ คือ ความเที่ยงตรง (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability) (Kimberlin & Winterstein, 2008) การตรวจสอบความเที่ยงตรงมี 2 วิธี คือ การทดสอบและทดสอบซ้ำ (test/retest) และการทดสอบแบบขนาน (parallel

forms of the same test) แม้ว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงและมีความน่าเชื่อถือแล้ว ก่อนทำการรวบรวมข้อมูลก็ต้องนำเอาเครื่องมือวิจัยไปทำการทดสอบก่อน (pre-testing) อีกครั้ง เพื่อตรวจสอบปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจของแต่ละคำถามจากผู้ตอบคำถาม (responders) ในพื้นที่วิจัยจริงกับกลุ่มคนที่มีลักษณะที่เหมือนกับประชากรที่ทำการศึกษา (Kumar, 2014)

การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ข้อมูลที่ได้มาสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลแบบค่าแบ่งกลุ่ม (categories) หรือข้อมูลแบบไม่ใช้เมตริก (nonmetric data) ที่ได้มาจากระดับการวัดแบบนามมาตรา (nominal) และอันดับมาตรา (ordinal) และข้อมูลแบบค่าต่อเนื่อง (continuous) หรือข้อมูลแบบเมตริก (metric data) ที่ได้มาจากระดับการวัดแบบช่วงมาตรา (interval) และอัตราส่วนมาตรา (ratio) ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบอิงพารามิเตอร์ (parametric statistics) ต้องเป็นข้อมูลแบบเมตริก (metric data) ส่วนการวิเคราะห์ด้วยสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ (nonparametric statistics) เป็นข้อมูลแบบไม่ใช้เมตริก (nonmetric data) หากละเมิด (violate) ข้อตกลง (assumptions) การค้นพบหรือข้อสรุปที่ได้จะมีความไม่ถูกต้อง (Verma & Abdel-Salam, 2019)

สรุป การสร้างเครื่องมือวัดโดยไม่มีการตรวจสอบคุณภาพทั้งด้านความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือจะมีผลให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือน้อยและข้อมูลที่ได้จากการวัดก็就会有ความแปรปรวนมากขึ้น เมื่อข้อมูลมีความแปรปรวนมากขึ้นก็จะมีผลทำให้เกิดการปฏิเสธสมมติฐานหลักยากมากขึ้นตามมาแม้ว่าในความเป็นจริงจะเกิดขึ้นจริง หากเครื่องมือวัดมีความคลาดเคลื่อนไม่สามารถวัดได้อย่างเที่ยงตรงก็จะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนแบบเป็นระบบและไม่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือก็จะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย การตัดสินใจเลือกใช้สถิติแต่ละประเภทมีข้อตกลงเบื้องต้น (basic assumptions) เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการวัด กล่าวคือ สถิติแบบมีพารามิเตอร์ ข้อมูลควรเป็นค่าต่อเนื่องหรือเป็นข้อมูลแบบเมตริกที่มีระดับการวัดตั้งแต่ช่วงมาตราขึ้นไป

2. ความคลาดเคลื่อนจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประชากรที่ทราบจำนวน (known/finite populations) และประชากรที่ไม่ทราบจำนวน (unknown/infinite

populations) แม้ว่าทฤษฎีสถิติส่วนใหญ่จะอิงอยู่กับประชากรที่ไม่ทราบจำนวน แต่ในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติการการเลือกตัวอย่าง (sampling) ในการสำรวจถูกสร้างขึ้นบนฐานของการเลือกตัวอย่างจากประชากรที่ทราบจำนวน (Lavrakas, 2008)

การเลือกตัวอย่างมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการอ้างอิง (inference) จากตัวอย่างไปสู่ประชากรที่ทราบจำนวนด้วยวิธีการประมาณค่าจากค่าพารามิเตอร์ของประชากร เช่น จำนวนรวม (total) ค่าเฉลี่ย (mean) และสัดส่วน (proportion) หากกระบวนการการออกแบบและการดำเนินการในการเลือกตัวอย่างไม่ถูกต้อง นอกจากจะมีผลต่อความเที่ยงตรงภายนอก (external validity) หรือความสามารถในการสร้างข้อสรุป (generalizability) ไปสู่ประชากรเป้าหมายแล้ว ยังมีผลต่อการนำเอาผลการศึกษาจากการค้นพบ (study finding) ไปใช้สร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ในประชาชนกลุ่มอื่น ๆ รวมถึงมีผลกระทบโดยตรงต่อความถูกต้องในการสรุปเชิงสถิติด้วย (Scheaffer et al., 2006; Thompson, 2012) แม้ว่าบางครั้งอาจไม่มีผลต่อข้อสรุปของการวิจัย แต่บางครั้งอาจมีผลต่อการแปลความหมายของผลการวิจัยเป็นอย่างมาก และไม่น่าที่จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและได้ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ (Ghasemi & Zahediasl, 2012) เกิดความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 (type I (α) error) โดยปฏิเสธสมมติฐานหลักที่เป็นจริงและยอมรับสมมติฐานทางเลือกที่เป็นเท็จ และความคลาดเคลื่อนแบบที่ 2 (type II (β) error) โดยยอมรับสมมติฐานหลักที่เป็นเท็จ โดยปฏิเสธสมมติฐานทางเลือกที่เป็นจริง หรือทำให้การประมาณค่าที่สำคัญ (significance) หรือขนาดอิทธิพล (effect size) ต่ำกว่าหรือมากกว่า (Osborne & Waters, 2002)

ขนาดตัวอย่างเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความคลาดเคลื่อน กล่าวคือ จำนวนขนาดตัวอย่างที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ความคลาดเคลื่อนที่เป็นผลมาจากการเลือกตัวอย่าง (sampling error) ลดลง แต่จำนวนขนาดตัวอย่างที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ไม่ได้เป็นผลมาจากการเลือกตัวอย่าง (nonsampling error) เพิ่มขึ้นตามไปด้วย (Arnab, 2017; Cochran, 1977; Henry, 1990; Yamane, 1967) ดังนั้นขนาดของตัวอย่างจึงต้องมีจำนวนที่เพียงพอและสัมพันธ์กับเป้าหมายของการศึกษา และต้องมีขนาดใหญ่พอ (big enough) และมีผล (effect) ทำให้เกิดขนาด (magnitude) ของนัยสำคัญเชิงวิทยาศาสตร์หรือที่เรียกว่า นัยสำคัญทางสถิติ (statistically significant)

แต่หากมีขนาดไม่ใหญ่พอและมีผลเชิงวิทยาศาสตร์เล็กน้อยก็ต้องสามารถตรวจสอบ (detectable) ด้วยวิธีการเชิงสถิติได้ (Lenth, 2001)

โดยทั่วไปสรุปกันว่า การกำหนดขนาดตัวอย่างมีปัจจัยหลักที่สำคัญ 3 ปัจจัย คือ ระดับของความแม่นยำ (level of precisions) ระดับของความเชื่อมั่นหรือความเสี่ยง (level of confidence or risk) และระดับของความแปรปรวน (degree of variability) ที่เกิดจากการวัด (Israel, 1992) แต่การวิจัยพื้นฐาน (basic research) ที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การทดสอบสมมติฐาน (hypothesis test) ที่เน้นการยืนยัน (confirmatory) หรือตรวจสอบ (verify) ทฤษฎี นักวิจัยอาจต้องตัดสินใจเลือกวิธีคำนวณขนาดตัวอย่าง (sample size calculate) ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง (trade-offs) ระหว่างการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติและทดสอบอำนาจจำแนกทางสถิติ (Goldstein, 1989)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจำนวนตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้นหรือมีจำนวนเพิ่มขึ้น ก็ไม่สามารถขจัดความลำเอียงอย่างเป็นระบบ (systematic bias) ออกไปได้ จึงต้องใช้วิธีการเลือกตัวอย่างหรือการออกแบบเลือกตัวอย่าง (sampling design) เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาแต่ละตัวอย่าง (s) ด้วยความน่าจะเป็น $P(s)$ (Flynn, Sakakibara, Schroeder, Bates, & Flynn, 1990) โดยไม่ใช่ข้อสันนิษฐาน (assumption) เกี่ยวกับประชากรด้วยตัวนักวิจัยเอง (Blair & Blair, 2015; Thompson, 2012)

การให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการศึกษาหรือหน่วย (elements) ของประชากรมีวิธีการที่แตกต่างกันตามความเชื่อเกี่ยวกับการกระจายของตัวอย่าง คือ การเลือกตัวอย่างแบบไม่ใช่หลักความน่าจะเป็น (nonprobability sampling) หรือเรียกว่า การเลือกตัวอย่างแบบดั้งเดิม (classical sampling theory) และการเลือกตัวอย่างแบบใช้หลักความน่าจะเป็น (probability sampling) หรือเรียกว่า ทฤษฎีการสำรวจตัวอย่าง (sample survey theory) (Cochran, 1977; Yamane, 1967) การเลือกตัวอย่างแบบสุ่ม (randomly) จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความลำเอียง (bias) ส่วนตัวอย่างที่มาจากการเลือกแบบตามสะดวก (convenience sampling) จะมีความลำเอียงสูงมาก (Flynn et al., 1990)

สรุป การเลือกประชากรที่ใช้ในการศึกษา โดยไม่ทราบจำนวนประชากรหรือขอบเขตของประชากรจึงไม่สามารถใช้สถิติอ้างอิงถึงประชากรที่ใช้การศึกษา การกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการทางสถิติ จะทำให้ใช้จำนวนตัวอย่างไม่มากและไม่น้อยเกินไป

ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยลง มีความเชื่อมั่นหรือความแม่นยำมากขึ้น และการเลือกตัวอย่างหรือการออกแบบเลือกตัวอย่างเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาแต่ละตัวอย่างด้วยความน่าจะเป็น การเลือกตัวอย่างแบบใช้หลักความน่าจะเป็นหรือแบบสุ่มจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความลำเอียง ส่วนตัวอย่างแบบไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นที่มาจากการสุ่มแบบตามสะดวกจะมีความลำเอียงสูงมาก

3. ความคลาดเคลื่อนจากการเลือกใช้สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์สำหรับใช้ในการอ้างอิงจากข้อมูลที่มีความไม่คงที่ (uncertain data) และเป็นเครื่องมือช่วยนักวิจัยในการแปลผลการศึกษา แม้ว่าจะมีการแบ่งประเภทสถิติเป็นสถิติแบบอิงพารามิเตอร์และสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ แต่โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิง

สถิติเชิงอ้างอิงเป็นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาจากการประชากรและทำการอ้างอิงจากตัวอย่างไปสู่ประชากรทั้งหมด รวมถึงเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจและตรวจสอบสมมติฐาน (Christopher, 2017) และทำนายความถูกต้องของความสัมพันธ์ (relationships) ระหว่างตัวแปร (Debra, 2011) และมีการแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สถิติแบบอิงพารามิเตอร์ (parametric statistics) และสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ (nonparametric statistics) โดยแต่ละประเภทมีข้อตกลงเบื้องต้น (basic assumptions) ในการตัดสินใจเพื่อเลือกใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติแบบอิงพารามิเตอร์วางอยู่บนฐานของข้อมูลต่อเนื่อง (continuous data) ข้อมูลมีขนาดใหญ่มากพอ สุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (probability sampling) มีการแจกแจงปกติ (normal distribution) และต้องตรงกับข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติแต่ละประเภท (Allison, 2002; Hair, Black, Babin, Anderson, & Tatham, 2006; Verma & Abdel-Salam, 2019) เช่น การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลแต่ละกลุ่มตัวอย่างต้องมาจากการประชากรที่มีความเป็นแบบเดียวกันของความแปรปรวน (homogeneity of variance) การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบทดสอบซ้ำ ข้อมูลของแต่ละตัวอย่างต้องมีความเป็นอิสระจากกัน (independence) และการวิเคราะห์ตัวแบบการทำนาย ข้อมูลระหว่างตัวแปรที่ใช้ทำนาย (predictor variable) และตัวแปรที่ถูกทำนาย (predicted variable) ต้องมีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง (linearly) (Field, 2009; Garson, 2012)

การทดสอบข้อมูลด้วยสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์หรือที่บางตำราเรียกว่า การทดสอบที่มีการแจกแจงแบบอิสระ (distribution-free test) ส่วนใหญ่จะใช้เมื่อ ข้อมูลไม่ตรงกับข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติแบบอิงพารามิเตอร์ เช่น ไม่ทราบประชากร (unknown population) มีระดับการวัดเป็นแบบข้อมูลแบ่งกลุ่ม (categorical data) แม้ว่าสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์จะมีข้อตกลงเล็กน้อยหรือไม่มีข้อตกลงเลย (free assumption) ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีความเสี่ยงในการเกิดความคลาดเคลื่อน ในการสรุปผลการวิจัย หากการออกแบบการวิจัยทั้งด้านเครื่องมือวัด ประชากร และข้อมูลตรงกับข้อตกลง (met assumptions) ในการใช้สถิติแบบอิงพารามิเตอร์ได้ แต่เลือกใช้การทดสอบด้วยสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ก็จะทำให้อำนาจการทดสอบ ต่ำกว่าการทดสอบด้วยสถิติแบบอิงพารามิเตอร์

สรุป การเลือกใช้สถิติแต่ละประเภทในการทดสอบสมมติฐานมีความสัมพันธ์ กับข้อมูลและการเลือกตัวอย่าง หากการออกแบบการวิจัยทั้งด้านเครื่องมือวัด ข้อมูล ประชากร และกลุ่มตัวอย่างตรงกับข้อตกลงในการใช้สถิติแบบอิงพารามิเตอร์ แต่เลือกใช้ สถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์จะทำให้อำนาจการทดสอบต่ำกว่าการทดสอบด้วยสถิติแบบ มีพารามิเตอร์ อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 (type I error) และหาก เลือกใช้สถิติแบบอิงพารามิเตอร์ แต่ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามข้อตกลง ในการใช้สถิติอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนแบบที่ 2 (type II error) ซึ่งจะนำไปสู่ การสรุปผลการวิจัยไม่ถูกต้องตามมา และนักวิจัยส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจข้อตกลง ของสถิติแบบอิงพารามิเตอร์ ดังนั้นผลการวิเคราะห์จึงไม่มีความถูกต้อง การตรวจสอบ ข้อมูลให้ตรงกับข้อตกลงของสถิติทดสอบแต่ละประเภทจึงมีความสำคัญทั้งด้าน ความถูกต้องตามข้อเท็จจริงของข้อมูล และเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจเลือกใช้สถิติ เชิงอ้างอิงให้ถูกต้องตามหลักสถิติ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการสรุปและอ้างอิงไปถึง ประชากร

4. การวิเคราะห์ความเสี่ยง

นักวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความเสี่ยงมักสนใจวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสี่ยง (risk factor) กับผลลัพธ์ (outcome) และคำว่า ความน่าจะเป็นหรือโอกาส (odds) มักถูกนำมาใช้แทนคำว่า ความเสี่ยง (risk) เพราะในเชิงสถิติคำว่า ความเสี่ยง = โอกาส (chance) ของผลลัพธ์ที่ให้ความสนใจหรือความเป็นไปได้ของผลลัพธ์ทั้งหมด และคำว่า

ความน่าจะเป็นหรือโอกาส (odds) = ความเป็นไปได้ (probability) ของเหตุการณ์ (occurrence) ที่อาจเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น แม้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับ ความเสี่ยงและความน่าจะเป็นหรือโอกาสจะเหมือนกันและสามารถใช้แทนกันได้ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงกับความน่าจะเป็นหรือโอกาสมีความซับซ้อนและบางสถานการณ์ไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงต้องตัดสินใจและเลือกใช้ให้เหมาะสม (Ranganathan, Aggarwal, & Pramesh, 2015)

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นศาสตร์หนึ่งด้วยตัวของมันเอง ไม่สามารถหรือไม่จำเป็นต้องอิงกรอบประเพณีนิยมของแต่ละศาสตร์ ต้องออกแบบพัฒนาแนวคิด (concepts) หลักการ (principles) ระเบียบวิธีการ (methods) และตัวแบบ (models) ในการกำหนดลักษณะและขอบเขตของความเสี่ยงภายใต้แต่ละบริบทของการตัดสินใจ (Aven, 2011) การนำผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงไปใช้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการบริหาร ประสิทธิภาพ ความรู้ มุมมอง และการพิจารณาของผู้ตัดสินใจ เพราะความเสี่ยงมีความแตกต่างกันในแต่ละความหมายและบริบท ทำให้มีการพัฒนาวิธีการและดัชนีในการวิเคราะห์ที่ไม่เหมือนกัน มีทั้งวิธีการที่เป็นตัวแบบเชิงสถิติ และวิธีการอธิบายด้วยความรู้โดยไม่ใช้ตัวแบบเชิงสถิติ วิธีการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกือบทั้งหมดต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการตัดสินใจ แม้ว่าจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เห็นด้วยว่าจะเกิดความเสี่ยง แต่ก็ต้องมีการเตรียมการสำหรับการตัดสินใจในขั้นสุดท้าย รวมถึงต้องรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก และต้องยอมรับว่ายากที่วินิจัยได้ว่าตัดสินใจได้ดีหรือไม่ดี (Pritchard, 2010)

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า โอกาสของการเกิดความคลาดเคลื่อนสามารถเกิดขึ้นได้จากทุกขั้นตอนและมีลักษณะเป็นห่วงโซ่ต่อเนื่องกันและเกิดมาจากหลายสาเหตุ แต่ดูเหมือนว่าความคลาดเคลื่อนเชิงบุคคลจะเป็นต้นน้ำของการเกิดความคลาดเคลื่อนของ 2 สายน้ำ คือ 1) ความคลาดเคลื่อนจากการวัดที่เกิดจากกระบวนการออกแบบเครื่องมือวัดที่ไม่มีการทดสอบให้มีความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ รวมถึงใช้ระดับการวัดไม่สอดคล้องกับข้อตกลงในการใช้สถิติแต่ละประเภทในการวิเคราะห์ข้อมูล และ 2) ความคลาดเคลื่อนจากการเลือกตัวอย่างที่เกิดจากกระบวนการออกแบบการเลือกตัวอย่างที่เริ่มจากการเลือกประชากรที่ใช้ในการศึกษา หากไม่ทราบจำนวนประชากรหรือขอบเขตของประชากรที่แท้จริงจะทำให้การอ้างอิงเชิงสถิติไปสู่ประชากร

ขาดความแม่นยำและความน่าเชื่อถือ รวมถึงการกำหนดขนาดตัวอย่างที่ไม่ใช้วิธีการทางสถิติซึ่งจะมีผลต่อระดับนัยสำคัญทางสถิติและอำนาจจำแนกทางสถิติ และการเลือกตัวอย่างหากมีความลำเอียงในการเลือกตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสังเกตก็จะมี ความแปรปรวนมากขึ้น เมื่อข้อมูลมีความแปรปรวนมากขึ้นก็จะทำให้การปฏิเสธ สมมติฐานหลักยากมากขึ้น

ความคลาดเคลื่อนจาก 2 สายน้ำที่ไหลรวมและผสมอยู่ในข้อมูลที่จะนำเข้าไปประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยสถิติแต่ละประเภทที่มีข้อตกลงเบื้องต้นที่แตกต่างกัน หากไม่ให้ความสนใจข้อตกลงของสถิติแต่ละประเภทผลการวิเคราะห์ก็จะมีผลกระทบ ต่อความถูกต้องในการสร้างข้อสรุปและการอ้างอิง โดยเฉพาะสถิติแบบอิงพารามิเตอร์ ที่มีข้อตกลงที่เข้มงวด แม้ว่าสถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์จะเป็นอิสระจากข้อตกลง (assumption-free tests) หากพิจารณาจากหัวใจสำคัญของการวิจัยที่ต้องการได้ คำตอบจากข้อมูลที่ตรงกับความจริง หากเครื่องมือวัดมีความคลาดเคลื่อนไม่สามารถ วัดได้อย่างเที่ยงตรงก็จะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนแบบเป็นระบบ และไม่สามารถ วัดได้อย่างน่าเชื่อถือก็จะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มตามมา

ดังนั้นการวิจัยนี้จึงสร้างตัวแปรทำนายความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อน ในการวิจัย (Risk) ในเชิงสังเคราะห์ร่วมกันจากทฤษฎีการวัดและทฤษฎีการเลือกตัวอย่าง 6 ตัวแปร คือ เครื่องมือวัด (X_1) ระดับการวัด (X_2) ประชากร (X_3) ขนาดตัวอย่าง (X_4) การเลือกตัวอย่าง (X_5) และการตรวจสอบข้อมูล (X_6) เป็นตัวแปรแบบค่าไม่ต่อเนื่อง (discrete variables) แบบ 2 ค่า (1 = มีความเสี่ยง และ 0 = ไม่มีความเสี่ยง) โดยกำหนด ให้งานวิจัยที่มีความเสี่ยงประกอบด้วย 1) งานวิจัยที่ใช้สถิติแบบอิงพารามิเตอร์และ มีการละเมิดข้อตกลงตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง และ 2) งานที่ใช้สถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ แม้ว่าจะเป็สถิติที่เป็นอิสระจากข้อตกลง แต่หากไม่มีการเลือกตัวอย่างและ/หรือไม่มี การตรวจสอบเครื่องมือวัด ส่วนงานวิจัยที่ไม่มีความเสี่ยงประกอบด้วย 1) งานวิจัยที่ใช้ สถิติแบบอิงพารามิเตอร์และไม่มีการละเมิดข้อตกลงทุกตัวแปร และ 2) งานวิจัยที่ใช้ สถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์ที่มีการเลือกตัวอย่างและ/หรือมีการตรวจสอบเครื่องมือวัด โดยมีรายละเอียดตามตาราง 1

ตาราง 1

ตัวแปรทำนายความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย

ตัวแปรทำนาย	ค่าตัวแปร	ความเสี่ยง	
		สถิติอิงพารามิเตอร์	สถิติไม่อิงพารามิเตอร์
เครื่องมือวัด (X_1)	1=ไม่มีการทดสอบ 0=มีการทดสอบ	1 0	1 0
ระดับการวัด (X_2)	1=ค่าไม่ต่อเนื่อง 0=ค่าต่อเนื่อง	1 0	0 0
ประชากร (X_3)	1=ไม่ทราบจำนวน 0=ทราบจำนวน	1 0	0 0
ขนาดตัวอย่าง (X_4)	1=ไม่ใช้วิธีเชิงสถิติ 0=ใช้วิธีเชิงสถิติ	1 0	0 0
การเลือกตัวอย่าง (X_5)	1=ไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น 0=ใช้หลักความน่าจะเป็น	1 0	0 0
การตรวจสอบข้อมูล (X_6)	1=ไม่ตรวจสอบ 0=ตรวจสอบ	1 0	0 0

วิธีการวิจัย

กระบวนการในการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก โดยเริ่มใช้โปรแกรมค้นหาข้อมูล (search engine) คัดกรองงานวิจัยในหลักสูตรปริญาโทและปริญาเอก สาขาสังคมวิทยา ที่แล้วเสร็จระหว่างปี พ.ศ. 2512-2560 ที่เผยแพร่อยู่ในฐานข้อมูลดิจิทัลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (Thai Library Integrated System: ThaiLIS) จำนวน 1,171 เรื่อง แล้วส่งออกข้อมูลงานวิจัยเป็นแฟ้มข้อมูลแบบ XML (extensible markup language) และคัดกรองเฉพาะงานวิจัยเชิงปริมาณได้จำนวน 573 เรื่อง

กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรทาโร่ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 236 เรื่อง จากนั้นใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (probability sampling) ด้วยวิธีการเลือกแบบง่าย (simple random sampling) จากเลขสุ่ม (random number) ที่ได้จากคำสั่ง rand() เพื่อดาวนโหลด (download) แฟ้มข้อมูล pdf ของ

งานวิจัยแต่ละเรื่องมาทำการสำรวจกระบวนการวิจัยตามตัวแปรที่กำหนดและบันทึก
ลงในแบบสอบถามออนไลน์แบบดิจิทัล (digital questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของงานวิจัยที่เป็นตัวอย่างใช้สถิติพรรณนา และใช้
การวิเคราะห์จัดกลุ่มแบบสองขั้นตอน (two step cluster analysis) เพื่อจัดกลุ่มและ
คัดเลือกรายงานวิจัยสำหรับนำไปตัดสินใจสร้างตัวแปรดัชนีความเสี่ยง (Risk)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีความเสี่ยงและไม่มีความเสี่ยง
ของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยใช้วิธีการทดสอบสัดส่วน (proportion test)
แบบทวินาม (binomial test) และวิเคราะห์การทำนายการเกิดความเสี่ยงของการเกิด
ความคลาดเคลื่อนในการวิจัยด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุโลจิสติก (multiple
logistic regression analysis) แบบนำตัวแปรเข้าแบบจำลองพร้อมกันทั้งหมด (enter
method) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองโดยรวมของตัวแปรทำนาย
และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบคัดเลือกตัวแปรทำนายเพิ่มเข้าแบบจำลองอย่างเป็นขั้นตอน
โดยใช้ค่าสัดส่วนความควรจะเป็น (forward stepwise: likelihood ratio) เพื่อหา
แบบจำลองที่มีตัวแปรทำนายที่ดีที่สุด

ผลการวิจัย

จากการสำรวจการออกแบบการวิจัย มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ
ด้านสังคมวิทยาที่มีการทดสอบสมมติฐานมากกว่าไม่มีการทดสอบสมมติฐาน และเป็น
งานวิจัยที่ใช้สถิติแบบไม่อิงพารามิเตอร์มากกว่าสถิติแบบอิงพารามิเตอร์ โดยมีรายละเอียด
ตามตาราง 2

ตาราง 2

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	ค่าตัวแปร	จำนวน (ร้อยละ)
สมมติฐาน	มี	225 (95.34)
	ไม่มี	11 (4.66)
ประเภทสถิติ	สถิติอิงพารามิเตอร์	105 (44.49)
	สถิติไม่อิงพารามิเตอร์	131 (55.51)

จากการวิเคราะห์จัดกลุ่มต่งงานวิจัยที่ไม่มีการทดสอบสมมติฐานออกจำนวน 11 เรื่อง เหลืองานวิจัยจำนวน 225 เรื่อง โดยมีรายละเอียดตามตาราง 3

ตาราง 3

ข้อมูลตัวแปรทำนายความเสี่ยง

ตัวแปรทำนาย	ค่าตัวแปร	ความเสี่ยง		จำนวน (ร้อยละ)
		สถิติองพารามิเตอร์	สถิติไม่อิงพารามิเตอร์	
เครื่องมือวัด (X_1)	1=ไม่มีการทดสอบ	1	1	63 (28.0)
	0=มีการทดสอบ	0	0	162 (72.0)
ระดับการวัด (X_2)	1=ค่าไม่ต่อเนื่อง	1	0	122 (54.2)
	0=ค่าต่อเนื่อง	0	0	103 (45.8)
ประชากร (X_3)	1=ไม่ทราบจำนวน	1	0	18 (8.0)
	0=ทราบจำนวน	0	0	207 (92.0)
ขนาดตัวอย่าง (X_4)	1=ไม่ใช้วิธีเชิงสถิติ	1	0	119 (52.9)
	0=ใช้วิธีเชิงสถิติ	0	0	106 (47.1)
การเลือกตัวอย่าง (X_5)	1=ไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น	1	0	92 (40.9)
	0=ใช้หลักความน่าจะเป็น	0	0	133 (59.1)
การตรวจสอบข้อมูล (X_6)	1=ไม่ตรวจสอบ	1	0	223 (99.1)
	0=ตรวจสอบ	0	0	2 (0.9)

จากการแบ่งกลุ่มระหว่างงานวิจัยที่มีความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย มีงานวิจัยที่มีความเสี่ยงมากกว่าไม่มีความเสี่ยง แต่มีจำนวนแตกต่างกันไม่มาก และจากการทดสอบสัดส่วนแบบทวินาม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างมีความเสี่ยงและไม่มีความเสี่ยง ($p = .286$) โดยมีรายละเอียดตามตาราง 4

ตาราง 4

เปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างกลุ่มงานวิจัยที่มีและไม่มีความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อน

ความเสี่ยง	จำนวน	สัดส่วนค่าสังเกต (observed prop.)	สัดส่วนการทดสอบ (test prop.)	p value
มี	121	.54	.50	.286
ไม่มี	104	.46		
รวม	225	1.00		

ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุโลจิสติก ทำการทดสอบภาวะร่วมเชิงเส้นตรง (multicollinearity) ระหว่างตัวแปรทำนาย ไม่เกิดภาวะร่วมเชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรทำนาย (ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (tolerance value) เข้าใกล้ 1 และค่าองค์ประกอบการกระจายของความแปรปรวน (variance inflation factor) มีค่าไม่ถึง 10.00 ทุกตัวแปร) โดยมีรายละเอียดตามตาราง 5

ตาราง 5

การทดสอบภาวะร่วมเชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรทำนาย

ตัวแปรทำนาย	ค่า Tolerance	ค่า Variance Inflation Factor (VIF)
เครื่องมือวัด (X_1)	.848	1.180
ระดับการวัด (X_2)	.940	1.064
ประชากร (X_3)	.932	1.073
ขนาดตัวอย่าง (X_4)	.702	1.425
การเลือกตัวอย่าง (X_5)	.833	1.200
การตรวจสอบข้อมูล (X_6)	.965	1.037

การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุโลจิสติก โดยใช้วิธีนำตัวแปรเข้าแบบจำลองพร้อมกันทั้งหมด เพื่อทดสอบตัวแบบทำนายความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยพบว่า ตัวแปรทั้งหมดไม่มีผลกระทบร่วมกันในการทำนายความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัย ($p = .999$) โดยแบบจำลองมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจประมาณร้อยละ 37.7 (Nagelkerke $R^2 = .377$) และผลการทดสอบ

ความเหมาะสมของแบบจำลองกับข้อมูลด้วยวิธีของฮอสเมอร์และเลเมสโชว์ (Hosmer and Lemeshow) ไม่มีความเหมาะสมกัน ($p = .001$) โดยมีรายละเอียดตามตาราง 6

ตาราง 6

การทำนายความเสี่ยงด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าแบบจำลองพร้อมกันทั้งหมด

ตัวแปรทำนาย	B	SE	df	p value	OR	95% CI for OR
เครื่องมือวัด (X_1)	2.811	.522	1	.000*	16.631	5.997-46.278
ระดับการวัด (X_2)	-0.338	.323	1	.296	0.713	0.379-1.344
ประชากร (X_3)	-1.077	.664	1	.105	0.341	0.93-1.252
ขนาดตัวอย่าง (X_4)	1.169	.378	1	.002*	3.219	1.535-6.753
การเลือกตัวอย่าง (X_5)	-0.458	.370	1	.215	0.632	0.306-1.305
การตรวจสอบข้อมูล (X_6)	-21.079	28420.696	1	.999	0.000	0.00-∞
ค่าคงที่ (Constant)	20.492	28420.696	1	.999	793573453.9	

Hosmer and Lemeshow test ($\chi^2 = 23.605$, $df = 6$, $p = .001$)

-2 Log likelihood = 236.053, Nagelkerke $R^2 = .377$

* มีค่าความน่าจะเป็นน้อยกว่า .05

ผลการทดสอบความเหมาะสมของตัวแปรทำนายทั้งหมดที่ใช้ในแบบจำลองหรือการทดสอบแบบออมนิบัส (omnibus) เพื่อค้นหากลุ่มตัวแปรทำนายที่สามารถอธิบาย (explanation) หรือมีอิทธิพลต่อ (effects) ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย ได้ค่าไค-สแควร์ (chi-square) มีค่าความน่าจะเป็นน้อยกว่า .05 แสดงว่ามีตัวแปรทำนายบางตัวแปรมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัย โดยมีรายละเอียดตามตาราง 7

ตาราง 7

การทดสอบความเหมาะสมของตัวแปรทำนายแบบออมนิบัส

	chi-square	df	p value
Step	74.578	6	.00
Block	74.578	6	.00
Model	74.578	6	.00

การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุโลจิสติกด้วยวิธีการคัดเลือกตัวแปรทำนายเพิ่มเข้าแบบจำลองอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้ค่าสัดส่วนความควรจะเป็น เพื่อคัดเลือกตัวแปรและสร้างตัวแบบที่น่าจะเหมาะสม (candidate model) ในการทำนายความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยได้แม่นยำที่สุด

ผลการวิเคราะห์มีตัวแปรทำนายที่ไม่มีผลกระทบร่วมกันต่อความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัย 4 ตัวแปร คือ ระดับการวัด (X_2) ประชากร (X_3) การเลือกตัวอย่าง (X_5) และการตรวจสอบข้อมูล (X_6) มีตัวแปรทำนายที่มีผลกระทบร่วมกันต่อความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัย 2 ตัวแปร คือ เครื่องมือวัด (X_1) และขนาดตัวอย่าง (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจประมาณร้อยละ 34.2 (Nagelkerke $R^2 = .342$) และผลการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองกับข้อมูลด้วยวิธีของฮอสเมอร์และเลเมสโชว์ (Hosmer and Lemeshow) มีความกลมกลืนกัน ($p = .372$) โดยมีรายละเอียดตามตาราง 8

ตาราง 8

การทำนายความเสี่ยงด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าแบบจำลองอย่างเป็นขั้นตอน

ตัวแปรทำนาย	B	SE	df	p value	OR	95% CI for OR
เครื่องมือวัด (X_1)	2.643	0.502	1	.000*	14.059	5.258-37.589
ขนาดตัวอย่าง (X_4)	0.843	0.314	1	.007*	2.322	1.256-4.296
ค่าคงที่ (Constant)	-0.823	0.219	1	.000*	0.439	

Hosmer and Lemeshow test ($\chi^2 = 1.980$, df = 2 p = .372)
-2 Log likelihood = 244.184, Nagelkerke $R^2 = .342$

* มีค่าความน่าจะเป็นน้อยกว่า .05

การทดสอบความถูกต้องของการแบ่งกลุ่ม (correctly classified) ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยของตัวแปรเครื่องมือวัด (X_1) และขนาดตัวอย่าง (X_4) สามารถทำนายความถูกต้องในการแบ่งกลุ่มความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยโดยรวมได้ถูกต้องประมาณร้อยละ 68.9 หากไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือวัดและไม่ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง (ค่าตัวแปรทำนาย = 1) สามารถทำนายได้ถูกต้องประมาณร้อยละ 75.2 และหากมีการตรวจสอบเครื่องมือวัดและใช้วิธี

การทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง (ค่าตัวแปรทำนาย = 0) สามารถทำนายได้ถูกต้องประมาณร้อยละ 61.5 โดยมีรายละเอียดตามตาราง 9

ตาราง 9

การทำนายความถูกต้องของตัวแปรถูกทำนายด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าแบบจำลองอย่างเป็นขั้นตอน

ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อน	ไม่มี (No)	มี (Yes)	ความถูกต้อง (ร้อยละ)
ไม่มี (No)	64	40	61.5
มี (Yes)	30	91	75.2
รวม (ร้อยละ)			68.9

ค่าของจุดแบ่ง (cut value) = 0.5

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า งานวิจัยที่ไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือวัด เมื่อเทียบกับมีการตรวจสอบเครื่องมือวัด มีความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยมากกว่าประมาณ 14 เท่า (odds ratio หรือ OR = 14.059) และงานวิจัยที่ไม่ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง เมื่อเทียบกับ ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง มีความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยมากกว่าประมาณ 2 เท่า (odds ratio หรือ OR = 2.322)

ตัวแปรทำนาย 2 ตัวแปร คือ เครื่องมือวัด (X_1) และขนาดตัวอย่าง (X_4) สามารถคำนวณความเสี่ยง (โอกาส) ที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยได้จากสมการดังนี้

$$p(\text{Risk}) = \frac{1}{1 + e^{-(B_0 + B_1 X_1 + B_2 X_4)}}$$

$p(\text{Risk})$ = ความเสี่ยง (โอกาส) ที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัย

e = 2.71828 (Natural Logarithm)

B_0 = ค่าประมาณสัมประสิทธิ์การถดถอยคงที่ (Constant)

B_1 = ค่าประมาณสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรทำนายตัวเครื่องมือวัด (X_1)

B_2 = ค่าประมาณสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรทำนายขนาดตัวอย่าง (X_4)

X_1 = ค่าเหตุการณ์ของตัวแปรทำนายเครื่องมือวัด (X_1 : 1 = ไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือวัด และ 0 = มีการตรวจสอบเครื่องมือวัด)

X_4 = ค่าเหตุการณ์ของตัวแปรทำนายขนาดตัวอย่าง ($X_4: 1$ = ไม่ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง และ 0 = ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง)

เมื่อกำหนดว่า ไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือวัด ($X_1 = 1$) และไม่ใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง ($X_4 = 1$) ค่าความเสี่ยงที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยจากค่าในตาราง 8 ได้ดังนี้

$$p(\text{Risk}) = \frac{1}{1+2.71828^{-(0.823+2.643(1) X_1+0.843(1))}} = .93$$

จากการคำนวณความเสี่ยงที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยได้ค่า .93 มากกว่า .5 จึงทำนายได้ว่า มีความเสี่ยงที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัย

เมื่อกำหนดว่า มีการตรวจสอบเครื่องมือวัด ($X_1 = 0$) และใช้วิธีการทางสถิติในการคำนวณขนาดตัวอย่าง ($X_4 = 0$) ค่าความโอกาสที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยจากค่าในตาราง 8 ได้ดังนี้

$$p(\text{Risk}) = \frac{1}{1+2.71828^{-(0.823+2.643(0) X_1+0.843(0))}} = .31$$

จากการคำนวณความเสี่ยงที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยได้ค่า .31 น้อยกว่า .31 จึงทำนายได้ว่า ไม่มีความเสี่ยงที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัย

อภิปรายผล

ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าผลการวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนระหว่างมีและไม่มี ความคลาดเคลื่อนในการวิจัยไม่แตกต่างกัน เสมือนเหรียญที่มีสองด้านที่มีความน่าจะเป็นที่จะเป็นจริง (truth) หรือเป็นเท็จ (false) ที่มีความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น (Ranganathan, Aggarwal, & Pramesh, 2015) ดังนั้นการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ จึงต้องใช้ประสบการณ์ความรู้ และการตัดสินใจภายในแต่ละบริบท (Aven, 2011; Pritchard, 2010)

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุโลจิสติกได้ตัวแปรสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับการวัดความคลาดเคลื่อนทั้ง 2 แนวคิด คือ แนวคิดเชิงสถิติ (ทฤษฎีการเลือกตัวอย่าง/ความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่ม) ได้แก่ การคำนวณขนาดตัวอย่าง และแนวคิดเชิงจิตวิทยา (ทฤษฎีการวัด/ความคลาดเคลื่อนเชิงระบบ) ได้แก่ การตรวจสอบเครื่องมือวัด ซึ่งสอดคล้อง

กับที่ Bevington and Robinson (1992), Biemer et al. (1991) และ Buonaccorsi (2010) อธิบายไว้ว่า การเกิดความคลาดเคลื่อน ที่พบมากที่สุด คือ ความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากเครื่องมือ และความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการเลือกตัวอย่าง แต่ถ้าพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงน่าจะมีต้นน้ำหรือต้นเหตุมาจากความคลาดเคลื่อนเชิงบุคคล (gross error หรือ human error) ที่เกิดขึ้นระหว่างการออกแบบหรือปฏิบัติการวิจัย เช่น ความเข้าใจผิด ความไม่ตั้งใจ ความไม่ระมัดระวัง ความไม่รู้เท่าทัน ความไม่เอาใจใส่ และความงใจ (Berendsen, 2011) และเมื่อพิจารณาจากคำอรรถาธิบายของความน่าจะเป็นและโอกาสของความน่าจะเป็นของความคลาดเคลื่อนในการวิจัยที่เพิ่มขึ้นจาก 2 ตัวแปรที่อยู่ต่างแนวคิดเกี่ยวกับการวัดความคลาดเคลื่อนในสมการการถดถอยแบบพหุโลจิสติกแสดงให้เห็นว่า แนวคิดการวิเคราะห์ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยสามารถนำเอาความคลาดเคลื่อนเชิงสุ่มและความคลาดเคลื่อนเชิงระบบมาสังเคราะห์ร่วมกันได้ตามแนวคิดใหม่ที่เสนอโดย Holmes (2004) และ Ye et al. (2016) อีกทั้งเป็นไปตามแนวคิดของ Pritchard (2010) ที่มองว่า การวิเคราะห์ความเสี่ยงเป็นการศึกษาผลกระทบสะสมของความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่เกิดจากความไม่แน่นอน

การเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยยังคงมีอยู่ต่อไป เพราะมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ใช่เฉพาะระเบียบวิธีและสถิติที่ในการวิเคราะห์เท่านั้น เช่น การทบทวนวรรณกรรม ความนิยมชมชอบในแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถทำนายและสรุปได้ด้วยการวิจัยที่ต้องใช้เวลาในการเดินตามระเบียบวิธีที่เคร่งครัด แต่หากไม่มีหลักการหรือแนวปฏิบัติเลย การศึกษาเหตุการณ์อุบัติใหม่ทางสังคม (social emergence) จะมีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นอีกมากมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ปัจจุบัน โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย เริ่มมีการจัดเก็บข้อมูลบางส่วนของวิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์เป็นไฟล์ข้อความที่คอมพิวเตอร์สามารถสามารถอ่านได้ (machine readable data) เช่น บทคัดย่อ แต่อาจมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นไม่พอที่จะสกัดข้อมูล (extract data) ออกมาและใช้การเรียนรู้โดยเครื่อง

(machine learning) เพื่อวิเคราะห์หาความเสี่ยงการเกิดความคลาดเคลื่อนในงานวิจัยได้ ดังนั้นจึงควรกำหนดให้มีการแปลงเอกสารงานวิจัยให้เป็นไฟล์ที่คอมพิวเตอร์สามารถอ่าน และนำไปประมวลผลได้ เช่น CSV, RDF, XML และ JSON หรือกำหนดให้เจ้าของงานวิจัยสร้างเอกสารแสดงข้อมูล (data sheet) แสดงรายการการทำตามข้อตกลงเบื้องต้นให้ชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้นำผลงานวิจัยไปใช้และสามารถนำไปใช้พัฒนาเป็นดัชนีแสดงระดับความคลาดเคลื่อนของงานวิจัยได้ด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การออกแบบศึกษาและวิเคราะห์ความคลาดเคลื่อนในการวิจัยนี้ทดลองใช้ข้อมูลกับงานวิจัยด้านสังคมวิทยาที่อยู่ในโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทยเท่านั้น การวิจัยในอนาคตอาจทำได้ดังนี้

1. ด้านระเบียบวิธี นำเอาตัวแปรดัชนีและแบบจำลองจากงานวิจัยนี้ไปทำการวิจัยซ้ำ (replication research) กับงานวิจัยสาขาอื่น หรือทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวแปรทำนายด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบใหม่
2. ด้านตัวแปรและตัวแบบ ทบทวนและลดตัวแปรดัชนีของแบบจำลอง (parsimonious model) และทำการวิเคราะห์เชิงยืนยัน (confirmation analysis) ด้วยวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิจัยนี้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2561 และได้รับการรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยบูรพา ภายใต้รหัสโครงการวิจัย Hu001/2561

รายการอ้างอิง

- Allison, P. D. (2002). *Missing data*. SAGE.
- Arnab, R. (2017). *Survey sampling theory and applications*. Academic Press.
- Aven, T. (2011). *Quantitative risk assessment: The scientific platform*. Cambridge University Press.
- Babbie, E. (2013). *The practice of social research* (13th ed.). Wadsworth Cengage Learning.
- Berendsen, H. J. C. (2011). *A student's guide to data and error analysis*. Cambridge University Press.
- Bevington, P. R., & Robinson, D. K. (1992). *Data reduction and error analysis for the physical sciences*. McGraw-Hill.
- Biemer, P. P., Groves, R. M., Lyberg, L. E., Mathiowetz, N. A., & Sudman, S. (Eds.). (1991). *Measurement errors in surveys*. Wiley.
- Blair, E., & Blair, J. (2015). *Applied survey sampling*. SAGE
- Bollinger, C. R. (1998). Measurement error in the current population survey: A nonparametric look. *Journal of Labor Economics*, 16(3), 576-594. <https://doi.org/10.1086/209899>
- Buonaccorsi, J. P. (2010). *Measurement error: Models, methods, and applications*. CRC Press.
- Christopher, A. N. (2017). *Interpreting and using statistics in psychological research*. SAGE.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. John Wiley & Sons.
- Curran-Everett, D., & Benos, D. J. (2007). Guidelines for reporting statistics in journals published by the American Physiological Society. *Advances in Physiology Education*, 31(4), 295-298. <https://doi.org/10.1152/advan.00022.2007>
- Debra, W. (2011). *Analyzing quantitative data: An introduction for social researchers*. John Wiley & Sons.

- Deming, W. E. (1944). On errors in surveys. *American Sociological Review*, 9(4), 359-369. <https://doi.org/10.2307/2085979>
- Drost, E. A. (2011). Validity and reliability in social science research. *Education Research and Perspectives*, 38(1), 105-123.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS (sex and drugs and rock 'n' roll)*. SAGE.
- Flynn, B. B., Sakakibara, S., Schroeder, R. G., Bates, K. A., & Flynn, E. J. (1990). Empirical research methods in operations management. *Journal of Operations Management*, 9(2), 250-284. [https://doi.org/10.1016/0272-6963\(90\)90098-X](https://doi.org/10.1016/0272-6963(90)90098-X)
- Garson, G. D. (2012). *Testing statistical assumptions*. Statistical Publishing Associates.
- Ghasemi, A., & Zahediasl, S. (2012). Normality tests for statistical analysis: A guide for non-statisticians. *International Journal of Endocrinology & Metabolism*, 10(2), 486-489. <https://doi.org/10.5812/ijem.3505>
- Goldstein, R. (1989). Power and sample size via MS/PC-DOS computers. *The American Statistician*, 43(4), 253-260. <https://doi.org/10.2307/2685373>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. Pearson/Prentice Hall.
- Henry, G. T. (1990). *Practical sampling*. SAGE.
- Holmes, T. H. (2004). Ten categories of statistical errors: a guide for research in Endocrinology and metabolism. *Am J Physiol Endocrinol Metab*, 286(4), E495-501. <https://doi.org/10.1152/ajpendo.00484.2003>
- Israel, G. D. (1992). *Determining sample size*. <https://www.tarleton.edu/academicassessment/documents/Samplesize.pdf>
- Kennedy, J. E. (2015). Beware of inferential errors and low power with bayesian analyses: Power analysis is needed for confirmatory research. *Journal of Parapsychology*, 79(1), 53-64. <https://psynet.apa.org/record/2015-39112-004>

- Kimberlin, C. L., & Winterstein, A. G. (2008). Validity and reliability of measurement instruments used in research. *Am J Health Syst Pharm*, 65(23), 2276-2284. <https://doi.org/10.2146/ajhp070364>
- Kumar, R. (2014). *Research methodology: A step-by-step guide for beginners* (4th ed.). SAGE.
- Lash, T. L., Fox, M. P., & Fink, A. K. (2009). *Applying quantitative bias analysis to Epidemiologic data*. Springer.
- Lash, T. L., Fox, M. P., Cooney, D., Lu, Y., & Forshee, R. A. (2016). quantitative bias analysis in regulatory settings. *American Journal of Public Health*, 106(7), 1227-1230. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2016.303199>
- Lavrakas, P. J. (2008). *Encyclopedia of survey research methods* (Vols. 1-10). SAGE.
- Lenth, R. V. (2001). Some practical guidelines for effective sample size determination. *American Statistician*, 55(3), 187-193. <https://doi.org/10.1198/000313001317098149>
- Osborne, J. W., & Waters, E. (2002). Four assumptions of multiple regression that researches should always test. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 8(2), 1-5. <https://pareonline.net/getvn.asp?v=8&n=2>
- Pritchard, C. L. (2010). *Risk management: Concepts and guidance*. ESI International.
- Ranganathan, P., Aggarwal, R., & Pramesh, C. S. (2015). Common pitfalls in statistical analysis: Odds versus risk. *Perspect Clin Res.*, 6(4), 222-224. <https://doi.org/10.4103/2229-3485.167092>
- Rice, S. A. (1929). Contagious bias in the interview: A methodological note. *American Journal of Sociology*, 35(3), 420-423. <https://doi.org/10.1086/215055>
- Scheaffer, R. L., Mendenhall III, W., & Ott, R.L. (2006). *Elementary survey sampling*. Thomson Brooks/Cole.

- Schennach, S. M. (2012). *Measurement error in nonlinear models: A review*.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139060035.009>
- Taherdoost, H. (2016). Validity and reliability of the research instrument:
How to test the validation of a questionnaire/survey in a research.
International Journal of Academic Research in Management (IJARM),
5(3), 28-36. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3205040>
- Thompson, S. K. (2012). *Sampling*. Wiley.
- Thye, S. R. (2000). Reliability in experimental sociology. *Social Forces*,
78(4), 1277-1309. <https://doi.org/10.1093/sf/78.4.1277>
- Verma, J. P. G., & Abdel-Salam, A. G. (2019). *Testing statistical assumptions
in research*. Wiley.
- Yamane, T. (1967). *Elementary sampling theory*. Prentice-Hall.
- Ye, X., Xiao, X., Shi, J., & Ling, M. (2016). The new concepts of measurement
error theory. *Measurement*, 83(1), 96-105. <https://doi.org/10.1016/j.measurement.2016.01.038>

ความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรม เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

Opinions of Hotel Employees on Essential English Language Skills in the Hotel Industry in the Eastern Coastal Provinces

วินิชยา วงศ์ชัย (Winitchaya Wongchai)¹

วรวิทย์ อังจิตรไพศาล (Worawut Ungjitpaisarn)²

Received: June 25, 2021

Revised: September 27, 2021

Accepted: March 17, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมที่เกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรมในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของความคิดเห็นกับลักษณะประชากรของบุคลากร ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจผ่านทางแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานโรงแรม 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม 3 อันดับแรก ได้แก่ ทักษะด้านภาษา

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Business English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rambhai Barni Rajbhat University

² ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

English Department, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

อังกฤษเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการสื่อสารกับลูกค้าที่มาใช้บริการในโรงแรม ทักษะด้านภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับการคัดเลือกเข้าทำงาน และระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยควรเน้นที่ทักษะทางภาษาอังกฤษที่จำเป็นสำหรับการจ้างงาน และทักษะทางภาษาอังกฤษที่ควรได้รับการพัฒนามากที่สุด คือ ทักษะด้านการพูด การเขียน และการฟัง ขณะเดียวกันความแตกต่างของเพศ การศึกษา และประสบการณ์การทำงานของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 - 0.001 และได้นำไปสู่ความเข้าใจต่อผลการวิจัยในมิติที่เพิ่มขึ้น ผลการวิจัยยังช่วยส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่ดังกล่าว

คำสำคัญ: ทักษะภาษาอังกฤษ, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, การโรงแรม, จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก

Abstract

The purposes of this research study were to examine the opinions of hotel employees on essential English language skills in the hotel industry in the eastern coastal provinces, and to compare the relationships between the opinions and demographic characteristics of the employees. The survey research was conducted using a questionnaire, with a sample of 400 hotel employees. The sample collecting method was by means of multiple-stage sampling. The data were analyzed using descriptive statistics and referential statistic inference. The findings revealed the top - three rated opinions of the hotel employees on essential English language skills in the hotel industry. The first was the essential English language skills for communicating with customers using the hotel services; the second was the English language skills that help increase employability; and third was that the university-level education system should emphasize the essential English language skills for employment. The skills needed to be improved the most were speaking, writing, and listening. Apart from that, the differences in sex,

education, and work experiences were related to the opinions of hotel employees on essential English language skills, with a statistical significance level of 0.01-0.001. This led to further understanding of the research outcomes in other dimensions. The research outcomes also contributed to the development of lifelong learning guidelines in the area.

Keywords: English Language Skills, Lifelong Learning, Hotel Industry, Eastern Coastal Provinces

บทนำ

เป็นที่ประจักษ์ว่าประเทศไทย คือ ดินแดนแห่งรอยยิ้มที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่ดีที่สุดสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว วิจัยกรุงศรี (Krungsri research) ระบุว่า ในระยะเวลาช่วงปี 2563 ถึงปี 2564 อุตสาหกรรมโรงแรมจะยังคงซบเซาอยู่ต่อไป แต่คาดว่าในช่วงปี 2565-2566 จะมีแนวโน้มดีขึ้น และภายในระยะเวลาอีก 4 ปี จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเพิ่มขึ้นกลับมาเท่ากับระดับช่วงก่อน COVID-19 อยู่ที่ประมาณ 38-40 ล้านคนต่อปี ขณะเดียวกันผู้ประกอบการโรงแรมรายใหญ่ก็ยังคงขยายการลงทุนไปอย่างต่อเนื่อง โดยจะขยายเวลาการลงทุนออกไปจากเดิม ซึ่งการฟื้นตัวนี้เป็นผลมาจากมาตรการวีซ่าท่องเที่ยวประเภทพิเศษ (special tourist visa: STV) ที่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวสามารถพำนักในประเทศไทยได้สูงสุดถึง 270 วัน อีกทั้งยังมีมาตรการการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศโดยไม่ต้องกักตัว (travel bubble) และแผนการของรัฐบาลในการฉีดวัคซีนให้กับประชาชนในช่วงครึ่งหลังของปี 2564 นอกจากนั้นแล้วภาวะเศรษฐกิจโลกก็จะทยอยฟื้นตัวขึ้น ประกอบกับมาตรการวัคซีนพาสปอร์ต (vaccination passport) และการที่ไทยเคยได้รับการชื่นชมจาก WHO ด้านการบริหารจัดการสถานการณ์ COVID-19 ได้เป็นอย่างดีมาแล้ว ส่วนทางด้านศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในระยะยาว วิจัยกรุงศรีได้ศึกษาความชื่นชอบของนักท่องเที่ยวจาก 48 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยเป็นจุดหมายสำคัญของนักท่องเที่ยวหลายประเทศ โดยได้รับการจัดอันดับติด 10 อันดับแรกจุดหมายปลายทางของเกือบทุกประเทศที่ทำการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโอกาสในการต้อนรับนักท่องเที่ยวจาก

ต่างประเทศหลังวิกฤต COVID-19 คลี่คลาย ขณะเดียวกันบนพื้นฐานวิถีชีวิตใหม่ (New normal) จะต้องมีการปรับตัวให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนเพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป (พุทธชาต ลุนคำ, 2564)

ทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมนี้ควรมีใจรักการบริการและต้องมีทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะทางภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมโรงแรมควรมีทักษะการใช้ภาษาขั้นพื้นฐานและอย่างน้อยที่สุดต้องใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

บทบาทของภาษาอังกฤษในการพัฒนาอาชีพไม่อาจถูกปฏิเสธได้ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ แม้ความสามารถทางภาษาอังกฤษไม่ได้เป็นเพียงเกณฑ์อย่างเดียวสำหรับการพัฒนาอาชีพก็ตาม การศึกษาจำนวนมากในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียได้ชี้ว่าภาษาอังกฤษช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานและเพิ่มโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งในอนาคต Miina (2014) ระบุว่า ทักษะภาษาอังกฤษที่ไม่ดีเป็นอุปสรรคของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการตีความผิด ก่อให้เกิดความคับข้องใจและเป็นอุปสรรคกับพนักงาน ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมไม่ได้หมายถึงความสามารถในการสร้างประโยคที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

Lindeman (1961) เสนอแนะว่าการศึกษสำหรับผู้ใหญ่ที่ใส่ใจตัวเองควรเป็นไปตลอดชีวิตโดยนำเสนอในหนังสือคลาสสิกของเขาเรื่อง *The Meaning of Adult Education* ว่าชีวิต คือ การเรียนรู้ ดังนั้นการศึกษาจึงไม่มีวันสิ้นสุด Lindeman เน้นว่าการศึกษาในผู้ใหญ่ควรสร้างขึ้นตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ และควรพิจารณาประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแหล่งของการศึกษา แนวคิดนี้มองว่าการศึกษาผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิต และมีความสอดคล้องกับความคิดของ ILO (2019) ที่ระบุไว้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การลงทุนในความสามารถของบุคคล สามารถทำให้เขาได้รับทักษะ รื้อฟื้นทักษะ และยกระดับทักษะ และสนับสนุนเขาให้สามารถผ่านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไปได้ตลอดชีวิต

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรมในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาษาอังกฤษที่จำเป็นโดยจำแนกตามลักษณะประชากรของบุคลากร ผลการวิจัยจะนำไปพัฒนาแนวทางการจัดการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาด้านการโรงแรมและเพื่อเสนอแนวทางเข้าสู่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้ได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ความสำคัญของทักษะด้านภาษาอังกฤษในที่ทำงาน

Erling (2014) รายงานต่อ British Council ว่า ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษนั้นมีประโยชน์อย่างมากในตลาดแรงงาน และมีผลกระทบเชิงสร้างสรรค์ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ กัญญาณัฐ เตโชติอัครนิย (2562) ได้วิเคราะห์ระดับของทักษะการใช้ภาษาในที่ทำงาน ผลการสำรวจพบว่า ทักษะภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อนายจ้างมากกว่าร้อยละ 95 แม้ในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักก็ตาม โดยมีร้อยละ 7 ของงานที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษระดับต้น ร้อยละ 49 ต้องใช้ภาษาอังกฤษขั้นสูง ร้อยละ 33 ต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นในระดับกลาง และร้อยละ 8 ต้องการภาษาอังกฤษเพียงขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังพบว่า ในทุกอุตสาหกรรมมีช่องว่างระหว่างทักษะด้านภาษาอังกฤษที่ควรจะเป็นและทักษะที่แท้จริงของพนักงานอย่างน้อยร้อยละ 40 Hiranburana (2017) ได้สำรวจสถานการณ์ที่สำคัญในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในธุรกิจ และพบว่า มีการใช้ภาษาอังกฤษที่มีความผิดพลาดเป็นจำนวนมากในการเขียนสื่อสารทางอีเมล ขณะที่ Chamnankit (2015) ได้สำรวจถึงความเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษของพนักงานประจำสำนักงานบริการส่วนหน้าของโรงแรมบูติคหลาย ๆ แห่งในย่านสุขุมวิท ในกรุงเทพมหานครผ่านทางแบบสอบถามและพบว่า พนักงานแผนกต้อนรับสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้ในระดับปานกลางและพบกับความยากทางด้านการออกเสียงและคำศัพท์เฉพาะด้าน การพูดในงานต้อนรับถือว่าสำคัญที่สุดและควรได้รับการปรับปรุงเพื่อที่จะสื่อสารกับลูกค้าได้ดี สอดคล้องกับกับงานของ Jhaiyanuntana and Nomnian (2020) ที่ศึกษาถึงความท้าทายและกลยุทธ์ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษา

ระหว่างฝึกงานด้านการโรงแรม และพบว่า ความเชี่ยวชาญด้านภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีสำหรับนักศึกษา ในส่วนของ Karachedee (2017) ได้ศึกษาความจำเป็นของทักษะการสื่อสารของลูกจ้างชาวไทย และปัจจัยที่อาจกระทบต่อทักษะการสื่อสารในบริษัทข้ามชาติโดยใช้แบบสอบถามและพบว่า ลูกจ้างชาวไทยส่วนใหญ่มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ไม่เพียงพอจึงควรพัฒนาทักษะดังกล่าวเพื่อยกระดับความสามารถในการปฏิบัติงานทั้งของลูกจ้างเองและของบริษัท โดยเฉพาะทักษะการพูดและการฟัง อีกประการหนึ่ง ในการปฏิบัติงานในโรงแรม Willis (2000) เน้นว่า พนักงานต้องทราบข้อมูลเฉพาะทางและต้องมีความรู้และทักษะภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงคำสั่งตามภารกิจ Clement and Morugavel (2018) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาษาอังกฤษสำหรับสถานที่ทำงานโดยได้เขียนวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญประสิทธิภาพของทักษะภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความจำเป็นของทักษะภาษาอังกฤษในสถานที่ทำงานนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง และกลุ่มตัวอย่างงานในงานวิจัยยังได้ย้ำบทบาทของภาษาอังกฤษซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสัมภาษณ์และการทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ไม่ดีสามารถขัดขวางความสามารถในการหางาน อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างวิจัยยังได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการฝึกอบรมภาษาอังกฤษภายในองค์กรเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเมื่อเทียบในบรรดาทักษะทั้งหมด ทักษะการพูดได้รับการพิจารณาว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดในสถานที่ทำงาน โดยส่วนใหญ่ผู้คนได้ยอมรับว่าพวกเขาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการพูด

ทักษะของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Hus (2011) ได้เสนอว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตหมายถึงการเรียนรู้ที่แสวงหาได้ในกระบวนการที่เป็นทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบที่เป็นไปตามอัธยาศัย และให้ผลลัพธ์โดยการเปิดโอกาสให้บรรลุถึงการเรียนรู้ในสิ่งที่ศึกษาไม่สำเร็จมาก่อนหรือยังไม่เคยศึกษามาก่อนในระหว่างที่ยังอยู่ในกระบวนการการศึกษาอย่างเป็นทางการ Chen (2015) เสนอว่า ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะมุ่งเน้นไปที่ความรู้ ค่านิยม ทักษะ และสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องทำความเข้าใจซึ่งมีความจำเป็นต่อผู้ศึกษาในการที่จะเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ILO (2019) ระบุว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความหมายถึงการลงทุนในความสามารถของบุคคล สามารถทำให้เขาได้รับทักษะ รื้อฟื้นทักษะ และยกระดับ

ทักษะ และสนับสนุนเขาให้สามารถผ่านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไปได้ตลอดระยะเวลาที่มีชีวิตอยู่ Özdamli and Özdal (2015) ย้ำว่าบุคคลทุกคนมีความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อความจำเป็นทางด้านอาชีพและความต้องการส่วนตัว อีกประการหนึ่งเงื่อนไขของโลกในปัจจุบันที่เปลี่ยนไปและการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นต่อทุกคน OECD (2017) ได้กล่าวไว้ว่า ในบางกรณีหลาย ๆ ประเทศได้สร้างกลไกขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกในการฝึกฝนอันจะนำไปสู่ทักษะที่มีความต้องการสูงได้ Inoue-Smith (2017) ยืนยันว่า สถาบันการศึกษาชั้นสูงกำลังเผชิญกับแรงกดดันเชิงยุทธศาสตร์ที่จะขยายการเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กว้างยิ่งขึ้นอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว Laal (2011) ได้แสดงภาพรวมของอุปสรรคและปัญหาที่ตามมาจากการขยายตัวของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพบว่า ทักษะคน ความมั่นใจ เงินสนับสนุนการเรียน และการไม่มีเวลาว่างต่างล้วนเป็นอุปสรรคและปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขก่อนเพื่อที่จะเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Laal (2012) ศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้หลายคนมีโอกาเรียนสูงขึ้นเกินระดับมัธยมขึ้นไป ได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ มีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น มีงานทำที่ดีขึ้น และสามารถติดตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ทันผู้อื่น ส่วน Kind and Evans (2015) พบว่า เมื่อผู้เรียนได้ผ่านระบบการเรียนรู้ที่เป็นทางการไปแล้วก็จะตระหนักจะเกิดช่องว่างของความรู้และทักษะของตนเองกับความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่เพิ่มขึ้นตามเวลา และมีความจำเป็นต้องเรียนรู้เพิ่มเพื่อปิดช่องว่างนั้น และสื่อและเครือข่ายทางสังคมออนไลน์เป็นหนทางสำคัญในการเรียนรู้และแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน Laal and Salamati (2012) พบว่า มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สิ่งหนึ่ง que การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถให้กับมนุษย์ได้ คือ การทำให้ชีวิตมีผู้ทางที่จะมุ่งไปข้างหน้าได้มากยิ่งขึ้น และสามารถเติมเต็มชีวิตได้มากยิ่งขึ้น Nordina, Embia and Yunusa (2010) สรุปไว้ว่า กลยุทธ์การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรคำนึงถึงความสุขเพลิดเพลิน ความพึงพอใจของผู้เรียนรู้ การสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ พร้อมทั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน อีกทั้งยังต้องสามารถรวบรวมผลสะท้อนกลับของการดำเนินงานได้ด้วย Chitiba (2012) พบว่า แรงผลักดันที่สำคัญที่จะส่งเสริมการเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตก็คือ ความจำเป็นในการที่จะต้องเพิ่มพูนทักษะของประชากรให้สามารถเผชิญกับความท้าทายของสังคม

แห่งความรู้และการเรียนรู้ อีกทั้งยังต้องให้ประชากรเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและสามารถเข้าถึงได้ Cendon (2018) ได้ศึกษาด้วยการเชื่อมโยงมุมมองของนักศึกษาและอาจารย์และพบว่า ภายใต้การเรียนรู้ในโลกดิจิทัลแนวคิดเกี่ยวกับการสอนสามารถนำมาพิจารณาสู่รูปแบบต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการสอนผ่านวิธีการทางดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม Dede and Richards (2020) ยังได้เสริมว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเกี่ยวข้องกับความสมารถที่จะได้รับการจ้างงานซึ่งแสดงถึงการพัฒนาทางด้านความเป็นมืออาชีพและความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมด้วย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร คือ ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจโรงแรมในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย และมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1: ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างจากจังหวัดในภาคตะวันออกอย่างเฉพาะเจาะจง 4 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี ระยอง และตราด เพราะจังหวัดเหล่านี้ติดชายทะเลและมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจนเป็นที่ยอมรับได้ว่า รายได้หลักส่วนหนึ่งมาจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติเหล่านี้ ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมที่จะศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการทำงาน

ขั้นตอนที่ 2: ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างจากโรงแรมในจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ระดับสี่ดาวขึ้นไปที่ได้รับการนิยมนิยมจากเว็บไซต์จองห้องพักจากแต่ละจังหวัด เพราะโอกาสที่บุคลากรในโรงแรมจะใช้ภาษาอังกฤษมีค่อนข้างสูง มีจำนวนโรงแรมทั้งสิ้น 596 แห่ง (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2561) จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนโรงแรมที่จะเป็นตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนของโรงแรมในแต่ละจังหวัด (proportional to size) รวมทั้งสิ้นได้โรงแรมที่เป็นตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจำนวน 10 โรงแรม (ดังตาราง 1)

ตาราง 1

วิธีการกำหนดจำนวนโรงแรมที่เลือกมาเป็นตัวอย่างในการวิจัยจังหวัด

จังหวัด	จำนวนโรงแรม (แห่ง)	สัดส่วน	จำนวนโรงแรมที่เลือกมา
ชลบุรี	267	44.80	5
ตราด	49	8.20	1
ระยอง	107	18.00	2
จันทบุรี	173	29.00	2
รวม	596	100.00	10

ขั้นตอนที่ 3: การหาขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยคำนวณจากสูตรของ W. G. Cochran ที่ไม่ทราบจำนวนประชากรกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% และกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนเป็น 0.95 ดังนี้

$$n = P(1-P)Z^2 / e^2$$

โดยที่

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

e = สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ โดยกำหนดให้มีค่า 0.05

P = สัดส่วนของประชากรที่ต้องการสุ่ม โดยมีค่าเท่ากับ 0.5

z = ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนด โดยมีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

(ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือระดับนัยสำคัญ 0.05 ค่า z = 1.96)

$$\text{แทนค่า } n = 0.5(1-0.5)(1.96)^2 / (0.05)^2$$

$$n = 384.16$$

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลอย่างน้อย 384.16 คน ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในธุรกิจโรงแรมเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในธุรกิจโรงแรม ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับคำแนะนำจากที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนาแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (content validity) แล้วจึงมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (index of item objective congruence) ได้เท่ากับ 0.97 จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณเพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) ได้ผลเท่ากับ 0.9 เครื่องมือการวิจัยได้ผ่านการรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2563

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ส่งจดหมายเพื่อขออนุญาตทำการแจกแบบสอบถามกับพนักงานในทำงานในโรงแรมใน 10 โรงแรม ให้กับผู้ปฏิบัติงานโรงแรมละ 40 คน เมื่อผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามได้ครบทั้ง 10 โรงแรมคิดเป็นจำนวนแบบสอบถาม 400 ชุด จึงทำการป้อนข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ผลทางสถิติ และทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อรายงานค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) และสถิติเชิงอนุมานด้วยการทดสอบ chi-square test เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม จำแนกตามลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 69.25 (277 คน) และเป็นเพศชาย ร้อยละ 30.75 (123 คน) อายุของกลุ่มตัวอย่างอยู่ระหว่าง 25-35 ปี ร้อยละ 41 อายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 30.6 อายุ 36-45 ปี ร้อยละ 26.8 อายุสูงกว่า 45 ปี ร้อยละ 1.8 การศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 78.3 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 11 ระดับ

ปริญญาโท ร้อยละ 10.3 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 48.5 ประสบการณ์ 5-15 ปี ร้อยละ 28 ประสบการณ์ 16-25 ปี ร้อยละ 21.5 และประสบการณ์มากกว่า 25 ปี ร้อยละ 2 ทำงานในตำแหน่ง guest service executive ร้อยละ 15 ตำแหน่ง guest service agent ร้อยละ 12.3 ตำแหน่ง bellman ร้อยละ 8.8 ตำแหน่ง reservation officer ร้อยละ 7.5 ตำแหน่ง reservation ร้อยละ 5.3 ตำแหน่งอื่น ๆ เช่น human manager, restaurant assistant manager, restaurant captain, restaurant supervisor และ waiter ร้อยละ 0.3

ผลการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม

ตาราง 2

ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม		ระดับความคิดเห็น				
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ทักษะด้านภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับการคัดเลือกเข้าทำงาน	จำนวน ร้อยละ	247 (61.8)	125 (31.3)	22 (5.5)	6 (1.5)	-
2	ทักษะด้านภาษาอังกฤษของท่านควรได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ	จำนวน ร้อยละ	180 (45.0)	176 (44.0)	44 (11.0)	-	-
3	ทักษะด้านภาษาอังกฤษมีผลกระทบต่อปฏิบัติงานและอาชีพของท่าน	จำนวน ร้อยละ	178 (44.5)	147 (36.8)	75 (18.8)	-	-
4	ทักษะด้านภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการสื่อสารกับลูกค้าที่มาใช้บริการในโรงแรม	จำนวน ร้อยละ	279 (69.8)	86 (21.5)	25 (6.3)	9 (2.2)	1 (0.2)
5	ทักษะทางภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการหางานที่เหมาะสมกับท่าน	จำนวน ร้อยละ	153 (38.3)	234 (58.5)	11 (2.8)	2 (0.5)	-
6	สถานประกอบการควรมีการจัดอบรมด้านภาษาอย่างต่อเนื่อง	จำนวน ร้อยละ	178 (44.5)	179 (44.8)	38 (9.5)	5 (1.3)	-

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะ ภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม		ระดับความคิดเห็น				
			มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7	ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยควรเน้นที่ทักษะทางภาษาอังกฤษที่จำเป็นสำหรับการจ้างงาน	จำนวน ร้อยละ	186 (46.5)	177 (44.3)	33 (8.3)	2 (0.5)	2 (0.5)
8	ท่านได้รับการฝึกอบรมด้านภาษาอังกฤษด้วยคณาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษจากสถานศึกษา	จำนวน ร้อยละ	111 (27.8)	165 (41.3)	100 (25.0)	6 (1.5)	18 (4.5)
9	โรงแรมควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษที่จำเป็นในสถานประกอบการของท่าน	จำนวน ร้อยละ	141 (35.3)	184 (46.0)	67 (16.8)	5 (1.2)	3 (0.7)

ตาราง 2 แสดงระดับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม โดยพิจารณาจาก “ระดับมากที่สุด” เรียงอันดับจากมากมาน้อยสรุปได้ดังนี้ อันดับที่หนึ่ง ได้แก่ “ทักษะด้านภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการสื่อสารกับลูกค้าที่มาใช้บริการในโรงแรม” รองลงมา ได้แก่ “ทักษะด้านภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาสในการได้รับการคัดเลือกเข้าทำงาน” “ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยควรเน้นที่ทักษะทางภาษาอังกฤษที่จำเป็นสำหรับการจ้างงาน” “ทักษะด้านภาษาอังกฤษของท่านควรได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ” “ทักษะด้านภาษาอังกฤษมีผลกระทบต่อการทำงานและอาชีพของท่าน” “สถานประกอบการควรมีการจัดอบรมด้านภาษาอย่างต่อเนื่อง” “ทักษะทางภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการหางานที่เหมาะสมกับท่าน” “โรงแรมควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษที่จำเป็นในสถานประกอบการของท่าน” และ “ท่านได้รับการฝึกอบรมด้านภาษาอังกฤษด้วยคณาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษจากสถานศึกษา”

ตาราง 3

ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม

ประเด็นสำคัญ	ทักษะภาษาอังกฤษ	จำนวน	ร้อยละ
ทักษะทางภาษาอังกฤษ ที่ควรได้รับการพัฒนา	การพูด	142	35.5
	การเขียน	133	33.3
	การอ่าน	12	3.0
	การฟัง	69	17.3
	คำศัพท์	44	11.0
รวม		400	100.0
ทักษะที่มีความสำคัญ สำหรับการปฏิบัติงาน	การพูด	522	56.3
	การเขียน	33	9.8
	การอ่าน	4	1.0
	การฟัง	109	27.3
	คำศัพท์	23	5.8
รวม		400	100.0

ตาราง 3 แสดงระดับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม โดยพิจารณาจากร้อยละ เรียงอันดับจากมากมาน้อย สรุปได้ดังนี้ ประเด็นแรก ทักษะทางภาษาอังกฤษที่ควรได้รับการพิจารณาอันดับที่หนึ่ง ได้แก่ “การพูด” รองลงมา ได้แก่ “การเขียน” “การฟัง” “คำศัพท์” และ “การอ่าน” ประเด็นที่สอง ทักษะที่มีความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน อันดับหนึ่ง ได้แก่ “การพูด” รองลงมา ได้แก่ “การฟัง” “การเขียน” “คำศัพท์” และ “การอ่าน”

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรมจำแนกตามลักษณะประชากรของบุคลากร

ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรมจำแนกตามลักษณะประชากรของบุคลากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตามข้อมูลประชากรที่เสนอไว้ข้างต้น ซึ่งพิจารณาจากผลการทดสอบ chi-square test ใน 3 ประเด็นหลักดังนี้

1. ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม
2. ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่ควรได้รับการพัฒนา
3. ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่มีความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน

ตาราง 4

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน กับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะด้านภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม

ประเด็น	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน
ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม	0.000	0.004	0.000	0.003
ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่ควรได้รับการพัฒนา	0.002	0.000	0.000	0.000
ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่มีความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน	0.000	0.000	0.010	0.000

ตาราง 4 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ของบุคลากรกับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม ผลการทดสอบแสดงว่า ลักษณะประชากรด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของทักษะด้านภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตั้งแต่ระดับ 0.01-0.001 โดยรายละเอียดแสดงในตาราง 5 - 7

ตาราง 5

ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม

ลักษณะ ประชากร	เพศ				อายุ				ระดับการศึกษา				ประสบการณ์การทำงาน			
	ชาย		หญิง		อายุต่ำกว่า 45 ปี		อายุ 45 ปี ขึ้นไป		ต่ำกว่า ป.ตรี		ป.ตรีขึ้นไป		ประสบการณ์ต่ำกว่า 15 ปี		ประสบการณ์ 15 ปี ขึ้นไป	
ระดับ ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อย - น้อยที่สุด	2	0.70	0	0	2	0.51	0	0	2	2.50	0	0	2	0.76	0	0
ปานกลาง	17	6.10	7	5.70	24	6.14	0	0	12	14.80	12	3.76	18	6.87	6	4.35
มาก - มากที่สุด	258	93.10	116	94.30	365	93.35	9	100	67	82.70	307	96.24	242	92.37	132	95.65
รวม	277	100	123	100	391	100	9	100	81	100	319	100	262	100	138	100
ค่าสถิติ	$\chi^2 = 0.895$, df = 2, sig = 0.000				$\chi^2 = 0.613$, df = 2, sig = 0.004				$\chi^2 = 22.039$, df = 2, sig = 0.000				$\chi^2 = 1.843$, df = 2, sig = 0.003			

ตาราง 5 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรกับความความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม ผลการทดสอบแสดงว่า ลักษณะประชากรด้านเพศชาย และเพศหญิง มีความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ลักษณะประชากรด้านอายุ ต่ำกว่า 45 ปี และ 45 ปีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.004 ลักษณะประชากรด้านระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 และลักษณะประชากรด้านประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 15 ปี และ 15 ปี ขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.003

ตาราง 6

ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่ควรได้รับการพัฒนา

ลักษณะ ประชากร	เพศ		อายุ				ระดับการศึกษา				ประสบการณ์การทำงาน					
	ชาย หญิง		อายุต่ำกว่า 45 ปี		อายุ 45 ปี ขึ้นไป		ต่ำกว่า ป.ตรี		ป.ตรีขึ้นไป		ประสบการณ์ ต่ำกว่า 15 ปี		ประสบการณ์ 15 ปี ขึ้นไป			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ระดับ ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
น้อย - น้อยที่สุด	196	70.70	79	64.22	275	70.33	0	0	55	67.90	220	68.97	180	68.70	95	68.84
ปานกลาง	6	2.20	6	4.88	12	3.07	0	0	8	9.88	4	1.25	6	2.29	6	4.35
มาก - มากที่สุด	75	27.10	38	30.90	104	26.60	9	100	18	22.22	95	29.78	76	29.01	37	26.81
รวม	277	100	123	100	391	100	9	100	81	100	319	100	262	100	138	100
ค่าสถิติ	$\chi^2 = 2.918, df = 2, sig = 0.002$				$\chi^2 = 23.676, df = 2, sig = 0.000$				$\chi^2 = 18.150, df = 2, sig = 0.000$				$\chi^2 = 1.382, df = 2, sig = 0.000$			

ตาราง 6 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรกับความเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่ควรได้รับการพัฒนา ผลการทดสอบแสดงว่า ลักษณะประชากรด้านเพศชายและเพศหญิง มีความสัมพันธ์กับความเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.002 ลักษณะประชากรด้านอายุ ต่ำกว่า 45 ปี และ 45 ปีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ลักษณะประชากรด้านระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 และลักษณะประชากรด้านประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 15 ปี และ 15 ปี ขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000

ตาราง 7

ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่มี
ความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน

ลักษณะประชากร	เพศ				อายุ				ระดับการศึกษา				ประสบการณ์การทำงาน			
	ชาย		หญิง		อายุน้อยกว่า 45 ปี		อายุ 45 ปีขึ้นไป		ต่ำกว่า ป.ตรี		ป.ตรีขึ้นไป		ประสบการณ์น้อยกว่า 15 ปี		ประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อย - น้อยที่สุด	187	67.51	77	62.60	262	67.01	2	22.22	52	64.20	212	66.46	179	68.32	85	61.60
ปานกลาง	1	0.04	3	2.43	4	1.02	0	00.00	1	1.23	3	0.94	2	0.76	2	1.45
มาก - มากที่สุด	89	32.45	43	34.97	125	31.97	7	77.78	28	35.57	104	32.60	81	30.92	51	36.95
รวม	277	100	123	100	391	100	9	100	81	100	319	100	262	100	138	100
ค่าสถิติ	$\chi^2 = 4.299, df = 2, sig = 0.000$				$\chi^2 = 4.358, df = 2, sig = 0.000$				$\chi^2 = 0.324, df = 2, sig = 0.000$				$\chi^2 = 2.044, df = 2, sig = 0.000$			

ตาราง 7 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรกับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่มีความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน ผลการทดสอบแสดงว่า ลักษณะประชากรด้านเพศชายและเพศหญิง ความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ลักษณะประชากรด้านอายุต่ำกว่า 45 ปี และ 45 ปีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ลักษณะประชากรด้านระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี และ ปริญญาตรีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 และลักษณะประชากรด้านประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 15 ปี และ 15 ปี ขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความความคิดเห็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรมในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นโดยจำแนกตามลักษณะประชากรของบุคลากร สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ประการแรก ความคิดเห็นของบุคคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับมากถึงมากที่สุดว่า ทักษะด้านภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่มีความจำเป็นเพื่อการโรงแรม โดยเฉพาะการพูดได้รับการพิจารณาว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด ตามมาด้วยทักษะการฟังและทักษะการเขียน สอดคล้องกับงานของ Clement and Morugavel (2018) ที่กล่าวว่าเมื่อเปรียบเทียบกับในบรรดาทักษะทั้งหมด การพูดได้รับการพิจารณาว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดในสถานที่ทำงาน นอกจากนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาข้อมูลลงรายละเอียดพบว่า ความคิดเห็นของตัวอย่างที่ว่า “ท่านได้รับการฝึกอบรมด้านภาษาอังกฤษด้วยคณาจารย์ ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษจากสถานศึกษา” แม้ว่าความคิดเห็นของตัวอย่างในข้อดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แต่ในระดับปานกลางก็สูงถึงร้อยละ 25 สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึว่าตนเองอาจไม่ได้รับการฝึกอบรมด้านภาษาอังกฤษด้วยคณาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตามที่คาดหวังไว้ และยังสะท้อนความคิดที่บ่งชี้ถึงความแตกต่างกันของมาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษาจากคณาจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษของแต่ละสถาบันได้ ในขณะเดียวกัน ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่จำเป็นเพื่อการโรงแรมชี้ให้เห็นว่า ทักษะทางภาษาอังกฤษที่ควรได้รับการพัฒนาสูงสุด คือ ทักษะการพูด ตามด้วยทักษะการเขียนตามลำดับ โดยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะดังกล่าวใกล้เคียงกัน ส่วนทักษะที่มีความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานนั้น คือ ทักษะการพูดและทักษะการฟังตามลำดับ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึง ความจำเป็นของทักษะด้านภาษาอังกฤษที่มีต่อการโรงแรม โดยมีความสอดคล้องกับความเห็นของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมนี้ควรมีใจรักการบริการและต้องมีทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะทางภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมโรงแรมควรมีทักษะการใช้ภาษาขั้นพื้นฐาน และอย่างน้อยที่สุดต้องใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ประการที่สอง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นในการทำงานเพื่อการโรงแรมจำแนกตามลักษณะประชากรนั้น

ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 - 0.001 ในส่วนของความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่ควรได้รับการพัฒนาพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ ทั้งเพศชายและเพศหญิง ทุกช่วงอายุ ทุกระดับการศึกษา ทุกช่วงระยะเวลาประสบการณ์ในการทำงาน มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับมากถึงมากที่สุดว่า ทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน สมควรได้รับการพัฒนา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะต่าง ๆ แม้หลังจากสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่ภาคแรงงาน แล้วก็ตาม ซึ่งเป็นลักษณะประการหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังที่ ILO (2019) ได้ระบุไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถทำให้เขาได้รับทักษะ รื้อฟื้นทักษะ และยกระดับทักษะ และสนับสนุนบุคคลให้สามารถผ่านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไปได้ตลอดชีวิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับความเห็นของ Özdamli and Özdal (2015) ที่ย้ำว่า บุคคลทุกคนมีความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเนื่องด้วยความจำเป็นทางด้านอาชีพและความต้องการส่วนตัว อีกประการหนึ่ง เงื่อนไขของโลกในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นต่อทุกคน ในส่วนสุดท้ายความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน ที่มีความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ ทั้งเพศชายและเพศหญิง ทุกช่วงอายุ ทุกช่วงระดับการศึกษา ทุกช่วงระยะเวลาประสบการณ์ในการทำงาน มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับมากถึงมากที่สุดว่า ทักษะทางภาษาอังกฤษด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน มีความสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน ผลจากประเด็นนี้สอดคล้องกับความเห็นของ Erling (2014) ที่ว่า ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษนั้นมีประโยชน์อย่างมากในตลาดแรงงาน และ Clement and Morugavel (2018) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาษาอังกฤษสำหรับสถานที่ทำงานและพบว่า ทักษะภาษาอังกฤษในสถานที่ทำงานนั้นยังคงมีความสำคัญอยู่เช่นเดิม

แม้ผลการวิจัยในภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่า ทักษะทางภาษาอังกฤษมีจำเป็นต่อผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจโรงแรมเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏว่า มีช่องทางที่เหมาะสมตรงกับความต้องการจริงของบุคลากร

อีกทั้งบุคลากรยังขาดแหล่งข้อมูลความรู้ด้านภาษาอังกฤษที่เข้าถึงได้อย่างสะดวก ยั่งยืน และเป็นระบบให้แก่บุคลากรในธุรกิจโรงแรมหรือผู้สนใจในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรม โรงแรม ในจังหวัดชายทะเลภาคตะวันออก มีศูนย์หรือแหล่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขึ้นมาในพื้นที่ โดยผ่านหน่วยงานของรัฐหรือมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในอันที่จะ เปิดโอกาสให้ผู้ทำงานสามารถพัฒนาตนเองได้ในแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะเป็นการเสริม ปรับปรุง และพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่องและอย่างยั่งยืน โดยไม่จำกัดเวลาจากแหล่งความรู้ใด ๆ ก็ได้ที่มีการจัดการเป็นระบบ พร้อมทั้งนำแนวคิด ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเข้ามาเป็นแนวทางให้แก่บุคลากรหรือผู้สนใจที่กล่าวไว้ข้างต้น อันจะสอดคล้องกับแนวคิดของ Hus (2011) ที่มองว่า การแสวงหาความรู้ควรสามารถ ทำได้ในกระบวนการที่เป็นทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบที่เป็นไปตามอัธยาศัย และ สอดคล้องกับงานของ Chitiba (2012) ที่พบว่า แรงผลักดันที่สำคัญที่จะส่งเสริมการเข้าสู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิตก็คือ ความจำเป็นในการที่จะต้องเพิ่มพูนทักษะของประชากรให้ สามารถเผชิญกับความท้าทายของสังคมแห่งความรู้และการเรียนรู้ อีกทั้งยังต้องให้ ประชากรเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและสามารถเข้าถึงได้ และการศึกษา ของ Kind and Evans (2015) ที่พบว่า เมื่อผู้เรียนได้ผ่านระบบการเรียนรู้ที่เป็นทางการ ไปแล้วก็จะตระหนักถึงช่องว่างของความรู้และทักษะของตนเองกับความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่เพิ่มขึ้นตามเวลา และผู้เรียนมีความจำเป็นต้องเรียนรู้เพิ่มเพื่อปิดช่องว่างนั้น จากผล การวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมองว่าทักษะทางภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานที่ จำเป็นในการหางานที่เหมาะสมกับตนเอง อีกทั้งทักษะด้านภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาส ในการได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานนั้น สำหรับผู้ที่ต้องการเพิ่มหรือยกระดับความรู้ ภาษาอังกฤษของตัวเองที่อยู่ในระดับเบื้องต้นหรือระดับกลางให้สูงขึ้นก็จะสามารถเข้าสู่ ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าวได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Laal (2012) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้หลายคนมีโอกาสรียนสูงขึ้น ได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ มีความสามารถในการแข่งขัน มากขึ้น มีงานทำที่ดีขึ้น และสามารถติดตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ทันผู้อื่น และงาน ของ Dede and Richards (2020) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกี่ยวข้องกับ ความสามารถ ที่จะได้รับการจ้างงานซึ่งแสดงถึงการพัฒนาทางด้านความเป็นมืออาชีพ และความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมอีกด้วย

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะด้านภาษาอังกฤษที่ใช้ในการทำงานจริง นักศึกษาด้านการโรงแรมเองก็ต้องมีความพร้อมทางด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะการพูดเป็นหลัก และทักษะการเขียน เนื่องจากเป็นทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานจริง ผู้สอนของสถาบันการศึกษาควรต้องเน้นย้ำทักษะต่าง ๆ ขณะเดียวกัน ต้องปลูกฝังให้นักศึกษาด้านการโรงแรมตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แม้จะสำเร็จการศึกษาเข้าสู่ภาคแรงงานแล้ว เทคโนโลยีการสื่อสารปัจจุบันเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Cendon (2018) กล่าวว่า การสอนในยุคดิจิทัลสามารถนำมาพิจารณาสู่รูปแบบเทคนิคการนำเสนอต่าง ๆ ในการถ่ายทอดความรู้ และส่งเสริมผู้เรียนในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการสอนผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถาบันการศึกษาที่เปิดหลักสูตรการโรงแรม ควรให้ความสำคัญกับวิชาทางภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ โดยไม่เน้นแค่ทักษะการสื่อสารทางการพูดและการฟังเท่านั้น ควรเน้นถึงทักษะการเขียนควบคู่กันไปด้วยเนื่องจากทักษะการเขียนนับเป็นทักษะที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งไม่ด้อยกว่ากัน อันจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. สถานประกอบการควรประเมินทักษะทางภาษาอังกฤษของพนักงานเป็นประจำสม่ำเสมอและจัดระดับทักษะทางภาษาของพนักงานแต่ละคน พร้อมจัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับระดับความรู้และทักษะทางภาษาอังกฤษของพนักงานแต่ละคน

3. บุคลากรที่อยู่ในอาชีพเกี่ยวกับโรงแรมตระหนักถึงความต้องการของตนเองและความจำเป็นในอาชีพที่จะพัฒนาทักษะความรู้ทางภาษาของตนเองในระยะยาว แต่ปัจจุบันยังไม่มีช่องทางที่เหมาะสม ตรงกับความต้องการจริง และต้นทุนต่ำ อีกทั้งยังขาดแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้อย่างสะดวก ยั่งยืน และเป็นระบบ หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาดูแลด้วยการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อที่ผู้ประกอบการอาชีพทาง

ด้านนี้จะสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่าย ควรมีหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อทบทวนหรือเพิ่มทักษะ (reskill หรือ upskill) ทางด้านภาษาต่างประเทศอย่างเป็นระบบและมีความยั่งยืน อาจเป็นรูปแบบทางออนไลน์ที่สามารถเรียนรู้ซ้ำ ๆ ได้ตามอัธยาศัย ระยะเวลาเรียนไม่จำกัดเนื่องจากอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะเดียวกันก็มีบันทึกข้อมูลของผู้เรียนได้ รวมทั้งเมื่อผู้เรียนต้องการก็อาจมีการวัดผลแล้วเก็บผลไว้ (credit bank) เมื่อเรียนรู้อจนครบตามที่กำหนดและผ่านการวัดผลแล้วก็อาจมีการมอบประกาศนียบัตรหรือหลักฐานเกี่ยวกับการจบหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะทางภาษาในที่ทำงานเพื่อเป็นการเสริมทักษะของพนักงานนอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน
2. ควรศึกษาวิจัยกับนักท่องเที่ยวในประเด็นปัญหาเรื่องการสื่อสารที่พบบ่อยในเวลาที่มาท่องเที่ยวหรือใช้บริการในโรงแรม เพื่อจะได้ทำการพัฒนาทักษะทางภาษาให้สอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์
3. ควรศึกษาความพร้อมของอาจารย์ทางด้านภาษาและหลักสูตรที่มีอยู่ พร้อมประเมินปัญหาและอุปสรรค และทำการปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรและหัวข้อการเรียนการสอนต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2561). *ส่วนรักษาความสงบเรียบร้อย 3 จำนวน*
โรงแรม. <https://multi.dopa.go.th/omd3/news/cate6>
- กัญญณัฐ เตโชติอัครณีย์. (2562). *ผลการจัดอันดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ*
โดยดัชนี EF English Proficiency Index ปี 2019. <https://thestandard.co/ef-english-proficiency-index-2019/>
- พุทธชาติ ลุนคำ. (2564). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-2566: ธุรกิจโรงแรม*.
<https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Services/Hotels/IO/io-hotel-21>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนแม่บทภายใต้*
ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 5. <http://nscr.nesdc.go.th/>
- Cendon, E. (2018). Lifelong learning at universities: Future perspectives for teaching and learning. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 7(2), 81-87. <https://doi.org/10.7821/naer.2018.7.320>
- Chamnankit, P. (2015). *The needs of English language skills among receptionists at boutique hotels in Bangkok*. [Master's Thesis, Language Institute, Thammasat University].
- Chen, Z. (2015). The analysis and researching on the essences of the lifelong education, lifelong learning and learning society. *Scholarly Research Journal for Humanity Science and English Language*, 2(10), 2608-2614. http://www.srjis.com/pages/pdfFiles/146849121525Zhiwei_Chen%201.pdf
- Chitiba, C. A. (2012). Lifelong learning challenges and opportunities for traditional universities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 1943-1947. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.408>

- Clement, A., & Morugavel, T. (2018). English for the workplace: The importance of English language skills for effective performance. *The English Classroom*, 20(1), 41-50. <https://www.researchgate.net/publication/328353901>
- Dede, C. J., & Richards, J. (Eds.) (2020). *The 60-year curriculum: New models for lifelong learning in the digital economy*. Routledge.
- Erling, J. (2014). *The role of English in skills development in South Asia: Policies, interventions and existing evidence*. British Council. https://www.britishcouncil.lk/sites/default/files/role_of_english_in_skills_developmentin_south_asia_inside.pdf
- Hiranburana, K. (2017). Use of English in the workplace. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(1), 31-38.
- Hus, V. (2011). Development of ICT competences in the environmental studies subject in Slovenia. *World Journal on Educational Technology*, 3(3), 190-198.
- ILO (2019). *Work for a brighter future, report of the global commission on the future of work*. International Labour Organisation.
- Inoue-Smith, Y. (2017). Perceived ease in using technology predicts teacher candidates' preferences for online resources. *International Journal of Online Pedagogy and Course Design (IJOPCD)*, 7(3), 17-28. <https://doi.org/10.4018/ijopcd.2017070102>
- Jhaiyanuntana, A., & Nomnian, S. (2020). Intercultural communication challenges and strategies for the Thai undergraduate hotel interns. *PASAA*, 59(1), 204-235.
- Karachedee, P. (2017). *Needs of English communication skills for Thai employees In a multinational company*. [Master's Thesis, Faculty of Education, Burapha University].

- Kind, T., & Evans, Y. (2015). Social media for lifelong learning. *International Review of Psychiatry*, 27(2), 124-132. <https://doi.org/10.3109/09540261.2014.990421>
- Laal, M. (2011). Barriers to lifelong learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 28(2011), 612-615.
- Laal, M. (2012). Benefits of lifelong learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46(2012), 4268-4272.
- Laal, M., & Salamati, P. (2012). Lifelong learning; why do we need it?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 31(2012), 399-403.
- Lindeman, E. C. (1961). *The meaning of adult education*. Harvest House.
- Miina, O. (2014). *Effects of using English in business communication in 15 Japanese-based multinational corporations*. [Master's Thesis, Department of International Business, University of Oulu].
- Nordina, N., Embia, M., & Yunusa, M. (2010). Mobile learning framework for lifelong learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 7(2010), 130-138.
- OECD (2017). *Getting skills right: Financial incentives for steering education and training*. OECD Publishing.
- Özdamlı, F., & Özdal, H. (2015). Life-long learning competence perceptions of the teachers and abilities in using information-communication technologies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 182, 718-725.
- Willis, J. (2000). *A framework for task-based learning*. Oxford.

แนวทางการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลที่จำเป็น สำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเพื่อการพัฒนา เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย Planning Essential Databases of the Digital Gaming Industry for the Development of Thailand's Creative Economy

อลงกรณ์ ปรีวุฒิพงศ์ (Alongkorn Parivudhipongs)¹

Received: February 10, 2022

Revised: March 16, 2022

Accepted: April 12, 2022

บทคัดย่อ

เกมดิจิทัลเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจระดับสูง สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งชาติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การขาดแคลนสารสนเทศและฐานข้อมูลที่เป็นระเบียบ ครบถ้วน เข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพอาจจะชะลอการขยายตัวทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลนี้ได้

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการริเริ่มออกแบบพัฒนาระบบฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล รวมจำนวน 15 คน ผลการวิจัย

---

¹ ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: Alongkorn.pa@chula.ac.th

พบว่า ฐานข้อมูลที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศไทย ต้องประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ 1) มูลค่าการตลาดอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของไทย 2) รายชื่อเกมที่ผลิตโดยคนไทย 3) สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีและการลงทุน 4) การเอื้อประโยชน์แก่ผู้พัฒนารายย่อยและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และ 5) การศึกษาพัฒนาการของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้จัดตั้งหน่วยงานกลางเป็นผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดเก็บข้อมูลนั้น ตลอดจนท่วงท่ามูลค่าของอุตสาหกรรมทุกมิติ รวมถึงขั้นตอนการนำเสนอข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย มีระบบการค้นหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล

คำสำคัญ: เกมดิจิทัล, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, สารสนเทศ, ฐานข้อมูล

Abstract

Digital gaming is an industry with high economic growth potential, as stated in national policies on the development of the creative economy and the digital economy. However, the inadequacy of information and the lack of well-designed, comprehensive and easily accessible databases may hamper the economic growth of the digital gaming industry in Thailand. The objective of this qualitative research is to advance the planning of the design of database systems for the development of Thailand's digital gaming industry. This applied research employs a content analysis technique to extract and analyse data from relevant documents, in-depth interviews and a forum discussion with 15 experts in Thailand's digital gaming industry. The findings demonstrated that databases are urgently required for the development of this sector. They should include the data related to 1) the market value of the Thai digital gaming industry; 2) the list of games produced by Thai creatives; 3) tax and investment privileges; 4) benefits for entrepreneurial developers and relevant

businesses; and 5) studies about the development of the digital gaming industry in Thailand. This study recommends the establishment of an information centre responsible for comprehensive data generation, management and usage guided by clear objectives. It should engage all the key stakeholders in database design throughout the industry's value chain, and the process of presenting information should be accessible with an efficient and up-to-date search system in response to the fast-changing pace of the digital gaming industry.

Keywords: Digital Game, Creative Economy, Information, Database

บทนำ

อุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเป็นธุรกิจที่เติบโตเร็วและสร้างรายได้มหาศาลทั่วโลก ข้อมูลจาก Newzoo (2021) เว็บไซต์ยอดนิยมที่สำรวจตลาดเกมทั่วโลกรายงานมูลค่าของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในปี พ.ศ. 2564 ไว้ที่ 175.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 5.88 ล้านล้านบาทไทย) โดยภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกนำสูงสุดที่ 88.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 2.95 ล้านล้านบาทไทย) ทั้งนี้ข้อมูล Newzoo ระบุว่าในปี พ.ศ. 2563 อุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทยนั้นมีการเติบโตและสามารถมีมูลค่ามากถึง 2.7 หมื่นล้านบาท (คิดเป็นอัตราการเติบโตที่เพิ่มมากขึ้นร้อยละ 15.8 เมื่อเปรียบเทียบกับ การเติบโตของปี พ.ศ. 2562) ซึ่งสามารถแบ่งอัตราการเติบโตออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ เกมบนมือถือและแท็บเล็ต มีอัตราการเติบโตร้อยละ 71 เกมบนคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล มีอัตราการเติบโตร้อยละ 22 และ เกมบนเครื่องเล่นวีดีโอเกม (console) มีอัตราการเติบโตร้อยละ 7

ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเติบโตของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทย คือ การลงทุนจากภาคเอกชนในธุรกิจการเล่นผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ที่ทำให้การเล่นผ่านอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูงไม่ได้เป็นอุปสรรคอีกต่อไป ประกอบกับการพัฒนาสมาร์ตโฟนที่มีราคาถูกลง ทำให้ผู้เล่นเกมผ่านมือถือเพิ่มมากขึ้นจนสามารถพัฒนาการเล่นเกมดิจิทัลไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและพัฒนาเป็นอาชีพจริงจังได้ โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์จาก

การจัดตั้งสมาคมอีสปอร์ตแห่งประเทศไทย (Thailand E-Sports Federation: TESF) (สมาคมอีสปอร์ตแห่งประเทศไทย, 2565) ที่สร้างอาชีพและหารายได้ให้แก่ผู้เล่นเกมรุ่นต่าง ๆ

การสนับสนุนจากภาครัฐก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการขยายตัวของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ในประเทศไทยมีหน่วยงานของรัฐบาล อาทิ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Promotion Agency: DEPA) (2565ก) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาซอฟต์แวร์ประยุกต์เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ วิทยาการทางคอมพิวเตอร์ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ ยังมี สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (สคส.) (2565) ที่มุ่งเน้นการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการคิดเนื้อหาที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ หรือใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเนื้อหาในเกมดิจิทัล

ด้วยเหตุนี้การวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมและต่อยอดอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด เพราะการมีระบบฐานข้อมูลถูกต้องครบถ้วน เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว เพื่อค้นหาข้อมูลได้ตามต้องการ สามารถทำให้ธุรกิจที่มีการวางแผนที่แม่นยำชัดเจนขึ้น และนำไปสู่การตัดสินใจดำเนินกลยุทธ์ และบริหารจัดการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่ข่าวสารไหลเวียนอย่างไม่หยุดนิ่ง อุตสาหกรรมต่าง ๆ ในโลกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี เครือข่ายและโทรคมนาคมอันล้ำสมัย ธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยการจัดการข้อมูลด้วยระบบข้อมูลที่มีความแม่นยำและความน่าเชื่อถือ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการณ์การบริหารจัดการฐานข้อมูล โดยเฉพาะอุปสรรคและปัญหาการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล และมุ่งสำรวจความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในการปิดช่องโหว่ของการขาดแคลนข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็น มีประสิทธิภาพสำหรับการเติบโตของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย โดยมีคำถามวิจัย 2 ข้อ คือ 1) ปัญหาและสภาพการณ์การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทยเป็นอย่างไร และ 2) ประเภทฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลควรประกอบด้วยอะไรบ้าง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561 นิยามว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานขององค์ความรู้ ทรัพย์สินทางปัญญา และการศึกษาวิจัยซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์การส่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจ การผลิตสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือคุณค่าทางสังคม” (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (สศส.), 2565) เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่มีกลุ่มอุตสาหกรรมที่ทำหน้าที่สร้างผลผลิตจากความคิดสร้างสรรค์และต้นทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน กลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้เรียกว่าคืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD, 2021) ผู้วางรากฐานความเข้าใจและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับโลกตั้งแต่ปี 2004 ให้ความหมายอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ว่าเป็นวัฏจักรของการสร้างสรรค์การผลิต และการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการ ซึ่งใช้ความคิดสร้างสรรค์และทรัพย์สินทางปัญญาเป็นต้นทุนหลัก กลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้ประกอบด้วยกิจกรรมที่มีพื้นฐานเป็นองค์ความรู้และส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศิลปะ และมีศักยภาพที่จะสร้างรายรับและกำไรได้จากการซื้อขาย ผลผลิตมีทั้งแบบที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ หรือเป็นงานบริการที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจและวัตถุประสงค์ทางการตลาด และ UNCTAD ได้พัฒนาแนวคิดการจัดหมวดหมู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ขึ้นมา 4 หมวดหมู่ ได้แก่ กลุ่มมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (cultural heritage) กลุ่มศิลปะ (arts) กลุ่มสื่อ (media) และกลุ่มงานสร้างสรรค์ตามลักษณะงาน (functional creation) โดยอ้างอิงจากแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมามีตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 90 ไม่ว่าจะเป็น UK DCMS model, Concentric Circles model หรือ WIPO Copyright model

แบบจำลองของ UNCTAD นี้ได้รับความนิยมและปรับใช้ในนโยบายและแผนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก สำหรับประเทศไทยนั้น

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) แบ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เป็น 5 กลุ่ม 15 ประเภท โดยมีเกมดิจิทัลจัดอยู่ภายใต้อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ ซึ่งอยู่ในกลุ่มคอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ (creative content/ media) (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (สศส.), 2565) นอกจากนี้ อุตสาหกรรมเกมดิจิทัลได้รับการพิจารณาว่าเป็นอุตสาหกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งชาติด้วย ในพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ประเทศไทย ภายใต้การดูแลของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) ให้ความหมายอุตสาหกรรมดิจิทัลว่าเป็น “อุตสาหกรรมการผลิตและบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล หรือการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล” โดยกำหนดให้อุตสาหกรรมเกมดิจิทัลอยู่ภายในกลุ่มอุตสาหกรรมดิจิทัลคอนเทนต์ (digital content) (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA), 2565)

อย่างไรก็ดี การศึกษาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในครั้งนี้จะยึดแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เท่านั้น เพราะสนใจว่ากิจกรรมหรือผลผลิตในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลนั้นอาศัยต้นทุนความคิดสร้างสรรค์จากผู้ผลิตเกมและผู้ประกอบการเพื่อสร้างมูลค่าจากทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น ฐานข้อมูลที่มีประโยชน์จะสามารถใช้เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของแรงงานสร้างสรรค์เหล่านี้ให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมในไทยก่อให้เกิดอาชีพ การจ้างงาน และองค์ความรู้ในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเศรษฐกิจของประเทศด้วย

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูล

การวิจัยเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลและแผนพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาซอฟต์แวร์โดยเฉพาะธุรกิจเกมดิจิทัล (อลงกรณ์ ปรีธุพิพงศ์ และกฤษณะ พันธุ์เพ็ง, 2564, หน้า 124-125) กำหนดการแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการรวบรวมข้อมูลอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในเชิงตัวเลขทั้งในภาพรวม และการแจกแจงรายละเอียดตามประเภทผลิตภัณฑ์ บริการ บุคลากร และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่แสดงสถานภาพ คุณสมบัติ และลักษณะของผลิตภัณฑ์ หรือบริการงานสร้างสรรค์แต่ละประเภทที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร

และผู้ประกอบการที่มีส่วนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการสร้างสรรค์เหล่านั้น รวมไปถึงองค์ความรู้ที่ใช้ในการต่อยอดและส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูล (ระวีวรรณ แก้ววิทย์, 2552; วิไลภรณ์ ศรีไพศาล, 2559; โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2561) สามารถวางกรอบคิดเบื้องต้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ก. คำนิยามของฐานข้อมูล

ฐานข้อมูล (database) หมายถึง การจัดเก็บข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในแหล่งเดียวบนระบบดิจิทัล ข้อมูลจะถูกจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนของข้อมูล โดยยึดวิธีการแบ่งตามชนิดของเนื้อหา เช่น ตามลำดับอักษร บรรณานุกรม หรือสถิติ ซึ่งระบบของฐานข้อมูลจะอนุญาตให้เกิดการสร้างข้อมูล ค้นหา เพิ่มเติม แก้ไขและการเข้าถึงในรูปแบบต่าง ๆ มีการจัดเรียงที่ง่ายต่อการใช้งาน นอกจากนี้ ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บจำเป็นต้องผ่านการคัดกรองเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และควรเป็นมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งข้อมูลที่ถูกจัดเก็บต้องตรงตามวัตถุประสงค์การใช้งานขององค์กร อุตสาหกรรม หรือบุคคลทั่วไปที่นำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์

ข. แนวคิดการจัดทำฐานข้อมูล (Database Management)

การจัดทำฐานข้อมูลจะช่วยพัฒนาความเป็นศูนย์กลางของข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลซึ่งเปิดให้บริการต่อนักวิชาการ ผู้ประกอบการ บุคลากรในอุตสาหกรรม บุคคลทั่วไป และองค์กรจากหน่วยงานรัฐและเอกชนที่สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล รวมถึงการเพิ่มเติมต่อขยายฐานข้อมูลและองค์ความรู้เดิมในอนาคต โดยแนวคิดการจัดการฐานข้อมูลที่ได้นำเสนอจะช่วยจัดระเบียบข้อมูลให้ง่ายต่อการเข้าถึงและสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการเสนอแนะการเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีข้อมูลที่เที่ยงตรงและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

ความเข้าใจเบื้องต้นนี้ช่วยให้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาสภาพการณ์ด้านฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในปัจจุบันของประเทศไทย โดยสำรวจจากหน่วยงาน องค์กร แหล่งที่เก็บรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลและสารสนเทศ ประเภทและความหลากหลายของข้อมูล (เช่น ชื่อบุคคล สถานที่ หน่วยเงินลงทุน รายรับ หรือ

ประเภทเนื้อหาสำคัญอื่น ๆ) และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการค้นคว้าและวางแผนกลยุทธ์พัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา (conceptual framework)

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อวางกรอบคิดในการออกแบบการวิจัย (research design) เพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล แต่ไม่ได้ใช้เพื่อเป็นฐานคิดสำหรับทดสอบแนวคิดและทฤษฎีหรือใช้เปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้ข้างต้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบงานวิจัยเพื่อระบุประเภทข้อมูลที่ขาดหายไป หรือไม่ครบถ้วนสมบูรณ์สำหรับการพัฒนาฐานข้อมูลในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของไทยตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนำไปสู่การกำหนดระเบียบวิธีวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูล 3 แหล่ง จากการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ และการจัดสนทนากลุ่มย่อย การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างสามแหล่งเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เป็นไปตามหลักการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (method triangulation) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะถูกนำมาสังเคราะห์เพื่อใช้เติมเต็มช่องว่างข้อมูลและหาแนวทางการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลที่จำเป็นและมีประสิทธิภาพสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทยต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ เป็นการวิจัยประยุกต์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และดำเนินการศึกษาระหว่างสิงหาคม ถึง ธันวาคม 2564 ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งระเบียบวิธีวิจัยเป็น 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1: ศึกษาเปรียบเทียบกับต้นแบบที่ดี (best practice) จากต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหพันธ์รัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ซึ่งล้วนแต่มีแผนนโยบายกลยุทธ์การพัฒนา โดยเฉพาะการจัดทำฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพจนกลายเป็นผู้นำด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลระดับต้น ๆ ของโลก

ขั้นที่ 2: ศึกษาเอกสารโดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่มีบทบาทกำหนดนโยบายแผนการพัฒนา และดูแลระบบหรือให้บริการฐานข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในปัจจุบัน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากข่าวสาร บทความ นโยบายของภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาคมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทย และทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ขั้นที่ 3: นำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์หาช่องว่างข้อมูล (gap analysis) เพื่อหาแนวทางการวางแผนพัฒนาฐานข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในปัจจุบัน โดยทำตารางเปรียบเทียบเพื่อระบุปัญหาและข้อจำกัดด้านการใช้ฐานข้อมูลและสารสนเทศของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในปัจจุบัน (ดูตาราง 1-2 ในส่วนถัดไป) เพื่อวิเคราะห์ความจำเป็นเหมาะสมที่จะวางแผนการจัดการประเภทข้อมูลสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลต่อไป

ขั้นที่ 4: นำประเด็นปัญหาข้างต้นมากำหนดคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ 1) วิจารณ์ช่องว่างและปัญหาในการใช้ฐานข้อมูลในปัจจุบัน 2) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการใช้ประโยชน์ข้อมูลประเภทต่าง ๆ และ 3) การเพิ่มประสิทธิภาพฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัล โดยเน้นการถกประเด็นความสมบูรณ์ของฐานข้อมูลตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ในการนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยพิจารณาจากหน้าที่บทบาทตามห่วงโซ่มูลค่า (value chain) เป็นผู้ที่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับและมีประสบการณ์ต่อเนื่องโดยตรงในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วยประธานสมาคมผู้ประกอบการและประธานตัวแทนอุตสาหกรรม (4 คน) ผู้ผลิตและผู้ออกแบบเกมดิจิทัล (4 คน) ผู้จัดการจำหน่ายและเผยแพร่ (3 คน) ผู้กำหนดนโยบายและกำกับดูแล (2 คน) และนักวิชาการด้านเกมดิจิทัล (2 คน) ทั้งนี้เพื่อปกป้องสิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่ 157/64 (5 สิงหาคม 2564) เรียบร้อยแล้ว โดยการนำเสนอจะระบุเฉพาะเนื้อหาหลักจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และไม่ระบุอัตลักษณ์ตัวตน เว้นแต่จะได้รับความยินยอมตามหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมในวิจัยครั้งนี้

ขั้นที่ 5: รวบรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลในอุตสาหกรรมข้างต้นมากำหนดคำถามเพื่อการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญจากอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 7 คน โดยคัดเลือกจากผู้สัมภาษณ์ข้างต้นตามลำดับการตอบรับเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อร่วมกันทบทวนตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่สังเคราะห์มาจากเอกสารและการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 6: ประมวลผลข้อมูลทั้งสามแหล่งข้างต้น ซึ่งได้มาจากการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างสามแหล่งสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องเดียวกัน เพื่อทดสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และเพื่อพัฒนาความเข้าใจอย่างครอบคลุมของปรากฏการณ์ตามหลักการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ผู้วิจัยเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้เห็นอุปสรรคและทางแก้ไขการจัดการฐานข้อมูลในปัจจุบัน ระบุข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สารสนเทศที่สำคัญและที่จำเป็นต้องได้รับการเพิ่มเติม ปรับปรุง และแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์จากการศึกษาต้นแบบจากต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย

ผู้วิจัยวิเคราะห์กรณีศึกษาต้นแบบอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลจากสามประเทศ โดยเฉพาะเรื่องฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อเปรียบเทียบกับสภาพการณ์ให้บริการข้อมูลของประเทศไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของสหราชอาณาจักร

UK's Interactive Entertainment (Ukie) (2021) เป็นองค์กรการค้าวิดีโอเกมเพื่อความบันเทิงแบบปฏิสัมพันธ์ที่เก่าแก่ที่สุดของสหราชอาณาจักร ก่อตั้งปี ค.ศ. 1989 ภายใต้ชื่อ ELSPA Ukie ให้สหราชอาณาจักรเป็นศูนย์กลางการผลิตบริโภค เล่นและขายวิดีโอเกม ปัจจุบัน Ukie เป็นองค์กรตัวแทนของธุรกิจเกือบ 500 แห่งทั่วสหราชอาณาจักร ซึ่งรวมถึงแพลตฟอร์มวิดีโอเกมรายใหญ่ ผู้เผยแพร่โฆษณาต่างประเทศ นักพัฒนาอิสระ และผู้ให้บริการมากมาย Ukie สนับสนุนอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ช่วยสมาชิกด้วยบริการสนับสนุนธุรกิจมากมาย สื่อสารกับสื่อมวลชนเพื่อบอกเล่ากิจกรรมและความก้าวหน้าของอุตสาหกรรม เป็นผู้นำของอุตสาหกรรม

และเชื่อมประสานกับรัฐบาล นอกจากนี้ ยังมุ่งพัฒนาอนาคตผ่านการบุกเบิกทางการศึกษา เพิ่มความหลากหลายประเภทเกม และการให้คำแนะนำสำหรับผู้ปกครอง เช่น เว็บไซต์ Ask About Games (2021)

ข้อมูลสำคัญที่ปรากฏอยู่ในหน้าเว็บไซต์ (UK's Interactive Entertainment (Ukie), 2021) ได้แก่ ข้อมูลการขายทางการตลาด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอุตสาหกรรม การค้าและการลงทุน นโยบายและกิจกรรมสาธารณะ แผนการรณรงค์ ตัวอย่างสัญญา ข้อมูลด้านเทคนิคเกี่ยวกับเรื่อง IP Service การบอกรับสมาชิก เครือข่ายการศึกษา และอบรม รายงานที่ตีพิมพ์เป็นประจำ ข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ ผลงานที่โดดเด่น คือ การคิดค้นและนําระบบเรตติ้งเกมตามระดับอายุของผู้เล่น (Pan-European game information: PEGI) ไปใช้ร่วมกับอุตสาหกรรมเพื่อรักษาความปลอดภัย การกำหนดภาชีวิติโอเกมที่เป็นธรรม ช่วยให้เกมดิจิทัลในฐานะเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของอังกฤษก้าวไปสู่ระดับสากล

ข. ฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของสหพันธ์รัฐเยอรมนี

สมาคมอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเยอรมัน (The German Games Industry Association, 2021) มีสมาชิกเป็นผู้พัฒนา (developers) และผู้เผยแพร่/จัดจำหน่าย (publishers) และผู้มีบทบาทสำคัญ ๆ ในอุตสาหกรรม เช่น บริษัทอีสปอร์ต สถาบันการศึกษา และผู้ให้บริการ หน่วยงานนี้เป็นผู้ร่วมจัดงาน Gamescom ซึ่งเป็นงานแสดงสินค้าเกมที่ใหญ่ที่สุดในโลกนอกจากนั้นสมาคมยังเป็นผู้ร่วมหุ้นใน The Entertainment Software Self-Regulation Body (USK), The Digital Games Culture Foundation, The Esports Player Foundation และ Devcom งานสัมมนาของผู้พัฒนาเกม รวมทั้งเป็นผู้ให้การสนับสนุน The German Computer Game Award

เว็บไซต์ของ The German Games Industry Association (2021) เป็นแหล่งรวมฐานข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับอุตสาหกรรมมากมาย อาทิ สถิติของผู้เล่นเกมในเยอรมนี อัตราการเติบโตของตลาด และยอดขายของอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับ การลงทุนในตลาดวิดีโอเกมเยอรมนี การสนับสนุนอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล (ผ่านสถาบันระดับภูมิภาค เครือข่าย และตัวแทน ข้อเท็จจริง และตัวเลข ตลาดเยอรมนีสำหรับวิดีโอเกม สถิติตลาดเกมเยอรมนีระหว่างปี ค.ศ. 1995-2020 ภูมิทัศน์นักพัฒนาเกมของเยอรมนี ตลาดงานและโอกาสทางการศึกษา สตูดิโอและ

บริษัทเกมนักพัฒนาชาวเยอรมันและผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม ทะเบียนบริษัทอีสปอร์ตในประเทศเยอรมนี กิจกรรมผู้พัฒนาวิดีโอเกมอย่างเป็นทางการ และความคิดริเริ่มที่หลากหลายของอุตสาหกรรมวิดีโอเกมของเยอรมนี

ค. ฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของเกาหลีใต้

หัวใจหลักของการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมเกาหลีใต้คือการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหา (content) โดย มีหน่วยงานหลักอย่าง Korea Creative Content Agency (KOCCA) (2021a) เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนและสนับสนุนการส่งออกวัฒนธรรมเกาหลีเชิงพาณิชย์ผ่านสื่อบันเทิงชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ละคร ดนตรี การ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว คาแรคเตอร์ แฟชั่น และเกมดิจิทัล ทั้งนี้ KOCCA เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2552 โดยการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเนื้อหาสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน อาทิ สถาบันกระจายเสียงเกาหลี หน่วยงานวัฒนธรรมและสื่อกาฬิ และหน่วยงานอุตสาหกรรมเกมเกาหลี นอกจากนี้ KOCCA มีสำนักงานในต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ยุโรป สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และจีน โดยมุ่งส่งเสริมภาคเอกชนให้เกิดการส่งออกสินค้าและบริการ พร้อมกับการแผ่ขยายวัฒนธรรมเกาหลีไปสู่ประเทศต่าง ๆ

KOCCA เป็นผู้สร้างฐานข้อมูลให้กับอุตสาหกรรมเกมเกาหลีใต้ โดยได้จัดทำรายงานประจำปี 2020 ชื่อว่า *White Paper on Korean Games* (Korea Creative Content Agency (KOCCA), 2021b) ประกอบด้วยสารสนเทศสำคัญ 2 ส่วนหลัก คือ ข้อมูลและแนวโน้มการตลาดเกมเกาหลีใต้ และประเด็นปัญหภายในประเทศของอุตสาหกรรมเกมในแต่ละปีนั้น ๆ นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมของ KOCCA ครอบคลุมอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในฐานะสินค้าวัฒนธรรม อาทิ การให้ลิขสิทธิ์คาแรคเตอร์ในเกม การขยายเกมสู่ตลาดในต่างประเทศ การพัฒนาเทคโนโลยีวัฒนธรรม การสร้างเนื้อหา การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการสร้างศูนย์สนับสนุนและเรียนรู้ธุรกิจ การจัดการฐานข้อมูลเหล่านี้ล้วนแต่สอดคล้องกับกลยุทธ์หลัก 3 ประการ ของ KOCCA คือ การเป็นหน่วยงานที่ภาคเอกชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ความเชี่ยวชาญในการสนับสนุนอุตสาหกรรมวัฒนธรรม และการผลักดันวัฒนธรรมเกาหลีไปสู่ตลาดโลก

ตาราง 1

การเปรียบเทียบฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในปัจจุบันของไทยกับต่างประเทศ

ประเภทและรายละเอียดของข้อมูล		สหราชอาณาจักร	สหพันธรัฐเยอรมนี	เกาหลี	ไทย
ข้อมูลสถิติ	จำนวนผู้ประกอบการ	√	√	√	√
	ประเภทผู้ประกอบการ	√	-	√	√
	จำนวนลูกจ้าง	√	√	√	√
	ประเภทลูกจ้าง	√	-	-	√
	ฐานเงินเดือน	√	-	-	-
	มูลค่าตลาดงาน	√	√	-	√
	มูลค่าตลาดเกมในประเทศ	√	√	√	√
	มูลค่าตลาดเกมโลก	√	√	√	-
	ยอดนำเข้าส่งออก	√	√	√	√
	รายรับของผู้ประกอบการเกม	√	√	√	-
ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกม	จำนวนผู้เล่น	√	√	√	-
	ประเภทผู้เล่น	√	√	√	-
	ประเด็นสังคมที่เกี่ยวข้อง	√	√	√	√
	สิทธิภาษี/การลงทุน	√	√	-	-
	องค์กรที่เกี่ยวข้อง	√	√	-	-
ข้อมูลเกม	E-sports	√	√	-	-
	การแข่งขันระดับเกม	√	√	-	-
ผู้ผลิต/บุคลากร	รายชื่อเกมพร้อมภาพประกอบ	√	√	-	-
	รายชื่อบริษัทเกม	√	√	-	-

การเปรียบเทียบฐานข้อมูลด้านอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของสามประเทศกับของประเทศไทยพบว่าสามารถแบ่งเนื้อหาหลักออกเป็น 4 หมวด คือ

- 1) ข้อมูลสำคัญทางด้านสถิติที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการภายในอุตสาหกรรมเกมและนักลงทุนทั้งภายในและนอกประเทศ
- 2) ความรู้และข้อมูลเชิงการศึกษาที่ส่งเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล

3) ข้อมูลรายชื่อและรายละเอียดเกี่ยวกับเกมดิจิทัลที่ผลิตขึ้นในแต่ละปี พร้อมประวัติและคุณสมบัติที่ทำให้เกมนั้น ๆ โดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจของตลาดและผู้เล่น

4) ผู้ผลิต ได้แก่ บุคลากรหรือหน่วยงานองค์กรที่สร้างสรรค์ ทีมแรงงานสร้างสรรค์ ที่อยู่เบื้องหลังการผลิตเกมดิจิทัล

การเปรียบเทียบในตาราง 1 ข้างต้นแสดงว่า ฐานข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันของไทย ยังขาดเรื่องพื้นฐานที่สำคัญ เช่น เงินเดือนของงานส่วนต่าง ๆ ในอุตสาหกรรม มูลค่าตลาดเกมโลก รายรับของผู้ประกอบการเกม จำนวนผู้เล่น ประเภทผู้เล่น สิทธิภาษีและการลงทุน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เกมอีสปอร์ต การแบ่งระดับเกม รายชื่อเกมพร้อมภาพประกอบ และการรวบรวมรายชื่อบริษัทเกมทั่วประเทศ การขาดแคลนข้อมูลเหล่านี้ นำไปสู่คำถามสำคัญที่ว่า 1) ปัจจุบันหน่วยงานใดรับผิดชอบรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลภายในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทยมีการประสานงานกันหรือไม่ อย่างไร และ 2) ประสิทธิภาพและคุณภาพของข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทยเป็นอย่างไร

หน่วยงานที่มีการจัดเก็บฐานข้อมูลเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของไทย

จากการสำรวจพบว่า หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทยประกอบด้วยภาครัฐ 5 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) กระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (DITP) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และยังมีภาคเอกชนหลักอีก 2 หน่วยงาน ได้แก่ สมาคมผู้ประกอบการแอนิเมชันและคอมพิวเตอร์กราฟิกไทย (TACGA) และสมาคมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์เกมไทย (TGA) การวิเคราะห์เนื้อหาหาแสดงประเภทข้อมูลที่หน่วยงานเหล่านี้จัดเก็บโดยจำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกมและอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและผู้ผลิตเกมดิจิทัล และข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง

ตาราง 2

การเปรียบเทียบฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลจากหน่วยงานหลักในปัจจุบันของไทย

หน่วยงาน	ข่าวสาร/ข้อมูลเกม	บุคลากร/ ผู้ผลิต	ข้อมูลสถิติ
	• ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาซอฟต์แวร์ • การพัฒนาอุตสาหกรรมเกม • ประเด็นทางสังคมที่มีผลต่ออุตสาหกรรมเกม		• จำนวนผู้ประกอบการ • ประเภทผู้ประกอบการ • จำนวนลูกจ้าง • ข้อมูลลูกจ้างแบ่งตามอาชีพ • มูลค่าตลาดงาน • มูลค่าตลาดเกมในประเทศ • ยอดส่งออก-ยอดนำเข้า
 กระทรวงวัฒนธรรม MINISTRY OF CULTURE	• โครงการดิจิทัลคอนเทนต์ • คู่มือร้านเกมตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551	-	-
 DITP Department of International Trade Promotion Ministry of Commerce, Royal Thai Government	• แนวโน้มตลาด • ขั้นตอนการส่งออก-นำเข้า • ข่าวสาร	-	-
 THAILAND BOARD OF INVESTMENT	• บริษัทผู้ได้รับการส่งเสริม • คู่มือการขอรับการส่งเสริมการลงทุน • ข่าวสาร	-	-
	ข่าวสาร Esports	-	-
 TACGA Thai Association of Computer and Game Developers	• การจัดหาแหล่งเงินทุน • Showcase • ข่าวสาร+กิจกรรม	• ข้อมูลสมาคม • สมาชิก	-
 TGA THAI GAME ASSOCIATION	ข่าวสาร+กิจกรรม	• ข้อมูลสมาคม • รายนามกรรมการ	-

การเปรียบเทียบฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลจากหน่วยงานหลักในปัจจุบันของไทยพบว่า สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) เป็นหน่วยงานที่มีข้อมูลด้านเกมดิจิทัลมากที่สุดเนื่องจากการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหลัก แต่ก็ยังขาดข้อมูลด้านบุคลากรและผู้ผลิต ซึ่งกลับมีปรากฏในฐานข้อมูลของภาคเอกชน 2 หน่วยงานหลัก นอกจากนี้ยังเห็นช่องว่างของฐานข้อมูลไทย (ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเพิ่มเติมในขั้นการสัมภาษณ์ว่าเรื่องจำเป็นเร่งด่วน) อีก 3 ด้าน คือการขาดข้อมูลด้าน 1) การจัดมาตรฐานของเงินเดือน 2) สิทธิประโยชน์ทางภาษี และการลงทุน และ 3) รายชื่อบริษัทผู้ผลิตเกมที่ไม่ได้จดทะเบียน

การวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis)

ข้อมูลข้างต้นถูกนำมาใช้วิเคราะห์ช่องว่าง เพื่อเติมเต็มสารสนเทศที่ขาดหายไป และวางแผนการจัดทำฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจุบันอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเผชิญ 3 ปัญหาหลักเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์ของฐานข้อมูล ดังต่อไปนี้

ก. ปัญหาการขาดข้อมูล พบว่ายังขาดข้อมูลพื้นฐานทั้งปริมาณและคุณภาพ เช่น ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับค่าตอบแทนและฐานเงินเดือนของงานส่วนต่าง ๆ รายรับของผู้ประกอบการเกม จำนวนและประเภทผู้เล่นที่บ่งบอกสัดส่วนการตลาด พฤติกรรมของผู้บริโภค สิทธิภาษีและการลงทุน มูลค่าตลาดเกมของทั้งประเทศเปรียบเทียบกับตลาดโลก การรวบรวมรายชื่อบริษัทเกมทั้งประเทศ ดัชนีชี้วัด หรือมาตรฐานทางอุตสาหกรรมที่ใช้วัดมูลค่าทางเศรษฐกิจ การขาดข้อมูลเหล่านี้ส่งผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมฯ เพราะทำให้การตัดสินใจและวางแผนการพัฒนาขาดประสิทธิภาพ

ข. ปัญหาในเชิงการจัดการข้อมูล เนื่องจากมีหลายหน่วยงานจัดเก็บแต่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่หลากหลาย และกระจัดกระจาย ขาดความร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังขาดการรวบรวมคลังข้อมูลด้านการศึกษา การวิจัยและพัฒนา อุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศ ที่สำคัญฐานข้อมูลที่มีอยู่ไม่ได้รับการรวบรวมและนำเสนออย่างเป็นระบบ เข้าถึง และค้นหาได้ลำบาก และไม่มีกลไกปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยตามอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ค. ปัญหาการบูรณาการระหว่างฐานข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์รอบด้าน ตั้งแต่ขาดการเชื่อมโยงกับผู้เล่นหลักในระบบนิเวศของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลกับธุรกิจอื่น ๆ

ที่ส่งเสริมอุตสาหกรรม เช่น การแข่งขันอีสปอร์ต เว็บไซต์เกม ผู้ที่ถ่ายทอดสดการเล่นเกม (game streamer) และผู้พากย์เกม (game caster) ของสะสม ของที่ระลึก รวมไปถึง การไม่สอดประสานการบริหารจัดการข้อมูลระหว่างรัฐกับเอกชน เช่น การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรในท้องถิ่น การสร้างบรรยากาศที่ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อรังสรรค์เกมของไทย ช่องทางและมาตรการ การสนับสนุนทางการเงิน กฎหมายและนโยบายการส่งเสริมและกำกับดูแลจาก ภาครัฐบาล ข้อมูลทั้งหมดนี้อยู่กระจุกกระจายเพราะขาดการประสานร่วมมือกัน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นเจ้าของข้อมูล

ปัญหาทั้งสามประการสะท้อนถึงการบริหารจัดการข้อมูลที่ไม่มีประสิทธิภาพ นำมาซึ่งอุปสรรคต่อการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเกมดิจิทัลได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ จึงจำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบรวบรวมประมวลและเผยแพร่ฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ เชื่อถือได้ เพื่อให้ติดตามสถานการณ์ภายในอุตสาหกรรมดิจิทัลด้วยความแม่นยำและ ทันทั่วถึง สนับสนุนให้บรรลุวิสัยทัศน์ตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของ ประเทศไทยได้

แนวทางการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับพัฒนาอุตสาหกรรม เกมดิจิทัลของประเทศไทย

แนวทางการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังที่ปรากฏผลการวิเคราะห์ในตาราง 1 พบว่า ประเทศที่นำมาใช้ศึกษาเป็นต้นแบบที่ดีทั้งสามประเทศนั้นมีระบบบูรณาการ ของฐานข้อมูลในลักษณะของการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ตลอดจน องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ในประเทศไทย การทำงานแบบสอดประสานร่วมมือกันนั้น ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ เพราะข้อมูลสำคัญกระจายไปตามหน่วยงานต่าง ๆ การบริหาร จัดการสารสนเทศเพื่อการสืบค้นอ้างอิงเพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลจึงยัง ไม่เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องพัฒนาระบบการจัดเก็บหรือ รวบรวมฐานข้อมูลที่ง่ายต่อการเข้าถึงทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ในประเทศ

จากผลการวิเคราะห์พบว่า อุตสาหกรรมเกมดิจิทัลมีความต้องการฐานข้อมูล 5 ประเภทสำหรับพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

ก. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าการตลาดอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลไทย

การทำฐานข้อมูลเชิงสถิติเพื่อชี้ให้เห็นถึงมูลค่าการตลาดของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในประเทศไทยยังจำกัดอยู่ในวงแคบ ข้อมูลแต่ละชุดกระจุกกระจายไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งยังเป็นการกล่าวแบบภาพรวมมากกว่าลงรายละเอียด ดังนั้น ในการจัดทำฐานข้อมูลการตลาดที่สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างมูลค่า การสร้างศักยภาพจากอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ควรมีตัวชี้วัดต่อไปนี้ เช่น สถิติยอดการติดตามของผู้บริโภคเกมดิจิทัล เรตติ้งของเกม มูลค่าจากการจัดการแข่งขันเกม (tournament) มูลค่าจากการจัดงานอีเวนต์เกี่ยวกับเกม รายรับของแต่ละเกมที่ผลิตโดยคนไทย ตลอดจนการประเมินรายได้ของบริษัทผู้ผลิตเกม ซึ่งหากมีการจัดทำฐานข้อมูลลักษณะดังกล่าวอย่างเป็นระบบก็จะช่วยเติมเต็มข้อมูลเชิงสถิติที่ยังขาดหายไป โดยเฉพาะเรื่องของมูลค่าการตลาดในประเทศหรือในแต่ละภาคส่วน รายรับของผู้ประกอบการจำนวนและประเภทของผู้ผลิต ผู้บริโภคในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล นำไปสู่การพัฒนาเป็นองค์ความรู้ และชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมดังกล่าวต่อสายตานักลงทุนต่างประเทศมากขึ้น

ข. ฐานข้อมูลรายชื่อเกมดิจิทัลที่ผลิตโดยคนไทย

ปัญหาการขาดข้อมูลรายชื่อเกมดิจิทัลที่ผลิตโดยคนไทยและรายละเอียดที่สมบูรณ์ครบถ้วน ส่งผลให้ไม่มีข้อมูลพอเพียงสำหรับนำเสนอให้นักลงทุนตัดสินใจ และสนับสนุนผู้กำหนดนโยบายวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ดังนั้น การจัดทำฐานข้อมูลที่แสดงรายชื่อของเกมประเภทต่าง ๆ ที่ผลิตทั้งจากทีมงานคนไทยโดยตรง และเกมที่คนไทยเข้าไปมีส่วนร่วมเข้าไปร่วมมือผลิตกับบริษัทต่างประเทศ สำหรับการแสดงฐานข้อมูลในส่วนดังกล่าว นอกจากจะใช้เก็บเป็นคลังข้อมูลว่าด้วยเรื่องของจำนวนเกมที่เกิดจากคนไทยแล้ว ยังเอื้อประโยชน์ต่อยานักลงทุนจากต่างประเทศที่จะได้เห็นโอกาส ความสามารถของผู้ผลิตไทยแต่ละรายที่ผลิตเกมออกสู่ตลาด มีศักยภาพในการผลิตจนสร้างเป็นมูลค่าได้ และสร้างโอกาสการจ้างงาน ตลอดจนความร่วมมือในอนาคต

ค. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีและการลงทุน

การให้ความสำคัญเรื่องสิทธิประโยชน์ทั้งทางด้านภาษี เงินลงทุน หรือผู้ให้การสนับสนุนกลุ่มผู้พัฒนาอุตสาหกรรมทั้งรายใหญ่และรายย่อยนั้นช่วยสร้างความเข้าใจ

ในเรื่องของต้นทุนต่าง ๆ และความมั่นใจว่าจะได้รับการเอื้อประโยชน์จากการลงทุน ช่วยให้ผู้ผลิตสามารถประเมินค่าใช้จ่าย ค่าเฉลี่ยต่อเงินลงทุนผลิตเกม การประเมินอัตราฐานเงินเดือน นำไปสู่การวางแผนที่มีประสิทธิภาพในส่วนของสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีนั่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม ไปจนถึงฐานข้อมูลชุดการอธิบายเรื่องทั่วไปของภาษี ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงทุนอุตสาหกรรม เกมดิจิทัล อันจะสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนทั้งในและนอกประเทศ

ง. ฐานข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ให้เฉพาะผู้พัฒนารายย่อยและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

ผู้พัฒนาแบบอิสระในลักษณะของ start-up และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น การผลิตแอนิเมชันและสร้างคาแรคเตอร์สำหรับเกมดิจิทัล นับเป็นผู้ผลิตผู้พัฒนาเกม รายย่อยในกลุ่มที่มีความสามารถในการผลิตและสร้างสรรค์เกมดิจิทัล แต่เนื่องจากการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ในฐานะแรงงานสร้างสรรค์ยังขาดหายไป ทำให้ขาดการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ ดังนั้น เพื่อให้เกิดการผลักดันผู้พัฒนารายย่อยที่มีศักยภาพเหล่านี้จึงควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นถึงโอกาสและศักยภาพการผลิตของกลุ่มนี้ เช่น มาตรฐานเงินเดือนของกลุ่มแรงงานสร้างสรรค์อิสระเหล่านี้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ กิจกรรม และงานอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อต่อยอดให้คนกลุ่มพัฒนาตัวเองในการผลิตเกมเป็นอาชีพจริงจัง ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการลงทุน แหล่งทุน การจัดตั้งบริษัท เข้าผลักดันสู่ความเป็นนิติบุคคล เรื่องของสัญญาทางธุรกิจ การมีฐานข้อมูลด้านนี้จะสามารถส่งเสริมให้กลุ่มผู้พัฒนารายย่อยและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเหล่านี้มีโอกาสเติบโต และช่วยการเติบโตของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลได้

จ. ฐานข้อมูลด้านการศึกษาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล

ฐานข้อมูลเสมือนคลังข้อมูลการศึกษาวิจัยที่จะนำไปสู่การค้นคว้าต่อยอดเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศ ฐานข้อมูลแบบนี้สามารถรวบรวมได้จากผู้เชี่ยวชาญจากงานเสวนาต่าง ๆ ชาวประชาสัมพันธ์ในความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในไทยและต่างประเทศ งานฝึกอบรม จัดนิทรรศการ รวมทั้งงานวิจัยในแวดวงวิชาการ ซึ่งต่างก็มีศักยภาพพอที่พร้อมให้ทุกภาคส่วนผลักดันเพื่อให้เติบโต ส่งออก สร้างมูลค่ารวมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในส่วนนี้คำนึงถึงประเด็นของการนำข้อมูลมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่ม อาทิ รายรับของแต่ละส่วนงาน การตลาด

ยุคดิจิทัล การพัฒนาแรงงานสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนา เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศไทย

ความต้องการฐานข้อมูลทั้ง 5 แสดงถึงความจำเป็นในการเร่งรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ มูลค่าโดยรวมของอุตสาหกรรม มูลค่าการลงทุนในอุตสาหกรรม มูลค่าการนำเข้า-ส่งออก มูลค่าผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท รวมทั้งจำนวนบุคลากรและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในแต่ละแขนง เพื่อสะท้อนภาพรวมของตลาดแรงงานในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ประเภทของผลิตภัณฑ์ การบริการงานสร้างสรรค์ ระเบียบประวัติบุคลากร ช่องทางการติดต่อ และแนวโน้มของอุตสาหกรรม

อภิปรายผล

แม้ว่าการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้างต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อวางกรอบคิดในการออกแบบการวิจัย ไม่ได้ใช้สำหรับทดสอบแนวคิดและทฤษฎีหรือใช้เปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามที่อธิบายไว้ในหัวข้อกรอบแนวคิดในการศึกษา แต่การวิเคราะห์ข้อมูลก็พบว่า การวิจัยเชิงประยุกต์ครั้งนี้มีผลลัพธ์สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ว่าฐานข้อมูลที่มีคุณภาพสมบูรณ์และรอบด้านจะเป็นเสมือนสารตั้งต้นที่ช่วยการวิเคราะห์สถานการณ์และคาดการณ์ผลกระทบของแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ เกิดประสิทธิผล ตามแนวคิดการจัดทำฐานข้อมูลที่อธิบายไว้ข้างต้น ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจว่าจะลงทุนทรัพยากรความคิด แรงงานของตนที่ใด ตั้งแต่ข้อเท็จจริงอย่างง่ายเกี่ยวกับจำนวนผู้ผลิต รายชื่อเกม ไปจนถึงการกำหนดมาตรฐานเงินเดือนมูลค่าทางการตลาด และพฤติกรรมการเล่นเกมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ตลอดจนการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลด้านนโยบายสาธารณะ กฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการจัดการฐานข้อมูลให้มีคุณภาพจึงเป็นเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการคาดการณ์รายได้และค่าใช้จ่าย การลงทุนทรัพยากรการสร้างมูลค่าของข้อมูลจากการ “ใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานขององค์ความรู้ทรัพยากรทางปัญญา” (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (สศส.), 2565) เพื่อขับเคลื่อนประเทศตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ผลจากการวิจัยชี้ชัดว่า ฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศไทยยังมีลักษณะกระจุกกระจาย เข้าถึงได้ยาก นำไปใช้งานต่อได้ลำบาก ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาให้ตามแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพที่เสนอไว้ข้างต้น สิ่งที่ต้องรีบดำเนินการ คือ การพัฒนาความเป็นศูนย์กลางของข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล การบริหารให้มีการจัดเก็บข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในแหล่งเดียวบนระบบดิจิทัล การจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนของข้อมูล ดังที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่าควรเร่งจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีอำนาจ หน้าที่ และทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการฐานข้อมูลของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องการกระจุกกระจายของข้อมูล และทำให้ข้อมูลได้รับการจัดเก็บอย่างครบถ้วน ตรงตามเป้าหมาย และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอว่าหน่วยงานดังกล่าวควรมีการบริหารจัดการดังนี้

ประการแรก หน่วยงานดังกล่าวควรเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์การใช้งานข้อมูลที่ชัดเจน ครอบคลุม โดยต้องสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ในมิติต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดเก็บและการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความครบถ้วนในทุกมิติ และข้อมูลที่เก็บรวบรวม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ประการที่สอง การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานดังกล่าว ควรพิจารณาให้มีความครบถ้วนในทุกมิติตลอดห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล เช่น ข้อมูลบุคลากรทุกสาขาในอุตสาหกรรม ข้อมูลบริษัทต่าง ๆ ข้อมูลรายได้ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ข้อมูลผู้ชมและผู้เล่นเกม ข้อมูลด้านการศึกษาเกม ข้อมูลทุนสนับสนุนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ และข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการแข่งขันในภูมิภาคและระดับโลก

ประการที่สาม ฐานข้อมูลที่จะพัฒนาขึ้นใหม่ควรนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เป็นมิตรกับผู้ใช้งานและเข้าถึงได้ง่าย เช่น การสร้างเว็บไซต์หลักในการจัดระเบียบข้อมูลที่ครบถ้วน ค้นได้ทั้งหมดจากแหล่งเดียว ไม่กระจุกกระจายอยู่ในหลายเว็บไซต์ จัดแบ่งข้อมูลเป็นหมวดหมู่ชัดเจน นำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายประเภทเหมาะกับที่ผู้ใช้งานนำไปใช้ต่อได้สะดวก มีการนำเสนอทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อคู่ค้าและผู้สนใจชาวต่างชาติ

ประการที่สี่ หน่วยงานกลางนี้ควรมีระบบการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม และมีระบบการค้นหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ มีผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบ ติดตาม เก็บรวบรวมและนำเสนอข้อมูลโดยพิจารณาความถี่ในการนำเสนอให้สอดคล้องกับประเภทข้อมูลที่นำเสนอ และเพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อผู้ใช้งานข้อมูล ควรมีการพัฒนากระบวนการค้นหาขั้นสูง ทำให้ผู้ใช้งานสามารถตีกรอบการค้นหาให้จำกัดลงได้ ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

การนำแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาเป็นกรอบหนึ่งในการศึกษาค้นคว้า สามารถเปิดประเด็นใหม่ด้านการศึกษาแนวทางการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศได้ แม้ว่าการลงทุนในการจัดทำฐานข้อมูลอาจดูเหมือนเป็นวิธีการทางอ้อมในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าการตัดสินใจในโลกสมัยใหม่นั้นเกิดจากการมีข้อมูลที่หลากหลายเชื่อถือได้ ดังนั้น การใช้ฐานข้อมูลที่มั่นใจได้ย่อมสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจเชิงบวกช่วยขับเคลื่อนและปรับขนาดกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศให้เต็มศักยภาพเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาฐานข้อมูลของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ด้านการส่งเสริมอาชีพ การจ้างงาน และต่อยอดองค์ความรู้ในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเกมดิจิทัลและเศรษฐกิจเกมสร้างสรรค์ของประเทศได้ การพัฒนาฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลครั้งนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญและจำเป็นต่อผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเกมสร้างสรรค์ ทั้งในการจัดเก็บและจัดการปริมาณข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแบบรวมศูนย์เพื่อให้ข้อมูลและสร้างสารสนเทศสำหรับขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของไทย โดยเฉพาะท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลกและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ฐานข้อมูลที่มีคุณภาพเปรียบเสมือนสินทรัพย์ที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้ประกอบการ ผู้ผลิตและผู้พัฒนาเกมที่ไม่รู้วิธีใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลก็จะถูกทิ้งไว้ข้างหลัง และไม่สามารถต่อสู้กับผู้ที่เลือกใช้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อสำรวจปัญหาและกำหนดขอบเขตการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นแนวทางในการริเริ่มออกแบบพัฒนาระบบฐานข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศไทย เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการริเริ่มที่จะมีการพัฒนาฐานข้อมูลในด้านนี้เพิ่มขึ้น และนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร บุคลากรในอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล ได้หลายประการ อาทิ

- 1) การบูรณาการแหล่งให้บริการและกระบวนการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล
- 2) การสร้างศูนย์กลางข้อมูลอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
- 3) การสร้างระบบการรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล
- 4) การประยุกต์ใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจทางธุรกิจ และการบริหารจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะแรงงานสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ก. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นตัวแทนของผู้กำหนดนโยบาย ผู้ผลิต-ผู้สร้างเกม ผู้เผยแพร่จัดจำหน่าย ในการศึกษาขึ้นไปควรเพิ่มเติมตัวแทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) อื่น ๆ เช่น ผู้เล่นเกม ผู้กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และผู้ทำธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและรอบด้านมากขึ้น

ข. กรณีศึกษาที่นำมาใช้เป็นกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลระดับโลก ซึ่งอาจใช้เป็นแนวทาง หรือแรงบันดาลใจให้ผู้ประกอบการของไทย แต่อาจจะเป็นประโยชน์ทางอ้อมต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลในไทยเพราะมองข้ามบริบทและโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ จึงควรหากรณีศึกษา

จากประเทศที่มีความใกล้เคียง เช่น ประเทศในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อสะท้อนระดับความสามารถในการแข่งขันได้เหมาะสมกว่า

ค. การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบคิดตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม หากใช้แนวคิดอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล วิทยาการคอมพิวเตอร์ ปัญญาประดิษฐ์ และความจริงเสมือน ก็อาจจะสามารถนำไปสู่การวางแผนจัดทำฐานข้อมูลรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเติมเต็มสารสนเทศที่พร่องไปในระบบนิเวศของอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาวิจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ใน “โครงการจ้างที่ปรึกษาจัดทำฐานข้อมูลและแผนพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาซอฟต์แวร์” และทุนสนับสนุน “กลุ่มวิจัยการพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของประเทศไทย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จากสำนักงานบริหารวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). อัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน. https://www.bot.or.th/thai/_layouts/application/exchangerate/exchangerate.aspx
- ระวีวรรณ แก้ววิทย์. (2552). ฐานข้อมูลและระบบจัดการฐานข้อมูล (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิไลภรณ์ ศรีไพศาล. (2559). แนวทางการพัฒนาระบบฐานข้อมูล. http://www.stabundamrong.go.th/web/book/53/b6_53.pdf
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA). (2565ก). รู้จัก DEPA. <https://www.depa.or.th/th>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA). (2565ข). ระบบนิเวศของอุตสาหกรรมดิจิทัลคอนเทนต์ไทย. <https://www.depa.or.th/th/article-view/2-digital-content-series-game>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) (สศส.). (2565). ความเป็นมา. <https://www.cea.or.th/home>
- สมาคมอีสปอร์ตแห่งประเทศไทย. (2565). Main page. <https://tesf.or.th/>
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2561). ระบบจัดการฐานข้อมูล. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อลงกรณ์ ปริวุฒิพงศ์ และกฤษฎณะ พันธุ์เพ็ง. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจ้างที่ปรึกษาจัดทำฐานข้อมูลและแผนพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาซอฟต์แวร์. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน).
- Ask About Games. (2021). Main page. <https://www.askaboutgames.com/>
- Korea Creative Content Agency (KOCCA). (2021a). KOCCA introduction. <https://www.kocca.kr/en/main.do>
- Korea Creative Content Agency (KOCCA). (2021b). White paper on Korean games. <https://welcon.kocca.kr/en/support/content-news/421>
- Newzoo. (2021). Newzoo's global games market report 2021. <https://newzoo.com/products/reports/global-games-market-report/>

- The German Games Industry Association. (2021). *Insights, facts and reports*. <https://www.game.de/en/guides/the-german-games-industry-2020-21-insights-facts-and-reports/>
- UK's Interactive Entertainment (Ukie). (2021). *About Ukie*. <https://ukie.org.uk/about>
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2021). *The UNCTAD creative economy programme*. <https://unctad.org/topic/trade-analysis/creative-economy-programme>

COIL: นวัตกรรมของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในทศวรรษที่ 2020 - การประยุกต์ใช้ในห้องเรียนวัฒนธรรมญี่ปุ่น

COIL: A New Way of Higher Education in the 2020s - Application in Japanese Culture Classroom

นันท์ชญา มหาขันธ์ (Nanchaya Mahakhan)¹

Received: January 30, 2022

Revised: March 11, 2022

Accepted: April 11, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการเรื่องนี้เพื่อให้ข้อมูลและประสบการณ์ในการจัดการศึกษานานาชาติแบบเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์ COIL (collaborative online international learning) ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน แทนการศึกษานานาชาติแบบเดิม เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงในการสร้างสมรรถนะในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

มหาวิทยาลัยบูรพาโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในรายวิชาวัฒนธรรมญี่ปุ่น ได้มีการร่วมมือใช้ COIL ร่วมกับมหาวิทยาลัยคาทอลิก ประเทศญี่ปุ่น จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019-ปัจจุบัน โดยเริ่มดำเนินการก่อนการเกิดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างโอกาสการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนทั้งสองฝ่าย เป็นการสร้างทักษะให้กับนักศึกษาแบบองค์รวม มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และพัฒนาการเชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมิน BEVI (Beliefs, Events and Values Inventory) ทั้งก่อนและหลังกิจกรรมพบว่า นักศึกษาทั้งสองมหาวิทยาลัยมีพัฒนาการขึ้นในทุก ๆ ด้าน

¹ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

และร้อยละ 90 เห็นว่าเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรม ส่วนผลของการตอบแบบสอบถามปลายเปิดนิสิตชาวไทยภายหลังการเรียนทั้ง 3 ปี พบว่า มีคำตอบใกล้เคียงกัน ผู้เขียนจึงขอเสนอให้ COIL เป็นนวัตกรรมการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันเนื่องจากเป็นการพัฒนาทักษะแบบองค์รวมอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านทัศนคติ จิตสำนึก และสมรรถนะการเป็นพลเมืองโลก

คำสำคัญ: การจัดการศึกษานานาชาติแบบเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์, นวัตกรรม, ทศวรรษที่ 2020, วัฒนธรรมญี่ปุ่น, พลเมืองโลก

Abstract

The purpose of this paper is to provide information and describe experience in managing COIL (collaborative online international learning), which is an important approach to problems solving in today's world, as an alternative to traditional international education. It is a highly effective way to build capacity for coexistence in the global society. The Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, in collaboration with Kagoshima University, Japan, has been implementing COIL in teaching and learning in the course of Japanese Culture since 2019. This started before the outbreak of the new coronavirus. Technology has been used to enhance effective teaching in order to create collaborative learning opportunities among the learners of the two universities and to build students' skills in a holistic way. Educational achievement was assessed in terms of knowledge, thinking, attitude and behavioral development by using the BEVI (Beliefs, Events and Values Inventory), assessment questionnaire, both before and after the implementation. The findings showed that students from both universities had improved in every aspect; and 90% of them found this project an opportunity to learn and exchange knowledge with people from different cultures. This was consistent with the responses from Thai students after 3 years of study

based on the results of the open-ended questionnaire. This paper, therefore, suggests that COIL is a new normal for higher education today, as it effectively develops holistic skills in terms of attitudes, conscience and competence of being a global citizen.

Keywords: Collaborative Online International Learning Management, New Normal, Decade 2020, Japanese Culture, Global Citizen

ความแตกต่างระหว่าง COIL กับการศึกษาออนไลน์รูปแบบอื่น

ปัจจุบันในประเทศไทยมีการใช้หลักสูตรออนไลน์ระบบเปิด MOOCs (massive open online courses) กันอย่างแพร่หลาย MOOCs เป็นหลักสูตรออนไลน์ที่มีลักษณะเฉพาะในการเข้าถึงสื่อการสอนออนไลน์แบบทางเดียว หากเป็นคอร์สที่เปิดกว้างแบบนานาชาติ เพื่อรองรับผู้เรียนจากหลากหลายเชื้อชาติและภูมิภาค การออกแบบหลักสูตรจะเน้นที่สื่อการเรียนรู้เป็นหลัก ในการศึกษาทางไกลผู้เรียนสามารถรับคำแนะนำเสมือนจริงจากผู้สอนที่อยู่ต่างประเทศได้ การออกแบบโดยให้ “ผู้สอน” เป็นหลัก แต่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนน้อย ซึ่งแตกต่างจาก COIL (collaborative online international learning) ที่เน้นไปที่การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาผ่านการใช้อินเทอร์เน็ต ดังนั้น การออกแบบของหลักสูตร COIL จึงเน้นที่ “ผู้เรียน” เป็นการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อให้ผู้เรียนในประเทศต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกันในโครงการทั่วไป เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุก และมีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกันกับคนอื่น ๆ เน้นทักษะการทำงานเป็นทีม

ประโยชน์ของหลักสูตร COIL คือ ทำให้ผู้เรียนจำนวนมากมีโอกาสดำเนินกิจกรรม ประสบการณ์ การสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยตรง การแลกเปลี่ยนเสมือนจริงที่เป็นหัวใจของหลักสูตร สามารถเป็นทางเลือกแทนการเดินทาง หรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารได้ตอบ ให้โอกาสสำหรับการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่ไม่มีความพร้อมสำหรับการเดินทางไปศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างประเทศ สร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะทางภาษาโดยการใช้งานจริงกับชาวต่างชาติรุ่นเดียวกัน ในขณะเดียวกัน ก็ช่วยเพิ่มระดับความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในระดับโลกของผู้เรียน

บทความนี้นำเสนอวิธีการเรียนการสอนแบบ COIL ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ทำให้นักศึกษาพัฒนาความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม และทักษะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม โดยดำเนินการเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษาต่างชาติจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การผนวก COIL เข้ากับบทเรียนของนักศึกษาจะทำให้ศึกษามีโอกาสในการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศรวมทั้งภาษาอังกฤษที่ใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนได้รับทักษะที่หลากหลาย เช่น ทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การปรับตัวให้เข้ากับคนต่างวัฒนธรรม เรียนรู้วิธีการเรียนของชาวต่างชาติ และทักษะการทำงานเป็นทีมซึ่งเป็นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในด้านของสถาบัน จะมีโอกาสได้พันธมิตรทางวิชาการและเป็นการพัฒนาวิชาชีพในระดับนานาชาติของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ โดยใช้งบประมาณจำนวนน้อย

สถานการณ์โลกในทศวรรษที่ 2020

ปัญหาใหญ่ในโลกในทศวรรษที่ 2020 กำลังเผชิญนั้นเป็นปัญหาที่ใหญ่และซับซ้อนยากแก่การแก้ไข เนื่องจากเป็นปัญหาที่สะสมมานานนับศตวรรษ เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหานั้นหลากหลายซับซ้อน ปัญหานั้นคือการล่วงล้ำขีดจำกัดความปลอดภัยของโลก (planetary boundaries) ซึ่ง Dr. Johan Rockstrom นักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ศาสตราจารย์ชาวสวีเดนแห่งมหาวิทยาลัยสต็อกโฮล์ม และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง รวมทั้ง Stockholm Resilience Centre และคณะได้เสนอเป็นครั้งแรกไว้ใน กรอบขอบเขตดาวเคราะห์ (planetary boundaries framework) ในปี ค.ศ. 2009 เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของระบบโลกที่มีขอบเขตด้านสิ่งแวดล้อม (Stockholm Resilience Centre, 2022) ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้กำหนดค่าขีดจำกัดของโลก ที่มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยไว้ 9 ประการ

นอกจากนี้ มนุษย์ในศตวรรษนี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลกระทบต่อกระดำเนินชีวิต โดยมีสาเหตุจากการที่มนุษย์พยายามพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ จากการเร่งพัฒนาที่ผ่านมาในอดีต และเพื่ออำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ คือ สถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนที่เรียกว่า “วูก้า” หรือ VUCA world (volatility คือ สถานการณ์ที่มีความผันผวนสูง

uncertainty คือ สถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอนสูง complexity คือ สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนสูง ambiguity คือ สถานการณ์ที่มีความคลุมเครือสูง) สถานการณ์เหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องหาความรู้ในการพยากรณ์เหตุการณ์ให้ได้ ซึ่งได้มาจากการประมวลผลข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การมีข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเพียงพอในการวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ องค์ความรู้ซึ่งเกิดจากกระบวนการวิจัยที่เชื่อถือได้และเป็นระบบสำหรับการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยมีข้อจำกัด เมื่อค้นพบวิธีการและคำตอบต่อการแก้ปัญหาได้ปัญหานึงได้ ปัญหาใหม่ ๆ ก็เกิดขึ้นทุกขณะ

เป็นที่ทราบกันดีในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการการศึกษาว่า โลกมีเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals: SDGs) โดยมีองค์การสหประชาชาติทำหน้าที่เชิญชวนให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกร่วมมือกันจัดทำแผน โดยมีกรอบระยะเวลา 15 ปี เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 17 ข้อ ภายในปี ค.ศ. 2030 เป้าหมายทั้งหมดนี้ จำแนกออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติสังคม (people) มิติเศรษฐกิจ (prosperity) มิติสิ่งแวดล้อม (planet) มิติสันติภาพและสถาบัน (peace) และมิติหุ้นส่วนการพัฒนา (partnership) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แต่ละประเทศจะส่งแผนงานและรายงานความคืบหน้าที่เกิดขึ้นในประเทศของตนไปยังที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (General Assembly of the United Nations) ที่จัดขึ้นทุกปีที่สำนักงานใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ เมืองนิวยอร์ก นอกจากนี้ UN Department of Economic and Social Affairs (UN DESA) ก็จะทำรายงานความคืบหน้าในทุกปี (ภาพพิมพ์พิมพ์มรรตน์, 2563) ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งที่นำเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเป็นเป้าหมายขององค์กรและการจัดการศึกษา ทำให้เห็นได้ว่าการสร้างความเข้าใจเรื่องนี้นักนักศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

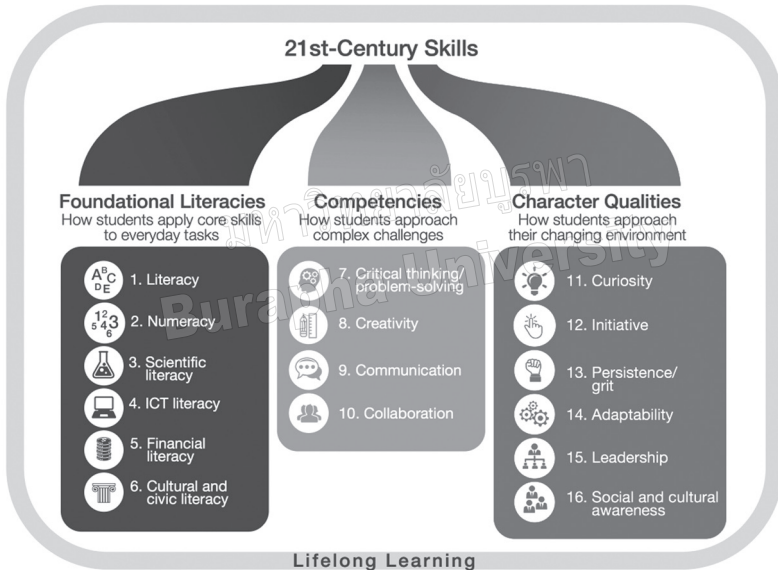
สถานการณ์การศึกษาในศตวรรษที่ 21

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการศึกษายุคใหม่ควรสนับสนุน คือ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st century skills) ซึ่งเป็นที่กล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ตามที่องค์กร World Economic Forum (WEF) ทำการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งแนวโน้มของเทคโนโลยีในองค์กรใหญ่ ๆ ทั่วโลก ผลการศึกษา

ได้สรุปทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st century skills) ออกมาเป็น 16 ทักษะ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่

ภาพ 1

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ite: ICT stands for information and communications technology.

หมายเหตุ. จาก “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” โดย เมธวิน ปิติพรวิวัฒน์, 2564, (<https://corporate.baseplayhouse.co/21st-century-skill-ทักษะแห่งศตวรรษที่-21/>).

ทักษะกลุ่มที่หนึ่ง คือ ทักษะพื้นฐาน (foundational literacies) ที่จะใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับบริบทที่แตกต่างกัน ได้แก่ การใช้ภาษา (literacy) การคำนวณ (numeracy) การใช้วิทยาศาสตร์กับสิ่งรอบตัว (scientific literacy) การใช้เทคโนโลยี (ICT literacy) การจัดการด้านการเงิน (financial literacy) การดำรงอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม (cultural and civic literacy) ทักษะกลุ่มที่สอง คือ สมรรถนะในการจัดการกับปัญหาและความท้าทายที่ซับซ้อนในโลกปัจจุบัน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหา (critical thinking/problem-solving) ความคิดสร้างสรรค์ใน

การแก้ปัญหา (creativity) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (communication) และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (collaboration) ทักษะกลุ่มที่สาม คือ การสร้างคุณสมบัติของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) การริเริ่มสร้างสรรค์ (initiative) ความพยายามในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (persistence/grit) ความสามารถในการปรับตัว (adaptability) ความเป็นผู้นำ (leadership) และความตระหนักถึงสังคมและวัฒนธรรม (social & cultural awareness)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น มนุษย์ในต้นศตวรรษที่ 21 และในทศวรรษที่ 2020 นี้ ดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่มีความผันผวนสูงทั้งในด้านการกายภาพและด้านสังคม นอกจากนี้ นักศึกษาซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยังต้องมีพันธกิจในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมาย 17 ข้อ ในฐานะพลเมืองแห่งโลก จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจสถานการณ์และทักษะที่จำเป็น ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของการศึกษาที่จะต้องสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีบริบทของความรู้ เช่น การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การสื่อสารคมนาคม รวมทั้งแนวคิดในการดำรงชีวิต ดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปแบบและวิธีการสอนในทศวรรษที่ 2020

รูปแบบและวิธีการที่ครู อาจารย์ และสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ นำมาใช้ ในสภาวะที่โลกกำลังเผชิญอยู่ในทศวรรษที่ 2020 ซึ่งการระบาดของไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ที่ระบาดมา 2-3 ปี และขณะนี้กล่าวได้ว่ายังไม่สงบลง ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กำลังเผชิญกับความยากลำบากในทุก ๆ ด้าน “การศึกษา” ก็มิสามารถที่จะดำเนินการได้เช่นในสภาวะปกติ การสอนออนไลน์ซึ่งมีใช้อยู่บ้างแล้วตั้งแต่ก่อนการระบาดของไวรัสโคโรนา จึงถูกนำมาใช้ควบคู่ไปกับการสอนในที่ตั้ง (onsite) การสอนออนไลน์ (online) มีทั้งแบบสื่อสารทางเดียวและสองทาง ซึ่งแต่ละแบบยังแบ่งเป็น on-demand และ on-line real time system (OLRT) โอแอลอาร์ที คือ ระบบเชื่อมต่อแบบทันที ตัวอย่างเช่นการเรียน on-demand ที่สื่อสารสองทาง คือ บรรจุสารสนเทศการเรียนการสอนไว้ในแพลตฟอร์มที่ผู้เรียนเข้าถึงได้ สามารถถามตอบเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนในช่องแสดงความคิดเห็น และการเรียนแบบ โอแอลอาร์ที ที่สื่อสารสองทางผ่านแพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Zoom, Meet, Microsoft Teams, Webex, VooV เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการเรียนการสอนที่ผสมผสานทั้งสองแบบดังกล่าวเข้าด้วยกัน

คือมีแพลตฟอร์มที่ผู้เรียนเข้าไปศึกษาสารสนเทศการเรียนการสอนต่าง ๆ และมีส่วนของการสื่อสารแบบสองทางในการเข้าชั้นเรียนแบบออนไลน์ในเวลาที่เหมาะสมร่วมกันด้วยการสร้างแพลตฟอร์มการศึกษานี้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้จากทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการสร้างระบบบริหารจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า LMS (learning management system) อย่างแพร่หลายอยู่แล้ว แต่ถูกใช้งานอย่างจริงจังเพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาการห้ามจัดการเรียนการสอนในที่ตั้ง เนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ในปัจจุบันจึงนิยมใช้ร่วมกับ โอแอลอาร์ที อีกด้วย

การศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคตผ่าน COIL

นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สังคมคาดหวังว่าจะเป็นกลุ่มผู้รับผิดชอบภารกิจในการแก้ปัญหาของโลก จึงควรเป็นศึกษานานาชาติด้วยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคและในโลก ให้พวกเขาได้ตระหนักถึงความเป็นพลเมืองโลก (global citizenship) สามารถขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกร่วมกันได้ เพื่อให้พวกเขาได้มีสมรรถนะดังกล่าว มีความจำเป็นต้องสร้างประสบการณ์การศึกษานานาชาติแบบเรียนรู้ร่วมกันให้พวกเขา (collaborative international learning)

- ความหมายของ COIL

COIL (collaborative online international learning) คือ การจัดการศึกษานานาชาติแบบเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์ เป็นรูปแบบของการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารแบบออนไลน์ที่ออกแบบมาเพื่อเชื่อมโยงห้องเรียนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งแต่สองแห่งขึ้นไป โดยแต่ละแห่งอยู่ในประเทศหรือสถานที่ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน วิธีปฏิบัติทางการศึกษาแบบนี้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ร่วมกันกับนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริม และเพิ่มพูนความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม พัฒนาความตระหนักข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากวิธีนี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถโต้ตอบกันได้ทั่วโลกและเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกันกับเพื่อนจากประเทศอื่น ๆ นอกจากนั้นการบรรจุ COIL ลงในหลักสูตรยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาสื่อสารเป็นภาษาอื่น ๆ อาจารย์จะเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่น ส่วนใหญ่แล้วในแต่ละ

มหาวิทยาลัยจะมีรายวิชาที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียนตามปกติอยู่แล้ว ในการจัดการแบบ COIL จะให้ทำข้อตกลงแบบทวิภาคีของสถาบัน และพัฒนาห้องเรียนร่วมที่ใช้ทรัพยากรในการเรียนการสอนร่วมกัน ห้องเรียนร่วมนี้ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงด้วยเทคโนโลยีที่มีในปัจจุบันก็สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

COIL ริเริ่มและพัฒนาโดยนาย Jon Rubin ผู้ก่อตั้งและเป็นประธานกำกับดูแล State University of New York's COIL Center (SUNY) (SUNY COIL Center, 2022) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2006-2017 และต่อมาในปี ค.ศ. 2017 เขาได้ก่อตั้ง COIL Consulting ในปี ค.ศ. 2020 COIL Connect เพื่อสนับสนุนมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในการพัฒนาโครงการ COIL เดิมทีนั้น Jon Rubin ซึ่งเป็นศิลปินสื่อ ได้ใช้หลักสูตรวิดีโอข้ามวัฒนธรรม ซึ่งมีผลกระทบสูงในการแลกเปลี่ยนระหว่างนักศึกษานานาชาติ เมื่อมีการพัฒนามาเกือบสองทศวรรษ ทำให้มีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาจำนวนมาก จึงเกิดการจัดตั้ง COIL Virtual Exchange Foundation (COIL VE) (COIL Connect for Virtual Exchange, 2022) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูลความรู้ในการพัฒนาการศึกษาที่ใช้รูปแบบ COIL ปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์อื่นที่ศึกษา พัฒนา หรือทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบนี้ เพื่อเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาทั่วโลกที่ใช้รูปแบบ COIL ในหลักสูตรได้เทียบเท่ากับ COIL VE

การจัดการศึกษานานาชาติแบบเรียนรู้อร่วมกันแบบออนไลน์ (COIL) ที่ได้พัฒนามาเกือบ 2 ทศวรรษ สามารถตอบสนองการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบที่ยังคงให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง โดยความร่วมมือซึ่งเกิดจากความพยายามของอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการหรือรายวิชาที่ต้องการให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงนักศึกษาต่างชาติระหว่างสถาบัน

- **ข้อดีของ COIL** เมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางไปศึกษาในพื้นที่จริง คือ

1. นักศึกษาจำนวนมากจากหลายประเทศสามารถเข้าร่วมได้ (มีโอกาสดูแลร่วมกันชั้นเรียนนานาชาติมากกว่าการเดินทางจริงที่อาจมีอุปสรรคหลายประการ ภายใต้การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียร)

2. ค่าใช้จ่ายถูกกว่าการเดินทางไปเรียนในพื้นที่จริงมาก

3. นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะทางภาษาและการสื่อสาร

4. นักศึกษาได้เรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับคนต่างวัฒนธรรม

5. นักศึกษาสามารถเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ได้มากขึ้น
6. เปิดโลกทัศน์ สร้างประสบการณ์ให้กับนักศึกษา
7. สถาบันการศึกษาได้มีโอกาสสร้างเครือข่ายทางวิชาการ
8. อาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทพัฒนาทักษะด้านการสอนและดิจิทัล ไปสู่ระดับ

นานาชาติ

- ข้อดีของ COIL คือ

1. ไม่ได้ผ่านประสบการณ์จริงในชั้นเรียนแบบนานาชาติ
2. อาจมีอุปสรรคทางด้านเทคโนโลยีในบางครั้ง
3. ขาดการพบปะหรือสังสรรค์กันโดยตรงอาจเกิดความเข้าใจผิดทางการสื่อสารบ้าง
4. ผู้เรียนอาจสูญเสียความกระตือรือร้นในการเรียนลงบ้าง เนื่องจากเป็น การปฏิสัมพันธ์ผ่านระบบออนไลน์

ขณะนี้การเรียนออนไลน์ถูกใช้ทดแทนการศึกษาในพื้นที่จริง ต่อไปจะไม่ถูกใช้เพื่อแทนที่เท่านั้น แต่จะใช้เป็นส่วนเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้การแลกเปลี่ยน นานาชาติให้สมบูรณ์ขึ้น ประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง คือ ผู้อยู่ในกระบวนการ จะต้องมียุทธศาสตร์การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร (international and communication technology: ICT) และการสร้างสื่อการเรียนการสอนตลอดจนกิจกรรมในชั้นเรียนที่เหมาะสมกับระบบ ตลอดจนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ผู้เรียนควรต้องมี เหล่านี้เป็นองค์ประกอบ สำคัญที่จะทำให้การเรียนร่วมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ผู้สอนจะต้องพัฒนา ทักษะการใช้เทคโนโลยีและทักษะการจัดการเรียนการสอน บทบาทของครูที่เคยเป็น “ผู้ถ่ายทอดความรู้” (lecturer) จึงต้องถูกเปลี่ยนเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” (facilitator) ซึ่งเชื่อมโยงแนวคิด “การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับทาง”

ศาสตราจารย์เคโกะ อุเนดะยะ ผู้อำนวยการ Global Initiative Center มหาวิทยาลัยคาโงชิมะ ประเทศญี่ปุ่น ให้ทรรศนะในการปาฐกถาพิเศษ การประชุมวิชาการ ระดับชาติสมาคมผู้ป็นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 15 เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ว่า “การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา เป็นการท้าทายต่อความสามารถในการจัดการศึกษาแบบใหม่ มิใช่เพียงการอดทนเพียงชั่วคราว เพื่อให้ผ่านพ้นไปเท่านั้น” (Unedaya, 2021)

หัวใจของการจัดการศึกษานานาชาติแบบเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์ คือ “การสื่อสารสองทาง” และ “ความร่วมมือ”

COIL เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากความร่วมมือของอาจารย์ต่างมหาวิทยาลัยที่มีความเข้าใจและเชื่อมั่นในสัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้ และการเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียน 3 แบบ คือ

1. แบบ OLRT หมายถึง การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้สอน ผู้เรียนแบบเรียลไทม์ผ่านแพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์สำหรับการประชุมออนไลน์ เช่น Zoom
2. แบบ On-Demand หมายถึง การอัปโหลดคลิปวิดีโอ หรือไฟล์เอกสารต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาและอาจารย์ได้สะท้อนความคิดเห็นโดยการโต้ตอบผ่านแอปพลิเคชัน
3. แบบ Hybrid ซึ่งหมายถึง การผสมผสานระหว่างแบบ OLRT และแบบ on-demand

กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้ COIL ในห้องเรียนวัฒนธรรมญี่ปุ่นผ่านความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยคาโงชิมะ(KU) มหาวิทยาลัยบูรพา (BUU)

ความเป็นมา

มหาวิทยาลัยคาโงชิมะได้จัดทำโครงการ Inter-University Exchange Project: U.S.-Kagoshima-Asia Triad Program in Multi-Polar World (โครงการส่งเสริมการขยายตัวสู่สากลของมหาวิทยาลัยจากสหรัฐอเมริกา สู่คาโงชิมะสู่เอเชีย - โครงการความร่วมมือแบบไตรภาคี) เป็นการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันระดับสากลของมหาวิทยาลัย เพื่อการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกาและมหาวิทยาลัยในเอเชีย โดยใช้การเรียนการสอนแบบ COIL โครงการระยะ 5 ปีนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างปี ค.ศ. 2018 (เริ่มประชุมชี้แจงโครงการ)-ปัจจุบัน (ค.ศ. 2022) มหาวิทยาลัยคาโงชิมะมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา 9 แห่ง และในภูมิภาคเอเชียอีก 9 แห่ง โดยมีแขนงวิชาต่าง ๆ และมหาวิทยาลัยในเครือข่ายความร่วมมือดังต่อไปนี้

ตาราง 1

มหาวิทยาลัยในเครือข่ายความร่วมมือ

Course	Partner University	Country
Japanese Culture	San José State University	USA
	Burapha University	Thailand
Rural and Island Healthcare	Berea College	USA
	Red Cross College of Nursing,	Korea
	Chung-Ang University	
Clinical Veterinary Medicine	University of Georgia	USA
	National Chung Hsing University	Taiwan
Beef Production	Texas A&M University	USA
	Chiang Mai University	Thailand
Food Safety	Oklahoma State University	USA
	Mae Fah Luang University	Thailand
Food and Health	North Dakota State University	USA
	Hunan Agricultural University	China
Nanoscience and Biotechnology	North Dakota State University	USA
	National Cheng Kung University	Taiwan
Environmental Architecture Design	Tuskegee University	USA
	Diponegoro University	Indonesia
Education, Culture and Identity among the Minorities	University of Wisconsin-La Crosse	USA
	University of the Philippines Visayas	Philippines
	University of Hawai'i at Mānoa	USA

หมายเหตุ. จาก “Partner universities” โดย Global Initiative Centre Kagoshima University, 2021, (<https://www.gic.kagoshima-u.ac.jp/triad/en/home-2/partners-en/>).

สำหรับมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นความร่วมมือในรายวิชา “วัฒนธรรมญี่ปุ่น” ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยได้จัดการเรียนการสอนร่วมในรูปแบบ COIL ในปี ค.ศ. 2019, 2020 และ 2021

เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ขอยกตัวอย่างการสอนแบบ COIL ที่ผู้เขียน
บทความ ได้ดำเนินการกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาเป็นระยะเวลา 3 ปี คือ อาจารย์
โช พุคโทะมิ ในปี ค.ศ. 2019 ศาสตราจารย์เคโกะ อุเนะดะยะ ในปี ค.ศ. 2020 และ
อาจารย์มิกิ นัมมะ ในปี ค.ศ. 2021 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีโอกาสสื่อสารกับนักศึกษาต่างชาติด้วยกันตระหนัก
ในความแตกต่างของแต่ละบุคคล สามารถถกประเด็นปัญหาร่วมกันได้ นำไปสู่ความเข้าใจ
ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเป็นพลเมืองโลกยุคปัจจุบัน

2. เพื่อกระตุ้นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีทักษะ
ในการปรับตัวให้เข้ากับผู้มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม มีความรับผิดชอบ
ในงานที่ได้รับมอบหมายและสามารถทำงานเป็นทีมร่วมกันระหว่างนักศึกษาสอง
มหาวิทยาลัยได้

3. เพื่อพัฒนาทักษะภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา และเพื่อให้
นักศึกษามหาวิทยาลัยคาโงซิมะ เรียนรู้ที่จะพิจารณาความเหมาะสมของภาษาญี่ปุ่นที่
ใช้ในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ

4. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความสนใจของกันและกันซึ่งอยู่ในวัยเดียวกัน
เกี่ยวกับประเทศ ภูมิภาค วัฒนธรรมร่วมสมัย และมหาวิทยาลัย ฯลฯ

ระยะเวลาการดำเนินงานชั้นเรียนร่วม คือ ระหว่างเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน
เป็นเวลา 3-4 ครั้งต่อปี โดยจัดการเรียนแบบเรียลไทม์พบกันในห้องเรียนออนไลน์
ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มหาวิทยาลัยบูรพาจัดการเรียนการสอนรายวิชาวัฒนธรรมญี่ปุ่น สำหรับ
นิสิตวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 3 และมหาวิทยาลัยคาโงซิมะเปิดสอนรายวิชาเกี่ยวกับ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ซึ่งเปิดสอนเป็นวิชาเลือกสำหรับนักศึกษาที่สนใจ ผู้เรียน
ทางฝั่งมหาวิทยาลัยคาโงซิมะจึงมีความหลากหลายด้านวิชาเอก ช่วงเวลาที่จัดเป็นช่วง
ภาคการศึกษาของทั้งสองมหาวิทยาลัยซ้อนทับกัน ในสองปีแรก การเรียนการสอน
ใช้เวลาครั้งละ 90 นาที โดยนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพายังใช้การเรียนแบบในที่ตั้งอยู่
โดยเข้าชั้นเรียนร่วมผ่านโปรแกรม Zoom ทั้งสองปี ในปีแรกนักศึกษามหาวิทยาลัย
คาโงซิมะ รวมตัวกันในห้องเรียนสื่อสารรวมผ่านซูมในห้องเรียนรวมทั้งสองฝั่ง ในปีที่สอง
เนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่แล้ว ทางมหาวิทยาลัยบูรพา
ให้เข้าเรียนในที่ตั้งแบบสลับกลุ่ม นักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาจึงเข้าห้องเรียนที่มหาวิทยาลัย

(แต่เข้า ZOOM จากอุปกรณ์ส่วนตัว) ส่วนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยคาโงชิมะเข้าร่วม
เดี่ยวจากพื้นที่ส่วนตัว

ภาพ 2

บรรยากาศการเรียนในส่วนออนไลน์เรียลไทม์ ค.ศ. 2019

หมายเหตุ. โดย นันทัชญา มหาจันทร์, ถ่ายเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2562

ภาพ 3

บรรยากาศการเรียนในส่วนออนไลน์เรียลไทม์ ค.ศ. 2020

หมายเหตุ. โดย นันทัชญา มหาจันทร์, ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2563

สำหรับครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ. 2021 เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยบูรพามีการเปิดภาคเรียนที่หนึ่งเร็วขึ้น จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนร่วมในรายวิชาญี่ปุ่นปัจจุบันแทนในเดือนกรกฎาคม และด้วยปัญหาเรื่องช่วงเวลาออนไลน์แบบเรียลไทม์ จึงใช้วิธีเรียนร่วมผ่านแพลตฟอร์มอินเทอร์เน็ต <https://z-z.jp>

ภาพ 4

การเรียนการสอนในปี ค.ศ. 2021 ผ่านห้องสนทนา

หมายเหตุ. จาก “タイ・ブーラパー大学とのインターネット掲示板を用いたディスカッション” [Discussion with Burapha University students using bulletin boards] โดย M. Namba, 2021, (https://www.gic.kagoshima-u.ac.jp/triad/2021_thai_burapha_coil_namba/).

การดำเนินการ

การเรียนร่วมปีที่ 1 มีระยะเวลา 4 ครั้ง ทางฝั่งมหาวิทยาลัยคาโงชิมะ เรียนหัวข้อเกี่ยวกับประเทศไทย เรื่องข้าว เมือง และชนบท เป็นการบรรยายของอาจารย์ สลับกับประเด็นคำถามซึ่งนักศึกษาของทั้งสองฝ่ายจะเดินออกไปพูดหน้าชั้น คำถามจะถูกแจ้งล่วงหน้า ให้ฝั่งไทยได้เตรียมข้อมูลเพื่อตอบคำถาม นิสิตชาวไทยจะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยด้วยภาษาญี่ปุ่น และอภิปรายเปรียบเทียบ ตอบคำถามร่วมกัน ภายหลังการเรียนทุกครั้งทั้งสองฝ่ายจะส่งคำถาม คำตอบที่ไม่ได้แสดงในชั้นเรียนผ่านอาจารย์เพื่อส่งให้อีกฝ่ายก่อน

การเรียนรู้ร่วมปีที่ 2 มีกำหนดการที่ละเอียดขึ้น และแบ่งกลุ่มย่อยอภิปรายแลกเปลี่ยนโดยใช้โปรแกรม ZOOM และเรียกกลับมานำเสนอในห้องรวม มีขั้นตอน คือ 1) ขึ้นเตรียมการ อาจารย์ทั้งสองฝ่ายให้การบ้านเรื่องแนะนำตัว 2) เริ่มต้นด้วยการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม 13 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน จากมหาวิทยาลัยบูรพาและมหาวิทยาลัยคาทอลิก และเพื่อให้ นักศึกษามีเวลาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันมากที่สุด (45 นาที) จึงกำหนดหัวข้อให้ผู้เรียนเตรียมพร้อมมาก่อน 3) ช่วงเวลาการทำกิจกรรม ให้เวลาแต่ละกลุ่มอภิปรายเรื่องที่ได้รับมอบหมาย 45 นาที แล้วนำเสนอผลการอภิปราย 25 นาที จากนั้นผู้สอนบรรยายสรุปเกี่ยวกับหัวข้อการเรียนรู้และแจ้งหัวข้อใหม่สำหรับครั้งถัดไป 25 นาที 4) เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม นักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาจะส่งใบงานให้นักศึกษามหาวิทยาลัยคาทอลิก และนักศึกษามหาวิทยาลัยคาทอลิกจะให้ข้อเสนอแนะและส่งใบงานคืน นักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาส่งใบงานสำหรับกิจกรรมครั้งถัดไป โดยนักศึกษาทั้งสองฝ่ายติดต่อกันเอง แต่ส่งสรุปรวมมายังอาจารย์ด้วย กิจกรรมและหัวข้อครั้งที่ 1 คือ กิจกรรมละลายพฤติกรรม (ตั้งชื่อกลุ่ม กำหนดหัวข้อ SNS ที่จะใช้) ภาพลักษณ์ของผู้คนและประเทศทั้งสอง ครั้งที่ 2 คือ นำเสนอผลการอภิปราย (ต่อ) และพูดคุยเกี่ยวกับหัวข้อสำหรับกิจกรรมครั้งถัดไป (แลกเปลี่ยนคำถาม เพื่อเตรียมคำตอบ) ครั้งที่ 3 คือ การเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยของไทยและพูดคุยเกี่ยวกับหัวข้อสำหรับกิจกรรมครั้งถัดไป (ความหมายของภาษากาย และการแสดงออกทางสีหน้าที่มีลักษณะพิเศษของประเทศตนเอง) (Unedaya, 2021)

การเรียนรู้ร่วมปีที่ 3 เป็นการจัดการในห้องสนทนา เนื่องจากปัญหาในการจัดสรรเวลาออนไลน์ให้ตรงกัน มีระยะเวลา 4 สัปดาห์ โดยทั้งสองฝ่ายจะใช้วิดีโอประเด็นปัญหาฝ่ายละเรื่องใส่ไว้ในห้อง <https://z-z.jp> ฝ่ายมหาวิทยาลัยคาทอลิกเลือกเรื่อง LGBTQ ในสังคมไทย นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาเลือกเรื่อง การเป็นผู้ประกอบการใหม่ในญี่ปุ่น เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ดูวิดีโอแล้วทุกคนจะตั้งคำถามใส่ไว้ อีกฝ่ายจะเข้ามาตอบคำถามทุกคำถาม

นอกจากนี้ ก่อนและหลังกิจกรรมในปีที่ 2 ได้ให้นักศึกษาทำแบบสอบถาม BEVI (Beliefs, Events, and Values Inventory) สรุปผลการประเมินการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ จากทางฝั่งมหาวิทยาลัยคาทอลิกได้ดังนี้

1) นักศึกษามหาวิทยาลัยคาทอลิกร้อยละ 97 เห็นว่าการได้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนกับนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพาเป็นเรื่องที่ดี 2) ผู้ที่มีการติดต่อกันผ่าน SNS จำนวน

ร้อยละ 61 กล่าวว่าหากไม่มีกิจกรรมนี้ ก็คงจะไม่มี การเชื่อมโยงเช่นนี้เกิดขึ้น 3) ผู้เรียน ร้อยละ 94 เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ร่วมกับนักศึกษาชาวต่างประเทศ ส่วนผู้ที่ตอบปฏิเสธ 2 คนเป็นนักศึกษาต่างชาติ (Unedaya, 2021)

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแบบสอบถาม และการเขียนแสดงความคิดเห็น ของนักศึกษามหาวิทยาลัยคาโซิมะ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นกิจกรรมที่มี ประโยชน์ และได้รับประสบการณ์ที่มีค่า จึงกล่าวได้ว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตัวอย่าง ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบ COIL มีดังนี้

“เป็นครั้งแรกที่ได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนอย่างลึกซึ้งกับนักศึกษาใน ประเทศอื่นที่เป็นคนรุ่นเดียวกันไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย มาก่อนเลย ได้เรียนรู้อะไรมากมาย ทำให้สนใจอยากไป อยากได้พบกัน ภาพลักษณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา คือ ยิ้มแย้ม เป็นกันเอง บางคนซื่อๆ คำนึงถึงคนอื่นเหมือนคนญี่ปุ่น มีความคิดเห็น และ แสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจน น่าเอาอย่าง รู้สึกว่าตัวเองแตกต่าง จากภาพลักษณ์ของคนญี่ปุ่นที่ถูกมอง ค้นพบจุดที่คล้ายคลึงกันหลายจุด จากการพูดคุยผ่าน SNS ทำให้สนิทสนมกันมากขึ้น พอคิดว่าจะไม่ได้ ทำกิจกรรมร่วมกันอีก ก็รู้สึกเหงา คิดว่า 3 ครั้งนี้น้อยเกินไป การเรียน ออนไลน์ตั้งแต่เข้ามาวิทยาลัยมาไม่สนุก แต่วิชานี้ทำได้ผ่านออนไลน์ จึงมีประโยชน์มาก”

สำหรับการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตชาวไทยทั้ง 3 ปี ใช้รูปแบบคำถาม ปลายเปิด ได้คำตอบหลัก ๆ ตามหัวข้อคำถามดังต่อไปนี้

ปีที่ 1 และปีที่ 2 (ค.ศ. 2019 และ ค.ศ. 2020) ใช้รูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ที่คล้ายคลึงกัน คือ ออนไลน์เรียลไทม์

ผลลัพธ์ของการดำเนินการ

1) สิ่งที่ได้คาดหวังก่อนเริ่มเรียน ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

“คาดว่าจะได้เพื่อนใหม่ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ ๆ ได้ฝึก ทักษะทางด้านการฟัง การพูด ได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม แนวคิด กับชาวญี่ปุ่นที่อายุใกล้เคียงกัน ต้องการมีความกล้าในการแสดง

ความคิดเห็น ต้องการถามบางเรื่องที่สงสัย ต้องการทำความรู้จักกับ
ชาวญี่ปุ่นจากหลากหลายภูมิภาค”

2) ระหว่างการเรียนรู้ ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

“สนุกมากเพราะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ได้ฟังสำเนียงของชาวญี่ปุ่น
แท้ ๆ ตื่นเต้นมากไม่เคยวิดีโอคอลแบบนี้มาก่อน มีความกังวลกลัว
ทางฝ่ายชาวญี่ปุ่นจะฟังสิ่งที่เราสื่อไม่เข้าใจ ครั้งแรกฟังภาษาญี่ปุ่น
ไม่รู้เรื่องเลย เพราะนักศึกษาชาวญี่ปุ่นใช้ภาษาปกติเหมือนพูดกับ
เพื่อน มีเดดแอร์บ้างแต่ทุกฝ่ายก็พยายามที่จะคิดเรื่องขึ้นมาพูดเสริม
การให้หัวข้อเอาไว้ก่อนทำให้มีการสืบค้น เตรียมสื่อต่าง ๆ มาประกอบ
การสนทนาช่วยได้มาก อยากอธิบายเรื่องเกี่ยวกับประเทศไทยให้เขา
ได้ทราบมากกว่านี้อีก แต่ละสัปดาห์หัวข้อต่างกันทำให้สนุกมาก
เสียเวลาของการเรียนกลุ่มย่อยน้อยเกินไป สัปดาห์หลัง ๆ
เริ่มปรับตัวได้ พอเริ่มสนิทกันก็ต้องลาจากกันแล้วรู้สึกเสียตาย
เพื่อนชาวญี่ปุ่นจะรีบแก้ภาษาให้เมื่อเราพูดผิด รู้สึกว่าเขาตั้งใจมาก
เป็นประสบการณ์ที่ดี มีคุณค่า สร้างมิตรภาพที่ดี มีการสื่อสาร
สื่อสารติดขัดบ้างแต่ช่วยกันปรับปรุง ในชั้นเรียนของทางฝั่งญี่ปุ่น
มีชาวต่างชาติ คือ ชาวจีน เกาหลี และชาวอเมริกันเรียนด้วย
ตกใจมากที่พวกเขาพูดภาษาญี่ปุ่นได้ดีมาก”

3) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

“ได้เรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นที่ใช้จริง ฝึกความกล้าในการแสดงออก
ได้รับรู้วิธีคิดของชาวญี่ปุ่นต่อการทำงาน และทราบว่าเขาดังในเรียน
และจริงจิงในการเรียนมากกว่าพวกเรามาก มีความกล้าที่จะลองพูด
มีความการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพิ่มขึ้น การได้เพื่อนใหม่สำคัญมาก
เพื่อนชาวญี่ปุ่นช่วยแก้ภาษาที่ผิดให้ทั้งจากการบ้านแต่ละสัปดาห์
และในการอภิปรายในกลุ่ม เข้าใจว่าการอธิบายอะไรด้วยภาษา
ต่างประเทศเป็นเรื่องยาก การเตรียมตัวหาข้อมูลเพื่อการสนทนา
กลุ่มย่อยทำให้เราได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ด้วย ในการพูดก็ต้อง
พยายามรับฟังคำศัพท์และไวยากรณ์ที่เคยเรียนออกมาใช้ให้ทัน

ได้ฝึกคิดตอบคำถาม เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ ถึงแม้ว่าจะต้อง
เตรียมการและมีการบ้านเพิ่มขึ้น”

4) ปัญหาและสิ่งที่ควรปรับปรุง ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

“ควรจัดให้มีการเรียนร่วมมากกว่านี้ 3-4 ครั้ง น้อยเกินไป
ปัญหาอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรทำให้สะดุด อยากให้กำหนดหัวข้อที่เป็น
แนววิถีชีวิตคนรุ่นใหม่”

สำหรับปีที่ 3 (ค.ศ. 2021) ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบเนื่องจากช่วงเวลา
ไม่เอื้ออำนวยต่อการออนไลน์เรียลไทม์ จึงใช้รูปแบบดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น คำตอบที่
ได้รับจากแบบสอบถามปลายเปิดคือ

5) เนื้อหา ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

“เนื้อหาค่อนข้างลึกและละเอียดอ่อน ทำให้ต้องใช้เวลาคิด
เรียบเรียงคำตอบมาก เนื้อหาเป็นการเจาะประเด็นที่เป็นกระแสอยู่ใน
ขณะนี้ จากการแลกเปลี่ยนทำให้รู้มุมมองและความคิดเห็นที่
หลากหลาย ได้ทราบข้อมูลใหม่ ๆ จากคนรุ่นเดียวกัน”

6) รูปแบบ ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

“สื่อสารผ่านตัวอักษรทำให้ไม่รู้อารมณ์ความรู้สึก อยากเรียน
ด้วยกันมากกว่า การสื่อสารผ่านฟอร์มไม่กังวลตื่นเต้น มีเวลาใน
การเตรียมตัวหาข้อมูลไปถามตอบ เข้าไปอ่าน ไปตอบ ในเวลาที่
สะดวก ไม่ค่อยสนุก ออนไลน์ผ่าน ZOOM สนุกกว่า”

7) ข้อเสนอแนะ ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถสรุปได้ดังนี้

“อยากให้รุ่นน้องได้มีโอกาสแบบนี้บ้าง เวลาแลกเปลี่ยนสั้น
ไปหน่อย อยากให้มีหัวข้อหลายประเด็นมากกว่านี้ ถึงไม่เห็นหน้าแต่
ก็รู้สึกแปลกใหม่ที่ได้เขียนได้ตอบกับนักศึกษาชาวญี่ปุ่น แต่อยากมี
เพื่อนมากกว่า ถ้ามีโอกาสอยากให้มิกิจกรรมแบบนี้อีก”

นอกจากนี้ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2021 มหาวิทยาลัยคาโงชิมะได้จัดกิจกรรม
our experiences and lessons during COVID-19 (symposium archive)
ใน Virtual Inter-University Symposium on ‘The World under COVID-19’

Report โดยใช้วิธีให้อาจารย์และนักศึกษาในเครือข่ายที่เข้าร่วม COIL ได้ส่งคลิปวิดีโอแสดงทรรศนะ ในสามประเด็นที่สำคัญของโลกในปัจจุบัน คือ Closed Borders/Connecting Technologies/Creating the Future ซึ่งนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ก็ได้ส่งผลงานเข้าร่วมด้วย (Global Initiative Center, 2021) นับเป็นการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบที่หลากหลาย รวมถึงการจัดทัศนศึกษาในประเทศต่าง ๆ ด้วยความคิดเห็นของนักศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมโครงการนี้และประสบการณ์ในการร่วมมือกันทำกิจกรรมโดยค้นหาโจทย์ปัญหา และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาสอดคล้องกับการฝึกฝนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้แบบบูรณาการอันมีค่า ที่จะช่วยพัฒนาสมรรถนะในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก และร่วมกันรักษาโลกให้ปลอดภัยจากการล่อลวงล้าชืดจำกัดความปลอดภัยของโลก และร่วมกันมุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นพันธกิจของพลเมืองโลกยุคใหม่เช่นพวกเขา

บทสรุป

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในทศวรรษที่ 2020 มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีเป้าหมายในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ในฐานะพลเมืองโลก ผู้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อความสงบสุขของตนเองและส่วนรวม เป็นผู้รับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม และสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน นวัตกรรมด้านการศึกษาแบบ COIL ที่ได้นำเสนอในบทความนี้ สามารถมีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะแบบองค์รวมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงขอเสนอให้ COIL เป็นนวัตกรรมของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในทศวรรษที่ 2020 ในประเทศไทย อนึ่งการเรียนร่วมแบบ COIL นี้ได้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วโลกแล้วก่อนไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่จะอุบัติขึ้นในโลก เป็นการใช้ทรัพยากรทางวิชาการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการก่อสารคาร์บอนในการเดินทาง ใช้งบประมาณน้อย สิ่งที่เป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการศึกษาแบบ COIL คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประสิทธิภาพในการจัดการด้านการวางแผนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระบบ ทักษะทางด้านเทคโนโลยี และการประยุกต์ให้เข้ากับบริบททางวิชาการของสาขาวิชา ซึ่งสิ่งเหล่านี้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

- ภาพพิมพ์ พิมพ์รัตน์. (2563). *นับถอยหลังสู่ 2030 ด้วยแผนพัฒนา 17 ข้อที่จะพาโลกให้ยั่งยืนไปด้วยกัน*. <https://www.greenery.org/articles/wastesidestory-sdgs/>
- เมธวิน ปิติพรวิวัฒน์. (2564). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. [https://corporate.baseplayhouse.co/21st - century-skill-ทักษะแห่งศตวรรษที่-21/](https://corporate.baseplayhouse.co/21st-century-skill-ทักษะแห่งศตวรรษที่-21/)
- COIL Connect for Virtual Exchange. (2022). *Virtual exchange directory*. <https://coilconnect.org>
- Global Initiative Center, Kagoshima University. (2021). *Partner universities*. <https://www.gic.kagoshima-u.ac.jp/triad/en/home-2/partners-en/>
- Global Initiative Center. (2021). *Virtual inter-university symposium on 'the world under COVID-19' report*. <http://www.sekaitenkai-ku.3pines.jp/en/symposium-4-en/>
- Namba, M. (2021). *COIL report タイ・ブーラパー大学とのインターネット掲示板を用いたディスカッション. [Discussion with Burapha University students using bulletin boards]*. https://www.gic.kagoshima-u.ac.jp/triad/2021_thai_burapha_coil_namba/
- Stockholm Resilience Centre. (2022). *Planetary boundaries*. <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html>
- SUNY COIL Center. (2022). *About-Suny Coil*. <https://coil.suny.edu>
- Unedaya, K. (2021). The future of international higher education aiming for SDGS: Collaboration with Japanese studies around the world (Keynote). The 15th JSAT Annual Conference 2021. <https://www.jsat.or.th>

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ใน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ติดต่อกันมา 3 ทศวรรษ การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฯ นั้นมีรายละเอียดหลักเกณฑ์และรูปแบบ ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2. ขอบเขตเนื้อหาต้องเกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ/หรือ ข้อมูลท้องถิ่นในภาคตะวันออก ภายใต้สาขาภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา นิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ หรือ จิตวิทยา

3. บทความที่ส่งมาให้กองบรรณาธิการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

รูปแบบการพิมพ์บทความ

ผู้เขียนต้องจัดบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่วารสารฯ กำหนด ดังนี้

1. การตั้งค่าหน้ากระดาษ ขนาดกระดาษ A4 ตั้งระยะขอบกระดาษบนและล่าง ซ้ายและขวา 2.5 ซม. (1 นิ้ว) ระยะบรรทัด 1 เท่า (single space) พร้อมกำหนดเลขหน้ามุมบนขวาของหน้ากระดาษความยาวของบทความ

2. ความยาวของบทความอยู่ระหว่าง 13-17 หน้า โดยรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง (ระบบ APA style ทั้งภายในและส่วนท้ายของบทความ)

3. รูปแบบตัวอักษรในบทความ คือ TH Sarabun PSK

ส่วนแรกของบทความ

1. ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Sarabun PSK 18 พอยท์ จัดข้อความกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรตัวหนา)

2. ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK 18 พอยท์ จัดข้อความกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรตัวหนา) โดยกำหนดตัวอักษรตัวแรกของคำเป็นตัวใหญ่

3. ชื่อผู้เขียน (TH Sarabun PSK 14 พอยท์ จัดข้อความชิดขวา) ระบุชื่อภาษาไทย และวงเล็บชื่อภาษาอังกฤษ และให้ใส่อ้างอิงเชิงบรรณของผู้เขียนแต่ละคน เพื่อใส่ข้อมูลข้อที่ 6

4. บทคัดย่อภาษาไทย (TH Sarabun PSK 16 พอยท์) และคำสำคัญ (จำนวน 3-5 คำ) (TH Sarabun PSK 12 พอยท์) ไม่เกิน 250 คำ

5. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK 16 พอยท์) และคำสำคัญ (จำนวน 3-5 คำ) (TH Sarabun PSK 12 พอยท์) ไม่เกิน 250 คำ โดยคำสำคัญภาษาอังกฤษนั้นให้กำหนดตัวอักษรตัวแรกของคำเป็นตัวใหญ่

6. เชิงบรรณ ให้ระบุข้อมูลสถานที่ทำงาน หรือหลักสูตรและสถานศึกษา ถ้าผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ส่วนเนื้อหาของบทความ

1. เนื้อหาบทความให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยท์ และจัดข้อความชิดซ้ายทั้งหมด

2. บทความวิชาการ เนื้อหาประกอบไปด้วย

- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- รายการอ้างอิง

3. บทความวิจัย เนื้อหาประกอบไปด้วย

- บทนำ
- การทบทวนวรรณกรรม
- วิธีการวิจัย ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับ 1) ประเภทของการวิจัย 2) ประชากร

ตัวอย่าง และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (กรณีเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (กรณีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ) หรืออื่น ๆ 3) เครื่องมือในการวิจัย การพัฒนา และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผล

- ผลการวิจัย
- อภิปรายผล
- ข้อเสนอแนะการวิจัย (ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต)
- กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
- รายการอ้างอิง

ส่วนการอ้างอิง

ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ APA version 7.0 (American Psychological Association) ทั้งนี้ กองบรรณาธิการได้ทำตารางสรุปตัวอย่างวิธีการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา และการอ้างอิงในรายการอ้างอิงเบื้องต้นเพื่อช่วยในการเตรียมบทความ

วิธีการจัดส่งบทความ

ผู้เขียนส่งบทความเพื่อพิจารณาผ่านระบบออนไลน์ Thai Journals Online (Thaijo) ได้ที่ URL: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index> เท่านั้น บทความที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน จะได้รับการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ ต่อไป

ตารางสรุปตัวอย่างวิธีการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา

จำนวน ผู้แต่ง	7.1 รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา	
	(ภาษาไทย)	(ภาษาอังกฤษ)
1 คน	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์) ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์,/หน้า/เลขหน้า) ชื่อ/สกุล/(สัมภาษณ์,/วัน/เดือน/ ปีที่สัมภาษณ์)	สกุล/(ปีพิมพ์) สกุล/(ปีพิมพ์,/p./เลขหน้า) สกุล/(ปีพิมพ์,/pp./เลขหน้า)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> กาญจนา แก้วเทพ (2557) xxx ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 10) xxx เพชรรุ่งเทียน ปิวโรจน์ (2560, หน้า 123-126) xxx นงนารถ ชัยรัตน์ (สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2553) xxx การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> xxx (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) xxx (ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 10) xxx (เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์, 2560, หน้า 123-126) xxx (นงนารถ ชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2553)	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> Kessler (2003) xxx Week (2003, p. 27) xxx Kidd (1987, pp. 15-16) xxx Paradis (personal communication, February 24, 2020) xxx การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> xxx (Kessler, 2003) xxx (Week, 2003, p. 27) xxx (Kidd, 1987, pp. 15-16) xxx (Paradis, personal communication, February 24, 2020)

จำนวนผู้แต่ง	7.1 รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา	
	(ภาษาไทย)	(ภาษาอังกฤษ)
2 คน	ชื่อ/สกุล/และ/ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)	สกุล/and/สกุล/(ปีพิมพ์)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง สุพร ชัยเดชสุริยะ และพัชรี วรจรัสรังสี (2554) xxx	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง Bernard and Krupat (1994) xxx
	การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (สุพร ชัยเดชสุริยะ และพัชรี วรจรัสรังสี, 2554)	การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (Bernard & Krupat, 1994)
	xxx (เสรี วงษ์มณฑา และพิศาล หมีนแก้ว, 2556, หน้า 15) xxx (ชัชวาลย์ หลิวเจริญ และนิชชา โชคพิทักษ์กุล, 2559, หน้า 275-280)	xxx (Haynes & Rao, 2013, p. 12) xxx (Jaiswal & Kant, 2018, pp. 345-356)
3-5 คน	ชื่อ/สกุล/ชื่อ/สกุล/และชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)	สกุล/สกุล,/and/สกุล/(ปีพิมพ์)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง นักรบ หมีแสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์ (2557) xxx xxx (นักรบ หมีแสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2557)	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง Fisher, Bashyal, and Bachman (2012) xxx xxx (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012)

จำนวน ผู้แต่ง	7.1 รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา	
	(ภาษาไทย)	(ภาษาอังกฤษ)
3-5 คน (ต่อ)	<u>การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ</u> <u>ตัวอย่าง</u> xxx (นักรบ หมี่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรถนพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2557, หน้า 266) xxx (นักรบ หมี่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรถนพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2559, หน้า 265-266)	<u>การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ</u> <u>ตัวอย่าง</u> xxx (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012, p. 172) xxx (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012, pp. 172-173)
6 คนขึ้นไป	ชื่อ/สกุลและคณะ/(ปีพิมพ์)	สกุล/et al./ (ปีพิมพ์)
	<u>การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ</u> <u>ตัวอย่าง</u> อวยพร เรื่องตระกูล และคณะ (2551) xxx <u>การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ</u> <u>ตัวอย่าง</u> xxx (อวยพร เรื่องตระกูล และคณะ, 2551) xxx (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และคณะ, 2560, หน้า 89) xxx (พวงพชรภัสร์ วิริยะ และคณะ, 2560, หน้า 48-56)	<u>การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ</u> <u>ตัวอย่าง</u> Eker et al. (2000) xxx <u>การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ</u> <u>ตัวอย่าง</u> xxx (Eker et al., 2000) xxx (Gleim et al., 2013, p. 118) xxx (Leary et al., (2011, pp. 35-42)
	หมายเหตุ: 1) การอ้างอิงผู้เขียน 3-5 คน นั้น ให้ใส่ชื่อผู้เขียนทุกคนในการอ้างอิงใน เนื้อหาครั้งแรก และเขียน “และคณะ” หรือ et al. ในการอ้างอิงครั้งต่อไป ในกรณีอ้างอิง ผู้เขียนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป สามารถเขียนชื่อผู้เขียนคนแรก และตามด้วย “และคณะ” หรือ et al. ได้ตั้งแต่การอ้างอิงครั้งแรก 2) / หมายถึง เคาะ space bar 1 ครั้ง, // หมายถึง เคาะ space bar 2 ครั้ง	

การอ้างอิงในเนื้อหารูปแบบอื่น ๆ

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ ให้เขียนดังนี้
รูปแบบ ชื่อ/สกุล/(ปี/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล,/ปี)

ตัวอย่าง เพิ่มพูน แพนศรี (2551 อ้างถึงใน ศรีวรรณ มีคุณ, 2548) xxx

Arnett (2000 cited in Claiborne & Drewery, 2010) xxx

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความมากกว่า 1 แหล่ง ให้เรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ หรือ A-Z และอ้างอิงแหล่งข้อมูลภาษาไทยก่อนแหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษ ดังนี้

รูปแบบ แหล่งข้อมูลภาษาไทย xxx (ชื่อ/สกุล,/ปี/ชื่อ/สกุล,/ปี) xxx

แหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษ xxx (สกุล,/ปี/สกุล,/ปี) xxx

ตัวอย่าง xxx (เพิ่มพูน แพนศรี, 2551; ศรีวรรณ มีคุณ, 2548)

xxx (Embretson & Reise, 2000; Marvelde et al., 2006)

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาที่แหล่งข้อมูลอ้างอิงไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้เขียนดังนี้

รูปแบบ (ชื่อเรื่อง,/ปีที่เผยแพร่) หรือ (Title,/ปีที่เผยแพร่)

ตัวอย่าง (เส้นทางความสุข: การสัมผัสธรรมชาติ, 2559)

(Preschool Prep, 2010)

ถ้าไม่มีปีที่เผยแพร่ปรากฏ ถ้าแหล่งข้อมูลอ้างอิงเป็นภาษาไทยให้ใส่ ม.ป.ป.
หรือแหล่งข้อมูลอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษให้ใส่ n.d.

ตารางสรุปตัวอย่างการอ้างอิงในรายการอ้างอิง

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือทั่วไป	ชื่อ/สกุล./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์ ระบุครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์. ตัวอย่างภาษาไทย สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2544). <i>จิตวิทยาการศึกษา</i> (พิมพ์ครั้งที่ 5). ด้านสุขภาพการพิมพ์. ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, งามอาจ ปะพานิช, ปริญ ลักขิตานนท์ และสุพิร ลิ้มไทย. (2543). <i>หลักการตลาด: Principles of marketing</i>. ดวงกลมสมัย. พิทยา ว่องกุล. (บรรณาธิการ). (2541). <i>ไทยยุควัฒนธรรมทาส</i>. โครงการวิถัทรรศน์. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). <i>ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)</i>. พรักหวานกรฟัก. ชินวุฒิ เตชานุวัตร และธนัชพร นันทาภิวัฒน์. (2564). <i>ตีแผ่สมรภูมิ E-Commerce ไทย ตรงไหนคือโอกาส</i>. https://media.kkpfg.com/document/2021/Aug/(ฉบับเต็ม)%0KKP%20Research_ecommerce.pdf ในกรณีที่ไม่มีทราบชื่อผู้แต่ง ผู้หญิงอีสาน: <i>ทางเลือก ศักยภาพและแนวทางการพัฒนา</i>. (2541). สถาบันและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Ritchie, B. W. (2003). <i>Managing educational tourism</i>. Channel View Publications. Ettinger, R. H., Crooks, R., & Stein, J. (1994). <i>Psychology: Science, behavior, and life</i> (3rd ed.). Harcourt Brace College Publishers.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือทั่วไป (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) <u>ในกรณีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเลข DOI</u> Schmid, H. J. (Ed.) (2017). <i>Entrenchment and the psychology of language learning: How we recognize and adapt linguistic knowledge</i>. American Psychology Association; De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1037/15969-000 Brown, L. S. (2018). <i>Feminist therapy</i>. American Psychology Association. https://doi.org/10.1037/0000092-000
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ชื่อผู้แปล,/แปล)/สำนักพิมพ์. โอเวน, ลินเนตต์. (2543). <i>คู่มือธุรกิจลิขสิทธิ์</i> (งามพรรณ เวชชาชีวะ, แปล). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ธอโร, เฮนรี เดวิด. (2562). <i>วอลเดน</i> (สุริยฉัตร ชัยมงคล, แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 5). ภาพพิมพ์.
หนังสือต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่องภาษาต่างประเทศ/[ชื่อเรื่องแปลเป็นภาษาอังกฤษ]/สำนักพิมพ์. Hong, N. (1959). <i>Lịch sử truyền giáo Việt Nam [History of missionaries in Vietnam]</i>. Contemporary Publishing House. Launay, A. (1924). <i>Histoire de la Mission de Cochinchine 1658-1823 (Vol 3: 1771-1823) [History of the Cochinchina mission 1658-1823 (Vol 3: 1771-1823)]</i>. Documents Historiques Maisonneuve Frères.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
บทความ ในหนังสือ	ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ) (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)/สำนักพิมพ์. ตัวอย่างภาษาไทย จามะรี เชียงทอง. (2543). ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร: ศักยภาพและการต่อสู้ของท้องถิ่น. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ), <i>พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร: สถานการณ์ในประเทศไทย</i> (หน้า 1-51). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กาญจนา แก้วเทพ. (2557). ทฤษฎีการสื่อสารตามทัศนะของสำนักทฤษฎีวิพากษ์. ใน <i>ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร</i> (หน้า 103-105). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Keyes, C. F. (1993). Why the Thai are not Christians: Buddhist and Christian conversion in Thailand. In R. W. Hefner (Ed.), <i>Conversion to Christianity: Historical and anthropological perspectives on a great transformation</i> (pp. 259-283). University of California Press.
วารสาร/นิตยสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่ (ฉบับที่)/เลขหน้า. ตัวอย่างภาษาไทย หฤทัยทิพย์ ตัณทเทศ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันของนักเรียนนายเรืออากาศต่อโรงเรียนนายเรืออากาศ นวมินทกษัตริยาธิราช. <i>วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา</i>, 28(3), 214-234.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วารสาร/นิตยสาร (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาไทย (ต่อ) วิระ แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาลโ. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ก (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน. <i>วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์</i>, 5(197), 195-205. ณรงค์ นิตจินทร์. (2547). ปัญหาหญิงไทยในต่างแดน. <i>คู่สร้างคู่สม</i>, 24(464), 38. ดวงพร สุรพงษ์พิพัฒน์. (2562). พ่อแม่...ตัวแปรพัฒนาการของลูกรัก. <i>หมอชาวบ้าน</i>, 41(488), 61-64. ณิชพร เจริญวานิชกูร และไพโรจน์ น่วมน่ม. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นแบบอย่างและกลวิธีตามแนวคิดของเมย์เนสและจูเลียน-ชูลด์ซ ที่มีต่อความรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. <i>วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</i>, 47(ฉบับเพิ่มเติม 2), 88-100. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/232424 ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. (2560). เขาดิน เดิมไม่ใช่สวนสัตว์ แต่เป็น botanical garden ไฮโซ ในพระราชวังสวนดุสิต. https://thematter.co/thinkers/dusit-zoo/40695
	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). The link between competitive advantage and corporate social responsibility. <i>Harvard Business Review</i>, 84(12), 78-92. Sengupta, K. M. (2018). Community and neighborhood in a colonial city: Calcutta's para. <i>Sage Journals</i>, 38(1), 40-56.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วารสาร/นิตยสาร (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) Barone, M. (2014, December 25). The experience factor. <i>U.S. News & World Report</i>, 141(24), 26. Bucur, I. (2013). Managerial core competencies as predictors of managerial performance, on different levels of management. <i>Social and Behavioral Sciences</i>, 78, 365-369. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.312 Chunhachinda, P. (2017). FinTech: Towards Thailand 4.0. <i>Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning</i>, 7(1), 1-23. http://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/14_0.pdf
หนังสือพิมพ์	ชื่อ/สกุล/(ปี./วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/หน้า/(ระบุเลขหน้า). หมายเหตุ: กรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษ ขอให้ใช้ (ปี./เดือน/วัน) ตัวอย่างภาษาไทย จิราวัฒน์ จารุพันธุ์. (2556, 3 มกราคม). โฆษณาดิจิทัล 56 กระแสยังแรงไม่เลิก. <i>เดลินิวส์</i>, หน้า 10. ทีมข่าวการเมือง. (2557, 24 กุมภาพันธ์). ปริศนา “เสธ.น้ำเงิน” แนวรบโลกโซเชียล. <i>โพสต์ทูเดย์ออนไลน์</i>. เข้าถึงได้จาก https://www.posttoday.com/politic/report/279972 ไทยรัฐออนไลน์. (2563, 3 มกราคม). ล้อมคอกโรคซึมเศร้า ปฏิบัติการพิทักษ์สุขภาพคนไทยสู้พิษฆาตเจียบ ลดตายปีหนุ่ ๓๕๖๓. เข้าถึงได้จาก https://www.thairath.co.th/news/society/1738735

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือพิมพ์ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. <i>The Washington Post</i>, pp. A1- A4. Belluck, P. (2018, July 26). New Alzheimer's drug slows memory loss in early trial results. <i>NY Times</i>, p. A1. Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. <i>The New York Times</i>. https://www.nytimes.com
วิทยานิพนธ์	ชื่อ/สกุล(ผู้เขียนวิทยานิพนธ์)/(ปีที่เผยแพร่)/(ชื่อวิทยานิพนธ์/วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต/ชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา]. ตัวอย่างภาษาไทย ปิติพัฒน์ ธีระวณิชชยานนท์. (2555). <i>การศึกษาทฤษฎีในการแปล มุกตลกไทยในภาษาอังกฤษ: กรณีศึกษาภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง ภาค 1 และรถไฟฟ้ามหานคร</i>. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. ชลวรินทร์ แป้นสุวรรณ. (2562). <i>ลักษณะทางกายภาพ ความไว้วางใจ คุณภาพการให้บริการ คุณค่าที่รับรู้ และความพึงพอใจส่งต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำและการบอกต่อของลูกค้าที่รับประทานอาหารบุฟเฟต์โรงแรมระดับ 4 ดาวขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร</i>. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Footrakoon, O. (1999). <i>Lived experiences of Thai war brides in mixed Thai-American families in The United States</i>. [Doctoral dissertation of Philosophy, University of Minnesota].

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วิทยานิพนธ์ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) Sehwised, W. (2007). <i>A study of conflict between mothers and daughters in The Joy Luck Club</i>. [Master's thesis, Srinakharinwirot University].
เอกสารการประชุมวิชาการ	ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)/ (ถ้ามี), ชื่อการประชุม/(ระบุเลขหน้า)/สำนักพิมพ์. ตัวอย่างภาษาไทย บุญเชิด หนูอิม. (2558). สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมวิถีชุมชนปากคลองนาจอมเทียน. ใน สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (บรรณาธิการ), <i>การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2558</i> (หน้า 223-232). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. หัตยา ศรีวงษ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงาน ความสามารถในการทำงาน และบรรยากาศองค์การกับความสุขในการทำงานของพยาบาลส่วนงานอุบัติเหตุฉุกเฉินในโรงพยาบาลชุมชนในเขตภาคกลาง. ใน <i>การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “ราชชนครินทร์วิชาการและวิจัย ครั้งที่ 5”</i> (หน้า 1-13). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Pojanapunya, P., & Todd, R. W. (2011). Relevance of findings in results to discussion sections in applied linguistics research. In R. W. Todd (Ed.), <i>Proceeding of the Internation Conference: Doing Research in Applied Linguistics</i>. (pp. 51-60). King Mongkut's University of Technology Thonburi.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
เอกสารการประชุมวิชาการ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) Ramesh, S. (2012). Preparation and evaluation of nanoparticles for sustained delivery of ampicillin. In <i>Proceedings of the Burapha University International Conference 2012 Global Change Opportunity & Risk</i> (pp. 351-357). Burapha University.
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อกฎหมาย./ (ปีพิมพ์./วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./หน้า/(ระบุเลขหน้า). ตัวอย่างภาษาไทย กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมและชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี (ฉบับที่ 2). (2561, 16 สิงหาคม). <i>ราชกิจจานุเบกษา</i>. หน้า 1-2. ประกาศกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน(วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ อาคารพุทธสมาคม (ศาลเก่า) วัดนุปผาราม ศาลากลางจังหวัดตราด (หลังเก่า) ตึกมหาราช ตึกราชินี วัดชนะไชยศรี ปราสาทตาใบ ปราสาทพุลผล ปราสาทหนองผักนึ่งใหญ่ คุ้งขี้ไก่อ). (2539, 18 ธันวาคม). <i>ราชกิจจานุเบกษา</i>. หน้า 3, 7.
จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ ระเบียบ	ชื่อหน่วยงาน./ (ปี./วัน/เดือน)./ชื่อของเอกสาร./เลขที่ประกาศ/คำสั่ง/จดหมายเหตุ/ ระเบียบ. (ถ้ามี) ตัวอย่างภาษาไทย หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). <i>จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3</i>. เลขที่ 12. ศรีสเทพ,พระยา. (2451). <i>จดหมายเหตุเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. 116 เล่ม 1</i>. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. มหาวิทยาลัยบูรพา. (2548, 13 กุมภาพันธ์). <i>ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา เรื่องกำหนดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนประจำปีการศึกษา 2548</i>.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ ระเบียบ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาไทย (ต่อ) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2549, 18 มีนาคม). ระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ว่าด้วยการออกหลักฐานแสดงผลการศึกษา พ.ศ. 2549. จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2458). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 ถึง พ.ศ. 2453). ใน หนังสืออนุสรณ์ในงานศพ อำพัน มารดา พุทธศักราช 2458. โสภณพิพรรฒธนากร.
สื่อประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพถ่าย ภาพยนตร์ คลิปเสียง เป็นต้น	ตัวอย่างภาษาไทย สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). การแสดงละครพระราชานิพนธ์รัชกาลที่ 6 เรื่องโพงพาง. รหัสเอกสาร M7500037. ภาพถ่าย. หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2564). 15 คำ เดือน 11 (Mekhong Full Moon Party). https://www.fapot.or.th/main/cinema/view/998 ภูวนาด คุณผลิน. (2542). เจ้าไม่มีศาล ใน แกรมมีโกลด์ซีรีส์ [ซีดี]. บริษัทจีเอ็ม เอ็มแกรมมี. BBC (Producer). (n.d.). EYFS. Listening skills - 1: Weather [Audio podcast]. BBC School Radio. https://www.bbc.co.uk/teach/school-radio/eyfs-listening-skills-weather/zvrcf4j

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
บทสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี./วัน/เดือน)/ตำแหน่ง/(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.
	ตัวอย่างภาษาไทย นงนารถ ชัยรัตน์. (2553, 10 กรกฎาคม). ผู้อำนวยการสำนัก หอสมุดกลาง. สัมภาษณ์. ศักดิ์สิริ (นามสมมติ). (2553, 10 กันยายน). สัมภาษณ์.

การอ้างอิงในรายการอ้างอิงรูปแบบอื่น ๆ

- กรณีผู้เขียนมีอชีรียศ

รูปแบบ ชื่อ/สกุล./ยศ./ (ปี)/ชื่อหนังสือ/ชื่อสำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง นริศรานันต์ดิวิวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา.
 (2552). บันทึกความรู้เรื่องต่าง ๆ (พิมพ์ครั้งที่ 3). มูลนิธิ
 เสถียรโกเศศ-นาคะประทีป.

- กรณีผู้เขียนมีสมณศักดิ์

รูปแบบ สมณศักดิ์/(นาม)/ (ปี)/ชื่อหนังสือ/ชื่อสำนักพิมพ์.

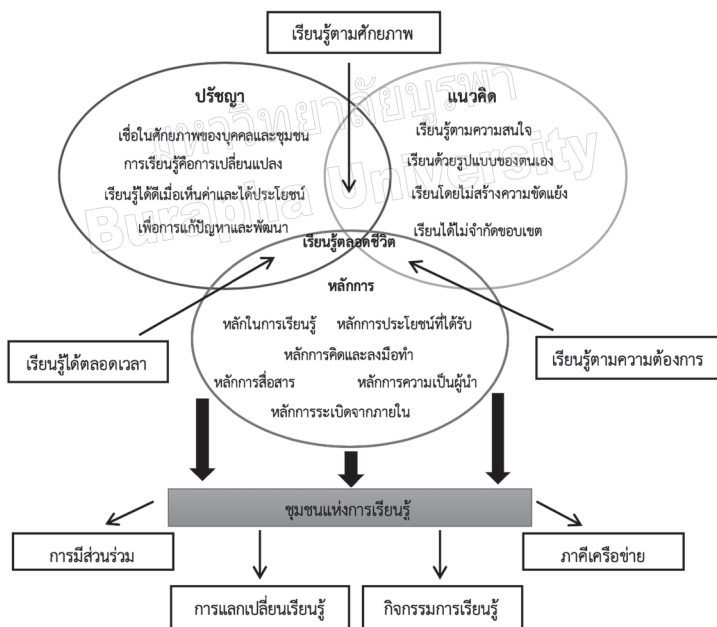
ตัวอย่าง พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2549). ขุดเพชร. อนุญญา.

รูปแบบการทำภาพประกอบ การทำตาราง และการอ้างอิง

การอ้างอิงภาพและตารางจะใส่ในหมายเหตุ โดยมีลักษณะการอ้างอิงแตกต่างกัน
ดังนี้

ภาพ 1

ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนแห่ง
การเรียนรู้

หมายเหตุ. จาก “การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษา
ตลอดชีวิตเพื่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้” โดย อาชัยญา รัตนอุบล, 2562, วารสาร
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(ฉบับเพิ่มเติม 2), หน้า 436 (<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/232667/>).

ภาพ 2

การแสดงเรื่องโพงพาง พ.ศ. 2463

หมายเหตุ. จาก การแสดงละครพระราชนิพนธ์รังกาลที่ 6 เรื่อง โพงพาง, โดย สำนัก
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ม.ป.ป., รหัสเอกสาร M7500037, ภาพถ่าย.

กรณีผู้เขียนสร้างหรือออกแบบด้วยตนเอง ให้เขียนอ้างอิงได้ภาพ ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

หมายเหตุ. โดย เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2560

หมายเหตุ. โดย อัจริยา ดามัน, ออกแบบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2564

ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงตาราง

ในกรณีที่สร้างตารางรายงานผลด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องระบุแหล่งที่มา ยกเว้นตารางดังกล่าวนั้นดัดแปลงมาจากการงานของนักวิจัยท่านอื่น ๆ หรือนำมาจากหนังสือ ตำรา หรือบทความวิชาการใด ๆ จำเป็นต้องเขียนอ้างอิง

ตาราง 1

ความเที่ยงรายองค์ประกอบและค่าสถิติการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด

ตัวแปร	คุณภาพด้านความเที่ยง		คุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้าง
	องค์ประกอบการวัด	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	
ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของครู	การวางแผนการทำงานร่วมกัน	0.920	chi-square = 0.010, $df = 1$, $p = 0.914$, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน	0.912	
ปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือในการปฏิบัติงานของครู	ทัศนคติที่มีต่อความร่วมมือในการปฏิบัติงาน	0.886	chi-square = 0.330, $df = 2$, $p = 0.747$, RMSEA = 0.848, GFI = 0.999, AGFi = 0.995
	การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.919	
	บรรยากาศของโรงเรียน	0.923	
	ความผูกพันต่องานและองค์กร	0.910	
การเรียนรู้ของครู	การต่อยอดองค์ความรู้	0.904	chi-square = 0.000, $df = 1$, $p = 0.947$, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	การนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้	0.870	
	การปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน	0.865	
การปฏิบัติงานในชั้นเรียนของครู	ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม	0.900	chi-square = 0.010, $df = 1$, $p = 0.936$, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	ความสามารถในการสอน	0.887	
	โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ		

หมายเหตุ. จาก “บทบาทการส่งผ่านของความร่วมมือของครูในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในชั้นเรียนของครู” โดย พงณา อาภาณูรักษ์ และ สุวิมล ว่องวาณิช, 2557, วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(2), หน้า 716 (<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/37280>).

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพต่อสาธารณะ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับแวดวงวิชาการ ดังนั้นเพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปอย่างถูกต้อง มีคุณภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาจึงได้กำหนดแนวทาง วิธีปฏิบัติ และจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยได้กำหนด บทบาทสำหรับผู้นิพนธ์ (authors) บรรณาธิการวารสาร (editor) และผู้ประเมินบทความ (reviewers) ไว้เพื่อให้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านและแวดวงวิชาการต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าผลงานของตนเองที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้นิพนธ์ทุกคนที่มีชื่อปรากฏในผลงานจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตผลงานจริง
3. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าเนื้อหาในผลงานของตนเองไม่ได้คัดลอกผลงานของตนเองและผู้อื่น หรือมีการนำเนื้อหาที่ได้รับการตีพิมพ์อื่นมาใช้ซ้ำ (recycle) โดยไม่มีการอ้างอิงในรายการอ้างอิงท้ายบทความ หากพบว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ (plagiarism) ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง
4. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานของตนเองนั้นได้มาจากข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เกินจริง
5. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุกครั้งที่มีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานของตน โดยมีการจัดทำรายการอ้างอิงถูกต้องครบถ้วน และต้องมีรายการอ้างอิงท้ายบทความ
6. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์”
7. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุน (financial support) ที่ได้รับสนับสนุนในการผลิตผลงาน รวมทั้งต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (conflicts of interest) ที่อาจมี

8. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ทำผิดข้อตกลงหรือจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ งานวารสารจะตัดสิทธิ์การตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี และจะดำเนินการแจ้งหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editor)

1. แสดงความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร บรรณาธิการจะต้องรับผิดชอบต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่ตีพิมพ์ในวารสาร ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการดังต่อไปนี้
  - 1.1 บรรณาธิการมีหน้าที่พัฒนาวารสารให้ได้มาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล
  - 1.2 บรรณาธิการต้องรักษาความซื่อสัตย์สุจริตทางด้านวิชาการ
  - 1.3 บรรณาธิการต้องรับรองคุณภาพเนื้อหาของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสาร
  - 1.4 หากตรวจสอบพบการประพฤติทุจริตมีข้อบกพร่องใดๆ ภายหลังการดำเนินการตรวจสอบแล้ว บรรณาธิการต้องดำเนินการเพิกถอนบทความนั้นด้วยความโปร่งใส และสามารถพิสูจน์ได้
2. สนับสนุนความถูกต้องทางวิชาการ
  - 2.1 บรรณาธิการต้องควบคุมคุณภาพบทความโดยให้ความเห็นชอบในการตีพิมพ์หรือปฏิเสธการตีพิมพ์ผลงานของผู้นิพนธ์บนพื้นฐานของความถูกต้องทางวิชาการ ปราศจากอคติ
  - 2.2 บรรณาธิการต้องแจ้งรูปแบบและเกณฑ์การตีพิมพ์ของวารสารเพื่อให้การจัดทำบทความมีความถูกต้องทางวิชาการ
  - 2.3 บรรณาธิการต้องสนับสนุนให้ผู้นิพนธ์อ้างอิงข้อมูลอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งแจ้งคำแนะนำที่ได้รับจากผู้ประเมินให้ผู้นิพนธ์ได้รับทราบเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงบทความ
  - 2.4 บรรณาธิการต้องสนับสนุนให้ผู้นิพนธ์มีความรู้และปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ
  - 2.5 บรรณาธิการควรมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมินบทความที่มีความสอดคล้องกับขอบเขตเนื้อหาของวารสาร เพื่อให้ได้ผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์และให้ข้อมูลหรือข้อคิดเห็นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. คัดกรองข้อมูลส่วนบุคคล บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้นิพนธ์ (authors) และผู้ประเมินบทความ (reviewers) แก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ โดยจัดให้มีกระบวนการกลั่นกรองผลงานในลักษณะ double-blind peer review
4. ควบคุมและจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน บรรณาธิการจะต้องไม่เป็นหนึ่งในผู้นิพนธ์ของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารเพื่อเป็นการควบคุมและจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนอันอาจเกิดขึ้น

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความต้องประเมินความเชี่ยวชาญและความรอบรู้ของตนเองว่าตรงกับศาสตร์ในบทความของผู้นิพนธ์อย่างแท้จริงเมื่อรับเป็นผู้ประเมิน
2. ผู้ประเมินบทความต้องประเมินบทความด้วยความยุติธรรม (fair) ปราศจากอคติ (unbiased) เป็นประโยชน์กับผู้นิพนธ์ และส่งมอบผลการประเมินตรงเวลา (timely)
3. ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที หากพบว่ามีส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความมีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับบทความชิ้นอื่น หรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมของการวิจัยหรือการพิมพ์เผยแพร่
4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่ส่งมาเพื่อรับการประเมินแก่บุคคลอื่น ๆ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วิสัยทัศน์

บูรณาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่สากล

หมายถึง การที่คณะฯ มุ่งสร้างแบบอย่างที่ดีในการผสมผสานศาสตร์ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ได้มาตรฐานสากล ทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนด้านการวิจัย และด้านการบริการวิชาการ

พันธกิจ

1. ยกระดับคุณภาพบัณฑิตที่มีสมรรถนะสากล พร้อมทำงานได้ทันที
2. สร้างงานวิจัยและนวัตกรรมเชิงบูรณาการ
3. บริการวิชาการเชิงบูรณาการที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม
4. บริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

ค่านิยม

คิดเชิงนวัตกรรม ทำงานจริงและเบิกบาน สมานฉันท์
ผูกพันสังคม ใจรื่นรมย์เปิดกว้าง

การพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชนอำเภอสีโคดตะบอง นครหลวงเวียงจันทน์
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จันทน์เพชร อินใจ วุฒิชาติ สุนทรสมัย และอินิกานต์ สังข์สุวรรณ

พัฒนาการของ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในสามทศวรรษ
จิตตภา สารพัดนิก ไชยปัญญา

อิทธิพลของการแสดงตนในสังคมต่อความไว้วางใจในการค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค
ชวนวล คณานุกูล

การสำรวจปัญหาคุณภาพชีวิตของแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ณัฐนันท์ เทียมเมฆ และเจษฎา ศาลาทอง

สถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
การทำงานของบุคลากรวัยทำงานในประเทศไทย

บุหงา ชัยสุวรรณ พรรณพิลาต กุลดิลก และชัชญา สกุนา

การพัฒนาทักษะการฟังการพูดภาษาจีนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนห้องเรียนกลับด้านผ่าน Zoom Meeting
ยุพดี หวลอารมณ์ และอัจฉริยา ดามัน

ความเสี่ยงของการเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัยเชิงปริมาณด้านสังคมวิทยา

เรวัต แสงสุริยงค์

ความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรมโรงแรมเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นเพื่อการโรงแรม
ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

วินิชา วงศ์ชัย และวราวุฒิ อังจิตรไพศาล

แนวทางการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมเกมดิจิทัลเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์
ของประเทศไทย

อลงกรณ์ ปริวุฒิพงศ์

COIL: นวัตกรรมของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในทศวรรษที่ 2020 - การประยุกต์ใช้ในห้องเรียนวัฒนธรรมญี่ปุ่น
นันท์ชญา มหานันท์

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ที่อยู่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

โทรศัพท์: 0 3810 2344 อีเมล: husojournaleditor@buu.ac.th

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index>